

מחזירים את המדינה לעם

מצע מפלגת זהות תשפ"ו – 2026

מחזירים את המדינה לעם

ישראל – הוראות הפעלה

מחזירים את המדינה לעם

מצע מפלגת זהות תשפ"ו – 2026

משה פייגלין

מהדורה ראשונה – אייר תשפ"ו, מאי 2026

מצע זהות נכתב על ידי שותפים יקרים לאורך השנים
מהדורת 2026 נשענת על המצע המקורי משנת 2019
אנו מודים לצוותים המסורים שעבדו על שתי המהדורות

עורך ראשי: פרופ' נדב לנסקי

ייעוץ, עריכת לשון והגהה: יעל מדר

צוות המחקר והכתיבה של מצע מפלגת זהות תשפ"ו – 2026:

משה פייגלין, פרופ' יאיר ויסמן, משה שילר, ארקדי מוטר

ניהול הפרויקט, ייעוץ והפקה בפועל:

אליה שיר, שי מלכה, ליאור יאדו

עימוד: יהודה ברום

עיצוב הכריכה: דוד גולן

יוצא לאור על ידי העמותה לקידום רעיונות וערכי מפלגת זהות, ע.ר. 580366334
להערות, הזמנות ופניות מכל סוג: mate@zehut.org.il

© כל הזכויות שמורות למשה פייגלין ו/או העמותה לקידום רעיונות וערכי מפלגת זהות ו/או
מפלגת "זהות – תנועה ישראלית יהודית" (מ.מ. 2-900106-59)

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך
אחרת כל חלק שהוא מהחומר בספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה
אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מבעלי הזכויות.

נדפס בישראל 2026

מסת"ב 978-965-93350-0-8 ISBN

תוכן עניינים

מבואות

10	הקדמה למהדורת המצע התשפ"ו – 2026
13	מקדש, מילים ומנגינות
18	יעדים, קווי יסוד ומדיניות

מבנה הממשל וצמצומו

22	צמצום משרדי הממשלה
25	התנגדות לחקיקת יתר
26	המודל הקהילתי
29	מערכת המשפט

התוכנית החברתית

36	חינוך
41	שיקום מעמד המשפחה
43	הביטוח הלאומי ומערכת הרווחה
48	בריאות הציבור
54	תקשורת

יהדות, תרבות ומדינה

58	הקדמה וקווי יסוד
60	מוסדות מדינת העם היהודי
62	הגיון הממלכתי וחוק השבות
66	מערכת המשפט העברית
71	זהות ועצמאות בתרבות
74	מימון הישיבות ומדעי הרוח

כלכלה ותשתיות

78	קווי יסוד לתוכנית הכלכלית
79	שינוי שיטת המיסוי
81	שוק חופשי וצמצום מעורבות ממשלתית
86	אחריות תקציבית וצמצום החוב הלאומי
87	תוכנית הדיור והמקרקעין
91	תחבורה
99	התיישבות ופיתוח תשתיות אסטרטגי ביהודה ושומרון
105	הגנת הסביבה

חירות האזרח וביטחון הפנים

122	היחס בין המשטרה לציבור
124	ביטול המאגר הביומטרי
125	סכנת הכסף הדיגיטלי והסרת המגבלות על הכסף המזומן
126	היחס למרי אזרחי בלתי אלים
129	הזכות לשאת נשק
131	טיפול ב"פרוטקשן"

ביטחון ישראל

134	תפיסת הביטחון הלאומית
137	סור מרע: ביטול זרועות הפרוגרס בצבא
139	ועשה טוב: הקוד המוסרי של צבא ישראל
140	מודל הגיוס לצה"ל
144	השילוש הלא-קדוש: האיום ממעצמות האסלאם
152	הסיוע הצבאי האמריקני ומחירו
155	הגדרה ברורה של מהות האויב ודרכי ההתמודדות עימו
157	מדיניות שחרור חטופים

התוכנית המדינית

160	מלכודת השלום
165	מטרת התוכנית המדינית: ישראל — המעצמה האזורית במרחב
171	הגישה לשאלת האזור
172	מענה לחששות ביחס לתוכנית המדינית
177	מדיניות החוץ של ישראל
179	ירושלים — יעדים ומדיניות
186	תודות

מבואות

הקדמה

מקדש, מילים ומנגינות

יעדים, קווי יסוד ומדיניות

הקדמה למהדורת המצע התשפ"ו – 2026

ישראל: מדינת העם היהודי

למדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת, ביקש הנוכרי שבא להתגייר.¹ המבקש ללמוד את כל המצע של זהות על רגל אחת די לו שידע מה הוא החוק הראשון שזהות תתעקש להעביר מיד בכניסתה לכנסת ישראל: שינוי שמה של מדינת ישראל ל"**ישראל: מדינת העם היהודי**". לכל אדם – יהודי ושאני יהודי – המתגורר ב"ישראל מדינת העם היהודי" שמורות כל זכויות האדם באופן שוויוני, אולם זכויות לאומיות בשטחה הריבוני של "ישראל מדינת העם היהודי" שמורות אך ורק לעם היהודי. ישראל איננה מדינת כל לאומיה; היא מדינת העם היהודי בלבד.

זכויות אדם וזכויות אזרח הן שני דברים שונים. זכויות אדם ניתנו לכל אדם על ידי הבורא ולכן כל תושב בישראל זכאי להן, ואילו זכויות אזרח נוצרו על ידי בני האדם באמצעות מדינותיהם, וזכותה המלאה של מדינה להחליט למי להעניק אותן ולמי לא. קבלת אזרחות ישראלית על ידי מי שאינם יהודים תחייב הצהרת נאמנות למדינת ישראל כמדינת העם היהודי, ומי שלא ירצו לחתום על ההצהרה ולא ייחשדו בסיוע לטרור או לאויבי ישראל, יוכלו להמשיך להתגורר בישראל כתושבי קבע ולקבל את כל זכויות האדם.

נשנה את שמה של מדינת ישראל ל"ישראל: מדינת העם היהודי"

לא בסמנטיקה עסקינן. כל הרעות החולות שמצע מפלגת זהות בא לתקן נובעות מטשטוש זהותנו הלאומית ומאובדן החירות האישית שבא עימה. כיוון שהותרנו את זהותה של מדינת ישראל נתונה לפרשנות, איבדנו גם את הזהות הלאומית, גם את הצדק והביטחון הלאומי וגם את החירות האישית, ועימה איבדנו גם את הביטחון הכלכלי.

1. בבלי, שבת לא.

בבחירות 2019 הצגנו לעם ישראל חזון חדש. מצע זהות הראה כיצד יכולה החברה הישראלית להתקדם מציונות הקיום והשרידות בלבד אל עבר ציונות הייעוד והבשורה, מתוך שמירה והעצמה של חירויות הפרט. העיקרון המנחה שלנו היה העברת מרב האחריות מהמדינה אל האזרחים. זהות גורסת כי המדינה צריכה להתרכז בנושאים אשר לשמם היא קמה, דהיינו: כלי המספק ביטחון פנים וחופץ מרביים, מערכת משפט, ומעט מאוד נושאים הכרחיים אחרים. על המדינה להימנע ככל האפשר מניהול חיי הפרט ולהותיר ככל האפשר את ניהול המרחב הציבורי ואופיו לאחריותה של הקהילה המקומית, וכן להותיר בידי האזרחים את מרב האחריות לחייהם ולאפשר דיאלוג חופשי בלי פחד מכפייה בין הקבוצות השונות.

שש שנים חלפו מאז התמודדה מפלגת זהות לכנסת ה-21 וכמעט נכנסה. היו אלו שש השנים הקשות שידעה המדינה. בלי זהות ובלי העיקרון המנחה שמתבטא במצע שהביאה לפוליטיקה הישראלית, נקלעה מדינת ישראל לקרע חברתי הגדול בתולדותיה ולחמש מערכות בחירות בלי הכרעה. משבר הקורונה וההתמודדות עימו כשמפלגת זהות מחוץ לכנסת הביאו לדריסת חירויות האדם בישראל והוסיפו אף הם שמן למדורה. כל המארג הדליק של חברה שאיבדה את היכולת לדבר הוצת בהפגנות פראיות וחסרות תקדים לאחר בחירות 2022, משנבחרה לבסוף ממשלה לאומית. התירוץ להפגנות היה סוגיית התיקון הנדרש במערכת המשפט, ואולם יסוד הכאוס שפרץ נגע ברבדים עמוקים הרבה יותר הנוגעים לזהות הכלל ולחירות הפרט — כלומר, בדיוק אותם נושאי ליבה שזהות ניסתה לטפל בהם מתוך דיאלוג ויישוב הדעת קודם שהוצתה האש.

הקרע הפנימי, שכלל גם קמפיין חסר תקדים לסרבנות בצה"ל, עודד את חמאס לפתוח במתקפת הזוועות של 7 באוקטובר. לאחר שנתיים של לחימה נחתמה עסקת חטופים, הסמכות הביטחונית בעזה ומעבר לה הועברה לידי האמריקנים, ואלה הקימו בארצנו בסיסי קבע ומקימים במרחץ רב מדינת חמאס במעורבות תורכית, מצרית, קטארית ועוד. כך, במקום הניצחון המוחלט שהובטח, מדינת ישראל מוצאת עצמה מעבירה עוד ועוד נתחים מריבונותה לידי זרים, בעוד חמאס ושאר אויביה שבים לאיתנם ומכינים את המתקפה הבאה.

בעת כתיבת שורות אלו ישראל נמצאת בסבב לחימה נוסף מול איראן. טייסי חיל האוויר חיסלו את המנהיג האיראני, ובשיתוף עם האמריקנים טוחנים עד דק את יכולתה הצבאית של ממלכת הטרור שקמה עלינו להשמידנו. ואולם בלי חזון ברור הכולל כניעה בלי תנאי, שינוי משטרי וחיסול כל היכולת הגרעינית והבליסטית, גם ההזדמנות הזאת עשויה להפוך לעוד סבב.

אילו זהות הייתה נבחרת בבחירות 2019, וספר המצע שאתם אווזים בידיכם היה נר רגליה של המנהיגות הישראלית, אזי כל הזוועה הייתה נמנעת מאיתנו.

אילו זהות הייתה נכנסת, אזי כבר ב־2019 הייתה מוקמת ממשלה לאומית יציבה, כל הציבור היה מבין את עקרונות היסוד של פתרון הבעיות, והכאוס הפוליטי לא היה בא לעולם.

אילו עקרון החירות וזכויות האדם שלאורו נכתב המצע היה נשמר, אזי טירוף הקורונה לא יכול היה להשמיד בלי כל התנגדות את זכויות הפרט הבסיסיות ביותר (ולפגוע באופן קשה בבריאות הציבור).

אילו השינוי הנדרש במערכת המשפט היה מתבצע מתוך בחירה ישירה בראשי מערכת המשפט (שופטי העליון) על ידי הציבור, כפי שמציע מצע זהות, אזי היינו נמנעים מההתנגשות בין הממשלה ותומכיה לבין מערכת המשפט והפקידות ותומכיהם, ולא היינו מתדרדרים להפיכה צבאית פסיבית ולגל של סרבנות שעודד את חמאס לפתוח במתקפת הזוועות.

אילו זהות הייתה נמצאת בנקודות המפתח של קבלת ההחלטות, כל ניהול המלחמה היה שונה, ולאחר שנתיים של לחימה ומאות רבות של הרוגים היא לא הייתה מסתיימת כסבב משודרג המזמין את המתקפות הבאות.

ואילו מנגנון הגיוס הנוהג היה מבוסס על הצעתה של מפלגת זהות, אזי מכל חלון בקיבוץ בארי היה מבצבץ קנה של נשק ארוך המוחזק דרך קבע בביתו של כל איש מילואים, והאוכלוסייה החרדית הייתה שותפה מלאה לנטל בזמן חירום בלי שסעים מיותרים בחברה.

תנועת זהות ניצבת על שני יסודות שהם אחד: זהות וחירות, ואין האחת מתקיימת בלי האחרת.² שני היסודות באים לידי ביטוי נרחב במצע המפלגה, ואף שיסוד החירות הודגש יותר בבחירות 2019, זוועות 7 באוקטובר חזרו והציבו את יסוד הזהות במקום הדורש את תשומת הלב הראשית. לכן המצע שלפניכם, המבוסס על המצע שהצגנו ב־2019,³ כולל עדכונים רבי חשיבות בנושאים שונים ואיתו אנו רצים לבחירות 2026. שם המצע מעיד על מגמתו:

מחזירים את המדינה לעם: ישראל — הוראות הפעלה.

לבחירות הקרובות תרוץ מפלגת זהות והיא למודת ניסיון ובשלה מתמיד, לנוכח האתגר העליון להקים לישראל מנהיגות של חזון, מנהיגות המובילה את עם ישראל מן התהום המסוכנת שציונות הקיום נתקעה בה — אל עבר פסגה חדשה של ציונות הייעוד והבשורה.

לתקן עולם במלכות שדי

משה פייגלין

2. להרחבה: ספרי החדש, **האדם מחפש זהות** (הוצאת ישראל מחר, תשפ"ה, 2026).

3. במצע זהות מ־2019, **להיות יהודי חופשי — מדינת ישראל: הוראות הפעלה** (הוצאת סלע מאיר), מופיעים נספחים להרחבת נושאים שונים במצע שלפניכם. אפשר לקרוא את הספר אונליין באתר "ישראל מחר".

מקדש, מילים ומנגינות

”עופו, עופו מנגינות
ושיר אל שיר יגש
בין סולמות וחלונות
אתן שרות, אתן בונות
בונות את המקדש”
(יהורם גאון שר את מילותיו של חיים חפר)

”אחי מעריך שלך”, אומרת האישה שלפניי בתור, ”אבל אני לא אצביע לך, כי אתה רוצה בית מקדש”.

♦♦♦

זה שנים שאני עוסק בכל היבט כמעט של מציאות חיינו, מגבש תוכניות להתמודדות עם כל האתגרים המרכזיים של מדינת ישראל, מדבר מעל כל במה על כלכלה וביטחון, על חינוך ודיוור, על יוקר המחיה ומערכת המשפט — ובכל זאת, בית המקדש כאילו רודף אחריי, צילו כמו מכסה אותי: ”בית המקדש! הוא רוצה לבנות את בית המקדש!” מוזר... אין לי תוכניות אופרטיביות בנוגע למקדש, במצע של מפלגת זהות לא תמצאו פרק העוסק בבניין המקדש, ובכל זאת — זה מה שרואים עליי.

פתאום הבנתי שהם לא נגדי. ככל שאשתדל לשים על פניי מסכה של אדם ”נורמלי” — זה מה שהם רואים עליי: בניין בית המקדש.

לא תוכל לברוח מזה, אני אומר לעצמי. מתברר שזה מה שאתה: בית מקדש. בסוף-בסוף לא תוכל להסתתר מאחורי שתיקה ואלף תוכניות מדהימות. אתה חייב לפצח את העניין הזה, כי בסוף-בסוף הם צודקים: כל התוכניות האלה שלך — משם הן באות.

אבל... אין לי מילים. אין לי מילים להסביר, כי אין שפה להבין, אין תודעה להכיל ואין היכולת לחלום.

רגיל הייתי להתחמק מן העימות ולדחות את השאלה בהסבר מהיר שכל העניין הזה של בית מקדש לא יקרה עד שכולנו נרצה: ”אני רוצה לבנות את בית המקדש אבל אני לא יכול לבנות אותו בלעדיך”, כך עניתי פעם לרינו צרור בשיחה אישית. הקשיחות בשאלתו התחלפה בחיוך. ”אתה תצטרך לחכות הרבה זמן”, הוא אמר. ”יש לי סבלנות”, השבתי. ”בית המקדש לא ייבנה במחטף קואליציוני, בית המקדש ייבנה כמו במתן תורה — כאיש אחד בלב אחד. אני צריך אותך לסחוב איתי את האבנים אל ההר”, סיכמתי. רינו נרגע ועבר לשאלה הבאה, ואני רשמתי לעצמי פטנט על התחמקות מפוארת משאלת השאלות. מאז אני חוזר ומשתמש בפטנט הזה...

זו לא התחמקות כי התשובה לא נכונה, היא דווקא מדויקת להפליא – וגם אחוזה במקורות ובסימוכין. זו התחמקות כי בעצם היא לא פותרת את הפלונטר האמיתי. הרי בן השיח שלי ממשיך לחשוב לעצמו – "הרי אתה חולם על בית מקדש, אבל החלום המתוק שלך הוא חלום הבלהות שלי! מה אתה בעצם אומר לי, שאתה באמת משוגע, אבל אין לי מה לדאוג, כי את המפתח לכספת אתה מפקיד אצלי ולכן אין לי מה לפחד ממך? מה שיש לך להגיד לי זה בעצם 'אל תדאג, אני משוגע בשליטה?' אני, ה'ישראלי', תוצר של הנאורות, אני, בן העם הישראלי החדש, שהשיל מעליו את גיבנת האל ויצר לעצמו ריבונות אזרחית, אני, הישראלי במקום (!) היהודי – ממני אתה מבקש לסמוך עליך? אתה?! שחולם על בית מקדש?"

אז במקום רק לתת לך את המפתח לכספת, אני רוצה לנסות, לאט ובזהירות, לפתוח אותה ביחד. גם אני לא יודע מה בדיוק יש שם, גם אני חושש, אבל כמו ילד שמלמדים אותו ללטף כלב, אני חושק ופוחד בו־זמנית. תן לי לשתף אותך ברגשותיי, בוא נתגבר יחדיו על הפחד. אולי אם נגרש את חלום הבלהות, תתגלה האהבה.

בשורת החירות לאנושות לא תיבנה בכפייה

"מי צריך את כל הוותיקן הזה", ניסה דיין למנוע את כיבוש ירושלים העתיקה ב־1967. כבר הקדימו בן־גוריון, שב־1948 הסיג את הפלמ"ח מהרובע היהודי והפקיר את העיר העתיקה ויהודיה לשבי הירדני. אך ירושלים לא התייאשה מאיתנו. בששת הימים היא "כפתה" עצמה עלינו, ודיין מיהר ומסר את מפתחות הר הבית לווקף המוסלמי. ב־2017, לאחר שרצחו לנו שני שוטרים בהר הבית, הוצבו בכניסות מגנומטרים – אך נתניהו הסירם, כי הערבים איימו שלא ייכנסו להר...

רק אל תשאירו אותנו לבד עם ההר הזה, עם הזהות הזאת, עם הייעוד הזה שברחנו ממנו אל ארץ ישראל המעורטלת מן הקודש והבשורה... רק שלא יהיה הר הבית בידינו! נחליפו בכותל שיהפוך לבית כנסת, ובלבד שנשמור את היהדות בתצורתה הדתית הגלותית. נשמר את הדת המזאווית שלנו כאופיום להמונים, נישאר נורמליים בכל מחיר, ונדבוק בזהות האזרחית החדשה שלנו.

גם הדתיים שיתפו פעולה עם מסירת ההר, כי הרי אין דבר שהוא יותר "אנטי דתי" מבית המקדש. בלעדיו, ירושלים היא עיר כל הדתות, אבל עימו – נגמרת הדתיות עצמה. עם המקדש, עם ישראל מתקדם אל עצמו: אל תרבות הבית השלישי ואל בשורתו האוניברסלית, בשורת החירות האנושית, בשורת תיקון העולם במלכות האל האחד שרק אותו נעבוד, ולא שום מלך בשר ודם.

"עשינו עלייה" כעם, וגם שפתנו "עשתה עלייה", אבל תורתנו עדיין בגלות, בתצורתה הדתית־קהילתית המצומקת – תצורה המותאמת לעם בלי ארץ ובלי בשורה לזונוטית. טבעי שצריך היה למרוד בתצורה הדתית הזאת כדי לשוב לקוממיות. לכן הדתיים לא רוצים את ההר... משום

שהם רוצים לדבוק בדת. אני לא דתי, אני פשוט יהודי. אז אני לא מצליח לקבור את בית המקדש, וככל שאנסה להחביא אותו – הוא תמיד יציץ לי מעבר לכתף.

ובסוף החילוניים יכריחו את הדתיים לבנות את בית המקדש. זה כמו מין סיפור רומנטי כזה על נערה מאוהבת, שכדי למנוע את נישואיה מכפישים כל העת את אהובה. בהתחלה זה מצליח, אבל הנערה לא מוצאת את עצמה: אין טעם לחייה, מציעים לה את כל הבחורים שבעולם – סוציאליזם, קפיטליזם, היי־טק, מחלפים ומגדלים ומצליחנות ישראלית – אבל בפנים היא נשארת ריקה. בסוף מתפוגגים כל השקרים ומתפרצת האהבה.

כולם עסוקים בהפחדות: "חבית חומר נפץ! חבית חומר נפץ!" אבל האמת הפוכה: הפקרת ההר והזהות היא המושכת אלינו את כל האש, והשכחתו היא חבית חומר הנפץ. כשישראל משכנעת את האסלאם בכל כוחה שההר שלו, הערבים משתכנעים ופותחים בשמחת תורה במלחמת המקדש – "טופאן אל־אקצא". "איתך אני אסתדר", אמר לי פעם חבר כנסת ערבי. "מהנילוס ועד הפרת' – איתך אני אסתדר, אבל עם הציונים? גם אם ייתנו לי את תל אביב תהיה פה מלחמה!" רק איתי ועם המקדש שלי הוא מסוגל להסתדר.

בשביל שלום צריך זהות, לדעת היכן נגמר אני ומתחיל אתה. "איתך אני אסתדר". אך ישראל היא מדינה שלא יודעת את גבולותיה, כי אין זהות, כי אנו מפחדים ממנה, מפחדים מבשורת המקדש.

אין לי מילים... אבל יש לי מנגינות.

יש לי רק מנגינות. כי איך מסבירים במילים לעיוור מלידה את ההבדל שבין כחול לאדום, והרי גם אני עיוור. יש לי מנגינה של אהבה בלב, אבל אני עיוור. המקדש חרב לי לפני אלפיים שנה, מה אני כבר יכול לזכור? למה לעזאזל אני מתגעגע? אז נכון, לא ראיתי את המקדש. אבל הוא נשמר בזיכרון הקולקטיבי שלנו, ולא סתם נשמר – הוא נשמר חזק! עד לא מזמן אפילו חיים חפר ויהורם גאון שרו שירי כמיהה אליו בלי חשש.

יש לי מנגינות בנפש הקולקטיבית שמשמרות את הזיכרון ומייצרות אצלי געגוע, והזיכרון הזה, הזיכרון הפלאי הזה, הוא ששימר את הזהות שלנו. הגעגוע ל"חבית חומר הנפץ" הזאת הוא בעצם הסיבה שבכלל נותרנו כעם על במת ההיסטוריה, הסיבה שבשלה חזרנו ובנינו מדינה, שאומנם הדבר האחרון שהיא רוצה זה בית מקדש, אבל בלעדיו אובדים התכלית והייעוד שנותנים טעם ותוקף לקיומה. הר הבית הוא סמל הלאומיות שלה. כי הרי כל הסיפור שלנו הוא שאנחנו גם עם וגם דת, חומר ורוח במהות אחת. עם ישראל הוא החוליה המקשרת שבין האנושות לבין בוראה, זו כל תכליתו, והר הבית והמקדש הם המקום שבו הפלא הזה מחולל. לכן, כשהר הבית שָׁמָם, מדינת ישראל הולכת ומתפוררת אל תוך עצמה. כמו הלב, הר הבית מזרים את זרם הדם המחיה

את הגוף הלאומי כולו. כשהלב חולה, מתחילים להרגיש זאת בקצוות – טפטופים בשדרות ובאשקלון, עד שלבסוף מקבלים את מבול אל-אקצא.

כשאני חושב על המקדש, אני חושב על המוח האנושי. יש לי קשר חזק לעניין הזה: קשר חזק לבני, דוד, ששכב במשך שלושה חודשים מחוסר הכרה בגלל פגיעת ראש קשה, ובחסד הבורא שב והתעורר לחיים; קשר חזק לציפי שלי, שהיא חולת פרקינסון אבל חיה וחיה וחיה. אני הרבה בעניין הזה של המוח והחיים – לשם לוקחים אותי דמיונותיי. המוח הוא המקום שהמחשבות פוגשות בו את המעשים, המקום שהפיזיקה נפגשת בו עם המטאפיזיקה. הר הבית ובית המקדש הוא המוח של העולם – בו הבריאה פוגשת את הבורא המחיה אותה, הגוף פוגש את הנפש. בית המקדש הוא המקום שבו אצבע אלוהים נוגעת בנו ומעוררת את האנושות לתחייה. בית המקדש הוא ארמון המלוכה של מלך מלכי המלכים, בורא עולם וקונהו – כאן, אצלנו ובתוכנו, בירושלים. בית המקדש הוא בשורת החירות האמיתית. בשר ודם לא ימלוך עלינו, כי יש לנו מלך וכאן ארמון! אותנו אי אפשר באמת לשעבד, ולכן עריצים החולמים על שלטון עולמי – מפרעה ואחשוורוש ועד היטלר וסטאלין יימח שמם – מגיעים למסקנה כי יש להשמיד את כל היהודים. גם במחנות ובגולאגים אנחנו, היהודים, תמיד נישאר בשורש בני חורין, פשוט כי לנו כבר יש מלך. "ישרור האל", אומר שמנו – זה כל עניינו של עם ישראל.

בשורת המונותאיזם שלנו – השחרור מהשעבוד הפגאני, בשורת החירות שביציאת מצרים – כבר עושה לה כנפיים יותר משלושת אלפים שנה. לכן בפתח בית המשפט העליון האמריקני מוצב פסלו של משה רבנו. כשם ששבנו לארצנו ולשפתנו בדיוק כפי שחזו הנביאים ובניגוד לכל חוקי ההיסטוריה, כך גם נשוב ונבנה בהר את ארמון המלוכה לאלוהינו מלך העולם, ונבשר את בשורת החירות השלמה לאנושות כולה – בדיוק כפי שניבאו.

"מיום שחרב בית המקדש ניטל טעם ביאה", אומרים חז"ל⁴, וגם ניטל טעם הפירות, וגם כל מיני טעמים אחרים, ובמילים פשוטות – נפרדה הנשמה מהגוף וניטל טעם החיים. אז מה, היום אנחנו לא חיים? לא כל כך, כנראה. אנחנו חיים כמו עם פגיעת ראש קשה, כמו חיים עם פרקינסון – נאבקים על טעם החיים.

ואיך אני יודע את זה? אולי מה שעכשיו, הוא-הוא תכלית הכול? אני לא יודע, אבל הזהות היהודית שלי, הזיכרון הקולקטיבי שלנו – הזיכרון שיהורם גאון מתרפק עליו – מתדפקים על דלתי ומתעקשים לנקר לי ולומר שיש אופק אחר. יש אדום ויש כחול, יש טעמים, יש חוויה שאני לא מכיר. יש חיים ויש בשורה שאני מתנגע אליהם, אף על פי שמעולם לא חייתי אותם אישית, אבל הקולקטיב שאני שייך אליו שימר אותם בזיכרונו.

הוא כל הזמן מתדפק על דלתי – הזיכרון הזה, הגעגוע הזה.

4. סנהדרין עה, ע"א. "ביאה" הוא הכינוי ליחסים אינטימיים בין איש לאשתו בלשון חז"ל.

ולא רק אצלי.

"אולי כשבני הנביאים ישובו אל ארצם ושפת התנ"ך תשוב ותרון במקדשם החרב, בשורה ושיר חדש יתנגנו מציון לגאולת עולם" – כך בערך אמר לעצמו לורד בלפור⁵ על רקע מיליוני הגוויות של מלחמת העולם הראשונה – ונתן לנו את ההצהרה שהקימה לנו את המדינה... בזכות זיכרון המקדש. בזכות הגעגוע של בלפור קיבלנו מדינה.

"אם לא תעביר את השגרירות לירושלים, לא נבחר בך שוב", אומרים האוונגליסטים לנשיאם דונלד טראמפ, והשגרירות עוברת בזכות המקדש. בזכות הגעגוע. האנושות מתגעגעת. כשהיא רואה אותנו שבים כעוף החול, אחרי אלפיים שנה, כמו ציפורים נודדות עם איזה מצפן פנימי רב-עוצמה, היא עומדת משתאה ומצפה מאיתנו לבשורה יוצאת מן הכלל. וכשאנחנו בורחים מבשורתנו, הציפייה מתחלפת בכעס, והאנטישמיות חוזרת וצפה ועולה.

"חלמנו על מקום שבו ספר הספרים החדש ייכתב לקראת גאולת העולם, כי אתם הרי עם סגולה... היו לעולם ציפיות, וראו מה עשיתם" – כך תיארו אינטלקטואלים בריטיים בפני נשיא מכללת ספיר את אכזבתם מאיתנו ואת הסיבה לכך שאינם רואים יותר את ישראל כלגיטימית.⁶

אין לי מילים. השפה גמלונית. המקדש הוא ביטחון והוא שירה, הוא הכי לאומי והכי אוניברסלי, הכי אישי והכי ציבורי. המקדש הוא מי שאנחנו – הוא התכלית. כשאנו מתכחשים לו ומשכיחים אותו מליבנו, כשאנחנו מפסיקים לחלום – אנחנו מאבדים את הצדק שלנו, מסתובבים כעיוורים באפלה ומכלים את זמננו בשנאת חינם.

בשורת החירות לאנושות לא תיבנה בכפייה. כפי שהערה בנו האל רוח חדשה ומתוך אפר הכבשנים בנינו מדינה, כך יגיע הרגע שתעורה עלינו רוח אחרת ונבנה את המקדש – ביחד.

המצע הזה הוא הדרך לשחרר את העם מכל כפייה ומכל הפחדה.

מימוש המצע הזה ירחיק מעלינו את חרב המדינה המפרידה בינינו ונוכל להאזין זה לזה.

המצע הזה ישיב לנו את חירותנו,

וממקום של חירות תבוא הרוח האחרת

וייבנה המקדש.

5. "עובדה ראויה לציון היא שאנשי כהונה וחיילים – אנשי תנ"ך ואנשי החרב – עומדים במרכז הדיונים האלה בדבר שיבתו של עם ישראל לארץ ישראל" (ברברה טוכמן, **התנ"ך והחרב**, זמורה ביתן 1987, עמ' 193).

6. זאב צחור בראיון ל"מקור ראשון", אדר א' תשס"ח.

יעדים, קווי יסוד ומדיניות

מפלגת זהות מציגה מצע מסודר ומפורט, חריג בנוף הפוליטי הישראלי. המצע מבוסס על עקרונות הזהות והחירות כמקשה אחת, המאפשרים את החתירה למשמעות בחיינו הלאומיים והאישיים. המצע, המתייחס לזהות כמפלגה מנהיגה שתוביל שינויים מהותיים במדינת ישראל,⁷ אינו תוכנית עבודה מפורטת מדי אך גם אינו מניפסט מופשט, אלא הצהרת כוונות מעשית המתמקדת בשינויים בני-מימוש בכמה קדנציות, מתוך הנחת יסוד שרק כוח פוליטי גדול ויציב יאפשר את יישומם.

המצע מבוסס על עקרונות הזהות והחירות כמקשה אחת

המדיניות נגזרת מעקרונות־העל האלה:

- ♦ חירות הבחירה כמתת אלוהים,
- ♦ זהות יהודית לאומית היסטורית,
- ♦ ומשמעות של תיקון עולם במלכות שדי.

היעדים כוללים:

- ♦ מדינה יהודית של ייעוד,
- ♦ מדינת חירות עם התערבות מזערית בחיי הפרט,
- ♦ מדינה המבוססת על משפחה וקהילה,
- ♦ כלכלת שפע חופשית,
- ♦ ריבונות מלאה בארץ ישראל ובירושלים,
- ♦ שלום באמצעות ניצחון.

קווי היסוד מדגישים:

- ♦ יישום זהיר ואחראי,
- ♦ צמצום כפייה על האזרח ועל הכלכלה,
- ♦ ביטול חסמי שוק,

7. להרחבה: ספר המצע, מהדורת 2019, "פתיחת שערים".

- ♦ הטלת האחריות לזהות הלאומית על המדינה ומוסדותיה — ולא על האזרח,
- ♦ אמונה בעם ישראל ובקהילות כדרך למימוש זהות,
- ♦ ומנהיגות מוסרית אמונית אוניברסלית, המכירה בריבונו של עולם, כמפתח להצלחה מדינית ולמילוי ציפיות האנושות מבשורת ישראל.

שער ראשון

מבנה הממשל וצמצומו

צמצום משרדי הממשלה

התנגדות לחקיקת יתר

המודל הקהילתי

מערכת המשפט

צמצום משרדי הממשלה

”אין ממליכים מלך תחילה אלא לעשות משפט ומלחמות” (רמב”ם, משנה תורה)⁸
”ככל שהממשלה גדולה יותר, כך האזרח קטן יותר” (דניס פראגר)⁹
”הממשלה היא לא הפתרון, הממשלה היא הבעיה” (רונלד רייגן)¹⁰

הבעיה: ממשל גדול שאינו מושל

בעשרות השנים האחרונות הגדילה ממשלת ישראל את מספר משרדי הממשלה על ידי פיצול משרדים והמצאת משרדים חדשים, חלקם ריקים מתוכן או כאלה המתחרים על אותם תחומים עם משרדים קיימים – כל זאת כדי לחלק ”כיבודים” אישיים וקואליציוניים. מלבד הכסף הרב שמשרדים אלו עולים לנו, במשכורות ובתקציבים, הבעיה העמוקה יותר בגודל הממשלה היא בעיית משילות קשה. ההרגל של הגדלת הממשלה ויצירת משרדים חדשים גורם מטבעו להרחבת תחומי התערבותם של משרדי הממשלה בחיי האזרחים ומצמצם את חירות האדם.

הפתרון: צמצום משרדים

ממשלת ישראל צריכה להיות מצומצמת ככל האפשר, הן כדי להשאיר מרחב חירות מרבי לאזרח, הן כדי לשרת אותו ביעילות מרבית בתחומי אחריותה. לכן הפתרון הוא צמצום משרדי הממשלה, מכשלושים משרדים ל-11, כפי שיפורט בהמשך. כך נהוג בשווייץ (שבעה משרדים), וכך יושם לאחרונה בהצלחה מרובה בארגנטינה (שמונה משרדים). בכוונתנו לעגן את חלוקת המשרדים ואת סמכויותיהם בחוק יסוד הממשלה, ובכך לשים סוף למדיניות של קביעת מבנה הממשלה בהתאם לשיקולים קואליציוניים בלתי ענייניים.

מה נרוויח מממשלה מצומצמת?

משילות. זהו הרווח העיקרי. חשוב להבין ששר בממשלה אינו אמור להיות נציג האינטרסים בתחום משרדו מול שאר השרים ונגדם, מבלי להתחשב במכלול צורכי הציבור. להפך. עליו למשול בתחומו, לקחת בחשבון את כל השיקולים הנוגעים להחלטותיו, ולאזן או להכריע ביניהם בשם

8. הלכות מלכים ומלחמות, פרק ד'.

9. "The Bigger the Government... | 5 Minute Videos | PragerU", *YouTube*, uploaded by PragerU, 3.3.2014.

10. "Ronald Reagan on Big Government: 'Government is the Problem'", *YouTube*, uploaded by Ronald Reagan Presidential Foundation & Institute, 15.11.2024.

האינטרס שלנו — הציבור שבחר בו ושבשליחותו הוא עובד. זה גם ההיגיון שבאיחוד תחומים ומשרדים אשר הורגלנו שנים רבות לראות בהם "יריבים טבעיים", כגון התחבורה והתשתיות מול הגנת הסביבה.

כיום כל שר מנסה להגיע להישגים בתחום המצומצם של משרדו, והחלטות בתחומים חופפים מתקבלות בעקבות מיקוח בין שני שרים אחראיים או יותר. לעומת זאת, בממשלה המצומצמת יהיה כל משרד אחראי על תחום נרחב, והשר העומד בראשו יוכל ויצטרך לקבל החלטות שקולות ומאוזנות.

צמצום משרדי הממשלה מ-31 ל-11 יביא ליעילות, למשילות ולחירות, וישאיר יותר כסף בכיס של האזרח

יעילות. ריבוי המשרדים והשרים יוצר מצב שבו קשה מאוד לקיים דיון ענייני ומעמיק במסגרת הממשלה, ולכן הממשלה נאלצת ליצור ועדות משנה של שרים לשלל נושאים. בישיבות הממשלה הרגילות כמעט לא מתקבלות החלטות אמיתיות, והישיבות מנפקות בעיקר הכרזות לתקשורת. כאשר יהיו בממשלה כעשרה שרים, אפשר יהיה לברר את הנושאים הבין-משרדיים בישיבות הממשלה הרגילות. מיעוט המשתתפים יאפשר לכל השרים להשמיע את טיעוניהם ולהציג את ההשפעה של הנושא העומד על הפרק על תחומי אחריותם, וכך הממשלה תוכל להחליט החלטות שקולות יותר ביעילות רבה יותר.

חירות. ביטול המשרדים שאינם נחוצים כלל ואיחוד משרדים מפוצלים הם תנאי מרכזי להגברת החירות ולצמיחת תודעה ותרבות של חירות אזרחית בתחומים כמו משפחה, קהילה, תרבות וספורט. לשר האחראי על משרד בממשלה מצומצמת יהיה קל יותר לראות היכן האינטרס של הציבור מחייב לתת לאזרח, או לכלכלה, לפעול בחופשיות, מבלי שהממשלה תנסה "לנהל" אותו. כאשר לא ייווצרו משרדי ממשלה חדשים, לא יהיה הכרח ליצור למענם תחומי אחריות חדשים ובלתי נחוצים, על כל הבירוקרטיה ופוטנציאל הנזק והשחיתות הכרוכים בכך. כמו כן, לשרים בממשלה המצומצמת תהיה די והותר עבודה בעלת חשיבות ויהיה להם פחות עניין בקבלת החלטות מיותרות כדי ליצור כותרות בלבד.

כסף. כמובן, מעבר למשילות, ליעילות ולחירות, גם כסף רב מאוד ייחסך לקופת המדינה, או עדיף — יישאר בכיסם של האזרחים. החל במשכורות השרים, סגניהם, מנכ"ליהם ועוזריהם, דרך עלות בנייני משרדיהם ואחזקתם, וכלה בעיקר: תקציבים של משרדים שאין בהם כל צורך.

מבנה הממשלה הרצוי

אלה הם אחד-עשר משרדי הממשלה הרצויים, ותחומי האחריות שיועברו אליהם מ־21 משרדי הממשלה שיבוטלו¹¹ (הכתובים בסוגריים):

1. **משרד ראש הממשלה** (המשרד לשיתוף פעולה אזורי, המשרד לעניינים אסטרטגיים, משרד ההתיישבות והמשימות הלאומיות, משרד הנגב והגליל והחוסן הלאומי, משרד ירושלים ומסורת ישראל, משרד ההסברה¹²)
2. **משרד החוץ** (משרד התפוצות והמאבק באנטישמיות)
3. **משרד המלחמה** (הביטחון לשעבר)
4. **משרד האוצר**
5. **משרד הכלכלה** (משרד התיירות, משרד החקלאות וביטחון המזון, משרד החדשנות המדע והטכנולוגיה, משרד העבודה)
6. **משרד המשאבים והתשתיות**¹³ (משרד התחבורה והבטיחות בדרכים, המשרד להגנת הסביבה, משרד התקשורת)
7. **משרד החינוך** (משרד התרבות והספורט, משרד המורשת)
8. **משרד המשפטים**
9. **משרד הבריאות** (משרד הרווחה והביטחון החברתי, המשרד לשוויון חברתי ומעמד האישה)
10. **משרד הפנים** (המשרד לביטחון לאומי, המשרד לשירותי דת)
11. **משרד העלייה והקליטה**¹⁴ (משרד הבינוי והשיכון)

ביטול מוסד הנשיאות

בימי הקמת המדינה, בן-גוריון היה צריך תפקיד דקלרטיבי מכובד אך חסר משמעות עבור יריבו, חיים ויצמן. כך, מתוך אילוץ פוליטי, נולד מוסד הנשיאות הישראלי. כיום משלמת מדינת ישראל קרוב ל-100 מיליון שקלים בשנה עבור מוסד שאין בו שום צורך. את רוב תפקידיו הייצוגיים של הנשיא אפשר להעביר ליו"ר הכנסת, ואילו את סמכות החנינה אפשר להעביר לוועדה שתתכנס בערב יום העצמאות ותכלול את הרב הראשי, את נשיא בית המשפט העליון, ואת יו"ר הכנסת. כך נבטל כליל את מוסד הנשיאות המיותר והיקר.

11. משרדי הממשלה ה-37, שהושבעה על ידי הכנסת ה-25.

12. העיסוק הכפיייתי של מדינת ישראל בהסברה נובע בעיקר ממדיניות לקויה ולא עקבית שמצריכה הסבר. ברגע שהמדיניות תהיה עקבית ומבוססת על זהות יהודית ברורה, גם הצורך להסביר יפחת במידה רבה. מכל מקום, מקומה של הסברת פְּנים הוא במשרד ראש הממשלה, והסברת חוץ – במשרד החוץ.

13. המשרד שנקרא כיום משרד האנרגיה והתשתיות יכלול את הטיפול בכל משאבי הטבע הלאומיים ובכל התשתיות הארציות. כך תיפתח למשרד המאוחד האפשרות למלא את תפקידו במלואו: לאון בין התשתיות והנכסים הלאומיים השונים, ולאון בין ניצול לשימור.

14. המשרד המאוחד יוביל גיבוש מדיניות ארוכת טווח שתטפל בשורש משבר הדיור הקיים והצפוי להחרף, ולהיערך לקליטת גלי עלייה ושיבה הצפויים בעקבות התרחבות האנטישמיות במדינות המערב.

התנגדות לחקיקת יתר

ישנה תפיסה שלפיה יעילותם של חברי כנסת נמדדת בכמות החוקים שהם מעבירים. המחוקקים הפעילים ביותר נתפסים כמעורבים יותר, כאכפתיים יותר וככאלה שדואגים באמת לציבור בוחריהם, והם זוכים למחמאות בתקשורת ולתארים כגון "אלופי החקיקה". **אנו בזהות מאמינים שהמדינה צריכה למעט בהפעלת כוחה על האזרחים ככל האפשר, ולכן נחיצותו של כל חוק צריכה להיבחן בזהירות המרבית.** איננו שואפים להסדיר באמצעות חקיקה כל היבט בחיי האזרחים – ההפך הוא הנכון: אנו גורסים שהמדינה צריכה להתערב פחות ולהשאיר כמה שיותר מהחירות בידי האזרחים.

המדינה צריכה למעט בהפעלת כוחה על האזרחים ככל האפשר

מלבד הפגיעה בחירות האזרחים ובאיכות חייהם, לחקיקת יתר ישנן השלכות חמורות נוספות: היא עלולה לתת יתרון לא הוגן לבעלי עניין ולמקורבים על חשבון מתחריהם ועל חשבון הציבור, היא עלולה לפגוע בכלכלה בדרכים שלעיתים קרובות אי אפשר לצפות מראש,¹⁵ ואפילו עלולה ליצור לפשע המאורגן תחומי פעולה חדשים.¹⁶ לכל זאת יש להוסיף את העלות הלא-מבוטלת של יישום ואכיפה של החוק החדש, עלות המוטלת על ציבור משלמי המיסים.

לכן, זהות מתחייבת לשקול בכובד ראש כל הצעת חוק חדשה ולהצביע נגד כל הצעת חוק שאין בה צורך ממשי. זהות גם תפעל לביטולם של חוקים מיותרים או מזיקים שכבר התקבלו. כמו כן, בכוונתנו לקדם דרישה שנציג משרד האוצר יעריך את העלות של כל הצעת חוק חדשה ויציג אותה בפני מליאת הכנסת בזמן הקריאה הראשונה.¹⁷

15. דוגמה לנוזק שבחקיקת יתר ראו ב"אפקט הקוברה", ויקיפדיה.

16. לדוגמה, חוק הפיקדון על הבקבוקים (יוסי אלי, "עבדתי מול המשרד לאיכות הסביבה: תפנית במאבק ארגוני הפשע על עסקי הבקבוקים, **וואלה חדשות**, 3.12.2015).

17. כיום, רק הצעת חוק פרטית מחויבת בכך.

המודל הקהילתי

מחזירים סמכויות לקהילות

מאז הקמת המדינה הלך ונעלם אחד המוסדות המפוארים ביותר שהקים העם היהודי – מוסד הקהילה. מנהיגי המדינה בשנותיה הראשונות, אשר החזיקו בתפיסות ריכוזיות, האמינו שאזרחי המדינה חייבים לאמץ תרבות משותפת וערכים משותפים, ולהפוך למעשה לקהילה אחת גדולה הפועלת למען מטרה משותפת. בתפיסתם לא היה מקום למה שעשוי לסכן את האחדות הזאת, כגון קהילות קטנות ומגוונות. תפיסה זו הובילה את השלטונות בארץ לנסות לטשטש את הזהות הקהילתית ולכפות את אימוצה של "הזהות הישראלית" שיצרו בשם רעיון כור ההיתוך.

אנו מאמינים כי כפי שחירויות הפרט הן הכלי שבאמצעותו אדם יכול לבטא את זהותו האישית, וכפי שהמדינה היא הכלי לביטוי הזהות הלאומית, כך הקהילה היא הכלי לביטוי זהותה של הסביבה הקרובה של אלו שבחרו לגור זה לצד זה ולחלוק מרחב ציבורי משותף. **במסגרת המודל הקהילתי של מפלגת זהות, הרשויות המקומיות יחולקו לקהילות קטנות, וכמה מסמכויות המדינה והרשויות המקומיות יבוזרו ויועברו לקהילות.**

כבוד הדדי במקום מאבקי חקיקה

המצב הנוכחי, שבו השימוש במרחב הציבורי מוכרע על ידי המדינה או אפילו על ידי הרשות המקומית, יוצר מתחים ואיבה בין הקהילות והציבורים השונים. נמצא שדווקא המדיניות שבאה לאחד היא שגורמת לפילוג. לכל קהילה תינתן אפשרות לקבוע את אופיו של המרחב הציבורי בתחומה ולצמצם את יכולתם של גורמים מחוץ לקהילה להשפיע עליה. כך ייפסקו מאבקי החקיקה, והמתחים בין הציבורים בישראל יחלו להתפוגג וייתנו מקום להפריה תרבותית הדדית ולמציאת המכנה המשותף.

המודל הקהילתי הוא צודק והוגן, כיוון שהוא יאפשר לתושבים המקומיים, שהם המושפעים יותר מכול מאופיו של המרחב הציבורי בסביבתם, להסכים בינם לבין עצמם על השימוש בו.

החלוקה לקהילות

נושא הקהילות כולו, ובכללו נושא החלוקה לקהילות, יהיה באחריותו של משרד הפנים. האחריות על יצירת החלוקה הראשונית לקהילות תהיה על הרשויות המקומיות, ולשר הפנים תינתן סמכות לדחות הצעת חלוקה. הן ההנחיה למשרד הפנים הן לשון החוק יקבעו כי

החלוקה צריכה ליצור קהילות הומוגניות ככל האפשר. חלוקה שנעשתה בכוונה לבזר את כוחה של אוכלוסייה מסוימת ולמנוע ממנה להתאחד לקהילה עצמאית על פי החוק תוכל להיפסל בשל כך הן על ידי שר הפנים הן על ידי בית המשפט.

כל קהילה תבחר לעצמה הנהגה שתייצג אותה. אופן בחירת ההנהגה וסמכויותיה ייקבעו מלכתחילה על ידי משרד הפנים. לאחר מכן יהיה אפשר לשנותם באמצעות הצבעה של חברי הקהילה בכפוף לאישור משרד הפנים, כל עוד השיטה המוצעת והסמכויות המוצעות אינן חורגות מכללי המנהל התקין ואינן פוגעות בייצוג רצון הרוב בקהילה. לקהילות תהיה אפשרות להתפצל ולהתאחד עם קהילות אחרות הסמוכות אליהן, בכפוף להצבעת חברי הקהילה ולאישור משרד הפנים.

הרשויות המקומיות יחולקו לקהילות קטנות, וחלק מסמכויות המדינה יועברו אליהן

התקציב למימון פעילות הנהגת הקהילה יופרש על ידי הרשות המקומית מתוך תשלומי הארנונה של חברי הקהילה. הנהגת הקהילה תקבל תקציב לשכירת משרד וחדר ישיבות וכן תקציב מצומצם למשכורות עובדי מנהלה, ציוד משרדי והוצאות מנהלתיות. חברי ההנהגה עצמם לא יקבלו משכורת, אך יהיו זכאים להחזר הוצאות על שירותם לקהילה, שגובהו ייקבע על ידי משרד הפנים.

סמכויות הקהילה במודל הקהילתי

המודל הקהילתי יאפשר לקהילות לחוקק חוקי עזר קהילתיים, באותו אופן שמתאפשר כיום לרשויות המקומיות לחוקק חוקי עזר עירוניים, והם גם ייאכפו באותה צורה. כמו חוקי העזר העירוניים, גם חוקי העזר הקהילתיים ייכנסו לתוקף רק אחרי שיאושרו על ידי הנהגת הקהילה ועל ידי שר הפנים. **אי אפשר יהיה להעביר חוק עזר שעומד בסתירה לחוק הישראלי.**

חוקי העזר העירוניים יחולו רק על שטחים שאינם משויכים לקהילה מסוימת.¹⁸ הקהילות החדשות יירשו עם היווצרותן את חוקי העזר של הרשות המקומית שהן משויכות לה, ואלה יהפכו בכך לחוקי עזר קהילתיים שהנהגת הקהילה יכולה לשנות. חוקי מדינה הנוגעים לשימוש במרחב הציבורי ומתאימים להכרעה ברמה הקהילתית יבוטלו, תוך מתן זמן היערכות מספק לקהילות המעוניינות לחוקק חוקי עזר קהילתיים שיחליפו אותם.

18. פרט לחוקי עזר מסוימים שיוחרגו, כגון חוקים העוסקים בתשתיות עירוניות.

לצד הסמכות לחוקק חוקי עזר קהילתיים וביטול מושכל של חוקי מדינה הגוברים עליהם, יועברו לקהילות סמכויות רבות-משמעות נוספות, כולל:

- ♦ הסמכות לקבוע מגבלות בנייה בתחומן, כמפורט בפרק תוכנית הדיור במצע.
- ♦ היכולת למנות את מפקד המשטרה המקומית, כמפורט בפרק ביטחון הפנים.

אילו חוקים יתקבלו ברמת הקהילה?

ברמה הארצית והעירונית יבוטלו החוקים העוסקים באופיו של המרחב הציבורי ובשימוש בו, כדי לפנות מקום לחוקי עזר קהילתיים שיחליפו אותם. נציג מספר קטן של דוגמאות:

- ♦ **חוקים הנוגעים לאופייה של השבת.** הוויכוח המתמשך על אופי השבת בישראל ייפתר בכך שכל קהילה תקבע תקנות המתאימות לאופייה של השבת בשטחה. כל קהילה תוכל לבחור אם לקבלם בשטחה ובאילו תנאים. כמובן, כל האמור על שבת ועל חגים יהודיים יכול לחול גם על ימי מנוחה אחרים, כפי שתקבע הקהילה המקומית.
- ♦ ההחלטה אילו אירועים לקיים בשטחי הקהילה המקומית תהיה נתונה בלעדית להחלטת התושבים, ולא תיכפה עליהם מלמעלה.

מערכת המשפט

מריבונות העם ל"שלטון החוק" ובחזרה

דמוקרטיה: ריבונות העם

בצורת השלטון הדמוקרטית העם הוא השליט, הוא הריבון, והוא מבטא את בחירותיו, את ערכיו ואת תרבותו באמצעות הנציגים הנבחרים על ידו. זהו המאפיין הראשון של דמוקרטיה. צורת שלטון דמוקרטית מתאפיינת גם בעיקרון של הפרדת רשויות, שמשמעותו היא שהמדינה צריכה לשמור על הפרדה בין שלוש הרשויות הפועלות בתוכה: הרשות המחוקקת (הכנסת), הרשות המבצעת (הממשלה) והרשות השופטת. כל רשות אמונה על תחומה ואינה רשאית להתערב בתחום חברתה. בדרך הזאת, הרשויות אמורות לרסן זו את זו ולמנוע השתלטות של רשות אחת שתרכז בתוכה את כל הסמכויות.

מהו מקומה של הרשות השופטת באיזון הקפדני הזה? מונטסקייה – הפילוסוף הצרפתי שהגה את רעיון הפרדת הרשויות בתחילת המאה ה-18 – הניח כמובן מאליו שהרשות השופטת היא הצנועה ו"החלשה ביותר, לאין ערוך" מבין הרשויות, זאת מתוך הבנה שעודף סמכויות למסד המשפטי יכול לסכן את יכולתו של העם למשול.¹⁹ "צניעות" זו מתבטאת בריסון הביקורת השיפוטית על שתי הרשויות האחרות, ובעיקר על הרשות המחוקקת. על כן, ההגות הדמוקרטית פיתחה דוקטרינות המגדירות את אותו הריסון ואת הנושאים שהרשות השופטת אינה אמורה לעסוק בהם.

המצב כיום: אקטיביזם שיפוטי

בעשורים הראשונים של מדינת ישראל הכיר בג"ץ בעקרון הפרדת הרשויות ונמנע מהתערבות בסוגיות בעלות אופי מדיני או ביטחוני. אך החל משנות ה-80, בהובלת השופט אהרן ברק ותחת דגל האקטיביזם השיפוטי, הופר בבוטות האיזון בין הרשויות. ב-1992 הושלמה "המהפכה החוקתית", עם חקיקת שני חוקי יסוד – חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, וחוק יסוד: חופש העיסוק. חוקים אלו נתנו למעשה לבית המשפט כר נרחב לפרשנות משפטית סובייקטיבית, המאפשרת לו התערבות גסה ברשויות האחרות בנימוק של עליונות חוקי היסוד (הבסיס לחוקה עתידית) על חוקים רגילים.

19. ראו בספרו **רוח החוקים**, הוצאת מאגנס 1998, כרך א, עמ' 186.

עקב כך נוצר מצב שבו בית המשפט ויועצים משפטיים שונים מתערבים בשאלות ציבוריות מהותיות הנוגעות למדיניות, באמצעים הללו:

- ♦ פסילת חוקים.
- ♦ שימוש במבחן ה"סבירות" וה"מידתיות" בסוגיות רבות.
- ♦ הרחבת זכות העמידה.
- ♦ מתן חוות דעת מרחיקות לכת בלי עוגן חוקי.

**על שופטי העליון להבין שלא הכול שפיט.
הם ייבחרו ישירות על ידי העם,
ועל המערכת השיפוטית תהיה ביקורת.
להכרעה בשאלות יסוד נשתמש בכלי של משאל עם**

ואולם משנטל בג"ץ לידיו את הזכות לבטל חוקים מכוחם של חוקי יסוד, הרשה לעצמו בית המשפט לבטל גם חוקי יסוד שלא נשאו חן בעיניו. ב־1 בינואר 2024 ביטל בג"ץ את השינוי בחוק יסוד: השפיטה (החזרת עילת הסבירות), ובכך הפסיק לתלות את מעשיו בחוקי היסוד והעמיד את עצמו כרשות עליונה על האחרות – סתם כך. **מדובר בפגיעה קשה בעקרון הפרדת הרשויות, במידה שאין לה אח ורע בקרב המדינות הדמוקרטיות.** עם הפגיעה הזאת, שגרמה לחסימה מתמדת של פעולות נבחרי הציבור, **הופר בעצם גם העיקרון הראשון של הדמוקרטיה: שלטון העם.**

הפתרון: בחזרה אל ריבונות העם

זהות מאמינה כי בשאלות ציבוריות מהותיות וסוגיות בעלות אופי מדיני, ביטחוני, חברתי או השקפתי, אין מקום להתערבותו של בית המשפט. יש למנוע מבג"ץ, מהיועץ המשפטי לממשלה וממערכת הפרקליטות לחרוג מתפקידם ולשתק את המדיניות של נבחרי העם. זהות תפעל להחזיר את האיזון בין רשויות השלטון במטרה לאפשר לרשויות הנבחרות לקדם מדיניות בהתאם להשקפת עולמן. להלן נציג את הסעיפים העיקריים שיש לחוקק לצורך כך.²⁰

כאמור, שופטי בג"ץ נטלו לעצמם אף סמכות לבלום כל החלטה של הממשלה וכל חוק של הכנסת אשר אינם מתיישבים עם השקפת עולמם, **ובלי שהם נושאים באחריות על החלטותיהם. בכך השופטים העמידו עצמם למעשה בראש מערכות השלטון.** על כך, זהות תפעל להחזיר את מעמד בג"ץ (בית המשפט הגבוה לצדק) למקומו: בית משפט מיוחד שתפקידו לדון בעתירות נגד רשויות המדינה וגופים ציבוריים שנטען שפעלו בניגוד לחוק או לצדק.

20. הסעיפים המוצעים הם במהותם תמצית הנקודות העיקריות שעלו בספר **הארנק והחרב** שכתב שר המשפטים לשעבר, הפרופסור למשפטים דניאל פרידמן (ידיעות ספרים, 2013). בספרו הוא תיאר והסביר את התהליכים שעברו על מערכת המשפט הישראלית מאז קום המדינה, אשר הביאו למצב הנוכחי.

- ♦ זכות העמידה – הזכות לעתור לבג"ץ – תחזור להיות נתונה רק למי שנפגע או צפוי להיפגע בעצמו מפעולות המדינה.
- ♦ בג"ץ לא יהיה רשאי למסור החלטה מבלי למסור באותו מועד גם את הנימוקים לה.
- ♦ לבג"ץ וליועץ המשפטי לממשלה לא תהיה סמכות מעבר לזו המוגדרת להם בחוק.
- ♦ "הלכה" שקבע בג"ץ תובא לידיעת הכנסת, כדי שזו תוכל לחוקק חוק שיחליף אותה.

פסילת חוקים על ידי בג"ץ

- ♦ בג"ץ – או כל ערכאה שיפוטית אחרת – לא יהיה רשאי לבטל חוק שחוקקה הכנסת.
- ♦ אם ימצא שופט פער או סתירה בין חוקים, עליו לציין זאת בפסיקתו כדי שהכנסת תוכל לתקן את הפגם.
- ♦ אם בג"ץ ימצא שחוק שחוקקה הכנסת איננו קביל מהותית מצד סתירתו את אחד מחוקי היסוד, הוא יוכל לקבוע זאת רק ברוב מוחלט של שני שלישים מכל שופטי בית המשפט העליון המכהנים.
- ♦ במצב כזה יהיה צורך לאשר מחדש את החוק בכנסת, או לשנותו בחקיקה. עד אז, תוקף החוק יהיה בהשהיה.
- ♦ בג"ץ לא יוכל לפסול שוב חוק שאושר פעם נוספת לאחר שבג"ץ דרש זאת.

מרחב השפיטות

- ♦ לפרקליטות המדינה ולפרקליטות הצבאית לא תהיה סמכות להתערב בתהליך קבלת החלטות ביטחוניות וביצוען. תפקידן לייעץ לפני פעילות ביטחונית ולאחריה, אך לא במהלכה.
- ♦ פעילות ביטחונית תהיה נתונה לתחקור מבצעי, לשיפוט בבית דין צבאי לפי חוק השיפוט הצבאי ולביקורת ציבורית, אך לא תהיה שפיטה על ידי בית המשפט.
- ♦ בית המשפט לא יהיה רשאי לשפוט בנושאי תרבות, לאום וביטחון מעבר למה שהוגדר בחוק. זהו תחום הנתון בידי הציבור ונבחרי.
- ♦ עילת הסבירות תבוטל.²¹
- ♦ פרקליטים ושופטים יוכלו לבסס עצה ופסק על החוק הבינלאומי, רק אם הראו שהם מסתמכים על חוק ישראלי או על החלטת ממשלה שמחייבים את ישראל לאמנה בינלאומית בנושא הנדון.

21. גם שופט העליון אשר גרוניס ביקר את השימוש הנרחב בעילת הסבירות, בג"ץ 3997/14.

- ♦ שופט שיפרש חוקים בסתירה מהותית למשמעותם, או שיגזור עונשים שיעמדו בסתירה מהותית לחומרת העבירות שנעשו או לקלותן, אפשר יהיה לזמנו לשימוע בפני ועדת החוקה של הכנסת, ולאחר מכן יוכל רוב מיוחס מבין חברי הוועדה להורות על העברתו מתפקידו.
- ♦ שופט שיסרב להזדהות עם המנונה וסמליה של מדינת ישראל יועבר מתפקידו.

מינוי שופטים

- ♦ הוועדה לבחירת שופטים תבטל.
- ♦ אחת לעשר שנים ייבחרו שופטי בית המשפט העליון ישירות על ידי הציבור, לאחר שימוע פומבי בוועדת החוקה של הכנסת (כנהוג באופנים שונים בכמחצית מן המדינות בארצות הברית).
- ♦ מועמדים למשרת שופט שלום או מחוזי יעמדו לביקורת הציבור לפני הדיון על מועמדותם. הם ייבחרו על ידי ועדה שתיבחר מתוך שופטי בית המשפט העליון.

היועץ המשפטי לממשלה

- ♦ הממשלה בלבד היא הממנה והמפטרת את היועץ המשפטי שלה.
- ♦ תפקידי היועץ המשפטי לממשלה וראש התביעה (פרקליט המדינה) יפוצלו, בשל ניגוד עניינים מובנה, ולא יוחזקו עוד בידי אותו אדם.
- ♦ הממשלה תהא רשאית למנות פרקליט שייצג אותה בבית המשפט.
- ♦ כהונת היועץ המשפטי לממשלה תסתיים עם תום כהונת הממשלה.
- ♦ נבחר ציבור כמו שרים וראשי ערים מחויבים לפעול בהתאם לחוק, אך אינם מחויבים לציית לעצת יועצם המשפטי.
- ♦ היועץ המשפטי לממשלה יהיה ראשי לקבוע "הנחיות" רק באישור שר המשפטים וראש הממשלה.
- ♦ על היועץ המשפטי לממשלה ועל ראש הפרקליטות תחול תקופת צינון שבה הם לא יוכלו להתמנות לשופטים בבית המשפט העליון, בשל ניגוד עניינים מובנה.

מינוי משרתי ציבור בכירים

- ♦ נבחר ציבור יהיו רשאים למנות לתפקידים בכירים ולמשרות אמון את מי שיחפצו בו, ובלבד שיעמוד בתנאי סף שתקבע הכנסת. הם יוכלו להיעזר בוועדת איתור ובייעוץ משפטי, אך לא יחויבו לציית להמלצותיהם. משך המינוי תלוי בממונה, וכשתחלף השר הממונה – השר החדש יכול למנות אדם אחר.

- ♦ לא תיפסל מועמדות אדם ששר או נבחר ציבור אחר רצה למנות לתפקיד אלא אם יש חשד פרטני לפלילים.
- ♦ הכנסת תוכל לפטר נושאי משרות בכירות, כולל שופטים, לאחר שימוע (כנהוג בארה"ב).

ביקורת על מערכת המשפט

- ♦ מבקר המדינה ימסור לכנסת ולציבור דוח שנתי ובו מידע סטטיסטי שישקף מגוון מדדים של עבודתם ופסיקותיהם של השופטים בישראל, של פרקליטות המדינה ושל היועצים המשפטיים.

מעמדו של המשפט העברי

מדיניותה של זהות בתחום המשפט העברי תפורט בפרק "המשפט העברי" בשער "יהדות, תרבות ומדינה". עיקריה בקצרה: זהות תנקוט צעדים לייסוד מערכת של בתי משפט אזרחיים שיפסקו לפי המשפט העברי, שתפעל במקביל למערכת בתי המשפט הקיימת. בתי המשפט האלה יעסקו במשפט אזרחי בלבד, ויוכלו לשפוט רק בהסכמת שני הצדדים. מעמדה של מערכת בתי המשפט העברית במשפט האזרחי יהיה זהה למעמדה של מערכת בתי המשפט הממלכתית הקיימת, ופסקי הדין שלה יהיו תקפים ומחייבים באותה המידה, כל עוד היא פוסקת על פי דיני העונשים הקיימים. לאחר הסכמת שני הצדדים, לא יהיה אפשר לערער על פסיקה על פי המשפט העברי בבית משפט אזרחי.

משאל עם ככלי לפתרון משברים

יש להחיל בזירת החקיקה עיקרון דומה לזה הקיים בשוק חופשי ותחרותי – שנועד, בין השאר, למנוע ריכוז כוח בידי מונופולים כלכליים: כיום עיצוב החוקים מושפע לא אחת מהשאלה האם החוק המוצע יכול לעבור את בג"ץ, ואילו "חוק משאל העם" ישאל **אם החוק המוצע או המצב הקיים מקובלים על העם**. האפשרות להעברת ההכרעה לידי הציבור תעצב ותחייב את המערכת ואת המחוקקים להביא בחשבון מראש את דעת העם.

"חוק משאל העם" מאפשר להעביר את ריבונות העם מרעיון תאורטי עקר ליכולת השפעה והחלטה ממשית בידי הציבור. כך, במקרה של משבר חוקתי או מחלוקת יסודית אחרת בין רשויות השלטון שאי אפשר לפותרה בחקיקה רגילה, תעביר הכנסת את ההחלטה למשאל עם. מרגע שעבר חוק במשאל עם, לא יוכל בג"ץ לבטלו, גם אם הוא סותר חוק יסוד.

משאלי עם יחולו על החלטות מדיניות וביטחוניות ועל הגדרת זהות המדינה, שהן בעלות השלכות היסטוריות, כגון מסירת שטחי מדינה או חתימה על הסכמים מדיניים מרחיקי לכת.²² בעבר התקבלו החלטות מסוג זה על ידי ממשלות ישראל – במסגרת תהליכים כמו הסכמי אוסלו, תוכנית ההתנתקות, הסכם הגבול הימי עם לבנון והקמת "הרשות הטכנוקרטית" המחודשת בעזה – בלי מנדט ברור מהעם, ולעיתים בניגוד לעמדת הרוב ותוך עקיפת החוק והכנסת. כמו כן, הדרישה לאישור ציבורי תחזק את עמדת המנהיגים במשא ומתן מדיני ומול לחץ בינלאומי. כאשר ברור למפרע שכל הסכם או נסיגה מחייבים את אישור העם בקלפי, מתווסף למנהיגים "עומק אסטרטגי" שמאפשר עמידה איתנה יותר מול לחצים חיצוניים כבדים, או מונע אותם מבעוד מועד.

כדי שמשאל עם ימלא את ייעודו, יש להבטיח לציבור מידע מקיף, אמין ומאוזן. מוצע לעגן מנגנון שיחייב את כלי התקשורת והמדיה להקצות זמן וחשיפה שווים לעמדות התומכים והמתנגדים. הציבור יקבל גישה לנתונים אובייקטיביים על ההשלכות של כל החלטה, בדומה למודל המיושם בדמוקרטיה מתקדמות בעולם כמו שווייץ ודנמרק.

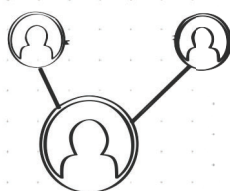
לסיכום, באמצעות חוק משאל העם אפשר להשיג:

- ♦ חילוץ ממצבי משבר בין רשויות השלטון, על ידי הציבור, מה שיביא להגברת אמון הציבור במערכת.
- ♦ חיזוק עקרונות השוק החופשי וצמצום ריכוז הכוח השלטוני והתאגידי.
- ♦ חקיקה אחראית ומאוזנת המכוונת לציבור ובכך מגינה מפני התערבות יתר בזכויות הפרט וחירותו.
- ♦ השגת הסכמה רחבה בהכרעות גורליות.

22. חוק יסוד משאל עם משנת 2014 מחייב משאל עם אך ורק על מסירת "שטח ריבוני". הגדרה זו מותירה את שטחי המולדת האסטרטגיים ביהודה, שומרון ועזה – ולמעשה את מדינת ישראל כולה – חשופים להחלטות הרסניות של "מחטפים" פוליטיים בלי אישור ציבורי ישיר וברור.

שער שני

התוכנית החברתית

חינוך

שיקום מעמד המשפחה

הביטוח הלאומי ומערכת הרווחה

בריאות הציבור

תקשורת

חינוך

”האב חייב בבנו... ללמדו תורה... וללמדו אומנות”
(בבלי, קידושין כט, ע”ב)²³

המצב כיום: הוצאה גדולה, ביצועים נמוכים

מערכת החינוך משפיעה על חיינו ועל חיי ילדינו בכל היבט אפשרי: ערכי, תרבותי, כלכלי, חברתי, לאומי, וכמובן פוליטי. על פי החוק כיום, **האחראי על חינוך ילדינו הוא לא אנחנו, ההורים, אלא שר החינוך**. ההוצאה הלאומית לחינוך עומדת כיום על כ-160 מיליארדי שקלים בשנה.²⁴ מדובר בהוצאה השנייה בגודלה בתקציב המדינה, והיא גם גדולה ביחס לקיים במדינות המפותחות. אך למרות תקציבי העתק, הביצועים של מערכת החינוך נמוכים.²⁵

הנחת היסוד של זהות היא שההורה רוצה בטובת ילדיו ויודע מהי, יותר מכל מערכת פקידותית-ממשלתית. האחראיות והשליטה של ההורים על חינוך ילדיהם ישפרו מאוד את רמת החינוך לעומת מצבו כיום, ויאפשרו להורים לחנך את ילדיהם בהתאם ליכולות הילדים ונטיותיהם — וכמובן בהתאם להשקפת עולמם של ההורים.

הפתרון: שיטת השוברים

זהות דוגלת באימוץ שיטת השוברים במערכת החינוך הישראלית, המשלבת מימון ציבורי ותחרות חופשית. כל הורה יקבל ממשרד החינוך שובר בעל ערך כספי, ואותו הוא יוכל לממש בכל בית ספר שיחפץ, או להקים עם הורים נוספים בית ספר העונה לשאיפותיו החינוכיות. בתי הספר יוכלו לקבל תקציב ממשרד החינוך רק באמצעות פדיון השוברים שיקבלו מהורים התלמידים. בעקבות כך, בית ספר שירצה למשוך אליו תלמידים יצטרך לשכנע את ההורים שדווקא הוא שיציע לילדיהם את החינוך הטוב ביותר מבין החלופות. המנהל יוכל לנהל באמת

23. התלמוד קובע שהאחריות היסודית על חינוכו של הבן — הן מבחינה ערכית רוחנית הן מבחינה מקצועית וכלכלית — היא באחריותם של האב והמשפחה. המשפחה רשאית, כמובן, למנות שליחים לביצוע חובתם זו, בדמות מורים ומוסדות.

24. לפי נתוני הלמ”ס (“ההוצאה הלאומית לחינוך בשנת 2024”, **הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה**, 11.9.2025).

25. למשל, אנו ממוקמים ברבע התחתון ביחס לילדי המדינות המפותחות (OECD), כך על פי תוצאות מבחני פיז”ה (מחקר פיזה 2022, משרד החינוך).

את בית הספר, ולא יהיה כבול למנגנונים מסורבלים. כך ייווצר מגוון רחב של בתי ספר והרמה הכללית שלהם תעלה, כמו שקורה כששוק נפתח לתחרות.

ואכן, אחד התחומים שבהם שיטת השוברים מופעלת כבר כיום, כאן בישראל, הוא הטיפול ביולדות בבתי החולים: בעבר נראתה מחלקת יולדות בבית חולים ישראלי כמו מחלקה פנימית רגילה, או גרוע מכך, עד שהוחלט בביטוח הלאומי להשאיר ליולדות את ההחלטה היכן הן רוצות ללדת, ולהפנות לאותו בית חולים את תקציב הלידה באמצעות שובר מהביטוח הלאומי, "מענק אשפוז לידה".²⁶ כלומר, היולדת מקבלת מעין שובר, והוא ממומש בבית החולים שבו בחרה ללדת. בעקבות זאת החלו בתי החולים להתחרות ביניהם על היולדות, ומחלקות היולדות הפכו ל"מלונות חמישה כוכבים".

זהות תאמץ את שיטת השוברים בחינוך – מימון ציבורי של השובר, אך מימושו נתון להורים

על פי השיטה המוצעת, משרד החינוך עדיין יעמוד על תילו, אך סמכויותיו ומנגנוניו יצטמצמו.²⁷ לכן אחוז גדול הרבה יותר מהסכום השוטף של ההוצאה על החינוך יועבר מהקופה הציבורית ישירות למוסדות החינוך עצמם, בהתאם למספר התלמידים הלומדים בהם. רוב הסכום ישמש לתשלום שכר המורים, והשאר להוצאות שוטפות (חשמל, מים, תחזוקה), לקנייה מרוכזת של ספרי לימוד ולשירותים חינוכיים שונים. במילים אחרות, הכסף של תקציב החינוך יצא ישירות על חינוך התלמידים, ולא על מימון מנגנונים על גבי מנגנונים כפי שקורה כיום.

תוכנית היישום

יישום שיטת השוברים יאפשר הקמה של בתי ספר פרטיים שיענו על צרכי התלמידים והוריהם, זאת לצד מערכת החינוך הציבורית: כולם יקבלו תקציבים מהמדינה רק באמצעות מימוש שוברי החינוך של התלמידים שבחרו ללמוד בהם.

העצמאות הניהולית של בתי הספר תורחב, כדי לאפשר לבתי הספר להתאים את עצמם בצורה טובה יותר לצרכיה של האוכלוסייה המקומית ולאופייה. למנהלים תהיה שליטה מלאה על תוכני הלימוד, פעילויות ההעשרה, לוחות הזמנים והחופשות, בכפוף לקווים המנחים ולסטנדרטים שיגובשו במשרד החינוך. עם זאת, השינוי המשמעותי ביותר יהיה **מתן עצמאות**

26. כ־13,644 שקל לכל לידה החל מ־1.4.2018.

27. חלקם יעברו לרשתות החינוך. ראו בהמשך.

בהעסקת מורים. המנהלים יהיו מי שיחליטו אילו מורים להעסיק ובאילו תנאים.²⁸ בהתאם לתפיסה זו יוכלו המנהלים לתגמל באופן הולם את המורים הטובים והמבוקשים יותר, ולוותר על שירותיהם של מורים שאינם מתאימים לבית הספר שבניהולם, מבלי להיות כפופים להתחייבויות ולהנחיות שהונחתו עליהם מלמעלה.

קיצור חופשות בתי הספר

מתן חופש פעולה לבתי הספר יפתח תחרות בריאה בנושאים רבים. דוגמה פשוטה וחשובה אפשר לראות בנושא החופשות: מספר ימי החופשה בבתי הספר היסודיים בחינוך הממלכתי גדול ביותר מחודשיים ממספר ימי החופשה במשק – מספר עצום המקשה ביותר על תפקודן של משפחות בישראל. כשתאומץ שיטת השוברים יהיה המצב בישראל דומה למציאות ברוב מדינות ארצות הברית: בית ספר אמריקני יכול לקבוע עצמאית את לוח החופשות, מעבר לחופשות הנהוגות במשק. הדבר יעודד את בתי הספר בארץ לנסות להתאים את ימי החופשה שלהם לקיים במשק הישראלי. במודל החינוך הקיים, התאמת החופשות לא אפשרית מכיוון שההורים הם לקוחות שבויים של מערכת החינוך, וכוח המיקוח שלהם קטן באופן ניכר מכוח המיקוח של ארגוני המורים. מערכת התמריצים במצב הנוכחי מעודדת את משרד החינוך לקבל שקט תעשייתי מארגוני המורים, במקום לנסות להוביל רפורמה לטובת התלמידים והורים.

מערכת התמריצים של בתי הספר שיפעלו לפי שיטת השוברים שונה לחלוטין. בתי ספר שלא ייתנו מענה הולם לצורכי ההורים והתלמידים, יאבדו את תלמידיהם לטובת המתחרים. אך לא רק את התלמידים: בתי ספר שלא יתאימו את עצמם לסטנדרטים הנדרשים בשוק יאבדו תקציבים ובסופו של דבר גם מורים. לפיכך, **עם שיטת השוברים, טובת התלמיד ושיעויות רצון ההורים יתפסו מקום גבוה הרבה יותר במערכת השיקולים.**

תחילת שנת הלימודים

במערכת החינוך כיום נוצר מצב בעייתי שבו תחילת שנת הלימודים נקבעת לפי 1 בספטמבר של לוח השנה הבינלאומי, ואילו החגים קובעים ימי חופשה מרובים בתחילת שנת הלימודים לפי לוח השנה היהודי. מכיוון שהמשק הישראלי יוצא לחופשות לפי חגי ישראל, נוצר מצב אבסורדי של לוח חופשות לא מתואם בין הילדים להורים. כמו כן, הדבר פוגע באפשרות להנחיל לילדי ישראל את מורשת ישראל בכל הנוגע לחגי תשרי. לכן זהות תאפשר לקבוע את

28. המחקר בתחום החינוך מראה כי הגורם המשמעותי ביותר בהשפעתו על טיב החינוך הוא טיב המורים. כדי לשפר את איכות המורים יש לתגמל אותם וכן לאפשר להם חופש בניהול כיתתם ובהבאת החוזקות שלהם לכיתה.

תחילת שנת הלימודים לפי לוח השנה היהודי בא' באלול – הן כאמירה ערכית של גאווה במורשת ישראל, הן כמענה לבעיות הלוגיסטיות הנובעות משילוב הלוחות.

חינוך ביתי

זהות מכירה בזכותו של כל הורה לגדל את ילדיו באופן שהוא מאמין בו, בין השאר בחינוך ביתי. לכן יעודכנו תקנות משרד החינוך המגבילות את החינוך הביתי, כך שהאפשרות תהיה פתוחה לכל הורה המעוניין בכך והמוכיח מסוגלות לחנך את ילדיו בעצמו בלי שהדבר יפגע בו או בילדיו. שובר החינוך ימומש אז ישירות אצל ההורים תחת פיקוח צמוד של משרד החינוך, אשר יודא כי זמנם של ההורים אכן מושקע בחינוך שיטתי של ילדיהם.

משכורות המורים: קנאת סופרים תרבה חוכמה

על פי נתוני 2025, תקציב משרד החינוך עומד על 91 מיליארד שקל בשביל 2.8 מיליון תלמידים (הוצאה חודשית ממוצעת של כ-2,700 שקל לתלמיד), אך בשל המנגנון הממשלתי המסורבל, מורה בישראל המלמד בכיתה עמוסה של כ-30 תלמידים משתכר שכר ממוצע של 13,000 שקל (עלות העסקה של 16,000 שקל). בשיטת השוברים, כשהאחריות תעבור להורים וייתגר הצורך בהררי מפקחים ומחלקות מטה, נתח התקציב שיופנה לבירוקרטיה יצומצם ל-15% לכל היותר. מתוך התקציב, יוקצו 26% (שהם 24 מיליארד שקל) ל-390 אלף תלמידי החינוך המיוחד, והוריהם יוכלו לבחור בין המשך המסגרת המדינית לבין קבלת שובר אישי מוגדל משמעותית המותאם לעלות הריאלית של הטיפול בילדם. יתרת התקציב (67 מיליארד שקל), שתופנה כולה לשוברים ל-2.4 מיליון תלמידי החינוך הרגיל, תאפשר שובר בסיסי בגובה של קרוב ל-2,000 שקל לתלמיד לחודש.²⁹ המשמעות היא שגם בכיתה קטנה של 20 תלמידים בלבד, התקציב החודשי שיאוגם יעמוד על 40,000 שקל לכיתה,³⁰ מה שיאפשר לראשונה לתגמל מורים איכותיים במשכורות חסרות תקדים, הדומות לאלו המקובלות בענף ההייטק.

צמצום נוהל "מוכר שאינו רשמי"

יש לאפשר לכל אדם או חברה להקים בית ספר. את "נוהל התקצוב", כלומר התהליך הנדרש כדי לזכות למעמד של בית ספר בעל רישיון לפעול והזכאי לתקצוב ממשרד החינוך, יש להפוך לפשוט הרבה יותר. הנוהל המסורבל הקיים כיום לקבלת רישיון ותקצוב של מוסדות שאינם

29. 67 מיליארד שקל כפול 0.85 לחלק ל-2.4 מיליון תלמידים לחלק ל-12 חודשים.

30. כולל הוצאות ניהול ותחזוקה.

בבעלות משרד החינוך או הרשות המקומית המוכר כ"נוהל מוכר שאינו רשמי" יצומצם מאוד, מה שיאפשר הקמה ותקצוב של יוזמות חינוכיות בבעלות פרטית בחופשיות רבה יותר.

צמצום הליבה

כיום השיח הציבורי רווי באזכור לימודי הליבה, בעיקר בהקשר להתנגחות עם מערכת החינוך של הציבור החרדי. למען האמת, מבט מקרוב מגלה ש"ליבה" זו היא ברובה מצג שווא. שבעה מקצועות חובה מרכיבים את לימודי הליבה: אזרחות, אנגלית, היסטוריה, מתמטיקה, ספרות, עברית ותנ"ך. מקצועות אלו אמורים להוות סטנדרט אחיד לכל בוגר מערכת החינוך הרשמית בישראל, אך למעשה כל פלח באוכלוסייה מגדיר תקן אחר לבגרות וללימודים של מקצועות אלו, כגון היסטוריה אחת לבית ספר ממלכתי, אחת לממלכתי-דתני, אחת לחרדי ועוד אחת לערבי, וכך הלאה.

זהות תצמצם את לימודי הליבה לתחומים הטכניים הנדרשים ליצירת בוגר בעל יכולת תפקוד תקינה בחברה הישראלית. את הבחירות הערכיות תשאיר זהות להורים.

ה"חינם" וה"חובה" הם בלתי תלויים

בספטמבר 2012 קבעה מדינת ישראל כי חוק חינוך חינם יחול כבר מגיל 3, אבל יחד עם זאת נקבע גם שהחינוך יהיה **חובה** כבר מגיל זה, ובכך הורים שאינם מעוניינים לשלוח את ילדיהם לגן טרום חובה נהפכו לעבריינים.³¹ חשוב להדגיש את ההבדל התהומי בין **חינוך חינם** לבין **חינוך כחובה חוקית**. זהות תעצור מהלך מסוכן זה, ותאפשר להורים לגדל את ילדיהם הרכים עד לגיל גן חובה בצורה הטובה בעיניהם.

31. בפועל, יישומו של חלק זה נדחה עד כה שוב ושוב.

שיקום מעמד המשפחה

יסוד החירות של החברה הישראלית

המצב כיום: התערבות ממשלתית באוטונומיה המשפחתית

המשפחה היא המוסד החברתי העתיק והיציב ביותר בתולדות האנושות. עוד לפני שקמה המדינה, עוד לפני שקמו מערכות ממשל וחוקים, היה הבית היהודי המקום שבו נוצק החינוך לאחריות, לחסד ולשייכות. במדינת ישראל המודרנית, המשפחה היא "מקדש המעט" שבו מתעצבים ערכיו של הדור הבא. אך בעשורים האחרונים הלך ונשחק מעמדה של המשפחה בישראל. במקום לראות בה את הבסיס לחברה בריאה, הולכת ומתבססת תפיסה שלפיה המדינה ומוסדותיה יודעים טוב יותר מההורים כיצד לגדל ילדים, כיצד לחנך אותם ואפילו כיצד לנהל את חיי המשפחה. תפיסה זו הביאה להתרחבות חסרת תקדים של ההתערבות הממשלתית בחיי המשפחה. ברית הנישואין היהודית – המקדשת את התא המשפחתי, את האחריות ההורית, את הנאמנות ואת הקשר הבין-דורי – מוחלפת בהורות משפטית הנתונה להתערבותה ולמרותה של מערכת משפטית ריכוזית הפועלת באמצעות מערכות רווחה בעלות כוח רחב מדי.

אנו דוחים תפיסה זו לחלוטין. המשפחה איננה זרוע של המדינה, אלא מוסד עצמאי המהווה את אבן היסוד של החברה והמדינה. תפקיד המדינה הוא להגן על חירותם של האזרחים, לשמור על שלומם בהגנה מפני אויב חיצוני, לעשות משפט צדק ולנהל את המשאבים הלאומיים – **כדי לאפשר ולסייע למשפחות לשגשג**, ולא כדי לעצב את דמות האדם ואת אורח חייו מלמעלה. **כאשר המדינה מתיימרת לנהל את חיי הפרט והמשפחה, היא מחלישה את האחריות האישית, פוגעת בסמכות ההורית ומערערת את היציבות החברתית.** לכן, כפי שצינו בפרק החינוך, נחזיר להורים את האחריות על חינוך ילדיהם. מדיניותנו תתמקד בהשבת הסמכות והאחריות להורים ובחיזוק עצמאותו של התא המשפחתי.

הפתרון: חברה חזקה מתחילה במשפחה

המשפחה אינה רק מוסד פרטי – היא הבסיס לקיומה של חברה חופשית ויציבה. במקום שבו המשפחה חזקה, צומחים אזרחים בעלי אחריות, זהות ויכולת לשאת בעול המשותף. לכן שיקום מעמד המשפחה איננו סוגיה מגזרית או חברתית בלבד; זהו יעד לאומי. מדינת ישראל צריכה לחזור לראות במשפחה שותפה מרכזית בבניית עתידה, ולא גורם שיש לפקח עליו ולנהל אותו. משפחה חזקה יוצרת חברה חזקה, וחברה חזקה היא הבסיס למדינה חופשית, יציבה ומשגשגת.

עצמאות כלכלית למשפחות

המשפחה היא גם יחידה כלכלית. בני זוג מקבלים יחד החלטות הנוגעות לעבודה, לפרנסה, להשקעה בילדיהם ולעתידם המשותף. אך מערכת המיסוי הקיימת מתעלמת מכך, ולעיתים אף מענישה משפחות שבחרו לחלק ביניהן את נטל הפרנסה באופן שאינו תואם את מודל הקריירה הכפולה.

המשפחה היא תא היסוד של החברה; התערבות המדינה בתוכה צריכה להיות מוצא אחרון בלבד

אנו נפעל לפישוט מערכת המס ולהפחתת העיוותים הפוגעים במשפחות. מדיניות מס פשוטה ושקופה יותר תאפשר לבני זוג לבחור בעצמם כיצד לחלק ביניהם את האחריות הכלכלית – באמצעות קריירה, גידול ילדים, לימודים או יזמות (כפי שמפורט בהמשך, בפרק שינוי שיטת המיסוי). מדינה חופשית אינה מתערבת בבחירות החיים של משפחותיה.

צדק והוגנות בדיני המשפחה

כאשר משפחה מתפרקת, המדינה נדרשת להתערב כדי להגן על טובת הילדים. אולם בפועל, המערכת המשפטית הקיימת מעודדת לעיתים קרובות מאבקים קשים בין ההורים, ומעצימה את הסכסוך במקום לפתור אותו. אנו נפעל לבסס עיקרון ברור של אחריות הורית משותפת: טובת הילד מחייבת, ככלל, נוכחות משמעותית של שני הוריו בחייו, ולכן על מערכת המשפט לעודד שיתוף פעולה בין ההורים ולא להעניק יתרון מובנה לאחד מהם. כמו כן, יש לקבוע כללים ברורים ושקופים לחלוקת האחריות הכלכלית לגידול הילדים. מערכת שבה התוצאות אינן צפויות ושיקול הדעת רחב מדי יוצרת עוול, חוסר אמון ומאבקים משפטיים מיותרים.

הגנה על קורבנות – ומניעת עוול

אלימות במשפחה היא תופעה חמורה שיש להילחם בה בנחישות. המדינה חייבת להגן על קורבנות אלימות ולהבטיח את ביטחונם. לצד זאת, תלונות שווא על אלימות במשפחה גורמות לעיתים נזק קשה ומיידי לחשודים, פוגעות בילדים, מאפשרות ואף מעודדות ניכור הורי, ומערערות את אמון הציבור במערכת. נדמה כי סוגיה זו, המוכרת בעולם המשפט והחברה כ"תופעת אשת פוטיפר", חסרה מענה הרתעתי הולם כלפי נשים המגישות תלונות שווא נגד גברים. מן הראוי לקדם מדיניות של מיצוי הדין, אשר תבטיח כי מגישת עלילת השווא תישא באחריות מלאה לנזקים שנגרמו לצד הנפגע ותחויב בפיצויים בגינם.

הביטוח הלאומי ומערכת הרווחה

המצב כיום

ביטוח שאינו ביטוח

המוסד לביטוח לאומי, למרות שמו, אינו מתנהל כמוסד ביטוח כלל אלא כ"רשת ביטחון כלכלית" לתושבי ישראל, כלומר כמערכת רווחה. חלק גדול מתפקידו של המוסד לביטוח לאומי הוא להעניק מעין ביטוח בסיסי אחיד לתושבי ישראל – שירות חיוני, אך את רובו יכול השוק הפרטי לספק באופן מוצלח יותר. למעשה, חברות ביטוח פרטיות עושות זאת בהצלחה וביעילות כבר כיום. יעילותן של חברות פרטיות ואיכות השירות שהן מעניקות הוכחו לא פעם כעדיפות על אלו של חברות בבעלות ממשלתית. עלינו לנצל את יכולתנו להסתמך עליהן כדי לצמצם את המנגנון המורכב והבזבזני של המוסד לביטוח לאומי.

אף על פי שהמוסד לביטוח לאומי גובה כספים ישירות, אין לו אוטונומיה כלכלית אמיתית והוא נשאר תלוי במדינה. המדינה היא המכתיבה את גובה התשלומים של האזרח לביטוח הלאומי ואת גובה הקצבאות שהוא משלם, בלי שום מנגנון שמחייב התאמת הכנסות להוצאות. כך, המוסד לביטוח לאומי צובר גירעונות המבטיחים שבסופו של דבר הוא יקרוס.³² ברור לכול שכאשר זה יקרה, המדינה תצטרך לכסות את הגירעון מתקציבה, והיא אינה ערוכה לכך.

ביטוח שאינו לאומי

הביטוח הלאומי הפך בין השאר למנגנון המפרנס ומעודד אוכלוסיות עוניות ללאום היהודי. כיוון שכך, ייבוא נשים מעזה אל כפרי הבדואים הבלתי חוקיים בנגב הפך לעסק משתלם ביותר. עשרות אלפי שקלים משולמים לחמולות הללו, המתניידות ברכבי שטח מפוארים ומשתלטות על חלקים נרחבים מהנגב. הנשים העזתיות ודאי לא מלמדות את ילדיהן שיעוריים בציונות, ואת הנערה בבאר שבע מטריד בדרכה לקניון בחור שנולד לאם שהובאה מעזה כדי לקבל בעבורו את קצבת הביטוח הלאומי.

דוגמה נוספת היא בניית בתי מגורים רבי קומות בצמוד לחומת ההפרדה בגבולה המזרחי של ירושלים. הסיבה לבנייה הפרועה והמוזרה הזאת, החונקת את העיר ומהווה בעיה ביטחונית

32. לא רק מומחים לכלכלה מזהירים מפני קריסת הביטוח הלאומי; המוסד לביטוח הלאומי עצמו מתריע על קופתו המתרוקנת וקריסתו המובטחת. נכון ל-2024, התחזית הרשמית של משרד הרווחה הייתה שקריסתו הצפויה של הביטוח הלאומי תקרה ב-2036 (שחר אילן ושקד גרין, "פשיטת רגל של הביטוח הלאומי תחתון קצבאות", **כלכליסט**, 17.3.2024).

קשה, היא שהשטח הצמוד לחומת ההפרדה כלול מנהלתית בשטחה המוניציפלי של ירושלים – ולכן המתגוררים בו זכאים לקבל את קצבאות הביטוח הלאומי.

למותר לציין שגביית תשלומי הביטוח הלאומי מהציבורים הללו אינה עומדת בשום אופן והשוואה לגבייה מקרב הציבור היהודי. קשה לקבל מהביטוח הלאומי את הנתונים המדויקים, אך על פי תחשיבים שונים יש המעריכים כי יותר ממחצית מכספי הביטוח הלאומי מוזרמים לציבור הערבי, שהוא רק כ־20 אחוז מהאוכלוסייה. כלומר, הביטוח הלאומי הוא במידה רבה מנגנון להעברת כספים מן היהודים אל הערבים. כפי שראינו בדוגמאות לעיל, כספים אלו אף יוצרים בעיה ביטחונית וריבונית למדינת ישראל.

הפתרון: רכישת ביטוחים פרטיים

כשם שכל אזרח מחויב להפריש לעצמו – ישירות או דרך המעסיק – סכום מסוים לפנסיה, וכשם שכל רוכש רכב מחויב לבטח עצמו בביטוח חובה, כך יחויב כל אזרח לבטח את עצמו מפני רוב התחומים שכיום מכוסים על ידי הביטוח הלאומי בכפייה. הביטוח הלאומי יוסיף ויכסה את כל אותם התחומים שבהם חברות הביטוח לא יכולות לתת מענה ביטוחי על בסיס כלכלי – כגון קצבת ילדים וגמלת ילד נכה – אולם ביטוח מפני אובדן כושר עבודה, ביטוח סיעודי, ביטוח מפני נכות וכדומה הם ביטוחים הקיימים כבר כיום גם בשוק הפרטי. המדינה תפחית מאוד את דמי הביטוח הלאומי, ותחייב את אזרחיה לרכוש את השירותים האלה בשוק הפרטי.

**כשם שכל אזרח מחויב להפריש לעצמו סכום מסוים לפנסיה,
כך יחויב כל אזרח לבטח את עצמו מפני רוב התחומים – בשוק הפרטי.
הביטוח הלאומי יכסה את התחומים
שבהם חברות הביטוח לא יכולות לתת מענה ביטוחי**

מעסיקים יחויבו בביטוח עובדיהם מפני תאונות עבודה. מכיוון שכל תושב וכל מעסיק יוכלו לבחור לעצמם את חברת הביטוח המועדפת עליהם, חברות הביטוח הפרטיות יתחרו על הלקוחות ויצטרכו להציע להם שירות טוב ותעריפים משתלמים. כשחברות הביטוח ייווכחו שבכוונת המדינה להפסיק להעניק שירותי ביטוח הזמינים בשוק החופשי, יהיה להן תמריץ לפתח שירותי ביטוח חדשים שיוכלו להחליף את השירותים הקיימים שהמדינה מעניקה.

נדגיש: מי שזכאי לקצבה ימשיך לקבל אותה. המדינה, כמו כל גורם מבטח אחר, לא תוכל להתנער מתביעותיהם הכספיות של מבוטחיה. כל תושב ישראל שהיה זכאי לקצבת ביטוח

לאומי לפני צמצום שירותי הביטוח,³³ ימשיך לקבל את הקצבה וימשיך להיות מבטוח על ידי המדינה כפי שהיה לפני צמצום שירותי הביטוח.

מי שאינם יהודים ולא הצהירו הצהרת נאמנות למדינת ישראל כמדינת העם היהודי, או שפעלו נגד ביטחונה וריבונותה של המדינה – תישלל אזרחותם. אם הם אינם מהווים סכנה ביטחונית, הם יהפכו לתושבי קבע שאינם זכאים לתשלומי הביטוח הלאומי.

חדשנות ויעילות במערכת הרווחה

המדינה תמשיך להיות אחראית-העל על הרווחה, אך אין זה אומר שמערכת הרווחה תמשיך לעבוד בלי שינוי. כישלון של תוכניות הרווחה בעולם המערבי הביא מדינות רבות לחשוב מחדש על מדיניות הרווחה שלהן ולבחון מודלים חלופיים של סיוע לנזקקים. זהות תבחן עד כמה ישימים רעיונות אלו במדינת ישראל, ותתמקד בנושאים האלה:

- ♦ **מניעת הונאה ברווחה.** נבחן שיטות המצמצמות קבלת הטבות לא מוצדקות ממערכת הרווחה, בתנאי שאינן מקשות שלא לצורך על נזקקים אמיתיים ומונעות מהם לקבל סיוע.
- ♦ **מיצוי כושר השתכרות והימנעות מ"מלכודת רווחה".** מלכודת רווחה היא מצב שבו תוכנית הרווחה מתמרצת כלכלית את נתמכי הסעד להמשיך להיות תלויים ברווחה ולא למצות את פוטנציאל ההשתכרות שלהם. הדבר פוגע במשק ומכביד על תקציב המדינה, וחמור מכך – הוא פוגע בנתמכים עצמם. אנו נבחן שיטות שנמנעות מתמריצים מזיקים כאלה ושאינן מענישות נתמכי סעד על מיצוי כושר ההשתכרות שלהם.
- ♦ **מערכות רווחה חלופיות.** נבחן שיטות שבהן מערכות רווחה חלופיות – עירוניות, קהילתיות³⁴ ואחרות – יכולות למלא חלק מתפקידיה של מערכת הרווחה הארצית ולהתקיים במקביל אליה. מערכות רווחה חלופיות נותנות חופש בחירה מסוים לתושבים, שיכולים לבחור מביניהן את המערכת המוצלחת ביותר או המתאימה ביותר לצורכיהם. מערכות רווחה כאלה נוטות לשרת ציבור קטן יותר, מה שמאפשר להן היכרות טובה יותר עם הנזקקים לסיוע. כמו כן, מערכות רווחה וקרנות סיוע הדדי מקומיות מאפשרות לבני אותה קהילה או עיר לתמוך אלה באלה, ובכך מסייעות לגיבוש הזהות הקהילתית ולמימושה.

33. הכוונה גם לכל מי שנפגע בזמן שהביטוח חל ותביעתו טרם התקבלה בזמן ששירותי הביטוח הופסקו, אך נמצאה מוצדקת לאחר מכן.

34. כגון מודל הגמ"חים הממומש במלואו בחברה החרדית, הממלא את התפקיד בהצלחה לא מבוטלת.

חיזוק זכויות הקשישים

הקיצוץ מקצבת השלמת הכנסה

ביטוח לאומי מקיץ מקצבת השלמת ההכנסה של פנסיונרים כל הכנסה נוספת שעשויה להיות להם, כך על פי חוקי המוסד לביטוח לאומי. פנסיה תעסוקתית קטנה שאדם חסך בעצמו (גם אם מדובר במאות בודדות של שקלים), או "תוספת ותק" (הניתנת על שנות עבודה) – על חסכוניות כדוגמת אלה פנסיונרים "נקנסים". הבעיה חמורה במיוחד בקרב עולים שעלו בגיל מבוגר, שהספיקו לחסוך בישראל רק פנסיה תעסוקתית זעומה מאוד. בהגיעם לגיל פרישה, הפנסיה הקטנה הזאת לא משפרת את רמת החיים שלהם – אלא פשוט "נבלעת", כי היא מקוזזת להם מהשלמת ההכנסה, כאמור. הסכום נטו שהם מקבלים נשאר זהה לזה של אדם שלא חסך כלל, כך שבפועל, המדינה "מענישה" אותם על כך שעבדו וחסכו. זהות תבטל את הקיצוץ הזה, כך שגמלאים יוכלו ליהנות מהכסף שחסכו או מתוספת הוותק שלהם יחד עם קצבת השלמת ההכנסה.

האפליה בין ניצולי שואה

ניצולים שעלו לישראל לפני 1953 (שנת הסכם השילומים עם גרמניה), או שהיו במחנות ריכוז או גטאות, מוכרים לפי חוק "נכי רדיפות הנאצים" (תשי"ז-1957). הם מקבלים מהמדינה קצבה חודשית מכובדת של אלפי שקלים בחודש, פטור מלא מתשלום עבור תרופות, מימון טיפולים ועוד. לעומת "נכי רדיפות הנאצים", אנשים העונים להגדרה "פליטי שואה" הם אנשים שברחו מפני הצבא הנאצי (למשל לעומק ברית המועצות) ולא חיו תחת כיבוש נאצי ישיר, או שעלו ארצה אחרי שנת 1953 – כמו רוב ניצולי השואה שעלו בגל העלייה הגדול של שנות ה-90 מברית המועצות. אף המדינה מכירה בהם כנפגעי התקופה, הם אינם זכאים לקצבה חודשית קבועה, אלא להטבות פחותות בהרבה: מענק שנתי בודד של כמה אלפי שקלים פעם בשנה, ופטור חלקי מתשלום עבור תרופות מרשם.

זהו מצב אבסורדי, שבו שני אנשים שחוו טראומה דומה בשואה עשויים לקבל תמיכה כלכלית שונה לחלוטין ממדינת ישראל, רק מכיוון שהאחד עלה ב-1952 והאחר ב-1992, או בגלל ההגדרה הגאוגרפית של מסלולי הבריחה השונים שלהם. זהות מציעה להשוות את התנאים של כל הפליטים והשורדים לאלו של "נכי רדיפות הנאצים" בעלי הקצבאות הגבוהות, ולבטל את האפליה הברוקרטיית הנובעת משנת עלייתם או מארץ מוצאם.³⁵

35. ישנה הצעת חוק בנידון, וזהות תפעל לקדם את הנושא.

הגנה בתחום הפשיעה והנגשת שירותים

למרבה הזוועה, בשנים האחרונות התרחבו מעשי פשיעה נגד אוכלוסיית הקשישים, הפגיעה יותר. זהות תפעל להחמיר בענישה בכל הנוגע לפשיעה נבזית מסוג זה.

קשישים גם מתקשים יותר בנושאים מנהלתיים, מילוי טפסים מקוון ועוד. זהות תפעל לקדם הנגשה של שירותי הביטוח הלאומי ושל ארגונים אחרים העובדים עם קשישים, ותקדם הנגשה בשפות זרות.

בריאות הציבור

רקע: מה למדנו מטיפול מערכת הבריאות בקורונה?

מערכת הבריאות בישראל התברכה בצוותים רפואיים מצוינים, אך היא סובלת מריכוזיות הגובה מחירים כבדים מאזרחי המדינה. המפגש הקשה ביותר של האזרחים עם מערכת הבריאות היה בתקופת הקורונה, אז נכנסה המערכת לתפקיד מרכזי בהנהגת חיינו: היא אימצה מדיניות צרה מאוד, ושמה לה למטרה להקטין את התפשטות הנגיף למינימום, בלי להתייחס לשאר רכיבי הבריאות של הציבור ולחירותו. כדי להגיע ליעד זה נקטה ממשלת ישראל, בהובלת משרד הבריאות, כלים קשים מאוד לאוכלוסייה – החל בסגרים וכלה בכפיית חיסון.

חודשיים לאחר זיהוי נגיף הקורונה בארץ התחילו לכפות סגרים חוזרים וממושכים,³⁶ שנראו כמו עוצר צבאי. הסגרים האלה גבו מחירים כבדים מאזרחי ישראל – בבריאות הגוף והנפש, במרקם חברתי, באמון הציבור במערכת הבריאות, בקריסת עסקים ובהאטה כלכלית.³⁷ כבר עם הופעת הנגיף היה ברור שהוא מסכן אנשים מבוגרים הסובלים ממחלות רקע, ואם כך, למה להכניס את כל הציבור לעוצר? קולות של רופאים בכירים בתחום הרלוונטי הושתקו,³⁸ ודיונים של ועדה מקצועית מיעצת בתחום לא התקיימו.

בתוך זמן קצר יצאה חברת התרופות פיזור עם חיסון חדש לקורונה.³⁹ למרבה הפלצות ובניגוד לפרוטוקול, ישראל הייתה מהראשונות במדינות העולם שכפתה את הזרקת החומר הניסויי החדש על כל אזרחיה.⁴⁰ זה נעשה בניצול התשתיות הרפואיות הישראליות (קופות החולים וכולי), שהן מהמתקדמות ומהמסודרות בעולם, ותוך רמיסת כללי האתיקה הרפואית, עם חוזה תאגידי מול פיזור וחיסיון לשלושים שנה. הדיון המדעי לגבי היחס בין מסוכנות הנגיף לבין הסיכון מהזריקה עבר מהר מאוד לשאלה ערכית: מה גובר – זכויות הפרט או זכויות הכלל? כבר בשלבים הראשונים התברר שהזריקות לא מונעות המשך הדבקה והפצת הנגיף (והן גם לא נועדו לכך), וכן התברר שתופעות הלוואי של הזריקה מסוכנות הרבה מעבר למקובל

36. החל ממרץ 2020.

37. להרחבה: משה פייגלין, **האדם מחפש זהות**, בפרקים "נגיף המהפכה" ו"כיצד הפך השקר לאמת".

38. "מסמך הקמה – עקרונות יסוד", מועצת החירום הציבורית למשבר הקורונה, 23.12.2020.

39. החל מדצמבר 2020 אושר החיסון לשעת חירום באנגליה, במנהל המזון והתרופות האמריקני (FDA), ובסוכנות התרופות האירופית (EMA) ("בריטניה אישרה את השימוש בחיסון של פיזור; יהיה זמין החל מהשבוע הבא", **כלכליסט**, 2.12.2020).

40. אינדונזיה הייתה המדינה הראשונה להשית סנקציות על אנשים שלא התחסנו, בפברואר 2021 (Mtinkulu-Eyde et al, "Mandatory COVID-19 Vaccination", *PubMed Central*, 2022).

מחיסונים אחרים. התברר גם שצעירים אינם בשום סכנה מהקורונה, ואם כך, למה לחייב את כל האוכלוסייה, כולל ילדים, להתחסן בניגוד לרצונם, דרך כפיית "הדרכון הירוק"? וכאן עולות כמה שאלות יסודיות ומטרידות ביותר:

- ♦ למה דרוש חיסיון לחוזה עם פיזור?
- ♦ למה הפרוטוקולים של קבינט הקורונה של משרד הבריאות חסויים לשלושים שנה?
- ♦ מה טיב הקשרים בין ראשי מערכת הבריאות לבין חברות התרופות וארגון הבריאות העולמי (WHO)?
- ♦ איזה מידע על אזרחי ישראל הועבר הלאה לחברת התרופות?
- ♦ למה התעלמו מפרוטוקולים המחייבים ליידע את המשתתפים בניסוי במסגרת "הסכמה מדעת"?
- ♦ האם לא היינו מצפים מראשי מערכת הבריאות לשקיפות מלאה כדי לוודא שהם לא טועים וכדי לזכות באמון הציבור?
- ♦ בהתחשב בעובדה שחברת התרופות לא טענה שהחומר מונע הדבקה, למה כפתה מערכת הבריאות את הזריקה על רוב האוכלוסייה, שאינה בסיכון?

כדי להגיע לחיסון כל האוכלוסייה, מה שמייצר ניסוי מדעי ייחודי בשביל פיזור, הנהיגה מערכת הבריאות אמצעים דורסניים. "הדרכון הירוק" הפריד בין האוכלוסייה שהחליטה ליטול את החומר ולהשתתף בניסוי לבין אלו שנמנעו מהזריקות הללו – מהם נשללו זכויות היסוד של תנועה, פרנסה, חינוך ועוד. מהלך יישום החיסון של פיזור נעשה תוך ניגודי עניינים חמורים ביותר והכפפת מדינת ישראל לאישורי חירום אמריקניים חסרי תוקף חוקי או משפטי בישראל. מספר גדול מאוד של נפגעים מהחיסון, בפרט בקרב צעירים⁴¹ – תופעה שזכתה לכינוי "Long Vax"⁴² (על משקל Long Covid) – לא מצאו מזור במערכת הבריאות הממוסדת.

41. לאחרונה נמצא כי לפחות אחד מתוך 939 נערים (בגיל 12–15) שקיבלו את הזריקה של פיזור לקו באוטם בשרירי הלב בשבועות הסמוכים לקבלת הזריקה
(Yaakov Ophir, Yaffa Shir-Raz, David Shuldman, Nicolas Hulscher and Peter A. McCullough, "Cardiovascular safety signals in Israeli adolescents following COVID-19 Vaccination: Evidence from an unprocessed FOIA dataset", *International Journal of Cardiovascular Research & Innovation*, vol. 3, issue 4, 2025, pp. 1–5).

42. Shin Jie Yong, Tiff-Annie Kenny, Alice Halim et al., "Post-COVID-19 Vaccination (or Long Vax) Syndrome: Putative Manifestation, Pathophysiology, and Therapeutic Options", *Reviews in Medical Virology*, vol. 35, issue 5, 2025.

התנהלות מערכת הבריאות גרמה לאובדן אמון של חלקים גדולים מהציבור במסד הרפואי ובהמלצותיו.

לאחר יותר משנתיים הכריזה מערכת הבריאות ניצחון על הנגיף, והוא זכה למעמד של עוד שפעת. כך הטירוף עבר, והפה שאסר (את חירויות האזרח) הוא הפה שהתיר.⁴³ אם בתחילת הדרך אפשר היה לטעון שהמדיניות המחמירה הייתה הכרח המציאות מול מגפה עולמית, הרי שככל שעבר הזמן התברר שמדיניות שנהגו באופן מאוזן – ואף מדינות כמו שוודיה שהתעלמו כמעט לחלוטין מהנגיף – הגיעו ל"ביצועים" טובים מבחינת תמותה באותן שנים, מעבר לכך שהאוכלוסייה המשיכה את חייה בלי סגרים ובלי כפיית חיסונים.

התיקונים במערכת הבריאות שמפלגת זהות תדרוש בעקבות התפקוד הלקוי בקורונה:

- ♦ פתיחת הפרוטוקולים החסויים; הקמת ועדה שתבחן את השיקולים של ראשי מערכת הבריאות והשלטון בנקיטת מדיניות הסגרים וכפיית החיסון; ענישה כלפי מי שיימצא אשם בקבלת החלטות ממניעים זרים; התייחסות לממצאי דוח הקונגרס האמריקני 2024/5⁴⁴, וסילוק מהמערכת של כל מי שפעל בסתירה לשבועת הרופא. נבחן את תפקודה של הוועדה לבדיקת הטעיית הציבור, את מכתבי האזהרה של הציבור שהוועדה הוציאה מפני רופאים ומטפלים, ואת עמידת הוועדה בנהלים.
- ♦ יציאה מארגון הבריאות העולמי (WHO) ומכפיפות לארגונים בינלאומיים אחרים. מדינת ישראל תשמור לעצמה את הזכות לבחון ולאשר תרופות וחיסונים על פי מדדים מדעיים.
- ♦ הדרכה ועידוד לאורח חיים בריא ורפואה מונעת, ולא רק טיפול תרופתי לטיפול בתחלואה. גישה זו מביאה לשיפור במדדי בריאות הציבור באמצעים פשוטים של פעילות ספורט, מניעת התמכרויות, תזונה בריאה ונפש בריאה.
- ♦ חיזוק שירותי האשפוז והאבחון בקהילה (כגון אשפוז בית), תוך מגמה עתידית למעבר לשירותי רפואה מתקדמים מרחוק. כך נוכל לשפר את איכות החיים של האזרחים באופן ניכר ובעלות נמוכה.
- ♦ לא יינתנו חיסונים בכפייה ולא יופעלו סנקציות כלכליות או חברתיות עקב התנגדות

43. משנה, כתובות ב.

44. U.S. House of Representatives, "After Action Review of the COVID-19 Pandemic: The Lessons Learned and a Path Forward", 4.12.2024.

לחיסון. משרד הבריאות יספק לציבור את כל המידע הקיים לגבי יעילותם ותופעות הלוואי הצפויות מהם.⁴⁵

♦ כל החיסונים יהיו נתונים למערכת בקרה וניטור, ובמסגרתה מי שחוסן יוכל לדווח ישירות, בלי תלות ברופא. כך כל החיסונים ייבחנו תמידית, כדי לבחון מחדש יעילות ובעיקר בטיחות של חיסוני השגרה.

מערכת חולה: מריכוזיות יתר להפרטה

מנתוני הלמ"ס עולה שבשנת 2023 כ-35 אחוז מסך ההוצאה הלאומית לבריאות הגיעו ממקורות פרטיים.⁴⁶ כשלוקחים בחשבון גם את ההוצאות הפרטיות הלא רשמיות,⁴⁷ **הרי שלפחות מחצית מההוצאה הלאומית על בריאות מקורה בהוצאה פרטית.** משמע שהשוק מצביע ברנליים; האזרחים הפריטו כבר את מחצית המערכת. ההפרטה הזאת היא כורח המציאות, הן בגלל זמני ההמתנה הממושכים לביצוע בדיקות, טיפולים וניתוחים, הן בשל מחסור במיטות אשפוז והפתרונות המאולתרים למחסור זה. אלא שההפרטה הזאת נעשית בניגוד למדיניות של ממשלות ישראל לדורותיהן, ותוך כדי התגברות על המכשולים שהן מערימות.

הדרך של זהות לעיצוב מערכת בריאות טובה יותר מתחילה בשמירת סף שירותי הבריאות הניתנים כיום, ומכאן מתן אפשרות שקופה, יעילה וחופשית לרכוש שירותי בריאות פרטיים במגוון איכויות ומחירים. לשיטתנו, גם בתחום הבריאות יש לאדם זכות בלעדית לקבוע בעצמו את סולם העדיפויות שלו.

עידוד עלייה רפואית: פתיחת שוק הבריאות לתחרות תמשוך לישראל גם יזמים ומשקיעים מהעולם. היא תיצור מקומות עבודה חדשים ומתגמלים, ואלה יתמרצו רופאים ובעלי מקצוע יהודים מתחום הרפואה לעלות לישראל ולהשתקע בה. זהות תדאג להסדרת הקליטה ועידוד העלייה של אנשי רפואה מהמדינות המפותחות, תוך הכרה מלאה בניסיון המקצועי שלהם: מה שטוב למדינות המפותחות – טוב לישראל. כיום, הדרישה של המערכות בארץ כוללת רכיבים מיותרים המקשים מאוד על קליטת יהודים מחו"ל המעוניינים לעלות ולהיקלט במערכת הבריאות הישראלית.

45. כפי שנעשה במשרד הבריאות בארה"ב בדצמבר 2025

("Keeping Education Accessible and Ending Covid-19 Vaccine Mandates in Schools", *The White House*, 15 Feb., 2025).

46. "ההוצאה הלאומית לבריאות בשנת 2023", **הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה**, הודעה לעיתונות, 20.8.2024

47. כגון תשלום לא מדווח לרופאים ומרפאים, והוצאות שנעשות בבתי חולים מחוץ לישראל.

ביטול העדפה מתקנת: במסגרת המגמה לשיפור איכות הצוותים הרפואיים בארץ, תיאסר "העדפה מתקנת", כפי שנוהגת כיום ביחס למגזר הערבי, המתעדפת קליטת בעלי ציונים נמוכים יותר למקצועות הרפואה.

הפרטת בתי החולים: הרפורמה של זהות בבריאות תותיר בשלב זה את קופות החולים במבנה הנוכחי שלהן, כולל תשלומי דמי ביטוח הבריאות. הרפורמה המוצעת מתמקדת בעיקרה בבתי החולים, שיופרטו בתהליך של מכרז פתוח; קופות החולים והממשלה לא יורשו להחזיק בבעלותן בתי חולים. היזמים שירכשו את בתי החולים יתחייבו בחוזה ארוך טווח לשמור על רמת המחירים הנוכחית ולא לצמצם את שירותי הרפואה של בתי החולים שרכשו. אחזקות היזמים בבתי החולים יוגבלו באופן שיחייב אותם להתחרות בשוק הארצי מול יזמים אחרים. קופות החולים ירכשו את השירותים בעבור מבוטחיהן מבתי החולים הפרטיים באותה צורה ובאותה עלות שבה רכשו אותם מבתי החולים בבעלות המדינה.

פתיחת שוק הבריאות לתחרות תביא לשירות טוב יותר

כל בית חולים פרטי יורשה לעסוק בתיירות מרפא ובניתוחים פרטיים, ויוכל להקדיש להם שיעורים קבועים מתוך המיטות שברשותו ומתוך שעות העבודה של אנשי הצוות הרפואי. כך בתי החולים יקבלו גישה למקור הכנסה חדש ורווחי שיעודד אותם להעלות את רמת הטיפול שלהם ויאפשר להם להציע משכורות תחרותיות לרופאים. העלאת המשכורות הצפויה לרופאים מוכשרים תעודד אותם להישאר ולעבוד בארץ, ואף תעודד עלייה של אנשי צוות רפואי מחוץ לארץ.

תחת אותו רישיון, כל יזם בריאות יקבל זכות להקים בסמוך לבית החולים בית מלון ומרכז מסחרי שיהוו מקור הכנסה נוסף להכנסותיו הישירות מקופות החולים ומניתוחים פרטיים. במקביל, המדינה תאפשר ליזמים להקים בתי חולים פרטיים חדשים, וההגבלה היחידה תהיה עמידה בסטנדרטים רפואיים.

לסיכום, הרפורמה צפויה להכניס לקופת המדינה עשרות מיליארדי שקלים מיידיים ממכירת בתי החולים הממשלתיים ליזמים, לתרום למשק באמצעות פיתוח תחומי תיירות המרפא והרפואה הפרטית, ולחסוך למדינה מאות מיליונים בגירעונות בכל שנה. בתי החולים בבעלות הפרטית ינוהלו ביעילות ויהיו לספקי שירות רווחיים ומתפתחים. הרווח האפשרי בתחומי תיירות המרפא והרפואה הפרטית והצורך להתחרות בזירה הארצית והעולמית יעודדו את יזמי הבריאות להשקיע בהעלאת רמת שירותי הבריאות ובאיכות הצוות הרפואי בבתי החולים, וזה ייטיב עם כל האזרחים המשתמשים בשירותיהם.

הסדרת השימוש בקנאביס

קנאביס משמש מוצר רפואה טבעי, וכן לפנאי בדומה לאלכוהול וסיגריות. בישראל הוא נאסר לשימוש, אף שיש מאות אלפי צרכנים פעילים, ועד לאחרונה השימוש הרפואי בו היה מוגבל מאוד. פעילות מפלגת זהות מאז שנת 2019 העלתה את המודעות הציבורית לעיוות שבו מערכת הבריאות מונעת שימוש בקנאביס לצרכים רפואיים. כיום השגת קנאביס רפואי הוקלה מאוד, ורוב מי שמבקש קנאביס לצורך רפואי מקבל זאת.

זהות אינה מעודדת שימוש בקנאביס לצורכי פנאי, בפרט בקרב צעירים – ההפך הוא הנכון: אנו מאמינים שלכל מוצר פלא יש גם תו מחיר, ואם אין הוא נדרש עדיף להימנע מצריכתו. **אך זהות אינה רואה זכות למדינה למנוע מבגירים מעל גיל 21 שימוש מושכל בחומר זה**. יתרה מכך, שוב ושוב התברר כי דווקא במקומות שהתירו בהם שימוש בקנאביס – הנטייה לצרוך אותו קטנה יותר, בבחינת "מים גנובים ימתקו".

לכן, **זהות תפעל ללגליזציה אחראית של השימוש והסחר בקנאביס ובמרכיביו, תוך קביעת תקנות מתאימות בדומה למקובל במדינות אחרות בעולם**. אלו הם התנאים העיקריים שמפלגת זהות תאמץ:

- ♦ השימוש בקנאביס ובמרכיביו, גידולו, אחזקתו ורכישתו לא יוגדרו כעבירות.
- ♦ הגיל המותר לרכישת קנאביס יהיה 21.
- ♦ תיאסר מכירת קנאביס ומרכיביו במקומות בילוי.
- ♦ בית עסק שיהיה מעוניין למכור קנאביס או מרכיביו יזדקק לרישיון עסק מתאים, בדומה לזה הנדרש כיום כדי למכור אלכוהול, כולל חובת יידוע הלקוחות שהם רוכשים מוצרי קנאביס. הפרת התקנות תוגדר עילה לפסילת הרישיון.

תקשורת

המצב כיום: שליטה ממשלתית וכפייה ערכית

חופש הביטוי הוא אחד מערכי המפתח של כל מדינת חירות. אסור למדינה למנוע השמעת דעה רק משום שהיא לא לרוחה, פרט למקרים שיש בהם פגיעה ממשית בחיי הזולת, כגון הוצאת דיבה ומסירת מידע ביטחוני מסווג. עם זאת, **כדי להגן באמת על חופש הביטוי, לא די בכך שהמדינה תאפשר השמעת דעות, אלא עליה גם לא להתערב באופן שבו דעה מושמעת.** כלומר, יש לאפשר לכל אדם לבטא כל דבר שמותר לו לבטא על פי חוק, בכל אמצעי שבו הוא יוכל לבטא זאת. תקשורת חופשית ממגבלות שרירותיות ומהתערבות המדינה היא תנאי הכרחי לקיום חופש הביטוי.

**זהות תפעל לסגירת מועצת העיתונות והשידור הציבורי,
ולביטול הצורך ברישיונות ממשלתיים להקמת גופי תקשורת**

התקשורת בישראל אינה תקשורת חופשית. כדי לשדר ברדיו נדרש זיכיון, כלומר נדרשת קבלת אישור מהרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו. הרשות השנייה מוכנה להעניק זיכיונות רק למי שעומד בשורה ארוכה של תכתיבים על התכנים המשודרים. זאת בהתאם לתפקידה על פי חוק: מעבר להענקת הזיכיונות ולפיקוח על הזכיינים, על הרשות השנייה לקדם ערכים תרבותיים וחברתיים בתקשורת המסחרית. כך למשל, הרשות השנייה מחויבת "למתן ביטוי לתרבות העמים, ליצירה האנושית ולערכי הציוויליזציה לדורותיה" ו"לטיפוח אזרחות טובה וחיזוק ערכי הדמוקרטיה וההומניזם".

אנו מאמינים כי לגוף שזה תפקידו אין מקום במדינת חירות. השלטונות לא צריכים לכפות את דעותיהם וערכיהם על הציבור באמצעות התקשורת, קל וחומר כשהדבר נעשה באמצעות הגבלת חופש הביטוי ותוך שימוש במשאביהם של גופים פרטיים. זהות תפעל לשחרור גופי התקשורת הפרטיים מההגבלות החמורות המוטלות עליהם, תקדם תקשורת חופשית ותגן על חופש הביטוי.

הפתרון: הפרדת התקשורת מהמדינה

שידור פתוח וחופשי לכול

השידור יתנהל ברישיון ולא בזיכיון. שיטת הזיכיונות תבוטל. הזכות לשימוש בתדרי השידור תושכר במחיר שווה לכל נפש לתקופה של ארבע שנים. התנאי היחיד להחזקת הרישיון יהיה הימנעות מפרסום תכנים האסורים על פי חוק. לא תהיה שום מגבלה אחרת על תוכני השידור.

בשונה מהרפורמה ששר התקשורת שלמה קרעי מקדם, בה הפיקוח המלא נשאר בעינו ואף מורחב לשידורי האינטרנט, רוב תפקידיה של הרשות השנייה יבוטלו. היא תוסיף לעסוק אך ורק בחלוקת התדרים ורישיונות השידור ליזמים שיזכו במכרז, בגביית הכספים מהיזמים הזוכים, ובפיקוח על השידורים אך ורק במטרה לוודא שבעלי הרישיון אינם עוברים על החוק ולהעניש את מי שהפר אתו.

עיתונות חופשית

הגנה על חופש הביטוי פירושה לא רק איסור על המדינה להתערב בתוכני העיתונים, אלא גם איסור על התערבות במודל העסקי שלהם. הניסיון להעביר חוק שכל מטרתו הייתה לפגוע בפרסומו של עיתון מסוים מדגים את החשיבות שבאיסור זה.⁴⁸ זהות תתנגד לכל הצעת חוק שתטיל הגבלות על עיתונות או תפגע בעיתונות החופשית בכל צורה.

סגירת גופי התקשורת השייכים למדינה

אנו מאמינים כי מדינת חירות אינה יכולה להשתמש בכלי תקשורת במטרה לנסות לעצב את תרבותם של התושבים ואת ערכיהם. המדינה אמורה להיות הכלי לביטוי זהותם של האזרחים באמצעות הדיון הפוליטי וההכרעות הדמוקרטיות, תוך שמירה על זכויות הפרט, ולא הגורם שמכתיב את הזהות באמצעות השתלטות על התודעה. לכן, **אסור לאפשר למדינה להחזיק בבעלותה כלי תקשורת.** זהות תפעל לסגירתם או הפרטתם של כל גופי התקשורת שבבעלות המדינה: גלי צה"ל, גלגלצ, תאגיד השידור, וקול ישראל.

48. "הצעת חוק לקידום ולהגנת העיתונות הכתובה בישראל", או בשמה המוכר יותר "חוק ישראל היום", כוונה לפגוע בעיתון "ישראל היום" בכך שתאסור על הפצת עיתונים חנים – המודל העסקי הייחודי לעיתון זה מבין כל העיתונים הנפוצים.

שער שלישי

יהדות, תרבות ומדינה

הקדמה וקווי יסוד

מוסדות מדינת העם היהודי

הגיור הממלכתי וחוק השבות

מערכת המשפט העברית

זהות ועצמאות בתרבות

מימון הישיבות ומדעי הרוח

הקדמה וקווי יסוד

היהדות והמדינה – הרחקה לצורך מפגש של חירות

מתוך **תורת ישראל השלמה** התפתחה **הדת היהודית** – תצורה מצומצמת שמטרתה שמירת זהותו של העם היהודי בגלות. בדרך נס הצליחה הדת היהודית לשמר את זהותנו הלאומית בתנאים בלתי אפשריים. מתוך מצב של חורבן המקדש, אובדן המולדת והתפרקות האומה לקהילות מבודדות ופזורות הנרחב בכל הגלויות האפשריות, שהיו בדרך כלל עיונות לנו, הצליחה עמידתה הפלאית של הדת באתגר שימור הזהות. זהו מקרה החורג לגמרי מחוקי הטבע וההיסטוריה של שאר העמים.

אולם מששב העם למולדתו, כבר לא היה בה בדת לבדה כדי לפרנס – תרבותית ורוחנית – עם שלם וחי. יתרה מכך, הדת וגילויה נחשבו לאבן נגף בעיני חלק ניכר מהתנועות⁴⁹ שהיו בפועל בעלות האנרגיות שנדרשו לאסוף את העצמות היבשות ולבנות מחדש גוף חי של אומה במולדתה. תהליך שיבת ציון והדבקות בדת היהודית נתפסו פעמים רבות כסותרים זה את זה – הן על ידי רבים מהדתיים, הן על ידי חלוצי הציונות החילוניים.⁵⁰

יש לנו זהות לאומית ברורה, ואנו דוגלים בחירות אישית ללא פשרות

בימינו, רוב חלקי החברה מוצאים עצמם ב**משבר זהות מהותי**.⁵¹ כפי שראינו במחאות האלימות בשנת 2023, משבר זה הוא הסכנה הגדולה ביותר לעתידה של מדינת ישראל, אך בו טמון גם הפוטנציאל הגדול ביותר להתקדמות, כדרכם של משברים עמוקים וגדולים.

המכשול העיקרי המונע את התפתחות הדינמיקה הזאת לכיוון של סינתזה מברירה הוא **הכפייה** – כפייה תרבותית, כפייה דתית וכפייה חילונית, **כפייה המביאה לרתיעה בין הצדדים**. הדבר מתבטא, למשל, במימון המדיני – מכספי כולנו – של אומנים שאין להם דבר עם תרבותם של חלקים ניכרים מן הציבור, שמרגישים מופלים מבחינה תרבותית על חשבון ציבורים אחרים. כמו כן, ציבורים חרדיים זוכים לפטור מגיוס ולהטבות מסוימות, והעניין מעורר את חמתו של ציבור חילוני.

49. הכוונה היא לתנועות ומגמתן. האנשים שמילאו את התנועות האלה היו תמיד מגוונים בעמדתם. הריחוק בין עם ישראל לזהותו המקורית אף פעם אינו גדול כפי שהוא נראה על פני השטח ועל פני ההצהרות הפומביות.

50. להרחבה: משה פייגלין, **האדם מחפש זהות**, בפרק "אתגר המשמעות הישראלי".

51. המשבר הפך גלוי לעין במחאות נגד הרפורמה המשפטית, שרבים מהמוחים הודו בהן כי הם מונעים מפחד מפני "מדינת הלכה".

אזרחי ישראל מסוגלים לסבול ולהכיל ביטויי השקפות המנוגדות לתפיסת עולמם, בתנאי שהביטוי לא נעשה בשמם ואינו ממומן מכספם. כך, מצד אחד, קיים בישראל חוק האוסר על מכירת חמץ בפסח, אך כל המעוניין למכור מוכר חמץ כאוות נפשו.⁵² ומצד שני, אין בישראל חוק המחייב יהודים למול את בניהם — ובכל זאת רוב מוחלט מבצע בשמחה את ברית המילה היהודית, שאינה מסמלת "דת" אלא היא פשוט חלק מהזהות שלנו.

ייעודה של מדינת ישראל: מדינת כל לאומיה — או מדינה יהודית?

מדינת ישראל הוקמה במפורש כדי להיות מדינת העם היהודי, וכמדינה לאומית היא נועדה לשקף עם זה ולהיות ביטוי לערכיו, תרבותו, דתו, שאיפותיו, דרכו וייעודו בעולם. בשלושת העשורים האחרונים התחדד המאבק בין השואפים להפוך את מדינת ישראל למדינת כל לאומיה — מדינה המנוכרת לעם היהודי, לתורתו ולתרבותו, כחלק מתפיסה פרוגרסיבית — לבין השואפים לקיים ולחזק מדינה יהודית, שמרנית, עם קשר וחיבור לייעוד של העם היהודי. הוויכוח בין הצדדים מנותב בדרך כלל לשאלות של דת ומדינה, ואולם לשיטת זהות, רוב הדיון בנושאי דת ומדינה צריך להתקיים בין הפרט לקהילה שהוא חי בה, ולא בציר שבין הפרט למדינה.

הפתרון המקובל על הפוליטיקאים היה לנסות למצוא איזון נקודה שבה שני הצדדים למחלוקת מסוגלים "לסבול" זה את זה ולהניח את נשקם. אך סטטוס קוו היה פתרון של ברירת מחדל, ובחלוף השנים כוחו נשחק. כדי שהזהות היהודית תהיה נחלת הציבור במדינת ישראל, וכדי שתצמח כאן תרבות שורשית אמיתית וחייה, הגישה הנכונה היא להוציא את כוח הכפייה של המדינה מן המשחק:

- ♦ **אורחות חיינו של האזרח**, שבתותיו, נישואיו, אכילתו, תרבותו, השכלתו ודתו — הם ענייניו הפרטיים וענייני הקהילה שהוא בחר לחיות בה, ומוטב לצמצם ככל האפשר את התערבות המדינה בהם.
- ♦ **לעומת זאת, דמותה הממלכתית של המדינה** — קרי, המשפט, מוסר הלחימה, מדיניות החוץ, מדיניות הפנים, קיבוץ הגלויות והגיוור, היחס לארץ ישראל, שפת המדינה והתנהלות מוסדותיה הרשמיים — כל אלו הם הזירה שבה צריכה להתבטא באמת יהדותה של המדינה כמדינה.

52. הדבר נעשה גם בחסות בג"ץ, שבצעד של אקטיביזם שיפוטי צמצם ביותר את הגדרת הפרהסיה שבה אסור למכור את החמץ, תוך סילוף בוטה של כוונת המחוקק. על הפגם שבצורת ההתנהלות הזאת ראו לעיל בשער הראשון, בפרק על מערכת המשפט.

מוסדות מדינת העם היהודי

מחויבות ממלכתית להלכה

בתחומי השבת, החגים והכשרות, כל המוסדות הממלכתיים והארגונים הממשלתיים ימשיכו להתנהל על פי ההלכות המקובלות בעם ישראל לאורך כל הדורות, כביטוי פשוט ויסודי להיותה של מדינת ישראל מדינה יהודית. זו אינה פשרה שנועדה לאפשר את השתלבותם של הדתיים במוסדות אלו ואחרים, אלא עיקרון לאומי בסיסי ופשוט.

העיקרון של מחויבות המוסדות הממלכתיים להלכה איננו צעד ראשון בכפיית ההלכה על כל המדינה, אלא להפך: המוסדות הממלכתיים מחויבים להלכה דווקא כיוון שהם ממלכתיים, ואילולא היו ממלכתיים הם לא היו מחויבים לה.

לשיטתנו, על האוכל במזנון הכנסת להיות כשר, ואילו הבחירה אם לספק אוכל כשר לכל העובדים בעסק פרטי תהיה של בעל העסק. על רכבת ישראל וחברת החשמל לשמור על השבת בפעילותן השוטפת (כל עוד הן זרועות ממשלתיות), ואילו חברות ומפעלים פרטיים יחליטו על כך בלי התערבות ממשלתית.

פחות חברות ממשלתיות – פחות כפייה

במדינת ישראל ישנן חברות תחבורה ציבורית. כל עוד ארגונים אלו פועלים מכספי משלם המיסים ומייצגים את מדינת ישראל הרשמית – אין הם יכולים להתעלם מכל הכרוך בייצוגיות זו. אנו נקדם הפרטת חברות אלה, מה שיוביל לכך ששאלת הפעלתן בשבת תהיה כפופה לקהילות המקומיות⁵³ ולא לחוק ממלכתי מחייב.

צבא ההגנה לישראל

אורח חיים

כפי שהוכרע בצדק בזכות דוד בן-גוריון והרב שלמה גורן בעת הקמתו של צה"ל,⁵⁴ האוכל שיוגש בצבא יהיה כשר בלבד. לא תתקיים בשבת פעילות שאינה מבצעית. פקודה הדורשת לחלל את השבת בלי סיבה מבצעית תיחשב פקודה בלתי חוקית בעליל⁵⁵ המצדיקה סירוב

53. שאלת הקהילה המקומית אינה רלוונטית לנתב"ג, ובמידה רבה גם לא לרכבות.

54. בניגוד לדעתם של דתיים (חלק מהמפד"ל דאז) וחילוניים (מפ"ם בניצוחו של ציזלינג) כאחד, שפעלו נגד הסיכומים האלה ולא ראו באחדות של עם ישראל ערך שכדאי להתאמץ ולוותר למענו.

55. מה שנבע גם כן מהכרעת דוד בן-גוריון כעמדתו של הרב הצבאי הראשי דאז, הרב שלמה גורן, נגד דעת הרמטכ"ל דאז חיים לסקוב.

פקודה.⁵⁶ הצבא יבטיח את הזכות לשמור על אורח חיים הדבק בהלכה במסגרת השירות הצבאי. מסגרת יסוד זו, שהייתה בשעתה מעין פשרה שנועדה לאפשר לחיילים דתיים לשרת בצה"ל שלא ביחידות דתיות נפרדות אלא כחיילים מן המניין, איננה נתפסת בעיני זהות כפשרה אלא כמציאות מחויבת מבחינה מוסרית, לאומית וממלכתית. כיוון שהמסגרת הלאומית הזאת מייצגת את עם ישראל, וכן כיוון שהיא מגייסת את כולם בכפייה — עליה לספק לכל הבאים בשורותיה תנאים לחיות לפי צו תרבותם היהודית.

מוסדות המדינה אינם פועלים בניגוד להלכה, אך האזרחים חופשיים לחיות על פי בחירתם

יחידות מעורבות בצבא

תפקידו של צה"ל הוא לנצח במלחמות ולשמור על ביטחונה של מדינת ישראל.⁵⁷ אין זה מתפקידו לשמש לא ככור היתוך ולא כמעבדה אנושית. **כשם שבספורט תחרותי יש הפרדה בין גברים לנשים, משיקולים של יכולות שונות בין גברים לנשים, כך גם במלחמה.** מצב שבו לוחמים נמצאים עם נשים בצמידות יוצר מצבים שמסיתים את תשומת הלב מהלחימה לנושאים שאינם מתאימים לכוח לוחם. המוטיבציה לשלב נשים בתפקידי לחימה עם גברים אינה קשורה לביטחון — אלא לתהליכים חברתיים ולמגמה של החדרת רעיונות פרוגרסיביים לחברה דרך הצבא. **אופן** שילובן של נשים עם גברים בתפקידי לחימה בפרט ובצבא בכלל יתבצע תוך התחשבות בעולמם הערכי של כל החיילים, ובנורמות הצניעות שהחברה מחויבת אליהן. אין שום סיבה לחייב חייל לשמוע שירת נשים, ובוודאי שאין שום הצדקה לחייב חיילים לשרת ביחידות מעורבות שאינן מאפשרות לשמור על תנאי צניעות מינימליים.⁵⁸

56. ההלכה היהודית קובעת שביצוע פקודות צבאיות **הכרחיות** הוא מצווה שחובה לקיימה בשבת וביום הכיפורים.

57. בנושא זה ראו בהמשך, בפרק "ועשה טוב: הקוד המוסרי של צבא ישראל".

58. שמירות ליליות משותפות, סיורים ליליים משותפים בצמדים, שינה מעורבת בשטח — אלו רק מקצת המצבים ששילוב ישיר של נשים וגברים בתפקידי לחימה מביא להם. הנורמות שהצבא מצליח לאכוף במסגרת יחידות עורפיות אינן ישימות במסגרת יחידות השדה.

הגיור הממלכתי וחוק השבות

רקע: דמוגרפיה יהודית וגבולות קביעת הזהות

מפלגת זהות רואה חשיבות עליונה בהמשך קיבוץ יהודי התפוצות אל ארצם. לגלי העלייה חשיבות אסטרטגית לחוסנה של ישראל – מדינת העם היהודי. אנו מתקרבים אל ההישג של השלמת קיבוצו של עם ישראל בארצו, ובימים אלו ממש כבר רוב עם ישראל חי בארץ ישראל. רוב היהודים החיים כיום בחו"ל נתונים בסכנת רדיפות אמיתית מחד גיסא, ועוברים תהליכי התבוללות קשים מאידך גיסא. בעקבות כל זאת ומסיבות נוספות, בשנים ובעשורים הקרובים עשויות להגיע לכאן קהילות יהודיות גדולות. המציאות שבה האוכלוסייה היהודית שבחוץ לארץ הולכת ומתבוללת בתהליך מהיר, ואילו עיקר האוכלוסייה היהודית בעולם ממוקמת בארץ ישראל והיא יציבה ביהדותה, מחייבת שינוי ביחס לנושא הגיור.

מדינת ישראל לא קמה רק למען אותם היהודים שנמצאו בארץ ישראל במהלך הקמתה, אלא בשביל העם היהודי כולו. מבחינה זו, **מדינת ישראל הוקמה בשביל לחוקק את חוק השבות**,⁵⁹ ולכן הוא מהווה בצדק את העוגן המרכזי הקושר בחקיקה את מדינת ישראל אל העם היהודי. ישראל מחויבת לאזרח כל יהודי,⁶⁰ אולם הגדרת היהדות של אדם היא הגדרה התלויה ביהדות עצמה, כלומר בהלכה היהודית. על כן חייב להיות למדינת ישראל גורם הלכתי ממלכתי המכריע בשאלה מיהו יהודי.⁶¹ סמכות ההגדרה של היהדות, לעניין הזכאות לחוק השבות, הופקדה בידיה של הרבנות הראשית לישראל, ובצדק, בהיותה הדבר הקרוב ביותר לגוף לאומי בעל סמכות הכרעה המייצג את היהדות.⁶²

היהדות, כידוע, איננה גזענית וגם איננה מיסיונרית. דרך הגיור אל היהדות פתוחה לכל אדם עלי אדמות. כיוון שכך, גם הגיור במדינת ישראל ומחוצה לה נמסר לידי הרבנות הראשית לישראל ולפיקוחה. הוויכוח על המסגרת הכללית של בתי הדין לגיור ועל אופי הפיקוח של הרבנות

59. חוק השבות נחקק באופן מסודר רק לאחר זמן קליטתם בפועל ואזרחם של מאות אלפי יהודים, מה שמבטא עוד יותר את היותו אקסיומטי במדינת ישראל.

60. למעט יהודים שהמירו את דתם לדת אחרת, ובכך הוציאו את עצמם מהזדהות עם העם היהודי.

61. שאלת "מיהו יהודי" רלוונטית למדינת ישראל במגוון תחומים נוספים, בין המרכזיים שבהם – חיוב הגיוס לצה"ל, שבצדק גמור מחילים אותו בארץ על בסיס השתייכות לאומית. זאת מכיוון שמדינת ישראל היא אכן מדינתו של הלאום היהודי דווקא, וממילא אחריות היסוד על קיומה, המתבטאת בחובת השירות, היא נחלתו של העם הזה. ברם, בפועל לא מתייחסים בנושא הזה לקריטריון ההלכתי, מה שמייצר סיבוכים נוספים.

62. גם אם היא עדיין רחוקה מכך מאוד.

הראשית לישראל על התהליך בארץ ובחו"ל הוא במידה רבה ויכוח מורכב ומקצועי. אך מבעד לסבך הסיסמאות, העיקרון הכללי הוא: **הגיוור המקנה זכאות לעלייה לארץ ישראל וקבלת אזרחות ישראלית במסגרת חוק השבות צריך להתבצע כהלכה המקובלת בעם ישראל, על ידי בתי דין שהוסמכו לכך או שהוכרו על ידי הרבנות הראשית לישראל.**

כאשר חוק השבות נחקק, הודגש חוסר ההיגיון לכאורה בכך שאנשים שנרדפו על ידי הנאצים ושרדו את מחנות הריכוז וההשמדה בתור יהודים, לא יהיו רשאים לעלות לארץ ולהתאזרח אם הם אינם יהודים לפי ההלכה.⁶³ בעקבות זאת, חוק השבות הוגדר על בסיס הגדרת היהדות של ההלכה היהודית ותוך הכללה בפועל של בן או בת זוגו של היהודי,⁶⁴ ילדיו ונכדיו – הכללה שעוגנה בחוק ב-1970 במסגרת "סעיף הנכד". כך, יהודי הנשוי לאישה שאיננה יהודייה מעניק זכאות להתאזרח לאשתו ולכל ילדיו ונכדיו ולבני ובנות זוגם, אף על פי שהוא היהודי היחיד מבחינת ההלכה מבין כולם, ואפילו במקרה שהוא עצמו אינו עולה לארץ.

**מפלגת זהות רואה חשיבות עליונה
בהמשך קיבוץ יהודי התפוצות אל ארצם,
ובמידת הצורך תעדיף גיוור הלכתי לחלוטין – אך מקל**

בעיני זהות, הרחבה זו של חוק השבות יכולה לקבל מענה טוב יותר, אילו היו מוותרים על האזרח ומאפשרים עלייה ותושבות קבע בלבד, כפי שנקבע ביחס ליהודים שהתנצרו בעקבות מקרה האח דניאל.⁶⁵ ברם, מה שהיה היה ומה שנקבע אז כבר נקבע, ופנינו נשואות אל העתיד.

המצב כיום: חוק השבות כתמריץ כלכלי לגיוור

ביסוד הגיוור עומדת ההנחה שאדם המעוניין להתגייר הוא ככל הנראה אידיאליסט, כי החיים כיהודי קשים הרבה יותר מאשר החיים כלא יהודי. אולם כיום, משנעשתה ישראל מדינה משגשגת ומתקדמת והודות לסל הקליטה הנדיב שהיא מעניקה, דרכון ישראלי המעניק חופש תנועה, והזכויות הסוציאליות שאזרחיה זוכים להן, היא הפכה ליעד הגירה משובח ומועדף בעיני בני אדם מרחבי העולם, ובפרט ממקומות שבהם הייתה אוכלוסייה יהודית מתבוללת.

ביטוי לתופעה הזאת נמצא באדוות הנוכחיות של גל העלייה האדיר ממדינות ברית המועצות

63. כלומר, בפועל, אינם בנים לאם יהודייה.

64. בתנאי שהזוגיות קדמה לקבלת האזרחות הישראלית.

65. האח דניאל הוא כינויו של שמואל אוסוואלד רופאיין. הוא נולד כיהודי ושרד את השואה, והתנצר במהלכה. לאחר השואה רצה לעלות לארץ, אך הוחלט שהוא איננו זכאי עלייה על פי חוק השבות, מכיוון שחוק השבות לא חל על יהודים שהמירו את דתם.

המפורקת, שפקד את מדינת ישראל בתחילת שנות ה-90. לכול ידועה תרומתה העצומה של אותה עלייה המונית להתפתחות המדינה בתחומים רבים, בהם כלכלה, מדע, תרבות, ביטחון, ספורט ועוד. בתחילת גל העלייה היו רוב העולים יהודים על פי ההלכה בשיעור של יותר משני שלישים, ואילו כעבור עשור צנח מספר היהודים על פי ההלכה מבין העולים מחבר העמים לשליש בלבד. כך עם הזמן, ובמיוחד לאחרונה – לאור השינויים הגאופוליטיים במרחב של מדינות חבר העמים, כגון מלחמת רוסיה-אוקראינה – כמה מהעולים הפוטנציאליים רחוקים לא רק מהיהדות ומאורח החיים היהודי, אלא אף מההזדהות עם הלאום היהודי. המוטיבציה של אותם חסרי הזיקה ללאום היהודי היא בעצם חומרית: הם מגיעים כמהגרי עבודה וכמבקשי שיפור איכות חיים. על כן יש להתייחס אל מציאות זו כאל הגירה, ולא כאל חלק מתהליך קיבוץ הגלויות. תופעה זו מסכנת באופן ממשי את אופייה של ישראל – כמדינת העם היהודי, ומיצרת פוטנציאל אמיתי של משבר התבוללות בתוך המדינה.

הפתרון: התאמת החוק ועידוד עלייה

זהות מאמינה כי סוגיית הזכאות לעלייה במסגרת חוק השבות היא בעלת משמעות ערכית ומעשית רבה, ולכן ראוי להכריע בה בכנסת באמצעות חקיקה, ולא על סמך פסיקות בית משפט והחלטות ממשלה. הגיע הזמן לשנות את חוק השבות ולצמצם את הפער בינו לבין ההגדרה הלאומית-הלכתית של היהדות. אנו מאמינים כי על התיקון המתבקש לחוק השבות להתחשב בצורכיהם האנושיים של הזכאים ולמנוע הערמת מכשולים בלתי עבירים בפניהם בבואם לממש את זכותם לעלות לישראל, אך באותו הזמן עליו למנוע מהחוק לטשטש את מסגרת השייכות לעם היהודי ולצמצם ככל האפשר את השימוש בו לצורך הגירת רווחה.

לכן אנו מציעים:

- ♦ לבצע שינויים יסודיים ב"סעיף הנכד", המקנה לנכדים של יהודים ולבני זוגם את הזכות האוטומטית להתאזרח במדינת ישראל לפי חוק השבות.
- ♦ להוסיף לחוק השבות התייחסות מפורשת למעמדם של כל בני משפחות הזכאים.

זהות איננה מבקשת להחיל רטרואקטיבית את התיקון לחוק השבות ולא תתמוך בשינוי שיפגע במעמד אזרחות או תושבות שניתן כבר על ידי משרד הפנים.

כמו כן, במקומות רבים כבר מוצה פוטנציאל העלייה. המאמץ היזום של הגופים הממלכתיים להוסיף ולהעלות לארץ את כל הזכאים במקומות אלו אינו נובע מן הערך של שיבת ציון, אלא מאינטרסים אחרים.

לכל יהודי יש מקום במדינת ישראל. עליית יהודי התפוצות צפויה לגבור בעקבות טבח 7

באוקטובר, עם התפרצותה המחודשת של האנטישמיות במדינות המערב. על המדינה לאפשר זאת על ידי השלמת החלת הריבונות בכל מרחבי ארצנו, שחרור עתודות הקרקע לבנייה, הכרה ברישיונות המקצועיים של המבקשים לעלות, הסרת החסמים בפני התפתחות המשק ויצירת מקומות עבודה רבים. כל אלו יאיצו את העלייה ואת ההתיישבות היהודית בכל חלקי הארץ.

מערכת המשפט העברית

חלופה וולונטרית מתוך זהות

”אחיזתו של המשפט העברי בנו היא כפולה ומכופלת:
הוא לנו דת, יסוד מורשתי וביטוי מהותי של מושג זהותנו גם יחד...
ממש כשם שאת ארץ ישראל והשפה העברית... רוצים אנו מלכתחילה ודווקא,
כביכול בין אם טובות או רעות הן, כן גם רוצים אנו ממילא את חידוש המשפט העברי!”
(שבתי בן דב)⁶⁶

החזון

החוק והמשפט אינם כלי טכני ניטרלי להסדרת התנהלות חיינו, אלא הם הביטוי הממלכתי **לתרבות, לערכים ולזהות הלאומית של כל עם במדינתו**. דבר זה נכון שבעתים ביחס לעם ישראל, שמערכת המשפט המקורית שלו, המשפט העברי, נתפסה בעיניו לאורך כל התקופות ובכל התפוצות כביטוי יסודי של דרך החיים היהודית – ולא רק בתחומים הדתיים אלא דווקא ובעיקר בתחומי המשפט האזרחי.

זהות תפעל להחייאתו המעשית של המשפט העברי, בשלמותו, כמערכת שפיטה אזרחית חלופית וולונטרית המקבילה למערכת המשפט האזרחית הקיימת, **ובתנאי השימוש בה מוסכם על שני הצדדים**.⁶⁷ מערכת זו תזכה להכרה מלאה של המדינה.

המצב כיום: היעדר זהות משפטית עצמאית וסילוף ערכי מורשת ישראל

המשפט העברי, שמכורח נסיבות רבות לא תפס את מקומו הראוי במדינת ישראל, ראוי היה להיות היסוד של מערכת המשפט הישראלית בהיותו המשפט **שלנו**, חלק מזהותנו כמדינה יהודית. בפרט הדבר נכון כיוון שיש לו יתרונות על המשפט הקיים גם מבחינה תועלתנית

66. "המשפט העברי ומדינת ישראל", בתוך: **סולם למלכות ישראל היעודה: כתבי שבתי בן דב**, בעריכת יהודה עציון, הוצאת סולמות 2007, כרך ג, עמוד 64.

67. קיום מערכת משפטית כפולה כזאת אינו עומד בסתירה ממשית ליהדות, כפי שעשו להיראות ממבט ראשון. ההלכה היהודית מכירה מראש בכפילות מערכת המשפט במדינה היהודית ובהשלמתה של מערכת המשפט ההלכתית על ידי זו האזרחית, כפי שמתבטא במובהק בספר דרשות הר"ן, דרוש י"א.

מעשית.⁶⁸ נכון להיום, למשפט העברי כמכלול אין כל מעמד מוגדר במדינת ישראל.⁶⁹ לא זו אף זו: מערכת המשפט של המדינה מבוססת על שילוב מאולתר של מערכות המשפט שקדמו לה, ובעיקר על המשפט האנגלי.

אומנם נכון הדבר שמי שמעוניין להישפט כיום בענייני ממונות על פי ההלכה יכול לפנות לבתי דין פרטיים, אשר יש להם מעמד של בורר שפסקיו מגובים על ידי המדינה, כמו לכל בורר אחר. אפשרות זו היא חשובה בהחלט, ובמסגרתה צמחו בשטח בתי דין רבים המשרתים ציבור מגוון הגדל והולך.⁷⁰ אך יש לזכור שאין באפשרות הזאת שום קשר לזהותה של מדינת ישראל כמדינה, שכן באותו האופן בדיוק אפשר לפתוח בית דין לענייני ממונות במעמד של בורר שיפסוק על פי חוקי חמורבי או על פי המשפט הטורקי, כל עוד אין בהם סתירה לחוקי המדינה.

הפגם בניסיונות השילוב

”הדרך של הכנסת רוח התורה באותם חוקים המנוגדים לתורה יוצרת רק אשליה...
אין תועלת בכל העניין הזה. יש בזה אפילו קלקול. חצאי אמת גרועים מן השקר...
עיקר המאבק צריך להיות על הרחבת סמכויות בתי הדין”
(הרב שאול ישראלי)⁷¹

מאז קום המדינה (וגם לפני כן) ועד היום הזה מרבים לדבר על הצורך בשילוב המשפט העברי במשפט הממלכתי של מדינת ישראל. חוק יסוד השפיטה קובע כך:

”ראה בית המשפט שאלה משפטית הטעונה הכרעה, ולא מצא לה תשובה בדבר חקיקה, בהלכה פסוקה או בדרך של היקש, יכריע בה לאור עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל.”

לכאורה, מדובר בהתחייבות של ממש להתייחס למקורות היהדות כאל מקורות המשפט הישראלי המוגדרים בחוק. ברם, התבוננות בניסוח הזה חושפת בגלוי שמחויבות זו איננה

68. בפרט יש לציין את עמדתו הנחרצת של המשפט העברי נגד הימשכותם הבלתי נסבלת של משפטים בלי גבול, המכונה בהלכה היהודית “עינוי דין”. המשפט העברי איננו מכיר בלגיטימיות של היפרסות תהליך משפטי כפי שמצוי במשפט האזרחי הקיים.

69. לבתי הדין הקיימים לענייני ממונות ישנו מעמד של בורר בלבד, כשם שיש לכל גוף פרטי העוסק בבוררות.

70. כיום יש כ־40 בתי דין פעילים כאלה ברחבי הארץ.

71. “משפט התורה ומשפט המדינה”, בתוך: **הרבנות והמדינה**, מוסד הרב קוק מהדורת תשע”ה, עמוד 316.

קונקרטי כלל ואיננה קשורה אפילו בעקיפין לתוכן כלשהו, ובפרט לא להלכות ולעקרונות הספציפיים של המשפט העברי ככתבו וכלשונו. יתר על כן, גם כאשר המשפט העברי מוכנס לתוך מערכת המשפט הישראלית הממלכתית, הדבר נעשה תמיד תוך לקיחת החלקים של המשפט העברי התואמים את השקפת העולם של "הצדק, היושר והשלום" כפי שמבינים אותה השופטים, ואילו את החלקים אשר אין הם תופסים ככאלה הם משמיטים בקלות רבה, תוך סילוף מהותי של התוכן המקורי. כך כתב בנושא אהרן ברק, שגישתו לנושא היא הגישה השלטת – בתקופתו, לפניו ולאחריה: "תהא זו טעות להחליף את המשפט האנגלי במשפט העברי כמקור לפרשנות דברי חקיקה... לדעתי, לא רק שאין תועלת במתן עדיפות למשפט העברי, אלא שהדבר נוגד את עצם מלאכת הפרשנות".⁷²

בעיית הכפייה

מדינת ישראל מנועה מלאמץ את המשפט העברי לפרטיו כמשפט מחייב ובלעדי, משום שתהיה בכך כפייה של מוסד דתי במהותו על כל אזרחי המדינה. רק מי שמעוניין להתעלם מן הבעיה היסודית הזאת יכול לקדם בכנות אג'נדה של אימוץ המשפט העברי במדינה כמשפט מחייב על כל האזרחים.⁷³

אין זה הגיוני ששופטים שאינם מחויבים ליהדות ישפטו על פי חוקיה. הרי יהיה זה תמים, ואף לא צודק, לדרוש משופט כאהרן ברק שישפוט על פי המשפט העברי, ולצפות שהוא יסכים לעשות זאת באופן נאמן למקור.

הפתרון: חלופה מתוך זהות

"ונמצא שמינוי השופטים (הסנהדרין) היה לשפוט משפטי התורה בלבד... ומינוי המלך (הממשלה) היה להשלים תיקון סדר המדיני וכל מה שהיה מצטרך לצורך השעה" (דרשות הר"ן, דרוש י"א)⁷⁴

מתוך הכרת חוסר הרלוונטיות של החלפת המשפט הממלכתי הקיים במשפט העברי, ומתוך ההכרה בצורך הקיומי לתת ביטוי ממלכתי עקרוני ומעשי גם יחד למשפט העברי כביטוי לזהותה היהודית של המדינה, זהות סוללת נתיב חדש־ישן הנותן מקום לשתי המערכות במקביל.

72. פסק דין הנדלס נגד קופת עם.

73. למען האמת, הדבר נוח למדי לכל הנוגעים בדבר. מי שמעוניין במשפט העברי יכול לטעון שהוא פועל למענו בפני בוחריו, ומי שלא מעוניין בו תמיד יכול לחסום אותו בשל עניין הכפייה הכרוך בו.

74. הרעיון הזה מופיע במקורות נוספים, כגון בניסוחו הקלאסי של הרמב"ם: "כל ההורגין נפשות שלא בראיה ברורה (ואין אפשרות להרשיעם על פי דין תורה) ... יש למלך רשות להרוג אותן ולתקן העולם כפי שהשעה צריכה (שלא על פי דין תורה, אלא על פי משפט המלך)", משנה תורה, הלכות מלכים, פרק ג.

ההלכה הכירה מאז ומעולם בצורך העקרוני בקיומה של מערכת משפט ממלכתית אזורית, הפועלת גם על פי כללים שאינם תואמים את ההלכה. מערכת זו נועדה לפעול במקביל למערכת המשפט העברית ובכפוף לה, ולהסדיר בחיים הממלכתיים היהודיים בעיות מעשיות אשר אין להן פתרון קל במסגרת המשפט ההלכתי.

זהות תפעל להחייאתו המעשית של המשפט העברי, בשלמותו, כמערכת שפיטה אזורית חלופית וולונטרית

זהות תפעל בהשראת עמדה זו, אם כי בלי ההכפפה של מערכת אחת לאחרת. זאת כדי להגדיר את המשפט העברי כמשפט ממלכתי מקביל מוכר במדינת ישראל, אוטונומי מחקיקת הכנסת, כשם שהחקיקה הדתית תמיד הייתה אוטונומית מהתערבות המדינה. תוקף הפסיקות של בתי הדין העבריים המוכרים על ידי המדינה יהיה זהה לתוקף הפסיקות של בתי המשפט האזרחיים – בכפוף לשני סייגים, המפורטים להלן.

המשפט העברי יחול בתחום האזרחי בלבד

תחום השיפוט של בתי הדין העבריים יחול על המשפט האזרחי בלבד, ולא יכלול את הדין הפלילי. דהיינו, המדינה לא תתבע גנבים ורוצחים באמצעות בתי הדין העבריים, אלא באמצעות מערכת המשפט הממלכתית הקיימת בלבד. זאת לא רק כפשרה טכנית הנובעת מן הקושי לנהל מדינה עם מערכות משפט מקבילות וסותרות, אלא גם מסיבה מהותית.

אומנם נכון הדבר שבתי הדין התורניים בהחלט דנו בנושאים פליליים ואף פסקו עונשים, אך ידוע שהמשפט העברי לא התעסק בדין פלילי ממלכתי ממוסד כבר קרוב לאלפיים שנה – מתוך ויתור מודע ומכוון על סמכותו בתחום, וגם ובעיקר בעקבות הגבלות על סמכותו מצד השלטונות. לכן, נכון לעכשיו, פשוט אין ליהדות מספיק מה להציע בתחום הפלילי. לעומת זאת, בנוגע למשפט אזרחי ודיני ממונות המצב הפוך: רציפות העיסוק בנושאים הללו בין כותלי בתי הדין של עם ישראל מעולם לא נקטעה.

פנייה לבית המשפט העברי – רק בהסכמת שני הצדדים

בתי הדין העבריים המוסמכים על ידי המדינה יהיו מורשים לדון אך ורק במקרים שבהם שני הצדדים מעוניינים במפורש לשטוח את טענותיהם בפני בית הדין העברי. בכל מקרה שבו אחד הצדדים לא יהיה מעוניין בכך, יהיה בית הדין העברי מנוע מלהתייחס לטענת הצד השני, ובעלי הדין יופנו למשפט האזרחי הכללי.

ההשלכה המעשית: גיבוי ממלכתי ואוטונומיה

ההבדל המהותי בין המצב שזהות מבקשת להגיע אליו לבין המצב הקיים כיום הוא בשאלת ריבונות המשפט העברי. במצב שאנו מציעים, כאשר בית הדין העברי יפסוק במקרה משפטי בין שני צדדים שהיו מעוניינים בשירותיו, פסיקתו תהיה מחייבת על פי חוקי מדינת ישראל בלי תלות במערכת המשפט הקיימת. רשויות החוק יחויבו לממש את פסקי בתי הדין העבריים מכוח מעמדם כבתי משפט ממלכתיים, כשם שהן מחויבות לממש את פסקי בית המשפט האזרחי כיום.

מעבר לכך, במקרה שאחד הצדדים ירצה לעתור נגד פסק של בית הדין, הוא יוכל לעתור רק לערכאה עליונה יותר של בתי הדין העבריים. מרגע שהחליט שעניינו יתברר בבית הדין העברי, לא תהיה לו הזכות לפנות למערכת משפט אחרת בעניין זה, ולא תהיה למערכת המשפט האזרחית הכללית סמכות לעסוק בו.

תחיית היהדות כתרבות לאומית רלוונטית

כשיתברר לישראלי העכשווי – החילוני והדתי גם יחד – שהמשפט העברי שמציעה התורה טוב יותר בפתרון הבעיות המשפטיות של חיי היומיום מאשר המערכות הממלכתיות הקיימות המיובאות מאומות אחרות, זו תהיה פריצת הדרך האמיתית של היהדות אל מרחב הרלוונטיות הלאומית.

זהות ועצמאות בתרבות

החזון: פריחה תרבותית ורוחנית עצמאית

אל לה למדינה להתערב בענייני תרבות ודת, לא במימון ולא בהכוונה. כל זאת לטובת התרבות ולטובת הדת, ובעיקר לטובת העם שהתרבות והדת מגיעות ממנו ושאליו הן שבות. אנו רואים לנגד עינינו חזון של פריחה תרבותית לאומית אדירה והופעת כוחות נפלאים של יצירה במדינת ישראל, הצומחים ישירות מהעם בלי צורך בתיווך ממשלתי. אנו רוצים לחזות ביצירה תרבותית שמושרשת בעם, המזמין אותה וצורך אותה, והמבטא את עצמו באמצעותה עד הפסגות הגבוהות ביותר, הגנוזות בו ומחכות ליצירות שיוציאו אותן מן הכוח אל הפועל.

"כל זמן שחסר גם שרטוט אחד הגנוז בעומק הנפש, שלא יצא אל הפועל, עוד יש חובה על עבודת האמנות להוציאו", כתב הרב קוק,⁷⁵ ואכן **זו חובת האומנות והאומנים – אך אין זה אומר שיש חובה על הציבור לממן אותם**. תרבות אינה צריכה להיות מס המוטל על הציבור בכפייה. יצירה תרבותית המבוססת על מיסוי האוכלוסייה וחלוקה על פי קריטריון ממשלתי מייצרת תרבות שאינה רואה לעצמה שום צורך להתכתב עם ערכי הציבור ורצונותיו, אלא רואה את הציבור כיעד לחינוך על ידה, מכספו הוא. בעיני זהות, זוהי עמדה לא מוסרית. אם האומן רוצה לחנך את הציבור, כדרכם של אומנים בעלי שליחות מוסרית, הרשות בידו לעשות זאת מכספו או מכספם של מיטיביו ותומכיו – אך לא מכספי הציבור שהוא מבקש לעצב. אותו הדבר אמור גם בנוגע לדת ומסורת, ובאמת דת היא חלק מתרבות ותרבות היא חלק מדת, במיוחד בעם ישראל.

המצב כיום: מימון התרבות מייצר כפייה אידאולוגית

במדינת ישראל מימון פעילות תרבותית ברמה הלאומית והעירונית מכספי המיסים נחשב לדבר המובן מאליה, ומי שמתנגד לכך מוקע כאויב התרבות בכלל. הקרב בציבוריות הישראלית איננו ניטש על עצם מעורבותה של הממשלה במימון התרבות, אלא על היעדים של מימון זה. מעבר לכך, שאלת היעדים הממשלתיים של התרבות עולה מדי פעם לכותרות, אולם עיקר המימון המאורגן למוסדות תרבות, שעובר דרך העיריות מכספי הארנונה, זורם מבלי שאיש יתהה על אופן חלוקתו, כל זמן שלא עולה לכותרות שערורייה של ממש.

אך השערוריות הצפות אל פני השטח חדשות לבקרים אינן אלא ביטוי למציאות מקולקלת ביסודה, שבה בכל זמן נתון כל אזור מממן – מכספי המיסים הארציים והעירוניים שהוא משלם – תכנים תרבותיים, ערכיים ודתיים שהוא אינו מזדהה עימם כלל, ואף מתנגד להם

75. הקדמת הרב קוק לשיר השירים, המופיעה בספר **עולת ראי"ה** על סידור התפילה.

נחרצות. מדוע שאדם חרדי ישתתף במימון של אצטדיון כדורגל שלא הוא ולא ילדיו ונכדיו יבואו אי פעם בשעריו, והרי הוא גם מתנגד מהותית לכל התרבות שאצטדיון זה מייצג? מדוע שאדם שאין לו דבר משותף עם קיום מצוות היהדות יממן מופעי חזנות בבתי כנסת? מדוע אדם דתי-לאומי צריך לממן את מחלקת הארכאולוגיה של מוזיאון ישראל, המספרת לבאים בשעריה שעם ישראל הם צאצאי הכנענים, ושאלוהי ישראל הוא גלגולו של אליל כנעני? ומעבר לכך, מדוע שכספי האזרחים יופנו במסגרת מימון תרבות לאפיקים פוליטיים הנוגדים באופן יסודי את ערכיהם?

אל לה למדינה להתערב בענייני תרבות ודת, כל זאת לטובת התרבות ולטובת הדת

בשנת 1978, לאחר שהופקה גרסה קולנועית של "חרבת חזעה" במסגרת רשות השידור, סערו הרוחות בטענה שלא ייתכן להשתמש בכספי ציבור כדי להפיק יצירות הרחוקות בתכלית מהקונצנזוס הערכי והפוליטי.⁷⁶ נגד טענות אלו העלו גם אז את הטענות בדבר חופש היצירה והסכנה שבצנזורה ובסתירת הפיות, ובדבר חירות האומנות וחשיבות השיח התרבותי הפתוח. בשנת תש"ע (2010) הודיע תיאטרון הבימה שיסרב להופיע באריאל, שכן זה סותר את הכרתם המוסרית של שחקניו. הרוחות סערו, שכן מדובר במוסד המתקצב ממשלתית, ולבסוף נמצאה פשרה. בשנת תשע"ו (2016) כבר הודיעה שרת התרבות שהיא רוצה להכניס לתוקף קנסות ענק למוסדות תרבות ממומנים ממשלתית שיסרבו להופיע במקומות כמו אריאל וקריית ארבע משיקולים פוליטיים.⁷⁷

זהות סבורה ששני הצדדים צודקים לחלוטין. "מי בכלל רוצה ללכת להצגה של שחקנים בכפייה?" שאל אז יו"ר זהות, משה פייגלין.⁷⁸ ברור שאומנים אמורים לפעול על פי צו מצפונם, כמו כל בני האדם, וברור שמי שמקבל תקציב ממשלתי צריך לבצע את התפקיד שהממשלה שכרה אותו למלא. הבעיה היא בשיטה, ולא באנשים. שחקני הבימה לא צריכים להופיע באריאל אם הם לא רוצים, אבל אזרחי אריאל לא צריכים לממן את פעילות הבימה מכיסם.

בישראל נשכחה האמת הפשוטה: חירות מצפונית ויצירה אומנותית חופשית מהפכנית

76. הרוחות לא סערו לפני כן, מכיוון שבזמן שמפא"י שלטה במדינת ישראל, השימוש בכספי הציבור לצרכים תרבותיים ופוליטיים היה ברור מאליו, ולא היה בדבר שום הפתעה לאיש. פרשת העיבוד הקולנועי של "חרבת חזעה" באה לעולם לאחר עליית הליכוד לשלטון ב"מהפך" של 1977.

77. יונתן ריגר, "פרסום ראשון: רגב מאיימת לקנוס מוסדות תרבות", **מאקו**, 23.2.2016.

78. מתוך פוסט בפייסבוק של משה פייגלין, 25.10.2016.

ואוונגרדית סותרות מימון ממשלתי באופן מובנה לחלוטין. או שכספם של האזרחים מופנה נגדם ונגד ערכיהם, או שהאומנים נאלצים לוותר על כנותם.

הפתרון: הפסקת המימון הממשלתי ומעבר למודל "מס רשות" עירוני

במציאות הנוכחית, אדם נאלץ לממן בקביעות פעילות הנוגדת את ערכיו – כדי שגם הפעילות התואמת את ערכיו תמומן. מציאות זו אינה מוסרית והיא ההפך מעצמאות ערכית, שהיא הבסיס לתרבות עמוקה. זהות תפעל לשנות מצב זה. **משרד התרבות ייסגר** בהדרגה, וכך תיפסק רובה ככולה של ההתערבות הממשלתית הארצית הישירה בנושאי התרבות, מימונה והכוונתה. מימון תרבות מכספי מיסים ייעשה ברמת הערים והשכונות, ולא ברמת המדינה.

למרות תקציבו הגדול של משרד התרבות וזרועותיו המתפרסות, גם כיום רוב תקצוב התרבות במדינת ישראל מגיע מן המועצות המקומיות. הדבר נעשה כחלק מהמיסים העירוניים הכלולים בארנונה, ואנו סבורים שכך גם ראוי ונכון – בסייג חשוב: זהות עומדת על זכותו של האזרח לא לממן גם **ברמה העירונית** פעילות תרבותית וערכית שאין הוא מעוניין בה ואף מתנגד לה. התוכנית של מפלגת זהות היא הפרדת מיסי התרבות והדת מן המיסים העירוניים הרגילים, והפיכתם למיסי רשות.

במודל המימון הרצוני של זהות, יחול איסור על פי חוק על גופים ציבוריים לממן מוסדות תרבות מכספים שאינם מגיעים ממס הרשות, או מתרומות פרטיות. כספי מס הרשות יוכלו לשמש רק לצורכי תרבות. במודל זה, לכל תושב של רשות מקומית נתונה הזכות לבחור שלא לשלם את מיסי הרשות של התרבות. הרשות המקומית היא שתקבע את גובה מס הרשות ותוכל אף לחלק אותו למספר מדרגות או לתת לכל תושב לשלם כרצונו. לרשות המקומית תהיה הזכות, אם תבחר להשתמש בה, להעניק שירותי תרבות, כגון כרטיסים מסובסדים, רק למשלמי מס התרבות. תהיה לה גם הזכות להשתמש בכספי מס הרשות לשירותי תרבות לתושבים שידם אינה משגת. אם התושבים לא יהיו מרוצים מהאופן שבו העירייה משתמשת בתקציב התרבות, הם יוכלו פשוט לא לשלם אותו.

מימון הישיבות ומדעי הרוח

החזון: חתירה לעצמאות

לימוד התורה הוא ערך לאומי מכונן. על מדינת ישראל – מדינתו של העם היהודי – להכיר בכך ולהימנע מכל פגיעה בלומדי התורה. עם זאת, רצוי מאוד שלימוד התורה לא יהיה תלוי בתקציבים מן המדינה וממוסדות פוליטיים. לימוד שכזה יוליד תורה חלקית ומעוותת.

אחד הנושאים הלוהטים ביותר בשיח הציבורי הישראלי בשלושים השנים האחרונות הוא מימון הישיבות. גישתה של זהות לנושא מורכב זה היא נגזרת של הגישה הכללית של הרחקת המדינה מהתערבות בנושאים תרבותיים, במקביל להכרה במציאות הקיימת בשטח, יחד עם השוואת עולם התורה לעולם מדעי הרוח. זהות רואה לנגד עיניה חזון של עולמות תורה ורוח עצמאיים, שאינם תלויים בחסד ממשלתי לא כספית ולא רוחנית, אלא מוצאים את מימונם בהון פרטי וקהילתי – הן של תלמידים ושומעים הבאים ללמוד, הן של ציבור המעוניין לתרום לקידום המטרות המגולמות במוסדות הלימוד והמחקר. כאשר עולם הרוח והתורה בישראל ישתחרר מהקן החמים של המימון הציבורי, גם התורה וגם הרוח ירוויחו – אך בעיקר ירוויח הציבור בישראל, שיזכה לקטוף את הפירות האוטנטיים של תרבות לאומית חופשית, תוססת ועצמאית.

המצב כיום: אובדן עצמאות רוחנית והתנוונות האליטות

גם אם נדמה שהדבר נוח לכל הצדדים המעורבים, המימון הממשלתי למוסדות תורה ולמוסדות ההשכלה הגבוהה בתחום מדעי הרוח גורם לנזקים עמוקים מאוד, שלא נובעים מרוע ליבם של האנשים המקבלים מימון זה אלא מטבע העולם, ובפרט מטבע ההשפעה של תקצוב ממשלתי. המימון הניתן לישיבות מצריך צבא שלם של פקחים וגורמים שמטרתם לאכוף את הקריטריונים לזכאות. מעבר לכך, קריטריונים אלה, הגיוניים ככל שיהיו, משמשים בפועל כבלמים ליכולתם של תלמידי הישיבות להיות עצמאיים כלכלית, וכובלים אותם למסלול שבו הם נשארים תלויים במימון הממשלתי.

תופעה חמורה יותר באופן ניכר היא תופעת האנטי־אליטיזם שמפתחים מוסדות המקבלים מימון לפי תלמיד. הישיבות בעם ישראל היו מאז ומעולם מוסד אליטיסטי קשוח, ובחורי ישיבה היו סמל של הקרבה עצמית ומסירות אין קץ. כל זה נפגע בישראל, במידה רבה בגלל ההשפעה המנוונת של המימון. כאשר המשמעות של סילוק תלמיד היא לא עלייה בתקציב הפנוי אלא ירידה בתקצוב, אין פלא שהישיבות מחזיקות בציפורניים כל תלמיד שיסכים לחסות בצילן. כל

זה מתגמד לעומת חוסר העצמאות הרוחנית שהמימון הזה מכתב. כאשר נשק המימון מוחזק כל העת בידי המדינה והיא מנופפת בו תדיר, ראשי ישיבות מיישרים קו עם מה שמותר לומר במסגרת היכולת להמשיך לקבל את המימון.

יש להפסיק את המימון הישיר לישיבות ולמדעי הרוח כאחד, לטובת שוק חופשי של רעיונות

במדעי הרוח המצב דומה. למרות מסורת החופש האקדמי, המאפשרת לכאורה להתבטא בחופשיות רבה יותר, המצב בפועל הוא שאנשי סגל וסטודנטים מוגבלים מאוד ביכולת להתבטא ולחקור מחוץ לגבולות הגזרה שקובע הזרם הפרוגרסיבי המקובל. התבטאות ופיתוח מחקר שאינם תואמים את הקו הפרוגרסיבי נתקלים בהתנגדות, החל בציונים שסטודנטים מקבלים במבחנים וכלה ביכולת הקבלה של מועמד למשרת מחקר. מרגע שהתקבל חוקר כאיש סגל, התקדמותו באקדמיה תלויה ביכולת להשיג תקציבי מחקר, לפרסם מאמרים ולהתקדם בדרגות – וכל אלו נקבעים בוועדות חסויות, שהן למעשה משפט שבו בעל הדין אינו יודע מי דן אותו וגם אסור לו להופיע בפני הדיינים. מרגע שנוצר רוב בוועדות חסויות אלו, נוצרת הטיה מובנית המכתיבה את הקו המחקרי המקובל שדרכו אפשר להתקדם. הטיה זו מקשה מאוד על פיתוח מחקר שאינו תואם את הקו. כך בחסות החופש האקדמי נוצר מבנה שמעודד מחשבה ויצירה חדגוניות וחוסם רעיונות חדשים ודיאלוג. כמו כן, הניפוח חסר ההצדקה של הפקולטות למדעי הרוח הוא תוצאה ישירה של מדיניות המימון של המועצה ללימודים גבוהים, מימון ביחס ישיר למספר הסטודנטים הבוחרים ללמוד בהן.

בניגוד למה שמקובל לחשוב, תקופת הזוהר של מדעי הרוח במאה ה-19 הייתה מלווה במעט מאוד מימון ציבורי. כיום, לעומת זאת, כל סטודנט למדעי הרוח מקבל סבסוד ממשלתי נדיב, והאוניברסיטאות והמכללות מעודדות אנשים שאינם יכולים לתרום רבות בתחומים מופשטים אלו ללמוד לתארים שאין בהם אופק פרנסתי. התוצאה הצפויה היא שבכל העולם המערבי, וגם בישראל, יש כמות הולכת וגדלה של אקדמאים מובטלים בוגרי הפקולטות למדעי הרוח, שהמדינה צריכה למפרע לדאוג לפרנסתם ולהעסקתם בתוכניות ממשלתיות יזומות.

הפתרון: גזרה שווה בין ישיבות למדעי הרוח

”מצבי אינו מאפשר לי גם להלין על הכספים שניתנים ללומדי תורה, כי דומה שאני עצמי מקבל מן הקופה הציבורית יותר מבני הישיבות עבור עיסוק באותה תורה עצמה”
(פרופ' יהודה ליבס, מבכירי חוקרי מדעי היהדות)⁷⁹

זהות סבורה שההתייחסות החד-צדדית למימון עולם התורה שגויה ביסודה. אין הבדל מהותי בין הכספים הניתנים למוסדות תורה לבין הכספים הניתנים למוסדות אקדמיים בתחומי הרוח. בשני המקרים מדובר בכסף ציבורי המועבר למוסדות לימוד העוסקים בנושאים שאין בהם תועלת כלכלית ישירה מחד גיסא, והמבטאים עיסוק רוחני המצריך כביכול מימון ציבורי לצורך טיפוחו ושימורו מאידך גיסא. בניגוד לעמדה נפוצה בישראל, אין שום דבר ברור מאליו במימון הקתדרה לאגיפטולוגיה באוניברסיטה העברית יותר מאשר במימנה של ישיבת מיר.

אלא שהדברים אינם נעצרים בזה, ויש להשוואה בין מימון הישיבות למימון מדעי הרוח הקשר עמוק יותר. אף שהדבר לא היה חייב להיות כך בפועל, עובדה שצריך לתת עליה את הדעת היא שהמוסדות האקדמיים למדעי הרוח במדינות המערב אינם מייצגים את הלכי הרוח המקובלים בחברה הכללית. בארצות הברית, למשל, יותר מ-90 אחוז מהלומדים בפקולטות למדעי הרוח תומכים עקבית במפלגה הדמוקרטית.⁸⁰ תצוגת תכלית מבעיתה של עובדה זו נראתה בעקבות טבח 7 באוקטובר באוניברסיטאות במערב, אז חברו הפרוגרסיבים בהן לאסלאם נגד עם ישראל. גם בארץ קיימת תופעה זו, וביתר שאת. שורשם ההיסטורי של מדעי הרוח הישראליים נטוע בשמאל הרדיקלי של ארגון ”ברית שלום”, שאיחד את אבות המחקר ההומני הישראלי. כיוון שכך, ההטיה שמאלה קטנה בהרבה בעולם המדעים המדויקים. דבר זה מביא למחשבה שמימון ציבורי למוסדות למדעי הרוח איננו מובן מאליו, ומכל מקום, ראוי שיאוזן על ידי מימון מקביל.

זהות טוענת שמימון ממשלתי של מדעי הרוח בישראל מצדיק את מימון של הישיבות, ולהפך. הכיוון המיוחל הוא הפחתה הדרגתית וסימטרית של התלות של מוסדות אלו בתמיכה הממשלתית. כך תיפתח הדרך למחקר רוחני ועיסוק תורני – עצמאי, מכובד, שורשי ואותנטי יותר, לטובת כולנו.

79. יהודה ליבס, ”הרהורים על המשמעות הדתית של מחקר הקבלה”, בתוך: **דרך הרוח: ספר היובל לאליעזר שביד** (בעריכת יהודע עמיר), 2005.

80. Mitchell Langbert, ”Homogenous: The Political Affiliations of Elite Liberal Arts College Faculty”, *Academic Questions*, 31, 2018, pp. 186–197.

שער רביעי

כלכלה ותשתיות

קווי יסוד לתוכנית הכלכלית

שינוי שיטת המיסוי

שוק חופשי וצמצום מעורבות ממשלתית

אחריות תקציבית וצמצום החוב הלאומי

תוכנית הדיור והמקרקעין

תחבורה

התיישבות ותשתיות ביהודה ושומרון

הגנת הסביבה

קווי יסוד לתוכנית הכלכלית

בשלושת העשורים הראשונים של מדינת ישראל הייתה כלכלתה סוציאליסטית וריכוזית. רק בעשור הרביעי לקיומה הורחבו מאפייני השוק החופשי, ובמקביל החלה צמיחה כלכלית ניכרת. בשלושים השנים האחרונות צמח התמ"ג של מדינת ישראל **פי שבעה** ורמת החיים השתפרה מאוד. זהות מאמינה שזוהי רק ההתחלה: יש עוד הרבה ריכוזיות, מונופולים ושליטה ריכוזית במשק שצריך לשחרר ולפרק. הפוטנציאל הישראלי הוא אדיר, ויצירת שוק חופשי אמיתי לא זו בלבד שתוביל את ישראל במהירות אל צמרת המדינות העשירות בעולם, אלא תאפשר גם לאזרחיה ולדור הצעיר ליהנות מפירות העושר הזה.

**זהות מאמינה בשוק חופשי באמת,
הכולל צמצום מוסדות הממשלה
וקיצוץ עמוק בבירוקרטיה**

תחרות חופשית, כפי שנהוגה במדינות משגשגות כמו שווייץ והונג קונג, היא המנגנון היעיל והמוסרי ביותר: מלבד שמירה על החירות האישית ועל חופש העיסוק, היא מבטיחה מחירים נמוכים, איכות גבוהה ומגוון מוצרים בכל תחום כמעט. ואכן, במדינות המעודדות שוק חופשי, גם ההכנסה המוחלטת של העשירון התחתון גדולה פי כמה לעומת מדינות עם רגולציה כבדה. העשירונים הנמוכים בהן משגשגים יותר – הן יחסית לשאר אזרחי המדינה, הן באופן מוחלט.

זהות תדאג למימוש שיטה כלכלית זו, ותצמצם את מעורבות הממשלה בכלכלה. כך **המנגנון הבירוקרטי יקטן והחירות הכלכלית תגדל, ואזרחי ישראל יהיו חופשיים הרבה יותר לערוך עסקאות ולפעול למען שיפור מצבם הכלכלי**. היתרון היחסי של ישראל – ההון האינטלקטואלי והרוח היזמית – יוכל לבוא לידי ביטוי בצורה הטובה והיעילה ביותר ולפתח חברות הזנק (סטארט-אפ) ותעשיות עתירות ידע. חלק מרכזי בתוכניתה של זהות לקידום החירות הכלכלית בישראל הוא הקלה ניכרת של עול הרגולציה בכל תחומי הכלכלה על ידי ביטול רחב – אך מושכל – של חוקים ותקנות שאין בהם צורך.⁸¹

81. על פי "מדד עול הרגולציה", נכון לשנת 2023 מדינת ישראל ניצבת במקום ה-39 בעולם (James Gwartney, Robert Lawson, and Ryan Murphy, "Economic Freedom of the World", 2025 Annual Report, Fraser Institute, p. 12).

שינוי שיטת המיסוי

המצב כיום: חוקי מס סבוכים

המדיניות הממשלתית אינה רואה במיסוי רע הכרחי הדרוש למימון הוצאות המדינה, אלא כלי לקידום המדיניות הכלכלית והחברתית הרצויה בעיניה, ועקב כך נהוגים בישראל חוקי מס סבוכים. לפי השיטה הנוכחית, התנהגויות ואוכלוסיות שהשלטונות מעוניינים לקדם זכות בהקלות מס, ואילו התנהגויות לא רצויות נענשות במיסים גבוהים ובהיטלים מיוחדים. לצד זאת, דווקא עבודות מכניסות ויוזמות רווחיות – פעילויות המועילות למשק וש אפשר היה לצפות שהמדינה תעודד – נענשות במיסוי מוגדל ביותר. בעקבות שיטת המיסוי הזאת יש לישראל מבנה מס מורכב יתר על המידה והוא מזיק לכלכלה, פוגע ביזמות ומסובך מכדי שהאזרח הממוצע יוכל להבינו.

**מס צריך להיות כשוט והוגן – "מס שטוח" ונמוך.
כסף שנשאר אצל האזרח הוא מנוע הצמיחה החזק ביותר**

חברות גדולות ובעלי הון יכולים להרשות לעצמם רואי חשבון מהשורה הראשונה שמצליחים לתכנן את תשלומי המס שלהם כך שיהיו נמוכים ככל האפשר. יזמים, עצמאיים ובעלי עסקים קטנים ובינוניים שאין להם המשאבים האלה רואים את תשלומי המס שלהם עולים בחדות דווקא כשהם מתחילים להצליח. רבים מהם מתייאשים ומוותרים על המיזמים שלהם, רבים עוד יותר מוותרים על היוזמות מלכתחילה, והתפתחות המשק נפגעת מכך שבעלי הכישרון אינם מביאים את היתרונות היחסיים שלהם לידי ביטוי. באותו הזמן, מקורבים וקבוצות לחץ מפעילים את כוחם הפוליטי כדי להשיג הקלות ופטורים ממס שישרתו את צורכיהם.

הפתרון: מס שטוח

זהות תדחה את מדיניות המיסים הנוכחית ותיישם את שיטת המס השטוח: **מס בשיעור אחד, נמוך ככל האפשר**, החל על כל סוגי ההכנסות. בלי מדרגות מס, בלי נקודות זיכוי ובלי הקלות למקורבים. מיסוי שטוח יעודד את כל אזרחי ישראל ליזום, להתקדם ולהצליח ככל שיוכלו, ויבטל את אחד הכלים העיקריים של הממשלה לתכנון הכלכלה מלמעלה. האזרח הממוצע יוכל למלא בקלות את דוח המס שלו, שיהיה בן עמוד אחד, בין שהוא שכיר ובין שעצמאי. אם יוכח שקבוצות אוכלוסייה או סוגי השקעות מסוימים הם חיוניים, אפשר יהיה לסייע להן בתשלום ישיר בהמלצה של משרד האוצר ובאישור הכנסת – כך שנוכל לראות בדיוק כמה המימון עולה לנו ולשקול את כדאיותו בכל פעם מחדש.

האם אתם מכירים משהו שאינו משלם על הנסיעה בכביש 6? התשובה היא שאינכם מכירים כי אין אדם כזה. התנאי של הזימ הוא שלא משנה מי עולה על הכביש, כולם משלמים. אם המדינה רוצה להחזיר את הכסף לניידת משטרה או לאמבולנס שנוסעים בו – שתעשה זאת בנפרד, אבל על הכביש כולם משלמים. הזימים החכמים ידעו שברגע שאחד יהיה פטור, התשלום לכל השאר יהפוך לסוג של המלצה בלבד ומי שישלם ירגיש פראייר. וזה עובד מצוין. כולם נהנים מהכביש, כולם משלמים, הכביש מתוחזק היטב – ואין תלונות.

יותר כסף שנשאר לכולם בכיס

הקטנת נטל המס ופישוט דרך הגבייה מוסריים יותר ומשקפים צדק ושוויון חברתי. הם יעודדו מאוד את הצמיחה ולכן העוגה תגדל, וגם מי שלא הגיעו עד היום לסף תשלום המס ימצאו עצמם עם הכנסה גדולה יותר. עידוד הצמיחה ייצר השקעות ויוביל לדרישה גוברת לידיים עובדות. כשצריך יותר עובדים המשכורות עולות, וכך גם המס שישלמו בעלי המשכורות הנמוכות ישאיר בידי העובדים הכנסה פנויה גדולה יותר.

פחות הון שחור

היקף ההון השחור בישראל מוערך ביותר מ-20 אחוז – כלומר כרבע מהתמ"ג. חלק מההערכות מדברות על כ-300 מיליארד שקלים – בהעלמות מס והון – שאינם מדווחים. במציאות שבה כולם כולל כולם, גדולים וקטנים, משלמים מס פשוט ומינימלי יהיה קשה מאוד להעלים מס, העונש למי שייתפס יהיה חמור מאוד ואף תהיה לכך לגיטימציה רחבה, ופשוט לא ישתלם לעשות זאת. המשמעות היא שרק בהעמקת הגבייה אל המרחבים האפורים הוספנו להכנסות המדינה עשרות אחוזים בעקבות שיטת המס השטוח.

הקטנת מס החברות

מס החברות פוגע בעשרות אלפי עסקים בישראל ומרחיק חברות זרות המעוניינות להשקיע בארץ. זהו, אפוא, מכשול מרכזי העומד בפני הצמיחה הכלכלית, התעסוקה והרווחה הכללית במדינה. **זהות תפעל להורדת המס בצורה רוחבית, שקופה וזהה** לכל סוגי החברות בארץ. בכך תהפוך מדינת ישראל ליעד אטרקטיבי לחברות זרות ולהשקעות.

שוק חופשי וצמצום מעורבות ממשלתית

חירות כלכלית ושוויון הזדמנויות

הגבלת "פנסיות" תקציביות

הפנסיה התקציבית אינה באמת פנסיה; זו קצבה לכל דבר המשולמת מכספי הציבור. הזוכים המאושרים ב"פנסיה" הזאת לא חסכו למענה מפרי עמלם. הדור הצעיר, העמל כיום למחייתו ומשלם מיסים בשפע – לצד כסף שהוא מפריש לפנסיה – הוא המשלם את קצבת הדור שקדם לו, המכונה "פנסיה תקציבית". כשמדובר בסכומים הגיוניים – פנסיה תקציבית עד לגובה שכר חברי הכנסת – אין לבוא בטענות אל מי שזו הייתה הדרך המקובלת במקום עבודתו באותם ימים. אולם כשהסכומים מגיעים ל"פנסיה" של כמעט 100,000 שקל בחודש, העוול זועק לשמיים. זוגות צעירים וחסרי אמצעים מממנים קצבה של פריווילגים החיים על חשבונם עם קצבה הגבוהה פי חמישה מהכנסתם המשותפת. ההתחייבות העתידית של מדינת ישראל בגין הפנסיות התקציביות מתקרבת לטריליון שקל – סכום בלתי מתקבל על הדעת.

**על המדינה להגביל "פנסיות" תקציביות,
לפרק מונופולים שיצרה ולחדול מהניסיון לנווט את השוק,
כדי להביא לחירות כלכלית ולשוויון הזדמנויות**

מפלגת זהות תביא לכך שהרף העליון להכנסה מפנסיות תקציביות לא יעבור את גובה שכר חברי הכנסת. עבודה בכמה משרות בשירות הציבורי תיחשב עבודה אצל אותו מעסיק, ולא יהיה אפשר לקבל כפל פנסיות תקציביות ואף לא להוריש פנסיה תקציבית. מובן שמי שעבד גם אצל מעסיק אחר וחסך גם בעצמו לפנסיה, ייהנה מפרי עמלו.

המדינה לא תנווט את השוק

המדינה חסרה את הידע ואת המוטיבציה שיש למשקיעים הפרטיים. כיוון שכך, כאשר היא בוחרת להקצות משאבים לתחום מסוים או לחברה מסוימת, חזקה עליה שהיא תבצע זאת טוב פחות ממשקיעים פרטיים בשוק החופשי. כמו כן, מעורבות ממשלתית פותחת פתח להשפעה של לוביסטים ושל מקורבים על החלטות נבחרי הציבור. לכן **על המדינה להימנע מהשקעה בפיתוח מיזמים או תחומים שהיא מעוניינת לקדםם.**

זהות תאסור על מתן הטבות, הקלות ומענקים מצד המדינה לחברות. כשם שכל החברות

בכל התחומים ישלמו מס חברות זהה, הן יהיו שוות בעיני המדינה גם משאר הבחינות. המדינה לא תעדיף חברה אחת על פני רעותה.

הגופים הממשלתיים שתפקידם לסייע ליזמות או לעודד את התעשייה ייסגרו. כמה מן הגופים שיבוטלו הם:

- ♦ מכון הייצוא
- ♦ רשות החדשנות (לשעבר המדען הראשי)
- ♦ הרשות לעסקים קטנים
- ♦ המשרד לטיפוח יזמות
- ♦ החממות ליזמות טכנולוגית

סמכויותיו של משרד הכלכלה והתעשייה יקוצצו בהתאם. סמכויות העוסקות באכיפת חוקים ותקנות לא יבוטלו בשלב זה.

עידוד תחרות והסרת חסמים

”רבי יהודה אומר: ולא יפחות את השער למכור בזול,
מפני שהוא מרגיל לבוא אצלו ומקפח מזונות חבריו,
וחכמים אומרים: מי שמפחית את השער זכור לטוב
שמתוך כך אוצרי פירות מוכרין בזול. וכן הלכה”
(משנה בבא מציעא, פרק ה, בשילוב פירוש רבינו עובדיה מברטנורא)

חסמים בירוקרטיים ורגולטוריים עומדים כמכשול בפני יזמים ומשקיעים המעוניינים להשקיע בהקמת עסק בישראל. הם מעודדים אותם להשקיע את כספם ומרצם במקום אחר, או אפילו לוותר על המיזם כליל, ובכך פוגעים בתחרות ובצמיחת המשק הישראלי. הדבר נכון במיוחד לגבי עסקים קטנים ובינוניים, שלעיתים קרובות אינם מסוגלים לשאת בעלויות הנדרשות כדי לעמוד בדרישות הרגולציה או בעלויות שכירת איש מקצוע שילווה אותם בתהליכים הבירוקרטיים. בכך החסמים האלה מטים את השוק לטובת החברות הגדולות ותאגידי הענק, באופן בלתי הוגן הגורם לפגיעה בכלכלה. למעשה, רגולציה משמשת לא פעם לחסימת מתחרים חדשים כאשר היא נתפרת למידותיהן של החברות הגדולות, בעוד אזורי ישראל משלמים את המחיר על היעדר תחרות. לכן גם רגולציה מופרזת שהצורך בה אינו נבחן מעת לעת מאפשרת לנבחר ציבור לעזור למקורבים וללוביסטים משיקולים זרים, תוך פגיעה בכלכלה הישראלית. זהות תפעל לתיקון העיוותים האלה.

זמני ההמתנה לפעולות מנהלתיות יקוצצו ועלויותיהן יופחתו. כדי להקל ככל האפשר על

יזמים להקים ולנהל את עסקיהם, יש לקצר את זמני ההמתנה לפעולות מנהלתיות. הצעד הראשון הוא לבחון את הצורך בכל פעולה ופעולה, לוותר על פעולות שאין בהן צורך ממשי, ולפשט ככל האפשר את אלו שיש בהן צורך.

הצעד השני הוא **מודרניזציה של המערכות האדמיניסטרטיביות**, כך שאפשר יהיה להגיש טפסים ולשלם עליהם באופן מקוון, ואולי גם לעבד אותם חלקית בצורה אוטומטית בעזרת בינה מלאכותית, כדי להקל את עומס העבודה על הפקידים ועל אנשי המקצוע האחרים. לאחר מכן יש לקבוע זמני יעד קצרים הרבה יותר לביצוע הפעולות השונות, ולעדכן את מצבת כוח האדם לפי הצורך.

דרישות רגולטוריות בלתי סבירות יוקלו או יבוטלו. יש להבדיל בין דרישות רגולטוריות לגיטימיות וסבירות, הנחוצות לצורך הגנה על שלום הציבור ומניעת הונאה, לבין דרישות בלתי סבירות שהתועלת מהן שולית או אפילו אפסית ואילו יישומן כרוך בהשקעה של זמן ומשאבים רבים. אנו מתחייבים לבחון תקופתית את הדרישות הרגולטוריות תוך התחשבות בנסיבות ובהתפתחויות טכנולוגיות ואחרות, ולבטל או להקל דרישות והגבלות בלתי סבירות ובלתי נחוצות.

בין היתר,

- ♦ כוחו של מכון התקנים הישראלי יצומצם.
- ♦ קבלת אישור בנייה למבנה מסחרי תהיה קלה יותר לאחר שתיושם תוכנית הדיור של זהות (כמפורט בפרק הדיור בשער זה).

חוזים ייאכפו ביעילות ובמהירות רבות יותר. הליך משפטי ממוצע נמשך כיום כשלוש שנים. זהות תפעל לקצר זמן זה לפחות משנה על ידי הפחתת העומס על המערכת המשפטית – שתושג על ידי הגדלה ניכרת במספר השופטים. חלק מהמחלוקות הכלכליות יוכרעו במערכת המשפט העברית, המקבילה למערכת המשפטית (כמפורט בפרק "מערכת המשפט העברית"), מה שיסייע גם כן בהפחתת העומסים על המערכת המשפטית.

הקלות על הייבוא

הייבוא מאפשר לתושבי ישראל ליהנות מהמוצרים האיכותיים ביותר ומהמחירים התחרותיים ביותר שיש לשוק העולמי להציע. ואולם מכסי מגן והגבלות על הייבוא הם בין הגורמים התורמים יותר מכול לעליית יוקר המחיה בישראל. למעשה, כאשר המדינה מקשה על תושביה לרכוש מוצרים מיובאים ומאלצת אותם לקנות במקומם תוצרת מקומית, היא בעצם מסבסדת על חשבונם את התעשיות המקומיות הכי פחות יעילות ותחרותיות. לכן אנו מתחייבים לפעול לצמצום בחדות את מעורבות המדינה בייבוא.

זהות **תבטל לחלוטין, בהדרגה, את המכסים ואת מכסות הייבוא**. רק כך יוכל הציבור הישראלי ליהנות מיתרונותיו של השוק העולמי. כמו כן ייבחנו מחדש כל ההגבלות על ייבוא שהתקבלו מנימוקים שאינם כלכליים, ויוסרו הגבלות שאינן סבירות.

התמיכה בחקלאים וביצרנים, הנדרשת משיקולים אסטרטגיים כגון אספקת מזון, תפיסת קרקעות ועוד – תיעשה באמצעות תמיכה ישירה ולא דרך מנגנוני המס.

ביטול מכסות הייצור בחקלאות

זהות תבטל את מכסות הדבש, הביצים, החלב ועוד. מדיניות ביטול המכסות נשענת על העקרונות שלהלן:

- **הורדת יוקר המחיה.** מכסות הייצור מתפקדות למעשה כקרטל בחסות המדינה: כאשר הממשלה מגבילה את הכמות המותרת לייצור, היא מקטינה באופן מלאכותי את ההיצע בשוק, והקטנת ההיצע מונעת תחרות אמיתית ושומרת על מחירים גבוהים לצרכן. ביטול המכסות, אפוא, יגדיל את ההיצע ויוביל לירידת מחירים.

- **עידוד תחרות ופתיחת השוק ליזמים חדשים.** משטר המכסות מקשה מאוד על חקלאים צעירים ויזמים חדשים להיכנס לענף, שכן יש לקבל את המכסה – הזכות לייצר – או לקנות אותה בסכומים גבוהים. פתיחת השוק תאפשר לכל אדם לגדל ולמכור תוצרת, וזה יגביר את התחרות, יעודד חדשנות וישפר את האיכות.

- **התנגדות לתכנון מרכזי (צמצום הבירוקרטיה).** זהות מתנגדת לתכנון מרכזי של הכלכלה. השיטה הכלכלית של ברית המועצות קרסה, ויש להעבירה מן העולם גם אצלנו במועצת החלב, מועצת הלול ומועצת הדבש.

- **זכות הקניין.** לכל אדם שמורה הזכות הבסיסית לייצר ולגדל את פרי עמלו ולסחור בו מבלי שהמדינה תכתוב לו כמה מותר לו לייצר או תדרוש ממנו רישיונות מיוחדים לשם כך.

המדינה תפרק מונופולים שיצרה

זהות מאמינה כי יש לאפשר לכל יזם את התנאים הטובים ביותר כדי להצליח. התחרות צריכה לבוא לידי ביטוי באיכות המוצר ובמחירו. חסימת עסק מתחרה באמצעות מניעת היכולת שלו להגיע אל הצרכן אינה בגדר שוק חופשי אלא סוג של ג'ונגל – ובמקרה כזה מותר למדינה להתערב. אם עסק משפחתי מתמחה בייצור גבינות אך אין לו יכולת להפיץ את מוצריו משום שמערך ההפצה נשלט על ידי מתחריו הגדולים, אזי יש מקום לפרק את המונופול של הייצור וההפצה לחברות נפרדות.

יש לפרק מונופולים שנבנו על יסוד זכויות יתר שקיבלו מהמדינה. לעומת זאת, יש לאפשר לזים שהצליח להמציא מוצר או שירות מסוג חדש והפך למונופול, ליהנות מפרי המצאתו ועמלו. בבוא העת יעשו כוחות השוק את שלהם, והמונופול ייחשף לתחרות.

עובדים זרים ומהגרים בלתי חוקיים

בכלכלות העולם נפוץ השימוש בכוח עבודה זר. גם בישראל יש ענפים המבוססים על העסקת עובדים זרים, למשל חקלאות וסיעוד קשישים. בעקבות אירועי 7 באוקטובר הולך וגובר הביקוש לעובדים זרים גם בענף הבנייה, כחלופה לפועלים הערבים מיהודה ושומרון. זהות מבינה את הצורך בכוח העבודה הזה, אך עם זאת אנו מתריעים מפני תופעות שליליות הנלוות לשימוש מסיבי בעובדים זרים: עובדים ישראלים נדחקים אל מחוץ למעגל העבודה, הכסף של משכורות העובדים הזרים אינו חוזר לכלכלה המקומית בצורה של צריכה, מעורבות העובדים הזרים בפשע ובאלימות גבוהה, ויש מהם הבוחרים להישאר בישראל לאחר שפגה אשרת השהייה שלהם, מה שמצריך כוח אדם לטפל בגירושם. כמו כן, עובדים זרים עשויים להיות אמידים יותר ממעסיקיהם, כל הוצאותיהם – כולל כל הביטוחים – משולמות עבורם, וכוח הקנייה בארצם גדול פי כמה מאשר בישראל. אין שום סיבה להחיל על עובדים זרים את מלוא הזכויות הסוציאליות שנועדו לישראלים המתמודדים עם יוקר מחיה ישראלי. על כן זהות תבחן מחדש את הנושאים הללו: גורמי עלות, תנאי העסקה, זכויות ומשך השהייה של עובדים זרים בישראל, ועידוד עבודה עברית.

מנגד, בטיפול במהגרי עבודה לא חוקיים – מסתננים – המערכת הנוכחית מתמקדת במאבקים משפטיים עקרים במקום בריבונות. לכן זהות מציעה לפתור את הסוגיה באמצעות ביטול הכדאיות הכלכלית לשהותם בישראל, בין היתר באמצעות אכיפה מחמירה נגד מעסיקי מסתננים, ביטול גורף של שירותי רווחה וקהילה, ויצירת מסלול של יציאה מרצון הכולל מענק כספי חד־פעמי וכרטיס טיסה. כך נהפוך את המדינה למארכת משתלמת פחות, ונביא לעזיבה המונית בלי צורך בגירוש פיזי אלים, תוך החזרת השליטה בשכונות לידי הקהילות המקומיות. מעורבות של עובדים זרים בעבירות פליליות תוביל לגירוש מידי מהארץ ולשלילת כל החסכונות והזכויות הכספיות. בעבירות חמורות, כגון רצח, תיושם הענישה החמורה ביותר הקבועה בחוק.

אחריות תקציבית וצמצום החוב הלאומי

ממשלת ישראל אימצה הרגל מגונה של התנהלות גירעונית כרונית, והיא מממנת את הפערים באמצעות הגדלת החוב הלאומי. הלוואות הן כלי לגיטימי בעתות חירום, אך כלכלה בריאה אינה יכולה להתבסס על "מינוס" תמידי. חוב לאומי תפוח בולם את הצמיחה המשקית, שוחק את היכולת לגייס אשראי במשברים עתידיים, ומטיל עול כבד על הדורות הבאים.

מפלגת זהות תוביל מהלך להתייעלות ממשלתית ולצמצום ההוצאות. המיקוד יופנה לצרכי התקציב הגדולים: מערכת החינוך, הסובלת מעודף בירוקרטיה ורגולציה, ומערכת הביטחון, הדורשת טיפול בליקויי התכנון התקציבי ובהוצאות השכר המופרזות לבכירים. אנו מציבים יעד ברור של צמצום החוב הלאומי. בתהליך גיבוש התקציב נחתור ליצירת עודף שיופנה לכיסוי החוב, לצד בחינת הכדאיות הכלכלית בכל עת. אנו מתחייבים להפוך את הקטנת החוב לשיקול מרכזי בתכנון תקציב המדינה.

שגשוג ורווחה אינם תוצר של תקציב ממשלתי מנופח, אלא להפך

איננו נרתעים מקיצוץ תקציב המדינה. אנו משוכנעים כי שגשוג ורווחה אינם תוצר של תקציבי עתק וממשלה מנופחת, אלא להפך. ברוב התחומים, האזרח מנהל את ענייניו טוב יותר מהמדינה; הוא מכיר את צרכיו ויש לו המוטיבציה להשיגם. תקציב גדול פירושו לקיחת משאבים מהאזרח לטובת מנגנון ממשלתי, המבזבז חלק מהם על עצמו ומשקיע את השאר ביעילות פחותה מזו שהיה משיג האזרח בכספו שלו.

זהות תדאג לצמצם את התלות הכלכלית בארצות הברית. יתרות המטבע של ישראל צמודות כיום לדולר, בשונה ממדינות מערביות (כדוגמת גרמניה) המחזיקות עתודות זהב משמעותיות לצד מט"ח. ישראל מחזיקה יתרות עתק של כ-251 מיליארד דולר, אך כולן במטבע חוץ – דולר, אירו, ליש"ט – בלי כל אחיזה בזהב. המצב האבסורדי הוא שאנו משלמים ריבית על החוב כדי לתמוך בדולר האמריקני. זהות תפעל לגוון את היתרות ולנתק את התלות בארה"ב לטובת תמהיל בטוח יותר.

תוכנית הדיור והמקרקעין

המצב כיום: מס דיור כבד

יותר מ־20 אחוז מהכנסות המדינה מגיעים ממחוסרי דיור: זוגות צעירים, חרדים, ומי שידם לא הייתה משגת ומבקשים סוף סוף לרכוש קורת גג לעצמם. המשמעות היא שאנו משיתים את המס הגבוה ביותר דווקא על הצעירים שמקימים משפחות ומבקשים להתחיל לבנות את עתידם בארצנו. במקום לעודד את אותה אוכלוסייה צעירה שהיא הנושאת בעיקר הנטל — גם בכלכלה וגם בשירות הביטחוני — במקום לעודד צעירים להקים משפחות, להביא ילדים לעולם ולהצמיח את האומה ואת כלכלתה, אנו מכבידים עליהם ונותנים להם לסחוב על גבם שכבות גדולות של בעלי זכויות יתר.

הדרך של המדינה לגבות את המס הכבד ממחוסרי הדיור עוברת דרך המונופול שיצרה באמצעות ראשות מקרקעי ישראל (רמ"י). כ־93 אחוז מעתודות הקרקע לבנייה מצויות בבעלות המדינה, ומחיר הקרקע נקבע באופן שרירותי על ידי רמ"י ולא על ידי השוק החופשי. התוצאה הסופית היא שרכיב הקרקע בכל דירה בישראל עומד על יותר ממחצית מערכה. מדובר בעצם במס עקיף ומתוחכם המושת על מחוסרי הדיור ומתקרב לכרבע מהכנסות המדינה, וזהו מצב בלתי נסבל.

הפתרון: שבירת החסמים בדרך לדירה

בחזון המפלגה, רכישת דירה בישראל לא צריכה להיות חלום רחוק או עול כלכלי המשעבד את האזרח למשך רוב חייו. כדי לממש מציאות זו, עלינו לטפל בשורש הבעיה ולא בתסמינים. הניתוח שלנו מצביע על שלושה חסמים מרכזיים היוצרים את משבר הדיור:

1. המונופול של רמ"י: שליטה ריכוזית זו, המלווה בשחרור קרקעות איטי ובמיסוי גבוה, יוצרת מחסור מלאכותי ולחץ מחירים תמידי.
2. הבירוקרטיה: הליכי התכנון בישראל הם מהארוכים והמסורבלים בעולם. עודף רגולציה מונע מיזמים להגיב לביקושי השוק ומייקר את הבנייה באופן דרמטי.
3. ההקפאה המדינית: הקפאת הבנייה בפועל זה כשלושה עשורים ביהודה, בשומרון ובירושלים, הנובעת משיקולים מדיניים, מצמצמת את היצע הקרקעות הארצי ופוגעת בפתרונות הדיור במרכז הארץ ובפריפריה כאחד.

הפתרון המוצע הוא מדיניות כוללת לביטול חסמים אלו: החזרת הקרקע לאזרחים, יצירת שוק קרקעות חופשי, ומתן כוח לקהילה המקומית לנהל את סביבת חייה.

רפורמת המקרקעין: הקרקע שייכת לאזרחים

אנו מאמינים כי הקרקע שייכת לאזרחים ולא למדינה, ולכן הצעד הראשון והדרמטי ביותר הוא פירוק רמ"י. המדינה תעביר את הבעלות על הקרקעות הפנויות לידי הציבור, מה שיאפשר מסחר חופשי בקרקעות. מהלך זה יציף את השוק בקרקעות לבנייה, יבטל את המחסור המלאכותי ויביא לצניחה במחירי הקרקע, המהווים כיום רכיב מרכזי במחיר הדירה הסופי.

הפתרון למשבר הדיור יושג על ידי פירוק מונופול הקרקעות של רמ"י, פישוט הבירוקרטיה, והרחבת היצע הבנייה ביו"ש

במקביל, יבוטלו כמעט כל סיווגי הקרקע הקיימים (חקלאות, תעשייה, מסחר וכולי). במקומם יוגדרו ארבעה סיווגים בלבד: שמורות טבע, תשתיות ציבוריות, בנייני ממשל, וקרקע לשימוש פרטי. שינוי זה יאפשר גמישות מקסימלית בניצול הקרקע וימנע מצב שבו שטחים עומדים ריקים בהמתנה לשינוי ייעוד בירוקרטי.

רפורמת הבנייה העירונית: הכוח לקהילה

התפיסה הנוכחית, לפיה "מתכנן מרכזי" בעירייה יודע טוב יותר מהתושבים מה נכון בשבילם, כשלה. אנו מציעים להעביר את סמכויות התכנון והבנייה מהעירייה אל התושבים עצמם, באמצעות מודל חדשני: "תוכנית רובע מוסכמת" – או תר"ם – שבה הערים יחולקו לרבעים קטנים והומוגניים. תושבי כל רובע הם שיקבעו את אופי הבנייה בשכונתם. התושבים יחליטו על מגבלות גובה, צפיפות ואופי המסחר ברובע, באמצעות הצבעה דמוקרטית – משאל בקרב בעלי הנכסים.

מודל זה יירשם בטאבו ויחייב משפטית למשך 20 שנה. הוא יאפשר לקהילות לשמור על צביון או להחליט על התפתחות והתחדשות – בהתאם לרצון החופשי ולא לכפייה מגבוה. בתקופת המעבר, התב"ע הקיימת תישאר בתוקף כבירית מחדל למשך 15 שנה, כדי לאפשר הסתגלות הדרגתית.

מהפכת הרישוי: ביטול הבירוקרטיה

תהליך קבלת היתר הבנייה יעבור פישוט קיצוני. במקום ועדות, טפסים והמתנה של שנים, אנו מציעים מסלול המבוסס על שקיפות, אחריות וביטוח:

1. **הצהרה ושקיפות:** יזם המעוניין לבנות יקים אתר אינטרנט ייעודי לפרויקט ובו יפורסמו כל הפרטים ההנדסיים, הסביבתיים והתכנוניים, כולל שמות אנשי המקצוע והיועצים.

2. **מודל ביטוחי:** כל פרויקט ילווה על ידי חברת ביטוח, והיא תישא באחריות כספית לכל נזק וכשל. מתוך אינטרס כלכלי טהור שלא להפסיד כסף, חברת הביטוח תהיה הגורם המפקח היעיל ביותר על איכות הבטיחות והתקנים.
3. **שתיקה כהסכמה:** מרגע פרסום התוכנית, לציבור ולעירייה יינתנו 60 יום להגיש התנגדויות. אם לא הוגשה התנגדות מוצדקת – הבנייה מאושרת אוטומטית. אין צורך לחכות.
4. **הגדרת זכות ההתנגדות:** כדי למנוע סחבת משפטית, תוגדר מחדש זכות ההתנגדות. תביעות בגין "מטרד פסיבי" (כגון הסתרת נוף או שמש) לא יתקבלו, שהרי נוף אינו קניין פרטי. לעומת זאת, "מטרד אקטיבי" (רעש, ריח, עשן, זיהום) יהיה עילה מוצדקת לעצירת בנייה ולפיצויים. שינוי זה יצמצם דרמטית את כוחם של "סחטני נדל"ן" ויאפשר בנייה מהירה תוך שמירה על איכות חיים אמיתית.

תפקיד הרשות המקומית והמדינה

במודל החדש, הרשויות יפסיקו לנהל את חיי התושבים ויתמקדו בתפקידן המקורי: אספקת שירות ותשתיות.

- ♦ **הרשות המקומית** תהיה אחראית אך ורק על המרחב הציבורי – כבישים, ביוב, תאורה וגינון. התאמת התשתיות לפרויקטים חדשים תמומן על ידי היזמים (באמצעות היטלים ייעודיים), כך שנטל הבנייה החדשה לא ייפול על התושבים הוותיקים.
- ♦ **המדינה** תהיה אחראית על תשתיות לאומיות – כבישים בין-עירוניים, רכבות וכולי – ועל שמורות טבע.

שיטת המיסוי הסבוכה והייחודית לנדל"ן – מס שבח, היטל השבחה וכולי – תבוטל. ענף הנדל"ן ימוסה כמו כל ענף כלכלי אחר במשק, כחלק משיטת המס השטוח המוצעת במצע הכלכלי הרחב. ביטול המכסים על ייבוא חומרי בנייה יוזיל אף הוא את העלויות.

ביטחון לאומי ושמירה על הקרקע

הפרטת הקרקעות לא תבוא על חשבון הביטחון הלאומי. ייחקק חוק יסוד האוסר מכירה והשכרה של קרקעות לגורמים עוינים. רשימת "גורמים עוינים" – מדינות אויב, ארגוני טרור, וחברות קש הנשלטות על ידם – תעודכן תדיר על ידי משרדי הביטחון והחוץ. עסקאות עם גורמים אלו יבוטלו לאלתר, וקנסות כבדים יוטלו.

סיכום

יישום הרפורמה יוביל למהפכה בשוק הדיור ולהשלכות כלכליות מיטביות.

1. **זינוק בהיצע:** שחרור קרקעות המדינה לצד הסרת המגבלות על בנייה לגובה (בכפוף להחלטת התושבים) ייצרו פוטנציאל לבניית מיליוני דירות חדשות. רק בגוש דן לבדו, תוספת קומות בבניינים קיימים יכולה להניב מאות אלפי יחידות דיור.
 2. **ירידת מחירים:** השילוב של היצע קרקעות עצום, קיצור דרמטי בזמן הבנייה (חיסכון בריביות ליזמים), ביטול בירוקרטיה מיותרת והוזלת חומרי הגלם, יביא בהכרח לירידה חדה במחירי הדיור.
- תוכנית זו מחזירה את הכוח והאחריות לידי האזרחים. היא משחררת את המשק מאחיזת החנק של המונופול הממשלתי ומאפשרת לשוק החופשי, בפיקוח קהילתי חכם, לפתור את מצוקת הדיור ולהבטיח קורת גג לכל אזרח בישראל.

תחבורה

”כל אדם שייסע ברכבת יכול במקום זאת לקחת לימוזינה הלוך ושוב, ויישארו לנו עוד מאות מיליארדי דולרים”
(נשיא ארה”ב דונלד טראמפ על תקציב הרכבת מסן-פרנסיסקו ללוס אנג’לס)⁸²

המצב כיום: ריכוזיות ממשלתית שאינה יעילה

חובתה של המדינה לפתח תשתיות היא ברורה, אך מעורבותה בארגון וסבסוד של תחבורה ציבורית מוטלת בספק. תקציב 2025 מראה כי המדינה משקיעה יותר מ־30 מיליארד שקלים בתחבורה הציבורית. נהגי הרכבים הפרטיים משלמים כמיסים יותר מ־50 מיליארד שקלים, ואילו רק 8.5 מיליארד שקלים חוזרים לפיתוח כבישים. אוטובוסים מלאים הם רווחיים וייסעו גם אם המדינה לא תממן אותם, ואילו אוטובוסים חצי ריקים עם מנוע גדול פי חמישה עד עשרה ממנוע של רכב קטן, שנוסעים במסלולים ארוכים יותר ליעד ועוצרים הרבה, יוצרים זיהום אוויר רב ואינם רווחיים. משרד התחבורה אף מתנגד לשיתוף נסיעות פרטיות.

גישה ריכוזית זו מיושנת ומתעלמת לחלוטין ממהפכת הרכבים האוטונומיים שצפויה להגיע בקרוב ארצה. טכנולוגיה זו תספק לנוסעים חלופה תחבורתית מהירה וישירה ממקום למקום, ובגלל צורת הנהיגה המקובעת שלהם היא גם תוביל להפחתה דרמטית של העומסים בכבישים, כל זאת בלי שום צורך בהתערבות או בסבסוד ממשלתי אדיר על חשבון הציבור הרחב.

הפתרון: שדרוג תשתיות, רכבים אוטונומיים, תחבורה שיתופית ודה-רגולציה

שדרוג כבישים והכנסת רכבים אוטונומיים

ישנה טענה לפיה בעיית הפקקים בכבישי ישראל היא אינסופית⁸³ והפתרון היחידי לה טמון בשדרוג תשתיות רכבת, אבל בחינה של ”מפת הפקקים” מוכיחה שמדובר ברשימה מוגבלת וסופית של כבישים. לשם השוואה, במטרופולין קנזס סיטי בארה”ב יש כמעט 2.5 מיליון תושבים – כמה עשרות אחוזים יותר מאשר בגוש דן. מחד גיסא, בקנזס סיטי רכבת כבדה עוברת רק פעם ביום בכל כיוון והרכבת הקלה הייתה בבעלות פרטית, וכשהפכה בשנת 1957

⁸² “Trump says California’s High-Speed Rail project should be investigated”, 82 YouTube, uploaded by KMPH FOX26 NEWS, 5.2.2025.

⁸³ אסנת ניר, ”מנכ”לית משרד התחבורה: לעולם לא נדיק את קצב הגידול של הרכבים – הציבור צריך לדרוש תחבורה ציבורית”, כלכליסט, 14.9.2016.

ללא רווחית – היא נסגרה. מאידך גיסא, כמות הכבישים לתושב גבוהה שם באופן ניכר מערים אחרות. בקנזס סיטי היחס בין סך אורך הכבישים לגודל האוכלוסייה גדול פי כ-3 מאשר בלוס אנג'לס.⁸⁴ באופן לא מפתיע, בקנזס סיטי אין כמעט פקקים ולוס אנג'לס פקוקה ביותר. את המדיניות שפתרה את בעיות התשתית בקנזס סיטי ובמקומות רבים אחרים בעולם אפשר ליישם גם אצלנו, על ידי **הרחבת הכביש היכן שאפשר, ובניית קומה שנייה לכבישים במקומות שבהם אי אפשר להרחיב.**

כמו כן, כניסתם של רכבים אוטונומיים לשימוש נרחב תוביל לשינוי אסטרטגי בהשקעות בתשתיות ברחבי העולם. בזכות היכולת של רכבים אוטונומיים לנסוע במרווחי בטיחות קטנים ובמהירות אחידה יותר, הם צפויים להגדיל את קיבולת הכבישים פי שלושה. יעילות הכבישים בעידן האוטונומי תהפוך את ההשקעה בהם למשתלמת יותר מאשר ברכבות, ולכן יוסטו תקציבים מהשקעה ברכבות לטובת סלילת כבישים והרחבתם.⁸⁵

מקום להשקיע ברכבות – נרחיב כבישים, נבזר סמכויות לרשויות מקומיות ונאפשר שירותי תחבורה שיתופית

נכון להיום, רכבים אוטונומיים מלאים – בלי נהג אנושי – עברו משלב הניסוי לשלב המסחרי, וטכנולוגיה זו הולכת ומיושמת בערים רבות בעולם. החברה המובילה בתחום הרכבים האוטונומיים בארצות הברית, Waymo, מפעילה שירות מוניות "רובו-טקסי" הזמין לציבור מסביב לשעון בכמה ערים. בערים מרכזיות בסין פועלים ציים נרחבים של רכבים אוטונומיים של חברות מקומיות – Baidu ו-Apollo Go. גם בגרמניה, בשווייץ, בקוריאה הדרומית ועוד מורשים לנסוע רכבים אוטונומיים.

ביזור הסמכויות

בארה"ב יש שלוש רמות של רשויות תחבורה: עירונית, מדינתית, ופדרלית. בישראל, שהיא קטנה הרבה יותר מארה"ב, משרד התחבורה מרכז את כל התפקידים של כל רשויות התחבורה הללו.⁸⁶ בשנת 2011 החליטה הממשלה להעביר את האחריות לתשתיות התחבורה בתחום

⁸⁴. 6.3 מיל לאלף תושבים לעומת 2.0 בלוס אנג'לס.

⁸⁵. Yair Wiseman, "Autonomous vehicles will spur moving budget from railroads to roads", *International Journal of Intelligent Unmanned Systems*, vol. 12(1), pp.19–31, 2024.

⁸⁶. "לביזור סמכויות יש לא רק ערך מנהלי, אלא גם ממד אזורי, שכן הוא מגדיל את ההזדמנות של האזרחים לקחת חלק בענייני ציבור. זה גורם להם להתרגל להשתמש בחירותם, ומאוסף החירויות

הרשויות המקומיות אל "רשויות תחבורה מטרופוליניות" שיהיו בכל מועצה אזורית, מועצה מקומית או עירייה,⁸⁷ אך ההחלטה טרם מומשה עד היום.

לפיכך, אנו נדאג שמשדר התחבורה יפסיק להיות המממן ומנהל-העל של חברות התחבורה הציבורית, והן מצידן ימשיכו להפעיל רק קווים רווחיים. שיקולים לקניית רכבים, פתיחה וסגירה של קווים, תדירותם ומיקומי התחנות יהיו באחריות החברות בלבד.

הדרך לחירות תחבורתית

נטל המיסוי על רכבים ודלק בישראל הוא חריג בגובהו בהשוואה למדינות ה-OECD. המיסוי על רכישת רכב בארץ מגיע לשיעור מצטבר של 114% (83% מכס שעליו חל גם מע"מ), ולכך מצטרף המיסוי הכבד על דלק הכולל מס בלו של 3.52 שקל לליטר שעליו מתווסף גם מע"מ. במדינות ה-OECD, לעומת זאת, מס הרכישה הכולל נע לרוב סביב 20% עד 30% בלבד, ואף על פי שקיימים הבדלים במיסוי הדלק בין המדינות השונות, המס שנגבה בישראל נחשב לגבוה במיוחד גם ביחס אליהן. כמו כן, בניגוד לישראל שגובה אגרת רישוי שנתית גבוהה, ברוב המדינות המפותחות חידוש הרישיון השנתי כרוך בעלות סמלית שנועדה לכיסוי עלויות מנהליות בלבד ואינה מתפקדת כ"מס רכוש".

יש להוריד את המיסוי הגבוה הזה, שמממן את התקציב לתחבורה הציבורית, ובפרט לבטל את "אגרת תאגיד השידור הישראלי" בסך 141 שקל לשנה, שאין לה דבר וחצי דבר עם נושא התחבורה.⁸⁸

מכיוון שריבוי רכבים פרטיים אינו הגורם לזיהום אוויר, אלא רק רכבים לקויים ודלק מהול בשמנים שמקובלים רק במדינות קלוקלות,⁸⁹ זהות לא רואה כל צורך בצמצום מספר הרכבים הפרטיים כדי לשפר את איכות הסביבה. במקום זאת, צמצום זיהום האוויר יעשה על ידי אכיפה

המקומיות הפעילות המוקפדות הללו נולד המשקל הנגדי היעיל ביותר כנגד הטענות של השלטון המרכזי" (אלכסיס דה טוקוויל, **הדמוקרטיה באמריקה**).

87. מזכירות הממשלה, "הקמת רשות ארצית לתחבורה ציבורית ורשויות תחבורה מטרופוליניות", החלטה מס' 3988 של ממשלה מיום 18.12.2011.

88. אגרת הטלוויזיה בוטלה יחד עם חוק סגירת רשות השידור, אבל אגרת הרדיו שנגבת כחלק מאגרת הרישוי השנתית לא בוטלה באותו חוק.

89. Sergio Ibarra-Espinosa, Zamir Mera, Karl Ropkins and Jose Antonio Mantovani Junior, "Quantifying the Impact of High Emitters on Vehicle Emissions: An Analysis of Ecuador's Inspection and Maintenance Program", *Atmosphere*. 2026; 17(1):31.

קפדנית על איכות הדלק ומכוני הרישוי. לשם כך תמוקד האכיפה באזורים שהמדינה סובלת בהם מהיעדר משילות ומפיקוח רופף – ובפרט ביהודה ושומרון, בנגב ובגליל, שם תופעת הרכבים הלקויים והדלק הפיראטי נפוצה הרבה יותר. לדעתנו, ישנה חשיבות בטיחותית לטסט,⁹⁰ ולכן זהות תפעל למקד אותו על ידי ביטול סעיפים שאינם קשורים לבטיחות או לזיהום אוויר.⁹¹

שחרור שוק התחבורה השיתופית

במדינת חירות, המדינה לא קובעת לאזרח מה יעשה עם רכשו בכלל ומה יעשה עם רכבו בפרט. Uber וחברות אחרות של שיתוף רכבים יוכלו לפעול בישראל. במקביל יצומצם המס הגבוה על מוניות, כדי לאפשר לבעלי המוניות תחרות הוגנת.

המגמות החיוביות של פתיחת התחרות בענף הנמלים הימיים ובענף התעופה צריכות להגיע גם לענף התחבורה היבשתית. כל חברה תוכל לספק שירותי תחבורה ציבורית על חשבונה כעסק רגיל, והתערבות המדינה תתמקד באישור בטיחות הרכבים בלבד כמו שנעשה בכל רכב במדינת ישראל.

ענף התעופה

ב-2019 הגיע נתב"ג לשיא של 24.8 מיליון נוסעים, אבל אז הגיעה הקורונה – וב-2020 עברו בנתב"ג רק 4.8 מיליון נוסעים. אז הייתה שוב עלייה, עד שב-2023 היו 21 מיליון נוסעים ואז שוב נפילה בשנת 2024 בגלל המלחמה. לכן, בינתיים, הצורך בנמל תעופה נוסף אינו בוער, אבל הוא יבוא.

פולמוס שורר בנוגע לחלופה המיטבית להקמת נמל התעופה הבינלאומי הבא של ישראל. **זהות מאמינה כי עזה היא המיקום הנכון ביותר לכך.** כבר לא מעט שנים ניטש ויכוח בין תומכי רמת דוד לבין תומכי נבטים, אבל עזה עולה על שתי החלופות בכל פרמטר.

- ♦ מ-1924 ועד 1992 פעל בעזה שדה תעופה בשם קרני. גם הבריטים הבינו בזמנו שעזה מתאימה מאוד לנמל תעופה, בגלל קרבתה לחוף הים התיכון.
- ♦ גם ברמת דוד והרבה יותר בנבטים, יש כבר מטוסים של חיל האוויר ויהיה צורך להתחשב בהם. באזור רצועת עזה אין בסיס של חיל האוויר.

90. במדינות רבות בארה"ב אין טסט שנתי לרכב, ובמדינות נוספות הטסט הוא רק לרמת זיהום האוויר. ההיגיון מאחורי מדיניות זו הוא שהמדינה לא מתערבת ברכושו הפרטי של האזרח.

91. כמו החובה לסיום הטסט תוך 30 יום או החובה להחזקת פח אשפה ברכב.

- ♦ המטוסים ברמת דוד יחלפו בגובה נמוך מעל היישובים הסמוכים, ואילו עזה היא ליד הים ולכן רעש המטוסים לא יפריע לתושבים.
- ♦ רכסי הכרמל יפריעו להמראת מטוסים כבדים ברמת דוד. ליד עזה אין שום הר.
- ♦ נבטים רחוקה ממרכזי האוכלוסייה בישראל. עזה קרובה הרבה יותר ולכן הגישה תהיה קלה יותר.
- ♦ המטוסים לנבטים יעברו באותו מסדרון אווירי של מטוסים בנגב, שמוביל גם הוא לנמל התעופה רמון שכבר קיים, מה שייצור צפיפות אווירית וקונפליקט בין נמלי התעופה בנגב. עזה לא צריכה את המסדרון הזה.

המלחמה בתאונות הדרכים

תאונות הדרכים בישראל קשות מנשוא. בכל יום בממוצע יש יותר מהרוג אחד, יותר משישה פצועים קשה וכשלושים פצועים קל,⁹² והעלות המשקית של תאונות הדרכים עומדת על כמעט עשרים מיליארד שקל בשנה.⁹³ הסיבה לרוב המוחלט של תאונות הדרכים בישראל – 99.5% – היא הגורם האנושי,⁹⁴ כלומר נהג שאינו עומד בדרישות כמו נהיגה ערנית, הבנת תנאי הדרך וציות לחוקי התנועה. כדי לצמצם את תאונות הדרכים ואת תוצאותיהן הקשות, זהות תתמודד עם שורש הבעיה, על בסיס שני היסודות שלהלן.

(א) **הכנסת טכנולוגיית הרכבים האוטונומיים.** מדובר בטכנולוגיה חדשה שכבר הוכח שהיא בטיחותית בהרבה מהמצב הנוכחי, ולכן חשובה מאוד במאבק בתאונות הדרכים. כאמור לעיל, רכבים אוטונומיים מלאים – בלי נהג אנושי – עברו משלב הניסוי לשלב המסחרי, וטכנולוגיה זו הולכת ומיושמת בערים רבות בעולם. בישראל, לעומת זאת, ואף שהחוק מתיר זאת,⁹⁵ ואף שתעשיות מקומיות מובילות בעולם בפיתוח ובייצור רכיבים הכרחיים לרכבים אלו,⁹⁶ עדיין לא תראו רכבים אוטונומיים ושירות "רובו-טקסי" מלא ופתוח לכל דורש כמו Waymo. הסיבות לכך הן רגולטוריות:

92. "הרלב"ד: 436 הרוגים בשנת 2024 השנה הקשה ביותר מאז שנת 2007, **הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים**, הודעת דוברות, 1.1.2025.

93. "הערכת עלויות משקיות הנובעות מתאונות דרכים בשנים 2023–2024", **הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים**, חטיבת מידע ומחקר, 20.4.2025.

94. "דוח מיוחד: בטיחות בדרכים", **משרד מבקר המדינה ונציבות תלונות הציבור**, ספריית הפרסומים, 2024, עמ' 92.

95. חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 130), התשפ"ב–2022.

96. חברת מוביליי, ויה ועוד.

♦ הרגולטור (משרד התחבורה) מתכוון לתת במשורה היתרים פרטניים לחברות עם חומרות הנהגות רק בישראל, ולא באישור גורף לכל הציבור כמקובל במדינות מובילות בעולם.

♦ כל חברה שרוצה להפעיל רכב בלי נהג חייבת לעבור ועדת ניסויים קפדנית של משרד התחבורה ולקבל היתר ספציפי. שום חברה עדיין לא קיבלה היתר כזה.

לכאורה, העניין ברור: הרגולטור לא רוצה לקחת סיכונים עם טכנולוגיה חדשה, ואולי נכנסים אל מערכת השיקולים גם לחצים פוליטיים של בעלי עניין שהשינוי המבורך לנסיעה אוטונומית יפגע בהכנסותיהם. כמו בתחומים רבים, גם כאן הנטייה של גופי הממשל והרגולציה היא לשמר את הכוח אצלם בטענה שהם שומרים על בטיחותנו מפני הטכנולוגיה החדשה, תוך התעלמות מהמשך המצב הקיים הגובה מחירים איומים.

(ב) **השבת ממד האחריות לכבישים.** העיקרון היהודי של "רוצח בשגגה" גורס שאדם נחשב מועד להזיק, ולכן הוא אחראי לתוצאות מעשיו ולא רק לכוונותיו.⁹⁷ יש לתרגם עיקרון זה מעשית למי שיגרום לתאונת דרכים בנהיגה ברכב לא אוטונומי. אימוץ העיקרון הזה כולל שמירה על מלוא הכיסוי הביטוחי ההולם לנפגעים, ועם זאת, החזרת האחריות המלאה לנהגים ויצירת תרבות נהיגה אחראית. בשיטה הנהוגה כיום, הנהג לא חש שעליו מוטלת האחריות למניעת תאונות הדרכים, כיוון שהמערכת – קרי המדינה, המשטרה ובתי המשפט – היא האחראית לנעשה בכבישים. הם הקובעים את החוקים, הם המתריעים, הם המחנכים, והם המענישים. לעומת זאת, "תפקידו" של הנהג הוא לנהוג על פי החוק, או להשתדל ששוטר לא יתפוס אותו. הוא לא חש באחריות כלשהי, מפני שהוא לא מתמודד ישירות עם תוצאות מעשיו. ביטוח החובה משלם אוטומטית לנפגע, ואילו מערכת המשפט אולי תעניש את הפוגע על רשלנות. לכאורה, הנהג הישראלי רואה סביבו עונשים, לא אנשים. במציאות כזאת אי אפשר לצמצם את מספרן של תאונות הדרכים.

המלחמה בתאונות הדרכים צריכה להתחיל בכינון מחדש של יחס של אחריות כלכלית ישירה בין אדם למעשיו. כאשר אדם הגורם לתאונה חשוף לתביעת נזיקין מצד הנפגע – הזהירות בדרכים איננה עוד בגדר מחויבותו כלפי המחוקק, אלא אחריות שלו למעשיו שלו. לכן, בעבירות שיסודן **בבריונות מודעת** בכבישים – העבריינין שייתפס ייענש לפי העונשים הקבועים בחוק, אך אם בשל ביצוע העבירה ייפגע גם צד שלישי, תפצה חברת הביטוח את הנפגע כפי שהדבר נעשה כיום, אולם לאחר מכן תוכל חברת הביטוח לתבוע את הנהג הפוגע על מלוא הסכום ששילמה לנפגע.

97. "אדם מועד לעולם" (משנה, בבא קמא ב).

הצעת החקיקה

להלן מובאים דברי ההסבר להצעת חוק פ/19/1236 – התשע"ג-2013 שהוגשה על ידי חבר הכנסת לשעבר משה פייגלין:

"מטרת התיקון המוצע היא להשיב לנהגים בכבישי ישראל את ממד האחריות האישית. על פי כל ההערכות, הגורם המרכזי לתאונות הדרכים... הוא הגורם האנושי, אשר ניתן לייחסו גם ל'תרבות הנהיגה'.

התיקון המוצע מבקש להתמודד עם היסוד העמוק ביותר, היוצר את תרבות הנהיגה השלילית בישראל – יסוד האחריות. מסקר שערך מכון 'גאוקרטוגרפיה' עבור המגזין 'מחר', התברר שככל שאוכלוסיית הנהגים צעירה יותר ונוטה יותר לנהיגה חסרת אחריות, כך חשוב לה יותר הכיסוי הביטוחי. משמעות הדבר היא שהחשש מההשלכות הכלכליות מטריד נהגים צעירים יותר מהאחריות לזולת. התיקון נועד להבהיר לנהגים, ובמיוחד לצעירים שבהם, כי אם ינהגו בצורה מסוכנת, הם עשויים לפגוע בבני אדם, בהולכי רגל ובנהגים אחרים, ובמידה ויעשו כן, הם יהיו האחראים הישירים למעשיהם.

לפיכך, הצעת החוק קובעת כי במקרים שבהם נפגע אדם עקב נהיגה מסוכנת במיוחד, הנהג הפוגע לא יזכה בכיסוי ביטוחי וחברת הביטוח תתבע את הוצאותיה מן הנהג הפוגע לאחר שתפצה את הנפגע.

יודגש, כי התיקון המוצע אינו מחליף את העונש המוטל בעקבות ביצוע העבירה, אלא מטיל את האחריות הכספית על הפוגע כלפי הנפגע, וזאת כדי לעודד נהיגה באחריות בכבישי הארץ."

התיקון המוצע ביקש להוסיף לרשימת המקרים שבהם אין הנהג הפוגע זכאי לכיסוי ביטוחי, את המצבים שבהם עבר הנהג אחת מן העבירות החמורות הללו:

- ♦ נהיגה בהשפעת סמים או תרופות מטשטשות, או בשכרות ברמה של ריכוז אלקוהול העולה על פי שניים מהמותר.
- ♦ הפקרה אחרי פגיעה.
- ♦ נהיגה במהירות 50 קילומטרים לשעה מעל המהירות המותרת בכביש בינעירוני ו-40 קילומטרים לשעה מעל המהירות המותרת בכביש עירוני.
- ♦ חציית קו הפרדה רצוף.
- ♦ אי-עצירה לפני מפגש מסילת ברזל.
- ♦ הובלת מטען החורג ביותר מ-40 אחוז מהמשקל המותר.

מעורבות יתר של ערביי ישראל בתאונות הדרכים

על פי נתוני הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים (רלב"ד), נהגים בחברה הערבית מעורבים בכמחצית מכל התאונות, וחלקם במספר ההרוגים עומד על כ־37 אחוז – נתון כמעט כפול מחלקם באוכלוסיית הנהגים בישראל.⁹⁸ מקור הבעיה הוא בזלזול שמפגינים חלקים נרחבים מהאוכלוסייה הערבית בחוק וברשויות האכיפה בישראל. גם כאשר רשויות האכיפה מנסות לטפל בבעיה, מערכת המשפט בולמת את הטיפול,⁹⁹ וכך מונעת את האפשרות להפחית את תופעת הרצחנות בכבישים.

על פי התאולוגיה האסלאמית, קיצו של אדם – "אג'ל" – נגזר עליו מראש עוד בהיותו עובר. תפיסה פטאליסטית זו שוללת כל היתכנות לשינוי הגורל, ולכן היא מולידה אדישות תודעתית המנתקת את הזיקה שבין השתדלות וזהירות לבין התוצאה, ומייתרת לכאורה את המאמץ לנהיגה בטוחה. תפיסה זו מתקיימת במקביל, ובלי תלות, בממד של עוינות וזלזול כלפי מדינת ישראל על רקע לאומני, המהווה לא פעם נדבך נוסף המלווה מעשי עבירה ופשעה.

את השלכותיה של מציאות זו אפשר לאמוד בנתונים הסטטיסטיים: בישראל, על כארבעה מיליון רכביה, נרשמים כארבע מאות הרוגים בשנה מתאונות דרכים, ואילו במצרים, המונה כעשרה מיליון כלי רכב, מקפחים את חייהם יותר מששת אלפים בני אדם מדי שנה. זהו פער מובהק המצביע על קיומו של אתגר תרבותי עמוק ושורשי באסלאם.

על רקע זה, זהות תקדם מדיניות רישוי דיפרנציאלית: במגזרים המעורבים יותר בתאונות דרכים יוקשחו התנאים לקבלת רישיון נהיגה, וסף השלילה לנהגים אלו יהיה נמוך יותר משל שאר האוכלוסייה.

98. "הרלב"ד: 436 הרוגים בשנת 2024 השנה הקשה ביותר מאז שנת 2007", **הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים**, הודעת דוברות, 1.1.2025.

99. "רישיון של נהג ערבי נפסל כי הוא מ'מגזר בעייתי' – ההחלטה תבוטל", אתר המשפט הישראלי, 30.1.2013.

התיישבות ופיתוח תשתיות אסטרטגי ביהודה ושומרון

יהודה ושומרון הם חבלי ארץ רחבים – שטחם הכולל הוא כרבע משטחה של מדינת ישראל – המאוכלסים כיום בדלילות, יחסית לאזור החוף הצפוף מאוד. שלא כמו הנגב והגליל, אזורי יהודה ושומרון נהנים מקרבה נוחה למרכזי המסחר, התעסוקה והאוכלוסייה של המדינה: גוש דן וירושלים. עובדות כלכליות פשוטות אלו הן משניות בחשיבותן ביחס להיותם של הרי יהודה ושומרון ערש האומה, לב הארץ ושורש הזהות היהודית בארץ ישראל. אבל כאן, בשער הכלכלי, נתמקד בהיבטים הכלכליים.

זהות סבורה שיישום המדיניות הכלכלית המפורטת בשער זה והתוכנית המדינית המפורטת בשער "התוכנית המדינית" יובילו למימוש הפוטנציאל האדיר של הרי יהודה ושומרון בתחום הדיור, התשתיות, התעבורה והמסחר – פוטנציאל שמתבזבז כבר יותר מחמישים שנה.

המצב כיום: עמימות וקיפאון בשוק המקרקעין

נהוג בישראל שהדיון על נושא יהודה ושומרון מתנהל במישור המדיני בעיקר, ובעקבות כך מוזנח ההקשר הכלכלי של העניין. העובדה שממשלת ישראל לא החילה מעולם ריבונות ביהודה ושומרון, לא ראתה בחבלי ארץ אלו חלק אינטגרלי מהמדינה, והמשיכה להתנהל בהם ככושב זמני – גרמה נזקים כלכליים גדולים מאוד לאזור גופא¹⁰⁰ ולמדינה בכלל. הנזקים נבעו מהתערבות יתר של ממשלות ישראל, ומנגד – מחוסר לקיחת אחריות מצידן על המצב. בפרק זה נתייחס לכשלים כלכליים אלו ונציג את הפתרונות להם.

רקע היסטורי: קרקעות ובעלות

היסטורית, רוב הקרקעות באזורים האלה היו בחזקת ממשלת המנדט הבריטי¹⁰¹ ולאחר מכן בחזקת בית המלוכה הירדני. חלקן האחר נמצא בבעלות ערבית פרטית – חלק לא מבוטל מהן היה שייך ליהודים, אלא שהמסמכים המעידים על כך הושמדו.¹⁰² לאחר מלחמת ששת הימים עברה החזקה על הקרקעות הציבוריות מידי ממשלת ירדן לידי ממשלת ישראל.

100. כולל פגיעה קשה בתושבים הערבים, שמצבם כיום יכול היה להיות טוב בהרבה.

101. במבט היסטורי, את הבעלות על "אדמות המדינה" בארץ ירשה בריטניה מהח'ליפות האסלאמית על גלגוליה השונים, שירשה אותה מהאימפריה הרומית, שירשה אותה ממדינת החשמונאים היהודית. זו ארצנו שלנו השבה לידינו.

102. למשל, ארכיון הטאבו של שכם הוצת במהלך מלחמת ששת הימים כדי למנוע תביעות בעלות

בתחילת הדרך עשתה ממשלת ישראל מעט מאוד כדי לברר את סוגיית הבעלות על הקרקעות ביהודה ושומרון, בין היתר מכיוון שהמדיניות המוצהרת הייתה אי-התיישבות והמתנה למשא ומתן שבמסגרתו יהודה ושומרון יועברו לידי מדינות ערב, למעט אזורים מסוימים הנחוצים מטעמים ביטחוניים אסטרטגיים. גישה זו, המכירה רק בלגיטימיות של שימוש צבאי בקרקע, לצד הרצון להקמת יישובים באזורים מסוימים, הובילה למדיניות ההפקעות ל"צרכים ביטחוניים". בעקבות ההפקעות הללו קמו יישובי בקעת הירדן ביוזמת ממשלות המערך. גם כאשר נפרץ סכר ההתיישבות והתחילו לקום יישובים בשומרון, הדבר נעשה במסגרת הפקעת קרקעות לצרכים ביטחוניים, אך זו נבלמה בבג"ץ אלון מורה.¹⁰³

רק אז, לאחר יותר מעשור, החלה ישראל למפות את יהודה ושומרון כדי להכריז על אדמות מדינה. כך הוכרזו כמיליון דונם של אדמות מדינה (כשישית משטח יהודה ושומרון), עליהם קמו בהדרגה כמעט כל היישובים היהודיים בהחלטות ממשלה ישירות, תוך הקצאת אדמות לחכירה.

השלטון הירדני, המדיניות הישראלית והרשות הפלסטינית

סמוך לסוף השלטון הירדני ביהודה ושומרון, ניסה המלך חוסיין לייצב את שלטונו הרופף באזור על ידי חלוקה נרחבת של אדמות מדינה למוכתארים ולגורמים נאמנים לשלטונו. ממשלת ישראל עד כה התייחסה לחלוקה זו כבעלת תוקף ולקרקע שנרשמה בצורה כזאת כאל קרקע פרטית. במסגרת תהליכי חקיקת חוק ההסדרה, ישראל אף עלולה להעניק לחלוקת קרקעות זו תוקף חוקי.

זהות מתנגדת עקרונית להכרה בחלוקה זו, מתוך תפיסת שלטון הכיבוש הירדני שקדם למלחמת ששת הימים כאל שלטון זר ולא חוקי,¹⁰⁴ שאין משמעות משפטית להחלטותיו בדבר חלוקת הקרקע. הקריטריון הלגיטימי בעיני זהות לבעלות פרטית הוא עצם השימוש המוכח והרציף בקרקע, ולא החלוקה חסרת התוקף. אם ההוכחה היחידה של בעלות על קרקע שאיננה מעובדת או מיושבת תתבסס על חלוקה ירדנית זו – האדמה תיחשב אדמת מדינה.

מאז הניצחון במלחמה היה עתידו של האזור כולו לוט בערפל, ולכן הטילו ממשלות ישראל הגבלות חמורות והתערבו התערבות ישירה בתהליכי הסחר בקרקעות ובנדל"ן ביהודה ושומרון,

יהודיות על חלקים ניכרים באזור.

103. אז נקבע שאין להפקיע קרקע פרטית ביהודה ושומרון לצורך הקמת יישובים אזרחיים בטענת צורך ביטחוני.

104. גם כל מדינות העולם פרט לשתיים לא הכירו בכיבוש הירדני של מה שלפי תוכנית החלוקה נועד להיות מדינה "פלסטינית".

הרבה מעבר לנהוג בתחומי הקו הירוק. עקב כך, רכישת קרקעות ומבנים ביהודה ושומרון נהפכה לתהליך קשה עד בלתי אפשרי מבחינה מנהלית, המצריך אישורים של שר הביטחון על עצם ביצוע העסקאות — מציאות כמעט בלתי נתפסת למי שחי בשטח בריבונות מדינת ישראל.

בעקבות הקמת הרשות הפלסטינית נוצר מצב חדש, שבו כ-40 אחוז משטח יהודה ושומרון — שהם רוב השטח המבוקש להתיישבות — הפכו להיות לא נגישים כלל למסחר בקרקעות ונדל"ן, על פי חוקיה של הרשות האוסרת מכירת קרקעות פרטיות ליהודים. העונש שנקבע בחוק על ידי הרשות הפלסטינית על מי שימכור נכסים או קרקע ליהודים הוא מוות — עונש שבוצע בפועל פעמים רבות, ובשנים האחרונות הומר בעינויים ובמאסר בלתי מוגבל.

בתנאים כאלה, שבהם אין בעלות ברורה של המדינה על הקרקעות ואין אפשרות לסחר פרטי בתנאים יציבים וסבירים, כל הפעילות הכלכלית סביב נדל"ן וקרקע נמצאת בקיפאון עמוק למרות הביקוש הרב.

אדמות המדינה והקמת יישובים

החלת הריבונות ביהודה ושומרון והחלת התוכנית של זהות על הקרקעות בבעלות המדינה¹⁰⁵ תפתח את שוק הקרקעות ביהודה ושומרון ליהודים. אין לזהות ספק שכאשר יהיה אפשר לרכוש קרקעות ביהודה ושומרון באופן פרטי ובתנאים פשוטים, רובן יירכשו על ידי יהודים — גם בגלל החשיבות הלאומית של אדמות יהודה ושומרון, וגם בגלל היות אדמות אלו אטרקטיביות ביותר למגורים עבור האוכלוסייה הישראלית המצטופפת במישור החוף.

הפתרון: חזרה לתכנון האסטרטגי

ערים והתיישבות

במרכז הדיון על יהודה ושומרון נמצא "מפקד אוכלוסין" תמידי, שבו כל הצדדים המעורבים עסוקים בספירת היהודים והערבים הגרים מעבר לקו הירוק — כל אחד למטרתו הוא. ספירה זו מחמיצה את עובדת ירידתם של חבלי יהודה ושומרון ממפת התכנון האסטרטגי של המדינה, הן בתחום הקמת היישובים, הן בתחום התשתיות.

על אף המגמה החיובית שהממשלה הנוכחית מובילה, שמשנה את המשוואה ופועלת לאישור ולהסדרה של עשרות יישובים חדשים, אי אפשר להתעלם מהמציאות הבעייתית ששררה בשטח

105. כפי שמופיע בפרק "תוכנית הדיוור והמקרקעין" לעיל, ובשער השביעי להלן.

במשך עשורים. מאז הסכמי אוסלו, הופסקה הקמתן של נקודות התיישבות חדשות במוצהר כמעט לחלוטין, בניגוד מוחלט לכ-150 היישובים שהוקמו בעשור שקדם להם. אומנם לאורך השנים נבנו שכונות חדשות שתפקדו בפועל כיישובים לכל דבר, אך הדבר הוגבל כמעט תמיד לתחומי תוכניות המתאר המקוריות של היישובים הקיימים. למעט מקרים חריגים שבהם אושרו יישובים כמענה לפיגועים,¹⁰⁶ נוצר מצב מצער שבו אף על פי שאוכלוסיית היהודים ביהודה ושומרון גדלה פי ארבעה מאז אוסלו – מפת ההתיישבות עצמה קפאה על שמריה וכמעט לא התרחבה טריטוריאלית. זו מציאות ארוכת שנים שרק עתה מתחילה להשתנות.

**יהודה ושומרון הם הלב ההיסטורי והאסטרטגי של ישראל –
החלת ריבונות ופיתוח תשתיות שם
הם אינטרס לאומי ראשון במעלה**

החלת ריבונות ופתיחת כל אזור יהודה ושומרון להתיישבות פוטנציאלית תוביל לשינוי מהיר וברור בתחום זה, ותאפשר התפתחות טבעית לאזור, שהצמיחה הכלכלית והדמוגרפית שלו נבלמת באופן מלאכותי ב-30 השנים האחרונות. למרות האמור לעיל בנוגע למדיניות כללית של צמצום ההתערבות בהקמת יישובים, ההזנחה האסטרטגית באזור יהודה ושומרון בכל הנוגע לתכנון אזורי דורשת התערבות מאזנת, שתוביל להקצאת תוכניות חדשות לצמיחת ערים ומרכזים אזוריים, כפי שיורחב להלן.

תשתיות לאומיות

בשנות ה-80, לגורמים ששיתפו פעולה עם ממשלות הליכוד היו תוכניות גדולות ליהודה ושומרון, וחלקן גם יצאו אל הפועל. כביש חוצה שומרון עד אריאל, כביש 1 עד יריחו, ויותר מכולם כביש 443 ממודיעין לירושלים הם דוגמאות לתשתיות בקנה מידה לאומי שעוברות דרך יהודה ושומרון. עם זאת, כמות התוכניות האסטרטגיות שנגנזו באזור זה בשל האי-ודאות לגבי עתידו גדולה בהרבה מכמות התוכניות שהתממשו.

תוואי הרכבת המהירה מתל אביב לירושלים יועד לעבור סמוך לתוואי של כביש 443, בלי צורך בעשרות הקילומטרים של המנהרות שנחפרו בשביל הרכבת. אלא שתוכנית זו נגנזה משום שהתוואי עבר מעבר לקו הירוק. את הנעשה כבר אין להשיב, והציבור בזבז מיליארדים רבים על קרוב ל-40 קילומטרים מיותרים של מנהרות.

¹⁰⁶. רחלים, שבות רחל, ברוכין ועוד. השיטה הזאת בזויה בעיני זהות, מכיוון שהיא שמה את המדינה בעמדת בורר ניטרלי בין היהודים לערבים, ורק כאשר הערבים פוגעים ביהודים באופן מכאיב במיוחד, המדינה רואה את עצמה מחויבת לפצות את היהודים ואז מאשרת בנייה.

כביש 45 (גוש דן-ירושלים)

כביש 45 נועד בשנות ה־80 להפוך לכביש המרכזי בין תל אביב לירושלים, והוא עדיין ממתין לסלילתו. הוא יחליף את כביש 443 המיושן, בדיוק כפי שכביש 6 החליף את כביש 444, וסלילתו החלה בפועל – אלא שהיא נגנזה לזמן רב מדי, והקטע הקצר של הכביש שנסלל חובר לא מזמן לכביש 443. עתידו של כביש זה עוד לפניו, והוא הפתרון האסטרטגי הסביר היחיד להורדת העומס בכבישים בדרך בין גוש דן לירושלים.

כביש חוצה מנשה

אחד הנזקים הכלכליים האסטרטגיים של הסכמי וואי מתקופת ממשלת נתניהו הראשונה היה מסירת קטע בצפון השומרון שהיה מיועד לסלילת כביש חוצה מנשה. כביש זה היה אמור לחבר את חדרה לבית שאן בכביש רוחבי ישר, ובכך להעלות את הנגישות של עמק בית שאן למרכז באופן ניכר, וכמובן ליצור למדינת ישראל עורק תחבורה ומסחר רוחבי נוסף. אין להמעיט בתועלת הלאומית שבקיצור זמן הנסיעה מאזורים בפריפריה אל המרכז, וכביש זה היה יכול לאפשר זאת לכל עמק בית שאן ובקעת הירדן. סלילתו נתפסת בעיני זהות כצורך אסטרטגי לאומי ולכן תעמוד בעדיפות גבוהה.

כביש 60 – דרך גב ההר מנצרת עד באר שבע

מאז ימי אברהם אבינו ועד היום התוואי של כביש 60 היה אחת הדרכים המרכזיות בארץ ישראל – "דרך ההר". למרות זאת, הוא איננו עומד כלל בדרישות בסיסיות של תשתית יחסית למרכזיותו ולהיותו משרת מאות אלפי אנשים מדי יום. ברובו הגדול הוא חד־מסלולי, לא פעם עם פיתולים מסוכנים. גם חסימתו לתנועה בצפון עקב הסכמי אוסלו גרמה לניתוק מזיק בין אזור השומרון לעמק יזרעאל והגליל, שמאריך מאוד את זמני הנסיעה ומונע קשרים כלכליים מתבקשים. הגיע הזמן להרחיבו ולהביאו לעמידה בנדרש מכביש מרכזי המשרת אוכלוסייה גדולה מאוד, יהודית וערבית כאחד. העבודות שהחלו להרחבתו הן צעד ראשון בכיוון הנכון.

כביש חוצה שומרון עד צומת תפוח (כביש 5)

כביש חוצה שומרון, מתל אביב עד הירדן, הוא הכביש הגדול והאיכותי ביותר ביהודה ושומרון. לא מזמן הוא נסלל ככביש דו־מסלולי עד העיר אריאל עצמה, לאחר שנים רבות שבהן הגיע רק לפאתי העיר. הגיע הזמן להרחיב את הכביש עד צומת תפוח, הצומת המרכזי בשומרון, ואותו להפוך למחלף.

איכות הכבישים ביו"ש והעומס בכביש חוצה ישראל

איכות הכבישים הירודה ביהודה ושומרון גורמת לכך שאת הנסיעות מהשומרון לירושלים מאות אלפי תושבים מעדיפים לבצע בכביש 6, מה שמאריך את הנסיעה בעשרות רבות של קילומטרים, ובכל זאת חוסך זמן יקר. דבר זה מעמיס על כביש 6 העמוס גם כך. השיפור המתבקש של תשתיות הכבישים בגב ההר יקל גם את העומסים בכבישי המרכז, וכמובן יתרום להתפתחות כלכלית יעילה של האזור.

יוקר הדיור

בסוף שנות ה-70 הגישו ראשי גוש אמונים לממשלת ישראל תוכנית אב לפיתוח אזורי ביהודה ושומרון שהם ביקשו לקדם. תוכניתם כללה את גידול האוכלוסייה היהודית ביו"ש עד מיליון תושבים עד שנת 2000. שום דבר באותה תוכנית לא היה דמיוני, מלבד נכונות ממשלת ישראל לאמץ אותה. פתיחת שוק הדיור ביהודה ושומרון תוביל, יותר מרוב הצעדים האחרים שאפשר לנקוט, לירידה גדולה ביותר במחירי הדיור בישראל.

השומרון כעתודת הנדל"ן הטבעית של גוש דן

גוש דן של היום צפוף מאוד, ונותרו בו מעט מאוד שטחים פנויים לבניית נדל"ן. מערב השומרון נתפס כבר עשרות שנים כאזור המתבקש להתרחבות עירונית של גוש דן מזרחה, אלא שמגמה זו נבלמה משיקולים פוליטיים. אפשר לראות זאת בבירור בדוגמה של ראש העין: זו העיר המזרחית בגוש דן, ויש בה כעת בנייה רחבה שתגדיל אותה מכ-80 אלף תושבים ליותר מ-100 אלף תושבים. אך בזה יסתכמו כמעט כל עתודות הקרקע באזור, כיוון שראש העין מתוחמת ממזרח בקו הירוק, המונע ממנה להתפשט מזרחה. חוסר היכולת לעבור את הקו הירוק בתוכניות בנייה היא איזולת: ממזרח לראש העין השטח ריק לגמרי, ואפשר להרחיב אליו את העיר בקלות.¹⁰⁷

זוהי רק דוגמה אחת לכלל: מחיקתו של הקו הירוק על ידי החלת הריבונות ביהודה ושומרון¹⁰⁸ תשחרר את עתודות הקרקע של גוש דן ותאזן את מחירי הדיור בו.

107. "המקום 'הקדוש' ביותר בישראל נחשף! ואיך זה קשור למצוקת הדיור? | סיור מיוחד בראש העין", **YouTube**, הועלה על ידי משה פייגלין, 3.5.2025.

108. כמפורט בשער השביעי, "תוכנית המדינית".

הגנת הסביבה

למה עלינו להגן על הסביבה?

”בשעה שברא הקב”ה את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי; תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת, אין מי שיתקן אחריך” (מדרש רבה, קהלת, פרשה ז, א)

ארץ ישראל איננה רק נדל”ן או שטח ריבוני, ואף לא ”מולדת” בלבד. ארץ ישראל היא חלק מעם ישראל, ועם ישראל הוא חלק ממנה — היא סלע הזהות שלנו, ובה ייעודנו. לכן, היחס הנכון לארץ ישראל מתחיל בריבונות ברורה מתוך שמירת אמונים מוחלטת, בשילוב יחס של אחריות, כבוד, טיפוח ושימור כלפי נופיה, מורשתה, אווירה, מעיינותיה, אגמיה ונחליה, הצומח והחי בה, וגם כלפי אוצרות הטבע שלה. אותה האהבה לארץ ישראל מחייבת גם את **יישובה, פיתוחה ובניינה** מתוך שמירה מרבית על סביבתה. **זהות מחויבת מהותית לפתרונות ארוכי טווח, כך שגם לדורות הבאים תישאר ארץ מיושבת, המתחשבת בנופי הארץ.**

חלק מהחורבן האקולוגי ששרר כאן טרם בואה של הציונות היה תוצאת הרס מכוון או הזנחה מתמשכת של כובשים שלא דאגו לארץ שלא הייתה ארצם,¹⁰⁹ כדברי הפסוק ”וַיִּשְׁמְמוּ עָלֶיהָ אֲיִבֵּיהֶם הַיִּשְׁבִּים בָּהּ”.¹¹⁰ והציונות — בצדק, וגם בהכרח — ראתה זאת מתפקידה להפריך את ארץ ישראל ולתקן נזקים אלה.

נושא ”משבר האקלים” תפס מקום בדיון הציבורי, והשתרבו בטעות עם נושאים סביבתיים, אך בעצם הנושאים סותרים זה את זה במידה רבה. ”משבר האקלים” הוא בעל מאפיינים גלובליים, כיוון שלטענת המודאגים ממשבר יש בעיה גלובלית חמורה המתחילה בעלייה בריכוז גזי חממה ממקור אנושי באוויר (פחמן דו-חמצני ועוד) אשר מביא להתחממות, ומכאן הטענה לחשש לאסונות בעתיד בשל כך. לשיטתם, ”יש יותר מדי אנשים על הכדור” כיוון שהם פולטים פחמן דו-חמצני ומנצלים את משאבי הטבע. את הגדרת המצב כמשבר מניעות קבוצות לחץ פרוגרסיביות-גלובליסטיות, הדורשות התנהגות של כל האוכלוסייה באופן שתואם את מגמתן — הפעם להפחית פליטות פחמן דו-חמצני.¹¹¹ לקבוצות אלו יש גם פתרונות ל”משבר” — יישום נרחב

109. כפי שמובא בתיאורי המסעות של מארק טוויין ועוד, לפני קום המדינה.

110. ויקרא כו, לב.

111. להרחבה: משה פייגלין, **האדם מחפש זהות**, בפרק ”ריקוד הגשם”; מייקל שלנברגר, **אפוקליפסה אף פעם**. גם ספריהם והרצאותיהם של פרופ’ סטיבן קונין (Steven Koonin), פרופ’ ניר שביב, פרופ’

של הפקת חשמל מאנרגיות מתחדשות שנחשבות "ירוקות", אך בעצם מדובר בפריסה נרחבת של לוחות סולריים וטורבינות רוח על פני שטחים פתוחים, מה שיביא לפגיעה חמורה בסביבה. לעומת זאת, נושאים סביבתיים הם בעלי מאפיינים מקומיים, למשל טיפול בנחל וסביבתו ושמירה על שטחים פתוחים, על מאפייניהם האקולוגיים ועל נופיים. **אנו בזהות סבורים שעקרון "עניי עירך קודמים" תקף גם כאן: הטיפול בסביבה קודם לטיפול בנושאים שאינם נוגעים ישירות לאזורנו, והחלטות על איזון בין שימור הסביבה לבין ניצול משאבי הטבע צריכות להישאר ברמת המדינה או הרשויות המקומיות – לא בידי גופים גלובליסטיים שלא נבחרו על ידי אזרחי המדינה.**

דירוג האתגרים הסביבתיים

ישנם אתגרים רבים בשמירה על הסביבה בישראל, והטיפול צריך להיות על פי סדרי עדיפויות. לפי הבנתנו, האתגרים העיקריים הם כדלהלן.

סור מרע: יציאה ממחויבות לאמנות בינלאומיות

גופים על-מדינתיים פועלים להכתיב מדיניות לשמירת האקלים באמצעות שלטונות המדינות, תוך שימוש בתמריצים ובענישה.¹¹² על המוקד: הפחתת פליטות גזי חממה, ואף ניסיון קיבוע של הגזים בתת-קרקע. כיוון שמדינת ישראל פולטת פחות מ-0.15% מפליטות הפחמן הדו-חמצני בעולם ממקור אנושי, גם אם נצליח להקטין פליטות תוך הכבדה הרסנית על מדינת ישראל – התועלת תהיה זניחה. ההתחייבויות שישראל לקחה על עצמה בהתנדבות מול האו"ם מחייבות אותנו לפרוס שדות ענקיים של לוחות סולריים וטורבינות רוח לייצור חשמל.¹¹³

ריצ'רד לינדזן (Richard Lindzen), ופרופ' ויליאם האפר (William Happer) – חוקרים מובילים בתחום שאינם מזהים משבר אלא שינויים שהם חלק מהתנודות הטבעיות, ושואמרים שקשה מאוד לבודד את רכיב התרומה של פחמן דו-חמצני משאר הגורמים המשנים את האקלים. כמדיניות, עלינו להתאים עצמנו לשינויים ולא לנסות לשנות את האקלים.

112. באמצעות אמנת האו"ם בדבר שינוי האקלים, הפועלת לצמצום התחממות העולם ביותר מ-1.5 מעלות צלזיוס. ישראל אשררה את האמנה ב-1996, וב-2021 שלחה את המשלחת השנייה בגודלה לוועידת האקלים בגלוגו COP26, שבה עסקו באיפוס פליטת גזי חממה עד 2050. שם התחייבה ממשלת בנט ליעדים מזיקים ובלתי ניתנים להשגה.

113. ישראל התחייבה ל-30% אנרגיות מתחדשות בייצור החשמל עד שנת 2030. אחרי שהחשמל מיוצר, יש להוליכו לאזורי הביקוש ולסדר את הפער בין שעות הביקוש לייצור, כך שגם אם עומדים ביעד ייצור חשמל "ירוק", אין בכך כדי להצליח להפחית את הצורך בתחנות יציבות מבוססות גז, וכך לא מצליחים לצמצם פליטות פחמן דו-חמצני ("מדינת ישראל תעמוד ביעד ה-30% אנרגיה מתחדשת עד שנת 2030", **משרד האנרגיה והתשתיות**, הודעת דוברות, 20.10.2025).

זאת על חשבון שטחים פתוחים, ובמחיר של פגיעה אנושה במערכות אקולוגיות במקום ההתקנה ושל ייקור מחיר החשמל בשל סובסידיה כבדה. על נזקי האופנה ה"ירוקה" של שימוש באנרגיות מתחדשות כדאי ללמוד ממובילות המהפכה הירוקה – גרמניה. כפי שמציינת שרת האנרגיה והכלכלה של גרמניה, משבר אנרגטי חסר תקדים מאיים על כלכלת המדינה.¹¹⁴ הם סובלים ממחירי חשמל גבוהים בהרבה ביחס לאיחוד האירופי, מחוסר זמינות אנרגיה, מתלות גדולה בשינויים גאופוליטיים (כגון מלחמת רוסיה-אוקראינה וחסימת מצרי הורמוז), מבריחת מפעלים יצרנים למדינות שהאנרגיה בהן זולה יותר, ועוד.

**החלטות על איזון בין שימור הסביבה לבין ניצול משאבי הטבע
צריכות להישאר ברמת המדינה או הרשויות המקומיות –
ולא בידי גופים גלובליסטיים שלא נבחרו על ידי אזרחי המדינה**

באופן דומה השתרבב גם ארגון הבריאות העולמי (WHO) למערכת החקיקה הישראלית בדלת האחורית, בהוותו אסמכתה להחמרה בלתי מידתית בתקנים הישראליים לזיהום אוויר ביחס למקובל בעולם, שעה שארגון זה מזהיר בעצמו כי כ-99 אחוז מאוכלוסיית העולם אינה עומדת בסטנדרטים שהוא מציע. תקנים אלו מכבידים באופן בלתי מידתי על התעשייה והכלכלה הישראלית, אף שתרומת התעשייה הישראלית לזיהום אוויר אינה דומיננטית ביחס למקורות הזיהום האחרים, כגון פסולת, תחבורה, המשק החקלאי ועוד. לכן יש מקום לבחון את הרגולציה הסביבתית לפי מפתח רמת הזיהום, ולהתאים לפי כך את הרגולציה לתעשייה כמקובל במדינות המפותחות, כך שהתעשייה הישראלית תעמוד באותם תנאים של מקבילותיה ב-OECD.¹¹⁵ יציאה מה-WHO תאפשר התנהלות סביבתית נכונה יותר לישראל, וגם תחסוך לאזרחיה את ההוצאה המיותרת בסך של כ-4.2 מיליון דולר לשנה שמדינת ישראל מעבירה לגוף המיותר והמזיק הזה.¹¹⁶

נזקיהם של אמנות אלו אינם מתמצים בכך. מגמת האמנות להתערב בהתנהלות הפנימית של מדינות, וחמור מכך – הן שואפות להתערבות אף בחירות הפרט, כגון הקצאת כמות הפחמן הדו-חמצני שאדם פולט בשל שימוש בכלי תחבורה, צריכת מזון ושאר מצרכים, על פי קצבה אישית של פליטות פחמן דו-חמצני,¹¹⁷ ומתוך מגמה – הסותרת את מגמת

114. Ron Bousso, "Europe scales back climate goals to ease Iran war energy shock", *Reuters*, 26.3.2026.

115. ברוך ובר, "הנזק של ארגון הבריאות העולמי לתעשייה הישראלית", **מידה**, 1.2.2026.

116. ד"ר אשי שלמון, מנהל אגף בכיר יחב"ל, במכתב לוועדת המכרזים, "הנדון: תשלום בעבור דמי חבר ל-WHO לשנים 2026–2027", משרד הבריאות, 27.1.2026.

117. Emissions Cap and Allowance – תוכנית ההגבלות הרשמיות של האיחוד האירופי

העם היהודי – לצמצום הילודה. לפיכך, **זהות תקטין למינימום את המחויבות לאמנות בינלאומיות אלו**,¹¹⁸ ותנהל מדיניות פנימית לפי תעודף סביבתי המשקף את העדפות תושבי ישראל לאיזון בין השמירה על הסביבה לבין העלויות הכרוכות בכך.

ניהול פסולת

ניהול הפסולת בישראל נמצא במצב משבר,¹¹⁹ שצריך לטפל בו בדחיפות.¹²⁰ **הפסולת הביתית והעירונית** נטמנת בלי טיפול מקדים מספק, מה שמשאיר את הפסולת פעילה, בוערת ופולטת חומרים מסוכנים. כמו כן, השטחים הייעודיים להטמנה נמצאים על סף מיצוי. אנו סוברים שיש לייצב פסולת זו על ידי שריפה בטמפרטורה גבוהה בטכניקה המקובלת בעולם, שגם חשמל מופק באמצעותה.¹²¹ כך מרבית החומר מתכלה, ונשארת כעשירית מהחומר במצב מיוצב ובר הטמנה או מחזור. ישנן גישות שונות להגעה לתוצאה המיטבית, כולל אפשרות הפרדה בין החומרים הלחים ליבשים, מחזור ועוד. את תמהיל הפתרונות אנו סבורים שיש להשאיר לשוק הפרטי, תחת תקנים המקובלים בעולם לבריאות הציבור ושמירה על הסביבה,¹²² ובמקביל לתמיכה ממשלתית בהקמת התשתיות.

פסולת בניין דורשת טיפול נפרד. מדינת ישראל נמצאת במצב קשה בתחום, שכן בכל יום כחמש מאות משאיות פורקות פסולת בשטחים פתוחים ובערוצי נחלים; זה חוסך לנהגי המכולות נסיעה "מיותרת" לאתר הייעודי. אנו סבורים שהחוק של המשרד להגנת הסביבה

(פורסמה ב-14.7.2021).

118. ישנם מצבים שבהם חוקים והגבלות כבר אומצו בשווקים העולמיים, מה שמחייב יצרנים ישראליים להתיישר לפי המדיניות, אחרת ייקנסו (כגון מכס CBAM שהאיחוד האירופי מטיל על מדינה שאינה מטילה מס פחמן).

119. "הטיפול בפסולת בניין", **משרד מבקר המדינה ונציבות תלונות הציבור**, ספריית הפרסומים, 2021; "פינוי פסולת ברשויות המקומיות והטמנתה", **משרד מבקר המדינה ונציבות תלונות הציבור**, ספריית הפרסומים, 2022.

120. ברוך ובר ודבי קאופמן, "הטיפול במשבר הפסולת בישראל דחוף יותר מהטיפול בשינויי האקלים", **מוסד שמואל נאמן למחקר מדיניות לאומית**, מרץ 2023.

121. מתקנים של Waste-to-Energy – Incineration מקובלים בעולם. בשוודיה, לדוגמה, מופעלים המתקנים שמטפלים בכל הפסולת של המדינה ואף מייבאים פסולת ממדינות שכנות.

122. על התקנים להיות לא מחמירים מדי – כי הם עשויים לעלות ביוקר לאזרחים ולסרב את המשק, אך גם לא מקלים מדי, לשם שמירה על בריאות הציבור. את האיזון נמצא במגוון התקנים המקובלים במדינות המפותחות.

מציע פתרון הולם,¹²³ הכולל איסוף פסולת בניין רק למכולות תקניות שיש עליהן מעקב לווייני, אלא שהמשרד מנסה כבר כ-15 שנה להעביר את החקיקה ללא הצלחה, והמצב בשטח רק מחמיר.

לכלוך מפוזר בשטחים הפתוחים בארץ מקורותיו מגוונים. רמת הכלוך חריגה ביחס למדינות מפותחות. כפי שנציג בהמשך, החוק הקיים (חוק שמירת הניקיון), האכיפה והענישה אינם נותנים מענה לבעיה.

ייצור חשמל

יש להמשיך בחיפוש הגז בים התיכון. הביצועים של הגז הטבעי במשק החשמל הם יוצאי דופן לטובה – הן באמינות וזמינות החשמל הן בתעריפי החשמל, בהכנסה לקופת המדינה מייצוא, ומרמת זיהום האוויר הנמוכה. את הגז מוליכים כיום מאזורי ההפקה בים אל תחנות ייצור החשמל בצינורות הטמונים בקרקע, ואחדות מהתחנות צמודות לצרכנים – כך שקווי הולכת הגז מחליפים קווי הולכת חשמל במתח גבוה.

יש לקדם הקמת כורים גרעיניים לייצור חשמל. פגיעתו של פתרון זה בסביבה היא הנמוכה מבין החלופות המקובלות באזורנו: הוא תופס שטח קטן ביותר (ביחס להפקת החשמל),¹²⁴ אינו פולט מזהמים וגזי חממה לאוויר, חומר הבערה שלו מזערי ביחס לתפוקת האנרגיה וגם הפסולת שלו מזערית, והוא בעל הבטיחות הגבוהה מבין החלופות.¹²⁵ כורים גדולים כיום הם היעילים והזולים ביותר, אך דורשים קווי הולכת חשמל והם פגיעים יותר. כורים זעירים,¹²⁶ לעומתם, שנמצאים לקראת השקתם לשווקים האזרחיים בעולם, הם פתרון שאפשר ליישם לכל צרכן חשמל – אזור תעשייה, מרכזי נתונים, בתי חולים, שכונה בעיר וכדומה. הכור הזעיר מוגן, אפשר להטמינו, והוא חוסך קווים ארוכים של הולכת חשמל.

123. הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון – טיפול בפסולת בניין), התשפ"ו-2025, שמוביל המשרד להגנת הסביבה.

124. ככל שמתקן חשמל תופס שטח קטן יותר ביחס להפקת החשמל, דהיינו צפיפות הפקת החשמל גדולה, הוא עדיף לשם שימור שטחים פתוחים. דירוג מתקני ייצור חשמל, מהצפוף ביותר לדליל ביותר, ביחידות של ואט למטר רבוע: גרעין 100–10,000, גז 100–2,000, סולרי 1–30, רוח 0.5–5.

125. ישראל צריכה למצוא נתיב דומה להודו, שמאפשר הפקת חשמל גרעיני, אף שאינה חתומה על האמנה למניעת הפצת נשק גרעיני.

126. כור מודולרי קטן (SMR) הוא כור ביקוע גרעיני (דור רביעי) לייצור חשמל בהספק של עד 300 מגה ואט. כורים אלו נבנים במפעל ומובלים אל אתרי היישום, כולל אתרים מרוחקים. אחרי עשרות שנים, בסוף חיי הכור, הוא יוצא מהאתר.

אנרגיות מתחדשות הוא נושא אופנתי שהמדינה – כלומר האזרחים – מסבסדת בכבדות. "אנרגיות מתחדשות" מייקרות את החשמל ומספקות חשמל שאינו יציב לאורך היממה, ואין בו התאמה בין ייצור לביקוש. כמו כן, הלוחות הסולריים וטורבינות הרוח הם האמצעים הפוגעניים ביותר בסביבה, ביחס לחלופות לייצור חשמל. זאת כיוון שהם תופסים את השטח הנרחב ביותר ליחידה של הפקת חשמל, אזורי הייצור שלהם רחוקים מאזורי הצריכה ועל כן מצריכים קווי הולכת מתח גבוה ארוכים, ובעיקר – כיוון שייצור החשמל תלוי בתנועת השמש ובמזג האוויר. השילוב של חשמל תחיתי זה ברשת החשמל הארצית דורש מערכות כפולות, מה שמייקר כלכלית וסביבתית את הפקת החשמל לישראל. ייצור החשמל ה"ירוק" מצליח להוריד אך במעט – אם בכלל – את פליטות הפחמן דו-חמצני, כיוון שרשת החשמל דורשת חשמל יציב שמוצא על בסיס גז טבעי. כמו כן, הלוחות והטורבינות מתבלים בתוך שני עשורים ומייצרים כמות גדולה של פסולת, הכוללת חומרים רעילים שאין להם כיום פתרון במחזור אלא בהטמנה. מרגע שיינטלו הסובסידיות ל"מתחדשות", השימוש בהן יוגבל באופן טבעי ליישובים מבודדים ולמתקנים שעדיף להם לפרוס לוחות סולריים ולאגור את האנרגיה בסוללות, ולא למשוך אליהם קווי חשמל.¹²⁷

שטחים פתוחים ושמורות טבע: שילוב חוות חקלאים

שימור שמורות טבע ושטחים פתוחים הוא צעד הכרחי כדי לשמר את ארץ ישראל מפני נזק בלתי הפיך, הן כערך בפני עצמו הן כבסיס לאיכות חיים לאומית, ויש לאזנו עם צורכי הפיתוח וההתיישבות. מציאת האיזון הנכון היא שאלה מורכבת שלא באה וגם לא תבוא על פתרונה באופן מושלם, אך זהות תפעל להכרזה על שמורות טבע בכל רחבי ארץ ישראל ולטיפולן, בניסיון מתמיד למציאת דרך המלך.

אף על פי שיש חוקים המאפשרים אכיפה ושמירה על שמורות טבע ועל פארקים של קק"ל, בפועל חלקים הולכים וגדלים מהשטחים הללו נתפסים על ידי פולשים ערביים שפוגעים ומתיישבים בהם. המשטרה ורשויות האכיפה לא מצליחות לאכוף את החוקים שם, וחמור מכך – המדינה בעצמה נוגסת בשטחים האלה לטובת התרחבות היישובים הערביים.¹²⁸ הפתרון של זהות לבעיה זו הוא לאפשר שילוב של חוות בודדים בשטחים אלו: החוואים ישמרו

127. כמו כן, אם וכאשר יימצאו פתרונות לאגירת אנרגיה בהיקף של הרשת הארצית, אפשר יהיה לשקול להרחיב את השימוש ב"מתחדשות", מתוך התייחסות לחסרונות שצוינו.

128. לדוגמה: אלחנן גרונר, "גליל: יער קק"ל יעקר כדי להרחיב כפר עוין שיסכן כביש ראשי. בזמן שצה"ל הקים אוגדה לשמירה על כוחות שינועו בצירים בזמן מלחמה, רמ"י מרחיבה את כפר כנא באופן שיסכן כביש ראשי. 'לב בגליל': 'לגנוז את התוכנית מיידית. צה"ל: לא התייעצו איתנו", **הקול היהודי**, 16.5.2024.

על השטח בעודם עוסקים בחקלאות ובפרט במרעה, היעיל גם בניהול שטחים פתוחים ובמניעת שריפות.¹²⁹ באזורים שיש בהם חוות בודדים הפועלות באופן מבוקר, הטבע נשמר ומשתקם.¹³⁰

סביבה עירונית

אנו מסכימים עם המגמה כיום לעודד פיתוח שטחים ציבוריים בתוך העיר ובשוליה, ושם לקלוט את הנגר העירוני ממי הגשם שגורם נזקים לתשתיות. שטחים פתוחים בעיר משפרים מאוד את איכות החיים בה: ככל שעיר גדלה, מזג האוויר שבה פחות נוח בגלל אפקט המכונה "איי חום",¹³¹ ואפשר למתן אותו באופן ניכר על ידי ריבוי צמחייה וטיפול טבע עירוני.

עקרונות המדיניות הסביבתית של זהות

חירות הפרט ותקינה ממשלתית

חירות הפרט לעשות בנכסיו כרצונו היא יסודית, וכל הגבלה שלה צריכה להיעשות מסיבות המצדיקות זאת. זהות סבורה כי השמירה על איכות הסביבה אכן מצדיקה מגבלות מסוימות במקרה שהשפעתה של פגיעה סביבתית חורגת מעבר לתחום נכסיו הפרטיים של גורם הפגיעה. לכן, אין מנוס אלא להשתמש בסמכותה של המדינה כדי לקבוע תקנות שיגבילו את הפגיעה בסביבה ובסובבים. גם במקורותינו יש הנחיות של הרחקת עשן ועוד מפגעים סביבתיים, אף שאדם עושה זאת בשלו.¹³² עם זאת, יש לזכור כי אין פעילות אנושית שאיננה "פוגעת" במידה כזאת או אחרת באיכות הסביבה, והגישה הרואה בעצם קיומה של הנוכחות והפעילות האנושית פגיעה בטבע אינה מקובלת עלינו. גישה כזאת, בחסות ממשלת ישראל, כבר הובילה בעבר להקפאת הקמתם של יישובים, תעשיות ותשתיות, לשם ההקפאה של הפעילות האנושית כערך עצמי.¹³³

129. כיום קק"ל שוכרת עדרים של בדואים, שיושבים בשטחי הפארקים עם משפחותיהם ועדריהם, ככלי ניהול השטח הפתוח לגיזום העשבייה למניעת שריפות.

130. לדוגמה: נווה דרומי, "החוות החקלאיות בשומרון שהפכו את השממה לפלא טבע חי", **חדשות i24**, 20.12.2025.

131. השפעת שינוי התכסית של שטח טבעי לעירוני, ואיתה שינויים במאפיינים המטאורולוגיים כגון אגירת חום בעיר ועוד.

132. לדוגמה: משנה ותלמוד בבלי, בבא בתרא, פרקים ב-ג.

133. הקמתם של היישובים המתוכננים למפוני גוש קטיף הוקפאה במשך שנים רבות בטענות אקולוגיות.

האיזון בין הצורך לשמור על ארץ ישראל לבין הרצון והחובה לפתח וליישב אותה הוא איננו איזון פשוט ואין בו פתרונות קסם. במדינות רבות הפקרות סביבתית ואי-התערבות של הממשלה הובילו לאסונות אקולוגיים בעלי השפעה בקנה מידה לאומי וגם בינלאומי,¹³⁴ אך מנגד, ישנן מדינות לא מעטות שבולמוס היוזמות הסביבתיות שאחז בממשלותיהן ובבתי המחוקקים שלהן גרם להן לבזבז כספי ציבור על פרויקטים בעלי חשיבות סמלית בלבד וחסרי תועלת ממשית. בישראל יש ריבוי תקנות ממשלתיות והפרזה בתקינה, שבמקרים רבים היא המחמירה בעולם, בלי כל הצדקה סביבתית. **זהות סבורה שיש לערוך רביזיה במערכת התקינה הסביבתית הישראלית, כך שהיא תיצמד לנורמות מקובלות בעולם ותבטל דרישות סביבתיות בעלות ערך סביבתי שולי אך בעלות משמעות כלכלית כבדה.**

ענישה חמורה לעבריינים ואכיפה שוויונית

אם הדרישות בתחומי הזיהום הפרטי והתעשייתי הן סבירות, אין מניעה מעשית ומוסרית להעניש בחומרה ובתקיפות את העבריינים המזהמים. עם זאת, חרף קיומו של חוק שמירת הניקיון שאמור להסדיר את העניין, השטחים הפתוחים בארץ מלוכלכים מאוד בשל חוסר אכיפה, וגם הענישה אינה מרתיעה כלל. היעדר הריבונות מונע כל יכולת לאכוף את התקנים הסביבתיים, יפים ונכונים ככל שיהיו. יתרה מזאת, אכיפת התקנים מופנית באופן סלקטיבי בעיקר כלפי תעשיות ממוסדות וגדולות, שהן יעד קל לרשויות. זהו עיוות שמסיט את תשומת הלב מטיפול במפגעים העיקריים: המפגעים הסביבתיים במגזר הערבי בגבולות הקו הירוק ומחוצה לו, הפוגעים בשטחים פתוחים, בזיהום אוויר ומים, בחי ובצומח. אך מכיוון שמאוד לא נוח להתמודד איתם,¹³⁵ הרשויות נמנעות מטיפול בהם. לכן יש להחמיר את מערכות הענישה, הפיקוח והאכיפה לפי מדרג הנזקים. **מפלגת זהות שואפת להתאים את האכיפה אל מידת הפגיעה בסביבה, ולא לקיימה לפי מי שקל להגיע אליו.**

הגנת הסביבה ביו"ש

ההגנה על הסביבה ביהודה ושומרון מאתגרת בהרבה מהטיפול בתוך גבולות הקו הירוק, כיוון שלא החלנו ריבונות שם, ומחוסר האכיפה שם בכלים הקיימים. השלכות הפגיעה של ערביי יו"ש בסביבה חורגות הרבה מעבר לסביבתם הקרובה, וגורמות לנזקים עיקריים בכל חלקי ארץ ישראל. בפרק זה נסקור את הנזקים העיקריים, והטיפול בהם הוא אחד: החלת ריבונות ואכיפה מחמירה בהתאם לחומרת המפגע.

134. ייבוש ימת ארל, למשל, וכן, בהקשר מקומי, היבטים מסוימים של פרויקט ייבוש החולה.

135. ראו גם להלן בשער החמישי, בפרק "טיפול בפרוטקשן".

זיהום המים

בדוח מבקר המדינה (2017) נכתב:

"זיהום מים הוא המפגע הסביבתי החמור ביותר בין מדינת ישראל לשטחי יהודה ושומרון, בשל העובדה שהוא מסכן את מקור המים הטבעיים החשוב ביותר באזור – אקוויפר ההר. מי התהום של אקוויפר ההר, המשתרע מבאר שבע בדרום ועד למורדות הכרמל בצפון, מזינים את כל האוכלוסייה החיה באזור.¹³⁶"

ובשנת 2021 כתב מבקר המדינה:

"בנוסף קבעה רשות המים גם בשנת 2018 כי קיימת סכנה של זליגת מי תהום מזהמים באזורי יו"ש (קלקיליה, טול כרם וחברון) אל עבר שדות השאיבה בשטח ישראל, וכי דיגום מי תהום ביו"ש גילה ריכוזי חנקן גבוהים בקידוחים פלסטיניים רבים (באזורי קלקיליה, טול כרם וחברון) הנמצאים במעלה הזרימה ביחס לקידוחים הישראליים.¹³⁷"

על פי הסכם הביניים מ-1995, הנקרא גם אוסלו ב', הוקמה ועדת מים משותפת כדי ליישם את התחייבויות ישראל והרשות הפלסטינית לטיפול בכל הנושאים הקשורים למים ולביוב. ועדה זו אינה מתכנסת לאישור פרויקטים מאז אוגוסט 2010. אומנם בינואר 2017 נחתם הסכם לחידושה של פעילות הוועדה, אך קשה להניח שהדבר ייצא אל הפועל.¹³⁸

כפי שכותב מבקר המדינה, האשמה היא לא רק בצד של הרשות:

"ממשלת ישראל לא גיבשה עד כה מדיניות לניהול סביבתי חוצה גבולות בכלל ולניהול זיהומי מים בפרט, ולא החליטה על גורם ממשלתי אחד שיופקד על נושא זה ועל תכלולו מול כלל הגורמים המטפלים. זאת למרות ההשלכות מרחיקות הלכת של הנושא, בין היתר, על עתודות המים של ישראל, על בריאות הציבור, ואף על המישור המדיני-ביטחוני. לפיכך נמנע או עוכב

136. "זיהומי מים בין מדינת ישראל לשטחי יהודה, שומרון ורצועת עזה – המשרד להגנת הסביבה – מטלה בין משרדית", **משרד מבקר המדינה ונציבות תלונות הציבור**, ספריית הפרסומים, 16.05.2017.

137. "מניעת זיהומים והמלחתם של מקורות המים, ניטורם ושיקומם", דוח ביקורת שנתי 72 – חלק שני, **הרשות הממשלתית למים וביוב, מבקר המדינה**, התשפ"ב-2021.

138. אף שהמנגנון של הוועדה לא בוטל רשמית, היא לא מתפקדת. בכל זאת, ישראל מספקת כיום לפלסטינים כמות מים גדולה באופן ניכר ממה שהתחייבה לו בהסכם המקורי (כ-86 מיליון קוב בשנה לעומת כ-30 מיליון שנקבעו ב-1995). כמו כן, הפלסטינים שואבים מים ממאות קידוחים פיראטיים על חשבון המכסה הישראלית ואינם מקימים די מכוני טיהור, מה שגורם לביוב פלסטיני לזרום לנחלים ולזהם את מי התהום המשותפים.

מתן פתרונות למפגעים אגב פגיעה מתמשכת בסביבה, בבריאות הציבור ובאינטרס הישראלי הנרחב.

בגלל המצב הזה, הנחלים המרכזיים של ארץ ישראל מנקזים מי ביוב שלא עברו כמעט שום טיהור:

- ♦ **נחל הקישון** מקבל את שפכי ג'נין.
- ♦ **נחל חדרה** מקבל את השפכים של כמה כפרים ערביים מיהודה ושומרון.
- ♦ **נחל שכם ונחל אלכסנדר** מקבלים את שפכי שכם, טול כרם והסביבה.
- ♦ **נחל שילה**, אחד מיובלי הירקון, מקבל את שפכי אריאל וסלפית.
- ♦ **נחל מודיעים**, אחד מיובלי נחל נטוף שהוא אחד מיובלי נחל איילון, מקבל את שפכי רמאללה.
- ♦ **נחל חברון**, המתחבר לנחל באר שבע, אחד מיובלי נחל הבשור שחוצה את רצועת עזה ונשפך לים התיכון, מקבל את שפכי חברון, קריית ארבע והסביבה.
- ♦ **נחל קדרון** מקבל את שפכי מזרח ירושלים, בית סאחור ועובדיה, ונשפך לים המלח.
- ♦ **נחל הבשור** במורד, מזוהם בקטע שחוצה את רצועת עזה.

המים האלה אינם נעצרים על ידי מחסום צה"לי כלשהו ואינם מתייחסים לקו הירוק. בדרך הם מזהמים או עלולים לזהם את מי האקוויפר, מהווים מפגע תברואתי חמור ופוגעים בבריאות התושבים וכן במארג החי והצומח לאורך הנחלים הללו, והנחלים ממשיכים ומזהמים את הים, כפי שנציין בסעיף הבא.

זיהום הים התיכון וים המלח

הנחלים שמזדהמים ביו"ש מתנקזים לים התיכון, ומזהמים אותו ואת חופיו. חוף הים סובל ממפגעי זיהום מכיוון נוסף: ישירות מרצועת עזה, שם הביוב כמעט לא מטופל ומוצא את דרכו לים. בנושא זה כותב מבקר המדינה בדוח:

"לזיהומי מים ברצועת עזה, כחלק ממשבר המים שבו נתונה הרצועה,¹³⁹ השלכות סביבתיות ובריאותיות, שאינן מתחשבות בגבול שבין ישראל לרצועה,

139. בהקשר לכך יש טעם לציין אירוע שהתרחש ב-2013: הבנק העולמי השקיע לא פחות מ-75 מיליון דולר כדי להקים מט"ש (מכון טיהור שפכים) שיטפל בשפכי צפון הרצועה ובאספקה לשטחי חקלאות נרחבים ברצועה. רק לאחר הקמתו נוכחו לדעת שמט"ש כזה זקוק לאספקת חשמל סדירה, שאיננה מצויה ברצועה. רק באוגוסט 2016 הוסכם להקים קו חשמל ייעודי בשבילו, אך יש להטיל ספק בנוגע לשאלה אם לאור המצב המלחמתי המתמשך, המט"ש או קו החשמל ישרדו בעתיד.

בכמה תחומים עיקריים: זיהום הים והחופים, זיהום נחלים, מאגרי מים ומי תהום וסכנת הידבקות במחלות.

וכך הוא מוסיף בסיכומו:

"זיהומי מים בין מדינת ישראל לשטחי יהודה, שומרון ורצועת עזה, הם המפגע הסביבתי חוצה הקו הירוק החמור ביותר שעמו מתמודדת מדינת ישראל.¹⁴⁰ הוא פוגע בעתודות מי התהום שלה ושל שכניה, בבריאות הציבור ובאיכות חיו. בשל המצב הגאופוליטי בשטחי יו"ש והרצועה, נושא זה משפיע גם על מצבה המדיני-ביטחוני של ישראל ועל מעמדה בעולם."

ים המלח סובל מבעיה דומה של זיהום חופיו היפים המעוטרים בשכבות מלח לבנות ושלל תופעות ייחודיות ברמה עולמית, זיהום שזורם עם הנחלים המתנקזים מזרחה, בפרט נחל קדרון. הנגשה של חופי ים המלח, במקביל לניקוי מקורות הזיהום, הם בעלי ערך רב לאזרחי ישראל כמקור לתיירות, התיישבות, והגדלת השטחים הפתוחים לרווחת האזרחים.¹⁴¹ מגמה דומה קיימת בחבל הארץ של הירדן הדרומי (בין בית שאן לים המלח), שם מקורות זיהום פוגמים בעמק הירדן ונהר הירדן – אזורים בעלי ערך נופי וסביבתי ומערכות אקולוגיות ייחודיות בקנה מידה עולמי. הפסקת מקורות הזיהום והנגשת נהר הירדן ייתנו מענה לצורכי אזרחי ישראל כמקור תיירות, התיישבות והרחבת האזורים הפתוחים לרווחת האזרחים ולרווחת המערכות האקולוגיות לאורך הירדן.

זיהום אוויר

זיהום האוויר ביו"ש הוא חלק ממלחמת הערבים שם ביישובים היהודיים שסביבם. אומדן התמותה בישראל עקב זיהום אוויר שמקורו במשרפות ביו"ש עומד על כ־1,300 איש בשנה!¹⁴² כלומר, פיגוע שקט בקנה מידה של 7 באוקטובר בכל שנה.

וכך כתב מבקר המדינה:

"שגרה של שריפות פסולת באזור יו"ש קיימת זה כ־20 שנה לפחות. שריפות אלו כוללות שריפה לא מבוקרת של פסולת פלסטינית מעורבת שנובעת בעיקר

140. ההדגשה שלנו.

141. נ' לנסקי ואחרים, "הנגשת חופי ים המלח – ממטרד למשאב", המכון הגיאולוגי, משרד האנרגיה, 2021.

142. אביגיל זית, "מסך עשן: כ־1,300 ישראלים מתים מדי שנה כתוצאה מזיהום האוויר ממשרפות הזבל הפלסטיניות. הרש"פ לא מתערבת, גורמי האכיפה גוררים רגליים ובינתיים על תושבי שוהם הוטלה האחריות להישמר ולהסתגר בבתים", מקור ראשון, 30.12.2025.

מחוסר בתשתיות מוסדרות לטיפול בפסולת זו; ושריפה פיראטית של פסולת אלקטרונית וציוד חשמלי, שרובה מוברחת ליו"ש מישראל לשם הפקת מתכות יקרות ערך מפסולת זו ומכירתן, ומספקת מקור הכנסה למאות משפחות פלסטיניות. זיהום האוויר הנובע משריפות אלו אינו מתחשב בגבולות שקבע האדם. הוא מגיע ליישובים פלסטיניים וישראלים ביו"ש וליישובים בישראל כתלות בקרבת השריפות אליהם ובתנאים המטאורולוגיים השוררים באזורים אלו, לרבות משטר הרוחות, ופוגע באופן מתמשך באיכות הסביבה והחיים ובבריאות הציבור משני צידי קו התפר... לפי הערכות שביצע משרד מבקר המדינה, העלות החיצונית המזערית – המשקפת את העלות הכלכלית המזערית של כלל הנזקים (ובהם נזקי תחלואה ותמותה ונזקים לכלכלה ולחקלאות) – מזיהום אוויר בעל השפעה חוצה גבולות שמקורו בשריפות פסולת פלסטינית מעורבת ופסולת אלקטרונית ביו"ש, הגיעה בשנת 2023 לסך של כ־0.88 מיליארד שקל עד כ־1.3 מיליארד שקל. לפי אותן הערכות, בתרחיש 'המשך עסקים כרגיל' העלויות המצטברות מזיהום אוויר זה בשנים 2023 עד 2030 יסתכמו (לאחר היוון בשיעור של 4.5%) בכ־9.1 מיליארד שקל.¹⁴³

ניהול פסולת

המצב של ניהול הפסולת לא מספק גם כן. בדוח של איגודי ערים לאיכות הסביבה יהודה ושומרון צוין:

"בקשר לניהול פסולת, הסכם הביניים עם הפלשתינים ב־1995 נחתם כאשר ישראל נמצאת בתחילתו של תהליך הסדרת ניהול פסולת. באותה עת, הפלשתינים לא טיפלו בניהול פסולת מוצקה. הפסולת נאספה בערים הגדולות והושלכה בשולי העיר. הפסולת ברובו של המגזר הכפרי לא נאספה כלל, ובמקומות שהתארגנו עם טרקטור ועגלה לאיסוף הפסולת מהכפר, היא הושלכה באתר מאולתר בשולי הכפר. מ־1988 התקבלו בחלק מן הכפרים הגדולים והעירות, משאיות פינוי קטנות מיפן. פסולות מיוחדות כמו פסולת תעשייתית ממפעלים, פסולת רפואית, פסולת חקלאית, פסולת בתי בד, פגרים ופסדים, מטופלות יחד עם הפסולת הביתית."¹⁴⁴

143. "זיהום אוויר חוצה גבולות שמקורו בשריפת פסולת באזור יהודה ושומרון", מבקר המדינה, דוח ביקורת מיוחד, מרץ 2024.

144. ניצן לוי (עורך), "מצב איכות הסביבה ביהודה ושומרון", איגודי ערים לאיכות הסביבה יהודה ושומרון ובסיוע "ירוק עכשיו", יולי 2012, עמ' 93.

לפי הערכה שמרנית, כשני מיליון הערבים המתגוררים ביו"ש מייצרים יותר מארבעה מיליון טונות אשפה בשנה – פסולת עירונית, בניין, וחקלאות. פחות מרבע מהכמות הזאת מגיעה לאתרי פסולת.¹⁴⁵

מעדותו של ראש עיריית שוהם עולה כי מאז 7 באוקטובר 2023 גדלה שריפת הפסולת ברשות הפלסטינית באופן ניכר:

"התופעה המטרידה, המסוכנת והבלתי פוסקת של שריפת פסולת בשטחי הרשות באופן פיראטי, שיטתי ומגמתי (קיימת) לאורך זמן ממושך. התופעה משבשת את חיי תושבי המועצה וחיי כלל תושבי קו הגדר הסמוכים לשטחי הרשות הפלסטינית, מהווה מפגע סביבתי חמור באיכות האוויר ומאלצת את האזרחים להישאר רוב הזמן נצורים בבתיים מבלי יכולת לנשום אוויר נקי. לצערנו, לא זו בלבד שהתופעה לא פסקה, אלא הלכה והחמירה, בעיקר החל מה-7 באוקטובר 2023, אז חלה התרחבות התופעה ברמת פיגועי טרור סביבתיים מכוונים. לצערי, מכתבינו האחרונים טרם נענו על ידי הגורמים הממוענים וההתכתבויות הרבות מעידות על אזלת ידם של משרדי הממשלה האחראים לטיפול בנושאים אלו. גם פגישות שקיימנו בנושא לא נשאו כל פרי והחשש לבריאות תושבינו הוא ממשי."¹⁴⁶

מחצבות

בשטחי יו"ש יש מחצבות רבות הפועלות בלי פיקוח, ובניגוד לנהלים החלים על מחצבות בתחומי הקו הירוק או על יזמים ישראלים ביו"ש.¹⁴⁷ המנוע לחציבה הפיראטית הוא הצורך של משק הבנייה הישראלי בחומרי גלם לבנייה. מצב זה נובע ממדיניות של המנהל האזרחי, שפועל במוצהר במגמה לחיזוק הכלכלה של ערביי יו"ש, ובתוך כך מעלים עין או אף נותן אישורים בלי כל פיקוח כדי לקיים מחצבות אלו. המציאות בשטח היא שאין תכנון ופיקוח, אין אכיפה ואין שיקום מחצבות – מה שמביא למפגעים סביבתיים ובריאותיים חמורים. ההשלכות הסביבתיות של החציבה פוגעות בנוף ההררי של יהודה ושומרון, בחי ובצומח, באתרי מורשת ובאתרים ארכאולוגיים, וכוללות מפגעי בריאות כמו אבק ורעש. המחצבות משנות את כיווני זרימת המים, ובמקרים מסוימים עלולות לחשוף את מי התהום לזיהומים כולל זיהום מי אקוויפר ההר. כמו כן, נסורת אבן מושלכת לנחלים, ובתוך המחצבות טומנים פסולת.

145. "תוכנית אסטרטגית לטיפול במפגעי סביבה באזור יהודה ושומרון ומפגעים חוצי גבולות", **המשרד להגנת הסביבה** (טיוטה), פברואר 2026.

146. לעיל, הערה 144.

147. "זיהום חוצה גבולות", **עמותת ירוק עכשיו**, נובמבר 2024, עמ' 105–114.

את המדיניות הזאת של המנהל האזרחי זהות תמגר, כולל כינון ועדת חקירה על מעורבות בכירים במערכת הביטחון והמנהל האזרחי שאישרו במעשה או במחדל את המחצבות הללו, ובעסקים הקשורים בחציבה. תיקון העומק, גם כאן, הוא החלת הריבונות על כל שטחי יו"ש ואכיפת החוק הישראלי על פי תעדוף התואם את המפגעים.

מפגעים סביבתיים נוספים ביו"ש

- ♦ הטמנת פסולת באופן רשלני ולקוי.
- ♦ הכשרת אתרי גרוטאות לרכבים הרוסים מתוך ציפייה לעליית מחיר הברזל וכדי פשוט לתפוס שטחים.
- ♦ זיהום קרקעות על ידי תחנות דלק לא מפוקחות בבעלות ערבית.

שמורות הטבע ביו"ש

ביהודה ושומרון יש עשרות שמורות טבע, רבות מהן נמצאות בשטחי A או B, כלומר כפופות לשליטתה של הרשות הפלסטינית. מכיוון שהן אינן זוכות להגנה כלשהי מצידה, מצבן של רבות מהן בדי רע, והן גם נפגעות מן הבנייה הקשורה לגדרות ההפרדה ולסלילת הכבישים העוקפים שיוזמת ממשלת ישראל. גם רבות מן השמורות שנמצאות בשטחי C אינן נגישות ואינן זוכות להגנה.¹⁴⁸

ככלל, אפשר לומר שאף על פי שנעשתה עבודה משמעותית בהכרזתן של שמורות טבע ומיפויין, בפועל הן לא נגישות לאוכלוסייה היהודית ולא נשמרות, כך שאין משמעות כלשהי למעמדן כשמורות טבע, עקב התעלמות מוחלטת ממעמד זה על ידי הרשות הפלסטינית ועל ידי הערבים הגרים בסמיכות אליהן או בתוכן. כמו כן, כדרכו של עולם, שיקולים ביטחוניים גוברים בקלות על ערך השמירה על הטבע, בפרט מכיוון שאין גוף המפקד על שמירה זו.

איכות הסביבה והיעדר הריבונות

תושבי יו"ש דרשו מהמשרד להגנת הסביבה ומהמנהל האזרחי להחיל את חוקי הסביבה בישראל גם על השטחים שמעבר לקו הירוק, כדי שיוכלו להתמודד עם כל הבעיות המתוארות בקצרה לעיל. קבלת הצעתם עשויה להתפרש כצעד לקראת החלת ריבונות ישראלית אזרחית ביהודה ושומרון,¹⁴⁹ מה שמעורר מחאות מהצד השמאלי של המפה הפוליטית.

148. רשימת השמורות מובאת בנספח לספר המצע, מהדורת 2019.

149. חיים לוינסון, "נשיא בית המשפט באיו"ש מבקש להחיל את החוק הישראלי בגדה", **הארץ**, 29.11.2012.

הבה נבחן את ההקשר של מציאות זו:

- ♦ ביו"ש שני איגודי ערים¹⁵⁰ שאמורים לטפל בנושא איכות הסביבה: אחד ביהודה ואחד בשומרון.
- ♦ קיימים גם דיני המועצות המקומיות ("תקנון המועצות") ביהודה ושומרון, אבל חוקי מדינת ישראל לא חלים מעבר לקו הירוק, ולכן אין אכיפה של חוקי המדינה בכל מה שקשור לאוויר, למחזור אריזות ופסולת, לאסבסט וכולי.
- ♦ ידוע שמתרחשת הברחת פסולת בניין¹⁵¹ מתחום ישראל אל מעבר לקו הירוק, ויש זרימת פסולת תעשייתית לא מבוקרת באזורים שקיימים בהם מאגרי מי תהום חיוניים.

אזור יהודה ושומרון הפך לגן עדן למזהמים ולגיהנום סביבתי לתושבים התמימים, גם בצידו המערבי של הקו הירוק. אף שהוצהר כי בכוונת ממשלת ישראל להחיל לראשונה בהיסטוריה את חוקי הסביבה הישראליים גם ביו"ש, המשרד להגנת הסביבה יכול אולי לפעול ביו"ש, אבל רק בשטחי C. אולם כאמור, הסביבה ומשאבי הטבע שנפגעים ביו"ש לא יודעים גבולות מדיניים.

כדי להיות יעיל במידה כלשהי, המשרד להגנת הסביבה צריך לתאם את פעולותיו עם הרשות הפלסטינית, אבל תיאום כזה לא קיים כמעט, למעט יוזמות שוליות יחסית פה ושם, כי הרשות אינה משתפת פעולה. אפילו לכנסים על הנושא שאליהם מוזמנים נציגים מטעם הרשות הם לא מגיעים. חוסר תפקודה של ועדת המים המשותפת של ישראל והרשות הפלסטינית (JWC) במשך כמה שנים חסם את אישורם של עשרות פרויקטים ביו"ש אשר היה ביכולתם לקדם מתקני טיהור מים וטיפול במפגעי זיהום שונים.

בעיות הביטחון דוחקות הצידה כל בעיה סביבתית, שבכל מקום אחר בעולם הייתה נחשבת לבעיה מקומית או אזורית קריטית, וברור שאין שיתוף פעולה אזרחי מספק בין הצד הישראלי לבין הרשות. אף שהסכמי אוסלו מחייבים סוג כזה של שיתוף פעולה, בפועל הוא מעולם לא קרם עור וגידים.

הדרך לצאת מן הסבך

אפילו בלי להתייחס לאחריות הרשות הפלסטינית לבעיה, אנו נתקלים כאן בקיר הבירוקרטי הקלאסי. להלן רשימה חלקית של הגורמים המעורבים בנושאי איכות הסביבה ביהודה ושומרון, שתבהיר את ממדי הבעיה הבירוקרטית: מפקדת תיאום פעולות הממשלה בשטחים, המנהל האזרחי, הרשות הממשלתית למים וביוב, רשות המים שבמשרד התשתיות הלאומיות

150. של האוכלוסייה היהודית.

151. צפריר רינת, "פסולת בניין מוברחת לאתרים פיראטיים מעבר לקו הירוק", **הארץ**, 1.7.2011.

והאנרגיה, המשרד להגנת הסביבה, משרד הביטחון, המועצה לביטחון לאומי במשרד ראש הממשלה, צה"ל, משרד התשתיות, משרד הבריאות, רשות הטבע והגנים הלאומיים, חברת הגיחון בע"מ, הוועדה המחוזית לתכנון ובנייה – ירושלים, חברת החשמל, המשרד לשיתוף פעולה אזורי, ואיגודי ערים לאיכות הסביבה יהודה ושומרון.

מפאת אורך הרשימה, זהות סבורה כי ברור מאליו ששום צעד הנוגע להגנת הסביבה לא יכול לקרות ביעילות ובמהירות.

סיכום

אנו מאמינים כי יש לפעול בשני כיוונים מרכזיים כדי לשנות את מצב הגנת הסביבה ביהודה ושומרון ובכל מקום בארץ המושפע מכך, ולהפסיק את ההפקרות הנוהגת בנושא בעשורים האחרונים:

- ♦ הטיפול בסוגיה צריך להיות **באחריות גוף אחד בלבד** – משרד התשתיות, שנושא איכות הסביבה נמצא בתחום אחריותו, כפי שפורט בפרק "צמצום המנגנון הממשלתי". כל הגופים האחרים שהוזכרו לעיל צריכים להיות כפופים לו בנושא הנידון, או להתבטל כליל.
- ♦ עם זאת, זהות סבורה כי **תנאי מקדים** לכל פעולה יעילה בנושא הגנת הסביבה הוא **מימוש הריבונות הישראלית** בכל יהודה ושומרון, שבלעדיה ספק אם ישנם צעדים יעילים שיהיה אפשר לנקוט.

שער חמישי

חירות האזרח וביטחון הפנים

היחס בין המשטרה לציבור

ביטול המאגר הביומטרי

סכנת הכסף הדיגיטלי

היחס למרי אזרחי בלתי אליים

הזכות לשאת נשק

טיפול ב"פרוטקשן"

היחס בין המשטרה לציבור

בבסיס ההסכם שבין אזרחים לבין מדינותיהם, האזרחים מוותרים על חלק מחירותם ומפקידים בידי המדינה את הסמכות להפעיל כוח. בתמורה, המדינות שומרות על ביטחונם ומגינות על החירויות הנותרות שלהם מפני איזמים חיצוניים ופנימיים. אולם טבע האדם והניסיון ההיסטורי מלמדים כי ויתור זה על החירות אינו אירוע נקודתי אלא ראשיתו של כרסום מתמשך, שכן כל גורם שמקבל כוח ישאף תמיד לשומרו ולהגדילו. כדי לבלום את המגמה הזאת האזרחים נדרשים להתערב באופן פעיל.

כאשר הקהילה תבחר את מפקד המשטרה המקומי, היחסים בין השוטרים לבין האזרחים יגיעו לתיקונם

המשטרה איננה יוצאת דופן. כמו כל ארגון ממלכתי, היא רוצה להרחיב את סמכויותיה ולקבל עוד משאבים. הדבר מוביל בטבעיות לעיוות ביחסים שבין האזרח לשוטר. האזרחים מפסיקים להיות לקוחות, ובמקום זאת נהיים למופע צדדי, או אפילו מכשול, בניסיון של ראשי המשטרה לצבור כוח וסמכויות. לצד פעילותם החשובה של השוטרים ומסירות נפשם, מעיוות זה נובעות גם התנהגויות שליליות רבות, שנפוצות מדי בקרב שוטרי ישראל: החל בחוסר אדיבות בסיסית, עבור בהיטפלות לעוברי אורח ובביצוע חיפושים בלי חשד סביר, וכלה בעימותים אלימים ומיותרים עם אזרחים, שמסתיימים לעיתים קרובות מדי בהגשת תלונה על תקיפת שוטר נגד מי שמעז להתלונן.¹⁵²

זהות מאמינה כי אפשר לתקן עיוות זה בשני מהלכים:

1. יש להטיל אחריות אישית על השוטרים האלימים, על ידי אימוץ תקנות שיקבעו כי שוטר המורשע בשימוש באלימות בלתי מוצדקת יידרש לפצות את הנפגע מכיסו.
2. התיקון המהותי יותר, לשיטתנו, הוא על ידי מעורבות האזרחים בפיקוח על המשטרה ובקביעת סדרי העדיפויות שלה, בכך שלקהילות תינתן הזכות לבחור את מפקדי המשטרה שישרתו אותן.¹⁵³

152. ספרו של משה פייגלין, **קץ הנורמליות**, ממחיש בדוגמאות רבות את כל הנאמר בפרק זה.

153. המושג "קהילה", השחזר את המצע, מוצג בפרק "המודל הקהילתי". מובן שהזכות לבחור את המפקדים תישלל מקהילה הכופרת בסמכות המדינה הצהרתית או מעשית. כמו כן, אם מפקד המשטרה הנבחר אינו מבצע אחת מחובותיו, יוציא שר הפנים צו המורה לו לבצע חובה זו. אם לא יציית לצו, השר יהיה רשאי להעבירו מתפקידו ולמנות לו מחליף עד למועד הבחירות. הדבר יהיה דומה לאופן שבו שר הפנים יכול, לפי סעיף 143 לפקודת העיריות, למנות ועדה קרואה במקום מועצת העירייה, אם האחרונה אינה מבצעת את תפקידה כראוי.

כאשר הקהילה תבחר את מפקד המשטרה המקומי, היחסים בין השוטרים לבין האזרחים יגיעו למצבם התקין. מפקד המשטרה יבין שהוא פועל למען האזרחים ובשליחותם וינחיל את התפיסה הזאת לשוטרים שבפיקודו, ואם ירצה להיבחר מחדש הוא יודא שפקודיו אכן מתייחסים לאזרחים באדיבות וביעילות ומקפידים לשמור על זכויותיהם. כאשר השוטרים יקדישו את מרב מאמציהם לשירות הקהילה, מעמדם בקהילה יעלה בהתאם: במקום שהאזרחים יחששו מהשוטרים ויחשדו בהם – הם יכבדו אותם ויסמכו עליהם. בקהילה כזאת, סביר הרבה יותר שהאזרחים ידווחו על פשעים וישתפו פעולה עם המשטרה בעת הצורך.¹⁵⁴

154. כמו בארה"ב, שם המשטרה אינה שייכת למדינה אלא לעיריות ולמחוזות, למשל משטרת ניו יורק ("Amdt10.3.2 State Police Power and Tenth Amendment Jurisprudence", *Constitution Annotated*).

ביטול המאגר הביומטרי

המדינה מחזיקה במאגר ממוחשב של נתונים ביומטריים, כגון טביעות אצבעות ותווי פנים. מאגר ביומטרי הוא אוסף דיגיטלי של הנתונים הללו, שנשמר באופן בר-חיפוש. מאגר כזה מאפשר זיהוי של אדם בלי צורך בתעודה, על ידי ניתוח תווי הפנים וטביעת האצבע, בלי הסכמתו ובלי ידיעתו.¹⁵⁵

הבעיה המוצהרת שהמאגר הביומטרי נועד לפתור, כביכול, היא הנפקת תעודות זהות ישראליות על ידי מתחזים. אך את הבעיה הזאת אפשר לפתור באמצעות תעודות חכמות המכילות מידע ביומטרי מוצפן, כגון מידע הקשור לטביעות אצבע, בלא שימוש במאגר מרכזי ובאופן שאינו מאפשר לאחזר את המידע.

**מפלגת זהות תבטל לאלתר את חוק המאגר הביומטרי,
ובפרט את המאגר עצמו,
ותשיב לאזרח את פרטיותו ואת חירותו**

הסכנה לפשיעה חמורה באמצעות נתונים, שדליפתם מן המאגר היא רק עניין של זמן, גדולה לאין ערוך מן הסכנה הכרוכה בזיוף מסמכים הקיימת כיום. רצונה של המדינה בקיום מאגר כזה נעוץ בסיבה אחרת: למשטר יש נטייה טבעית לשאוף להרחבת סמכויותיו על חשבון חירויות האזרח – והתירוץ האולטימטיבי לכך הוא בדרך כלל ביטחון האזרחים. החזקת מידע על האזרחים היא כוח המצוי בידיו של השלטון, וככל שהמידע הזה רב יותר – כך גדול כוחו של השלטון. במקרה של המאגר הביומטרי האיוולת זועקת לשמיים, שכן כאמור ישנם פתרונות – בלי מאגר – לכל הבעיות שהמאגר בא לפתור באופן רשמי.

מפלגת זהות תבטל לאלתר את חוק המאגר הביומטרי, ובפרט את המאגר עצמו, ותשיב לאזרח את פרטיותו ואת חירותו.

155. למשל זיהוי אנשים שמופיעים בתמונות מהפגנות או ברשתות חברתיות.

סכנת הכסף הדיגיטלי והסרת המגבלות על הכסף המזומן

כיום מדינת ישראל מנסה לאסור החזקת מזומן בסכום העולה על 200 אלף שקל, ומגבילה עסקאות במזומן עד 6,000 שקל לעסקים ועד 15,000 שקל לאנשים פרטיים, בנימוק של מלחמה בהון השחור: כשאין מזומן – המדינה יודעת על כל עסקה שהאזרח מבצע. הכוח שהדבר נותן לממשלות הוא לא דמוקרטי ולא מידתי: בעזרת כסף דיגיטלי ממשלה יכולה לעקוב אחר האזרח ולהצר את צעדיו. מגמה זו נוהגת כיום בסין, שם יש למדינה ניקוד לאזרחים על פי התנהגותם בפרמטרים שונים, והממשל שואף לנתב את התנהגות האזרחים.¹⁵⁶ בקנדה, לאחר שנהגו המשאיות הקיפו את הפרלמנט במחאה על מדיניות "הדרכון הירוק" שניתן למתחסנים לקורונה, פיזר ראש הממשלה טרודו את ההפגנה על ידי כך שהוא ביטל להם את רישיונות המשאית וסגר את חשבונות הבנק שלהם ואף של האנשים שתרמו להם כסף. ארצות הברית הגדילה לעשות: היא סגרה חשבונות בנקים של ישראלים שמחו על הכנסת משאיות אספקה לאויב העזתי במהלך מלחמת חרבות ברזל.

**אנו מתנגדים להחלפת הכסף המזומן
בכסף דיגיטלי שבנק ישראל מקדם.
סחר במטבעות דיגיטליים אינו בכלל זה,
כיוון שהם חלק מן הסחר החופשי**

לכן מפלגת זהות מתנגדת להתערבות המדינה בכיסו של האזרח, דהיינו בניהול ההכנסות וההוצאות שלו, ובפרט אנו מתנגדים להחלפת הכסף המזומן בכסף דיגיטלי שבנק ישראל מקדם.¹⁵⁷ סחר במטבעות דיגיטליים, כמו קריפטו, אינו בכלל זה, כיוון שהמטבעות האלה הם חלק מן הסחר החופשי.

156. "הרודנות הדיגיטלית" תשמש ככלי לאכיפה פוליטית ותשתלב עם מערכת "הדירוג החברתי" הסינית. אף שהיואן הדיגיטלי לא צפוי להחליף את הדולר כמטבע רזרבה בקרוב, הוא מציב מודל לחיקוי עבור משטרים אחרים

(Yaya J. Fanusie and Emily Jin, "China's Digital Currency Adding Financial Data to Digital Authoritarianism", *Center for a New American Security, Energy, Economics & Security*, Jan. 2021).

157. שקל דיגיטלי, ובהמשך CBDC – Central Bank Digital Currency.

היחס למרי אזרחי בלתי אליים

מדינות החירות המפותחות הכירו בקיומם של מצבים המצדיקים מעבר פורמלי על החוק. נורמות וכללי התנהגות במקרים כאלה נעשו לאחד מיסודותיה של הדמוקרטיה המודרנית. כשמדובר ביחידים זו סרבנות אידאולוגית, ואילו כשמדובר בציבור שלם – זהו "אי-ציות אזרחי", או בתרגום הלא מדויק שהשתרש בארץ: מרי אזרחי בלתי אליים. המרי האזרחי ההמוני נושא מסר בעל משמעות רבה יותר מסרבנותם של בודדים. ציבורים רחבים שאינם מסוגלים עוד להשלים עם עוולות השלטון ומוכנים לעבור פסיבית על החוק ולשלם את המחיר הכרוך בכך, מצביעים על עוול קיצוני ששלטון חסר רגישות הולך את נתיניו לתוכו.¹⁵⁸

מאפייניו המובהקים של אי-ציות אזרחי לגיטימי לשלטון שנבחר כדין הם:

1. האזרחים העוברים על החוק מקבלים את מרות הממשלה ואינם מערערים על הלגיטימיות שלה, אלא רק על הלגיטימיות המוסרית של החלטה מסוימת.
2. האזרחים העוברים על החוק מכבדים את החוק ונכונים לשאת בעונש, כלומר אינם מבקשים לייצר אנרכיה.
3. האזרחים העוברים על החוק מקפידים שלא לגלוש לאלימות.

**יש להבחין בין מחאות אלימות
למחאות בלתי אלימות,
ולהימנע משימוש באלימות
כלפי מאבקים שאינם אלימים**

התפרצות רחבה של מרי אזרחי עומדת כמבחן מצוין למהותו הדמוקרטית של השלטון. האדם הפשוט אינו מעוניין מטבעו לעבור על החוק, אלא לדאוג לחייו התקינים, למשפחתו ולפרנסתו, והוא מעוניין בטבעיות להיות מובל על ידי הנהגה ברורה ולציית לה. הציות הוא טבע אנושי, ושבירת מחסום הציות היא פעולה הנוגדת את טבע האדם. ציבור שלם היוצא לרחובות בצורה מרוסנת – בשונה מאספסוף – ומוכן לשלם את המחיר הכרוך בעבירה על החוק, חייב להדליק אצל כל שלטון דמוקרטי נורת אזהרה אדומה הזועקת: הפרתם את כללי המשחק. לא את הכללים הפורמליים, אלא את הכללים החשובים יותר, המהווים תשתית בסיסית לערכי הלאום. שלטון המתעלם ממחאה שכזאת – גם אם החוק לצידו – אינו יכול להתהדר בתואר דמוקרטי. הקו הברור הנמתח בין החיוב בשמירת החוק והסדר, לבין הצורך הנדיר אך החיוני בהפרתו במצבים מסוימים – מאפשר קיום וביצור של שני העקרונות כאחד: עקרון שמירת החוק והעיקרון המוסרי.

158. להרחבה: משה פייגלין, **האדם מחפש זהות**, בשער "זהות, חירות וחובת האי-ציות".

מקובל כיום כי בכל המקרים שבהם פרץ מרי אזרחי בדמוקרטיה המערבית, קידם מרי זה את שלטון החוק והדמוקרטיה באותן מדינות ומנע עיוותים מוסריים קשים אשר פשו בממסדיהן. מדובר כאן בכלי מאזן וחשוב מאין כמותו נגד שרירות הלב השלטונית, כלי שתמיד היטיב עם המדינות שקיבלוהו עליהן, ומעולם לא הוביל לאנרכיה.¹⁵⁹

המצב כיום: אנרכיה ואכיפה ברחיק

בישראל, מאז הקמתה, לא התפתח יחס שכזה כלפי המושג מרי אזרחי. בכל פעם שאזרחים ניסו למחות, באופן בלתי אליים ובעודם עוברים על החוק, נגד מדיניות שנתפסה בעיניהם כעוולה יסודית – תגובת המדינה הייתה דיכוי אליים של התופעה, במקביל לניסיון תמידי לצייר את המפגינים בתור הצד האלים שהאלימות כלפיו היא הכרח בל יגונה.

שונה הייתה המחאה נגד ממשלת הימין ב-2023, בשם חשש מחוקים שעוד לא נחקקו. במחאה זו הופרו שלושת כללי היסוד של מרי אזרחי בלתי אליים:

1. המחאה לא קיבלה על עצמה את הלגיטימיות של הממשלה הנבחרת.
2. לא הייתה שום נכונות לשאת בעונש, להפך: הייתה זו מחאה פריווילגית שידעה כי לא תיענש.
3. הייתה זו מחאה אלימה, פיזית ומילולית.

יתרה מזאת, המחאה זכתה לגיבוי ולעידוד משדרות הפקידות הבכירה במוסדות השלטון בישראל, כולל היועצת המשפטית לממשלה, מה שהביא לאנרכיה ולאכיפה ברחיק. כך הפכו לעניין שבשגרה הפרות סדר, כמו הרס תשתיות כבישים, שבעבר דוכאו באכזריות.

לעומת מחאת 2023, בשנות ה-90 מפגינים פסיביים מטעם תנועת "זו ארצנו" חוו על בשרם, גבם ועצמותיהם את אלימותם הקשה של השוטרים, שנשלחו למטרה זו על ידי ממשלת ישראל.¹⁶⁰ משורשיה של "זו ארצנו" צמחה מפלגת זהות, הרואה מציאות זו כחולי מוסרי שיש לבער מהנוף הישראלי.

מעבר לכך, גישה זו של המדינה היא-היא האחראית לצמיחתן של קבוצות שוליים אלימות ברחבי הקשת הפוליטית. כאשר הממשלה לא מסוגלת להתייחס בנחישות לא אלימה למפגינים פסיביים ובכך לתת לעם לבטא את התנגדותו למדיניותה, ובחרת במקום זאת את דרך ההפחדה הכוחנית – היא מזמינה התנגדות אלימה ישירה מצד מי שמתייחס מהיכולת להשפיע על הציבוריות בדרכים שאינן אלימות.

159. עד לפסקה זו, סעיף המרי האזרחי מצוטט מספרו של משה פייגלין **קץ הנורמליות**, עמ' 113–114.

160. להרחבה: משה פייגלין, **קץ הנורמליות**.

הפתרון: הבחנה בין סוגי מחאות

זהות מתחייבת להוביל מדיניות המבחינה בין מחאות אלימות למחאות בלתי אלימות, ומתחייבת להימנע משימוש באלימות כלפי מאבקים שאינם אלימים, אפילו אם יש בהם מעבר על החוק. יש די והותר כלים משפטיים בידי המדינה להתמודד עם הפרת חוק, וממשלה הבטוחה במדיניותה לא צריכה לחשוש משפיטתם של מפגינים המוכנים לעבור על החוק במלוא חומרת הדין על עבירותיהם. השימוש המשטרתי באלימות צריך להיות מוגבל אך ורק להתמודדות עם הפגנות אלימות באמת.

אנו מאמינים שכאשר הממשלה תכיר בהבדל היסודי שבין מרי אלים למרי שאיננו כזה, גם יכולתה להתמודד עם הפגנות אלימות באמת תגדל מאוד. הרי כשהמשטרה אלימה כלפי כולם – אין לה לגיטימציה ציבורית להיות אלימה כלפי איש. כך, בעת שיהיה ידוע שהמשטרה מפעילה כוח רק כלפי מי שמפעיל כוח בעצמו – תהיה בידה הלגיטימציה המלאה הדרושה לפעולה במלוא העוצמה נגד כל מי שמנסה לכפות את עצמו באלימות על החברה.

הזכות לשאת נשק

זהות רואה בזכות לנשיאת נשק להגנה עצמית אחת מזכויות האדם הבסיסיות, הנובעת ישירות מהזכות להגנה עצמית. לא המדינה היא הסמכות המעניקה לאדם את הזכות להגן על עצמו; סמכותה היא רק לשלול את הזכות לשאת נשק ממי שמסכן את החברה, במזיד או בשגגה. כשהמדינה מונעת מהאזרחים להחזיק נשק להגנה עצמית, היא חותרת תחת הזכות הזאת.¹⁶¹ הטענה של המדינה היא שהדבר נעשה למען ביטחוננו, אך האמת היא שאין בכך ולא כלום עם שמירה על ביטחון הציבור: ההגבלות נובעות מרצונה הטבעי של המדינה לשלוט ולפקח על חיי האזרחים ולשמר את תלותם בה. לא לחינם כאשר רודנים עולים לשלטון הם ממהרים לאסוף את הנשק מידי האזרחים.

אזרח נורמטיבי חמוש הוא שותף להגנה על ביטחון הציבור

קשה גם להאמין שהאיסור הנוכחי נובע מחשש לשימוש לא אחראי של האזרחים בנשק. האיסור חל כיום גם על רובם המוחלט של יוצאי צה"ל, כלומר על אנשים שבגיל 18 מדינת ישראל כבר הפקידה בידיהם נשק, ולעיתים אף חייבה אותם לצאת איתו לביתם במהלך שירותם הצבאי. לא ייתכן שהמדינה סומכת על שיקול דעתם של אותם חיילים בסדיר ובמילואים כשהם משרתים את צרכיה ומגינים עליה — אך אינה סומכת עליהם כשהם מבקשים לממש את זכותם להגן על עצמם.

המצב כיום: אזרחים חמושים — יותר ביטחון

כשהאזרחים מפקידים בידי המדינה את הזכות להפעיל כוח, הם אינם מוותרים על זכותם היסודית להגן על חייהם, על חיי משפחותיהם ועל חיי הסובבים אותם מפני איום מיידי באלימות. זוהי זכות שאין לוותר עליה, ולו בגלל שמן הרגע שבו מתגלה הסכנה ועד הרגע שבו כוחות הביטחון מגיעים לזירה, אין בנמצא אדם אחר שיוכל להגן עליהם. ואומנם, את רוב הפיגועים בישראל בולמים אזרחים חמושים, והם גם שבלמו חלק נכבד מפלישת הערבים מעזה ב־7 באוקטובר.¹⁶²

161. התיקון השני לחוקת ארה"ב קובע:

"The right of the people to keep and bear arms, shall not be infringed."

162. אור גואטה, "16 מחבלים תקפו את המושב, 70 תושבים 'נתפסו מוכנים': תחקיר הקרב בעין הבשור", **דבר**, 31.10.2025; "תחקיר הקרב בפרי גן: כיתת הכוננות של שלומית הצילה את היישוב", **ערוץ 7**, 12.6.2025; "זמן אמת עונה 8 | פרק 5 — חברי כיתת הכוננות של כפר עזה מספרים את

גם במקרים של פשיעה, אם יותר לאזרחים להחזיק נשק להגנה עצמית הם יהיו מוגנים יותר: פושעים ייאלצו לחשוב פעמיים לפני שהם מבצעים שוד או פורצים לבית באישון לילה בשל החשש להיתקל באזרח חמוש. כבר כיום יש במגזר הערבי בתוך תחומי "הקו הירוק" קרוב לחצי מיליון נשקים "ארוכים" לא חוקיים, כולל מקלעים ועוד אמצעי לחימה התקפיים — זוהי סכנה אסטרטגית!¹⁶³ ועם זאת, מי שמושפעים מהאיסור הנוכחי לשאת נשק הם בעיקר אזרחים שומרי חוק.

הפתרון: הרחבת ההיתר

בזמן כהונתה של הכנסת ה-20, בעקבות גלי הפיגועים, הצליח השר לביטחון פנים גלעד ארדן לקדם מדיניות המרחיבה באופן ניכר את אוכלוסיית הזכאים לנשיאת נשק, כך שתכלול את כל לוחמי החי"ר. אין לנו אלא לברך על הצעדים הללו — אך יש להסתייג מן ההצמדה של הזכות לנשיאת הנשק למצב ביטחוני מסוים, אלא לראות בה זכות בסיסית.

כצעד ראשון למימוש הזכות להגנה עצמית, נתיר לכל יוצא צבא — שאין לו עבר אלים ומגבלות גופניות ונפשיות ידועות — לקבל רישיון לשאת נשק להגנה עצמית, בכפוף להשלמת קורס שימוש באקדח. במקביל, נגבש תוכנית כדי להרחיב את ההיתר מיוצאי צבא בלבד לכל אזרחי ישראל. כמו כן, כל בוגר צבא בעל הכשרה מתאימה ישוחרר עם נשקו הביתה, כפי שנתאר בהמשך בשער השישי, בפרק מודל הגיוס לצה"ל.

הסיפור המלא על מה שקרה ב-7.10, "YouTube", הועלה על ידי כאן 11 — תאגיד השידור הישראלי, 22.5.2024.

163. "לא פחות מ-400 אלף כלי נשק, 400 אלף!" — ח"כ רביבו על הנשק הלא חוקי בחברה הערבית ב- הזירה המרכזית, "YouTube", הועלה על ידי ערוץ כנסת, 27.8.2023; רנין בולוס, "איך יכול להיות שיש 400 אלף כלי נשק בחברה הערבית?" **רלוונט**, 4.10.2024; טל סבג, "מחר יכולה להיות מתקפה, יש מאות אלפי נשקים בגליל ובנגב", **חדשות 24**, 3.12.2025.

טיפול ב"פרוטקשן"

תופעת הפרוטקשן היא איום קיומי, המסוכן לאזרחי ישראל כמו האיומים החיצוניים. גבולות ישראל מופקרים כי יישובי הספר היהודיים ננטשים בגללו, והוא מקריס את הריבונות ואת ביטחון ישראל. תופעה זו היא קודם כול ביטחונית ממדרגה ראשונה, ורק אחר כך פלילית. לכן יש להעביר את הטיפול בפרוטקשן לשב"כ ולהשתמש בכלי המלחמה הכבדים ביותר בארסנל.

יש להילחם בתופעת ה"פרוטקשן"

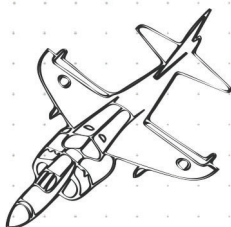
כבטור לכל דבר,

על ידי החמרת ענישה דרסטית

לצד זאת, דרושה חקיקה שתגדיר פרוטקשן כפעילות טרור מהרף החמור ביותר. כך יש לשלול אזרחות מכל מי שקשור לפרוטקשן, ואף מקרובי משפחתו ממדרגה ראשונה. כמו כן יש להתאים את נוהל הפתיחה באש, כולל לאזרחים נושאי נשק ברישיון, כלפי הפושעים בזמן תקיפה. במקרים רבים בעולם שהופעלה בהם מדיניות כזאת, נרשמה הצלחה ברורה במיגור התופעה.

שער שישי

ביטחון ישראל

תפיסת הביטחון הלאומית

ביטול זרועות הפרוגרס בצבא

הקוד המוסרי של צבא ישראל

מודל הגיוס לצה"ל

האיום ממעצמות האסלאם

הסיוע הצבאי האמריקני ומחירו

מהות האויב ודרכי ההתמודדות עימו

מדיניות שחרור חטופים

תפיסת הביטחון הלאומית

המצב כיום: סבבים והכלה במקום ניצחון

במדינה שקמה בעקבות השואה ושבה עדיין נרצחים יהודים בשל יהדותם – כמו שקרה ב"יום שואה" אחד ב-7 באוקטובר 2023 – אתוס הביטחון הוא הבסיס הלאומי. לכן, במשך שנים נתפס הרמטכ"ל כ"כהן גדול" והאלופים כמשרתים בקודש, והציבור הסתמך על המומחים הבכירים – בוגרי מערכת פריווילגית החברים בקליקה סגורה בעלת זכויות יתר ששימרה את עצמה ואת דעותיה, מה שחסם ביקורת אפקטיבית. בעשורים האחרונים אימצו הבכירים בצה"ל ובזרועות הביטחון גישות פרוגרסיביות קיצוניות שספגו בהשתלמויות בארצות הברית, גישות שהתעלמו מהריבונות של מדינת ישראל וביטלו הן את הזהות הלאומית הן את הערכים שהיא משקפת. **כך נעשה צה"ל לכוח שיטור**, ואסטרטגיית ההפעלה שלו נבנתה על סמך זה: מחד גיסא – יותר חומות, גדרות מתוחכמות, יחידות מיוחדות לחיסולים ממוקדים, כוחות מסכלים, חיל אוויר ומודיעין; ומאידך גיסא – פחות ופחות כוחות מתמרנים, כובשים ומכריעים. כוח השיטור הזה גם פועל נגד "קיצוניים מכל הצדדים", כפי שמתבטא בעוונות של רוב בכירי צה"ל ושב"כ להתנחלויות ולמתנחלים ביהודה ושומרון. אלו רואים במתנחלים חלק מהבעיה הביטחונית, בעוד מחבלי הרשות הפלסטינית נחשבו שותפים לביטחון – לעיתים אף לאחר שקרסה המערכת הפריווילגית ב-7 באוקטובר.

מתקפת הזוועות של 7 באוקטובר ניפצה לרסיסים גם את תפיסת הביטחון הישראלית שקדמה לה, שאפשר לסכמה בשתי מילים: "וילה בג'ונגל".¹⁶⁴ תפיסה זו, שהתפתחה מתוך הסכמי אוסלו, מחקה מהלוקסיקון הצה"לי את ערך הניצחון, ומנסחי הקוד האתי של צה"ל אף ראו בו ערך שלילי. על פי התפיסה הפרוגרסיבית החדשה, הלגיטימציה היחידה להפעלת כוח היא הצורך בהגנה עצמית,¹⁶⁵ ולכן ניצחון – שמשמעו הכרעת האויב – חורג מן ההגדרה הזאת ואינו לגיטימי. מדיניות ההכלה הזאת הנציחה את הלגיטימיות של אלימות מתמשכת נגד ישראל, החלישה את הלגיטימיות של קיום המדינה בעיני העולם, ודרשה משאבים עצומים של שיטור והתמגנות כדי לתחזק את אשליית הווילה בג'ונגל. מחיר ההרוגים, הפצועים ונזקי הטרור הלך ועלה. את הסיאוב הפרוגרסיבי העמוק הזה ביטא יותר מכול נאום סגן הרמטכ"ל יאיר גולן ביום השואה תשע"ו, שבו דימה את החברה הישראלית לגרמניה הקדם-נאצית.

164. את הביטוי טבע אהוד ברק בשנת 2006.

165. Eric Wester, "Last Resort and Preemption: Using Armed Force as a Moral and Penultimate Choice", *The US Army War College Press*, 2007.

תפיסות פמיניסטיות חדרו לצה"ל וביטלו גם הן את החתירה לניצחון: היוה"ל¹⁶⁶ נעשתה לשומרת סף פרוגרסיבית, ובהמשך קודמה ממלאת התפקיד יפעת תומר-ירושלמי לתפקיד הפצ"רית – וקיבלה דרגת אלוף שאינו כפוף לרמטכ"ל אלא ישירות ליועמ"שית. אותה פצ"רית פעלה נמרצות להפיל חיילי מילואים שלחמו ב-7 באוקטובר ולאחר מכן: מתוך דאגה לשלום המחבלים, בפקודתה נעצרו לוחמי כוח 100 כאחרוני המחבלים,¹⁶⁷ כיאה לשיטה הפרוגרסיבית של ה"קיצוניים משני הצדדים". כך הוכפף צה"ל, ערכית ומבצעית, לנושאי דגלם של ערכי הפרוגרס. ביטוי נוסף לכך היה בדברי ראש אמ"ן אהרון חליוה, שאמר כשנה לפני האסון כי "משבר האקלים הוא גורם עיקרי בחשיבה האסטרטגית", ואילו על שאר הגזרות אמר: "אנו בשליטה".¹⁶⁸

מסבבים והכלה לניצחון מתוך ייעוד – כיבוש, גירוש והתיישבות

ב-7 באוקטובר הכול קרס. צמרת צה"ל נותרה המומה ובלי תוכנית הכרעה. חמאס נבלם בזכות גבורת כיתות הכוננות, אזרחים חמושים, שוטרים ולוחמים שפעלו כיחידים למרות מחדלי הפיקוד. אולם מערכת הביטחון לא הפיקה לקח מהותי והיא ממשיכה לפעול מתוך אותה תודעה: במקום כיבוש מהיר של כל רצועת עזה, גירוש העזתים והתיישבות יהודית, התוותה הצמרת מדיניות של פשיטות; ובגבול הצפון לא ניצל צה"ל את הישגי מבצע הביפרים, חיסול נסראללה ונפילת אסד, ובמקום כיבוש עד הליטני ומחוז סוויידא מול התנגדות מזערית, הסתפק צה"ל בהשמדה ונסוג. **מערכת הביטחון ממשיכה להוסיף עוד גדרות, מבלי להבין שהקונספציה כולה התנפצה.**

הפתרון: חזרה לניצחון מתוך ייעוד

תפיסת ביטחון צריכה לשרת לא רק את גופה של האומה אלא גם את נשמתה וערכיה. ארצות הברית אינה מחזיקה בנושאות מטוסים כדי להגן על חופי ניו יורק או קליפורניה; היא עושה זאת מתוך תפיסת ביטחון מעצמתית. גם הצבא הצרפתי והאוסטרלי אינם בנויים רק כדי להגן

166. יועצת הרמטכ"ל לענייני מגדר – מונח פרוגרסיבי – שלפנים נקראה היוה"ל: יועצת הרמטכ"ל לענייני נשים.

167. היא פקדה גם לפרסם את הסרטון המפוברק, ובכתבה נטענו טענות חמורות ומומצאות נגד הלוחמים. הסרטון וההאשמה הראשונית נגד לוחמי כוח 100 הביאו לגל אנטישמיות בעולם ולפגיעה בחטופים במנהרות בעזה.

168. "שיחה אחד על אחד עם ראש אמ"ן, האלוף אהרון חליוה בכנס המכון למדיניות נגד טרור, אוניברסיטת רייכמן", **YouTube**, פורסם בתאריך 13 בספטמבר 2022.

על המולדת, אלא משקפים את האופן שבו אומותיהם תופסות את מקומן במרחב. טלטלת 7 באוקטובר הייתה צריכה לייצר דיון לאומי מעמיק בשאלה כיצד ישראל רואה את עצמה וכיצד עליה לבנות את כוחה בהתאם לכך.

זהות טוענת כי על מדינת ישראל לזנוח את תפיסת הווילה בג'ונגל, ולהתחיל לראות בעצמה את המעצמה האזורית הדומיננטית במזרח התיכון, מעצמה המשקפת את ערכי הנצח שהביא עמנו לעולם, ערכים שמתוכם נוצרה הציוויליזציה המערבית.¹⁶⁹ כמעצמה אזורית, על מדינת ישראל להרחיב את גבולותיה, לשאוף לשליטה ישירה או עקיפה בכל מרחבי ארץ ישראל התנ"כית, ולהביא לכך ששום גורם באזור אינו מעז לאתגר את האינטרסים שלה. מתוך התודעה הזאת צריך להיבנות מחדש צבא ישראל. את תפיסת הקיום לשם קיום – הווילה בג'ונגל – צריכה להחליף תפיסת הקיום לשם ייעוד. **מי שכל עניינו הוא שמירת הקיום בלבד, חזקה עליו שגם על הקיום לא יצליח לשמור.**

הפתרון שזהות מאמינה בו הוא שילוב של שיקום ערכי צה"ל ושל בניית אסטרטגיה וטקטיקות התואמות את הערכים הללו. מפלגת זהות תגביל את ההתערבות המשפטית, תייצר מעטפת מוסרית, ותחזיר לצה"ל את האמונה בצדקת דרכו. כפי שיפורט בהמשך, הגיוס לצבא יהיה ממוקד ויכלול שכר הוגן, אמצעי הלחימה יותאמו לצרכים, פסי הייצור יוחזרו לישראל, וכל השפעה זרה תצומצם למעט ההכרחי.

אימון מקצועי מלא, הגדרת אויב ברורה (ארגון או מדינה, ולא אמצעים), פגיעה במנהיגות האויב: עם מילוי היעדים האלה אפשר להשיג ניצחון. דור המפקדים שצמח בעולם נרטיבים פרוגרסיביים בלי אמת, בלי צדק ובלי שאיפה לניצחון יפנה את מקומו למפקדי דור הגבורה, כי **כשאין ניצחון, המלחמה לעולם אינה נגמרת. וכשהמלחמה איננה נגמרת, גם השלום אינו יכול להתחיל.**

169. להרחבה: משה פייגלין, **האדם מחפש זהות**, בפרק "אתגר המשמעות הישראלי".

סור מרע:

ביטול זרועות הפרוגרס בצבא

מטרתו היחידה של הצבא היא לנצח בקרב ולהביא ביטחון לעם היושב בציון. לכן הוא יכלול רק יחידות שעושות זאת, בין כלוחמים ובין כתומכי לחימה. יחידות ותפקידים שמפריעים לחימה ייסגרו לאלתר. בין היתר:

- ♦ **מסמכי הקוד האתי ורוח צה"ל** יבוטלו לאלתר. במקומם תציב זהות את הקוד המוסרי של צבא ישראל (ראו בפרק הבא).
- ♦ **יחידת יועצת הרמטכ"ל לענייני מגדר** (יוה"ם) בראשות מפקדת בדרגת תת־אלוף תיסגר לאלתר. יחידה זו היא חיל חלוץ של כוחות הפרוגרס העולמי וערכיו, והיא פוגעת בחוסן הצבא וביכולתו לנצח.¹⁷⁰
- ♦ **גלי צה"ל** וגופים ביטחוניים המעורבים בתקשורת אזרחית ייסגרו לאלתר.
- ♦ **דוברי צה"ל, שב"כ והמוסד** יהיו אזרחים במשרד ראש הממשלה ובמשרד הביטחון. גופי הביטחון עוסקים במלחמה, ולא בדוברות ובייצור תודעה.

יחידות ותפקידים שמפריעים לחימה ייסגרו לאלתר

- ♦ **הפרקליטות הצבאית** תצומצם לנושאי הליבה: הגנה על לוחמי צה"ל מפני תביעות מגורמי חוץ, וטיפול בעניינים משמעתיים פנים־צבאיים. תחת מפלגת זהות, דרגת הפצ"ר תורד מאלוף לסגן אלוף, ויחידתו תצומצם למספר קטן של משפטינים אזרחים עובדי צה"ל, הנחוצים לנושאי הליבה. לא יהיו יותר גרורות של הפצ"ר הצמודות לכוחות הלוחמים.¹⁷¹ אם הרמטכ"ל ירצה – יתייעץ עם הפרקליט, ובשום אופן לא יהיה הפצ"ר קשור למעגל האש.
- ♦ **חיל החינוך** יבוטל.
- ♦ **מתאם פעולות הממשלה בשטחים (מתפ"ש), המינהל האזרחי ושאר יחידות התיאום עם ה"פלסטינים"** הוקמו בהדרגה לאחר שחרור חבלי ארצנו ביהודה שומרון ועזה במטרה

170. יחידה זו היא התפתחות חסרת פרופורציה: מחיל נשים בראשות סא"ל – אל יחידה בראשות מפקדת בדרגת תת־אלוף.

171. ההנחיות של הפצ"ר לצבא היו קטלניות ללוחמינו: מאות לוחמים נפלו בעזה כשנכנסו למבנים ממוכדים מכיוון שהחלופה של מצור אפקטיבי נדחתה.

לטפל בסוגיות האזרחיות של האוכלוסייה האזרחית תחת המשטר הצבאי. בעקבות הסכמי אוסלו, המתפ"ש מתעסק בתיאום ביטחוני ואזרחי מול "הרשות הפלסטינית" ומול ארגוני זכויות אדם הפועלים ביש"ע, ולמעשה זוהי עוד זרוע של הפרוגרס בתוך הצבא: הם פועלים מתוך הנחות היסוד של הסכמי אוסלו וחותרים ליישומם, תוך חיזוק אחיזת הערבים והחלשת האחיזה היהודית ביו"ש. זהות תפעל לסגירת היחידות הללו. הפעילויות שנחוצות לטיפול באוכלוסייה האזרחית יועברו למטה הכללי, עד שתחול התוכנית המדינית של זהות (כפי שיפורט בשער שביעי – התוכנית המדינית), אז הטיפול האזרחי יהיה תחת משרדי הממשלה.

ועשה טוב: הקוד המוסרי של צבא ישראל

**הקוד המוסרי של צבא ישראל יחייב חתירה לניצחון
מתוך עמדה מוסרית של מיגור הרע,
תוך תיעדוף חיי חיילינו על חיי אוכלוסיית האויב**

יש לנסח לצבא קוד מוסרי שישקף את ייעודו. ואכן, כמה גופים לאומיים ואמוניים כבר הציעו חלופות¹⁷² לקוד האתי של צה"ל.¹⁷³ העקרונות המנחים חייבים יהיו להתבסס על:

- ♦ "אם בא להרגך — השכם להורגו" (בבלי, סנהדרין עב, ע"א).
- ♦ "אֶרְדָּפָה אִיבִי וְאֶשְׁמִידֶם וְלֹא אָשׁוּב עַד כְּלוֹתֶם" (שמואל ב כב, לח).
- ♦ מיגור הרשע הוא צו מוסרי וטובת האנושות כולה.
- ♦ אני מוכן למסור את נפשי למען עמי וארצי.
- ♦ אוכלוסייה תומכת טרור היא אויב.
- ♦ יש לציית בקפדנות לפקודות חוקיות ומוסריות, אולם פקודה לסכן חיי אזרחים או חיילים כדי לשמור על אויב היא בלתי חוקית ובלתי מוסרית בעליל.

172. "משיב הרוח" לצה"ל — הצעת חלופה יהודית למסמך 'רוח צה"ל', תורת המדינה, תשפ"ו.

173. ראו במסמך "רוח צה"ל".

מודל הגיוס לצה"ל

כל העם צבא וכל הארץ חזית

המצב כיום: פער בין תפקיד הצבא למציאות החברתית והביטחונית

עם קום המדינה הגדירה הנהגת המדינה לצבא תפקיד נוסף מלבד הגנה: כור היתוך של חלקי החברה. כך הוסטה תשומת הלב של הצבא מטיפול בלעדי בנושאים ביטחוניים, ועברה גם למעורבות בתהליכים של התפתחות החברה בישראל. בעשורים האחרונים, עם השתלטות התפיסה הפרוגרסיבית על ראשי הצבא, הוא השתנה מגורם מלכד למגרש שמנוצל לצורך התגוששות בין מגמות שונות בחברה. הדבר פוגע קשות בצבא, ומקשה על חלקים רבים לקחת חלק במשימה המשותפת.

כמו כן, מאז החלת גיוס החובה לצה"ל במתכונתו המקורית, חלו שינויים גדולים המחייבים בחינה מחדש של מודל הגיוס: האיומים הביטחוניים, הטכנולוגיה הצבאית, הדמוגרפיה והרכב החברה הישראלית. גם יחס ה"היצע" וה"ביקוש" של כוח האדם לצה"ל השתנה: המחסור בכוח האדם שהצבא סובל ממנו הוא של חיילים איכותיים שנדרשים לעבור הכשרה מקצועית ממושכת. במקביל נדרש שירות קבע ממושך,¹⁷⁴ כדי להחזיר במלואה את ההשקעה המקצועית בהכשרת הלוחמים ותומכי הלחימה. מנגד, דווקא בגלל השינוי הזה בצורכי הצבא, יש כיום יותר ויותר מגויסי חובה שאין בהם צורך אמיתי. הצבא נאלץ להחזיקם בשירות לאורך שנתיים או שלוש, בתפקידים לא-חינוניים, עד כדי אבטלה סמויה.

הפתרון: גיוס קצר לכולם, נשק בבית, שירות קבע מורחב

מודל הגיוס המעודכן צריך לתת בראש ובראשונה מענה ביטחוני למגוון הזירות בשלושת מעגלי האיום: איומים שמחוץ לגבולות המדינה – איראן, מצרים, חות'ים ועוד; האיומים לאורך הגבולות; והאיומים המגיע מתוך גבולות המדינה – הן ביו"ש הן בתוך הקו הירוק. ואולם לצד זאת, צריך מודל הגיוס להביא בחשבון כי גיוס לשנים ארוכות של כל החברה בין הגילים 18–21, גם של מי שאינו מועיל – אינו תורם לביטחון ואף מזיק לצבא, לחברה ולפרט. הנזק לצבא נוצר בשל היעדר תמחור של כוח האדם, המוביל לחוסר יעילות בהקצאת משאבים ולצמיחה של אבטלה סמויה ושל בעיות משמעת. ברמת הכלל, הסטת הון אנושי צעיר למשימות

174. בשנים האחרונות קבע הצבא שלוחמי סיירת מטכ"ל נדרשים לשרת שלוש שנים בשירות קבע. כמו כן הונהג שירות קבע לעוד יחידות מובחרות, והוארך מסלול הכשרת מפקדים לוחמים כגון תוכנית ארו.

בעלות תוחלת נמוכה מהווה בלם לצמיחה החברתית והכלכלית של המשק כולו. מנקודת המבט של הפרט המגויס, חלה החמצה של שנות התפתחות קריטיות מבחינה מקצועית וכלכלית, לצד חשיפה לגורמי סיכון פסיכולוגיים עד כדי אובדנות.

**יחס ה"היצע" וה"ביקוש" של כוח האדם לצה"ל השתנה,
ויש להתחשב בשינויים הללו.
לצד זאת, מודל הגיוס של זהות ייתן בראש ובראשונה
מענה ביטחוני למגוון הזירות**

אנו מאמינים כי מודל הגיוס של זהות פותר את הצורך הביטחוני, את הצרכים החברתיים, ואת כל הרעות החולות שלעיל. כמו כן, כדי להימנע ממהפכה מהירה בגיוס לצה"ל, שתסכן את קיומנו, השינוי יבוצע בהדרגה. בשלבי הביניים ייבחנו הביצועים, וההתקדמות במתווה תימשך או תשתנה בהתאם לתוצאות ולהמלצות.

שלב א – גיוס חובה קצר לכולם

כפי שנוכחנו ב־7 באוקטובר, החברה האזרחית המגויסת היא הנותנת את מענה הראשוני לתרחיש פלישה המונית של האויב. אילו הייתה תורת ההגנה מבוססת על החברה המקומית המגויסת כמעגל הגנה ראשוני, הפלישה מעזה ב־7 באוקטובר הייתה נגמרת במצב שרוב הפולשים היו מחוסלים במקום, ובמקרים מסובכים יותר – היו האזרחים המגויסים מבודדים זירות עד להגעת כוחות קבע ייעודיים.

לכן, בשלב ראשון תעבור כל האוכלוסייה חיול נרחב: אימון בסיסי שלא יעלה על חודש ימים, ושחרור הביתה עם נשק וכספת. המחויילים ישובצו ליחידות מילואים, ובחייהם האזרחיים יסופחו ליחידות הגמ"ר ולכיתות הכוננות במקום מגוריהם.¹⁷⁵ צה"ל יוכל לגייס חיילים אלו לצורך ריענון קצר והצבה ליחידות לשעת חירום.

שלב ב – שירות משמעותי בתנאי קבע

בתום שלב א, מבין המעוניינים להמשיך ולשרת שירות משמעותי, יגייס הצבא בתנאי קבע את מי שנמצא מתאים. מלבד האימון והציוד המתקדמים ביותר, המתנדבים לשירות משמעותי יזכו

175. מאז מתקפת 7 באוקטובר, בעקבות הפנמת האיום על היישובים, מתחילים לראות ניצנים של היגיון במערכת הצבאית, הכולל מגמה לשילוב חרדים מגיל 26 להגנה באזור מגוריהם. ההצעה כוללת הכשרה קצרה וכניסה למאגר המילואים, כדי להשיג מענה לאיומים על יישובים חרדיים ביו"ש ובתנאי שירות המתאימים לציבור החרדי (אברהם חסון, "לקידום מסלול מילואים חדש: בכיר בצה"ל נפגש עם האדמו"ר מקרלין", ערוץ 14, 13.3.2026).

למשכורת מכובדת, ללימודים על חשבון הצבא, לעדיפות בקבלה להמשך לימודים אקדמיים עם תום השירות, לזכות ראשונים במשרות הממשלתיות ולעדיפות בקבלת משבצת קרקע לבנייה.

לצד זאת תינתן אפשרות לגיוס לאחד מכוחות הביטחון וההצלה – משטרה, שב"כ, כבאות, מד"א/הצלה ושב"ס – אם כי לזמן ממושך יותר, כולל הכשרה שנתית ושחרור ממילואים באותו גיל שבו משתחררים חיילי המילואים של צה"ל. גיוון זה בצורת השירות יענה על הצורך בגיוון חברתי ובצרכים המיוחדים של חלקים שונים בחברה. בכל יישוב ושכונה, אותם תושבים שהתגייסו והשתחררו – בתפקידי לחימה, הצלה, שיטור וכולי – יהיו מצוותים בשעת חירום לכוח המקומי, כפי שקיים כיום בחלק מיישובי הספר. מבנה חברתי זה ייתן מענה לתרחיש הייחוס של פלישת אויב מבחוץ והתקוממות של אויב מבפנים – תרחיש שבו הכוחות הארציים של הצבא, הביטחון וההצלה לא מצליחים להגיע בשל ריבוי זירות.

כוחות המילואים יהיו מורכבים ממשוחררי החיול הבסיסי וכן ממשוחררי צבא הקבע. במקרה חירום גיוסו גם אלו שעברו את ההכשרה הבסיסית – ויעברו אימון מתקדם לשיבוצם באזור המגורים שלהם, או אימון מתקדם יותר לשיבוץ בכוחות המתמרנים. אלו ואלו כבר מצוידים בנשק ובציוד לחימה בסיסי בביתם, כך שבמקרה חירום, זמן התגובה של אנשי המילואים אחרי חיול והצטיידות ביחידתם יצטמצם מיום לדקות, וכמות אנשי המילואים תגדל בהרבה. מי שישוחרר ממילואים יוכל ואף יומרץ להחזיק בביתו את הנשק מהסדיר, מהקבע או מהמילואים, בכפוף לריענון מזערי הנדרש למחזיק נשק.

האם זה מעשי?

חלק ניכר מן המודל של זהות נהוג למעשה כבר כיום בחיל האוויר, בחיל הים, במשמר הגבול, ביחידות שדה מיוחדות, ביחידות טכנולוגיות ועוד. הסיבה לכך היא שההכשרה ארוכה ושהניסיון הנצבר הוא קריטי. אנו סבורים כי הרחבת הגישה הזאת גם לשאר יחידות השדה תביא לשיפור הביטחון, ובפרט ביחידות הצריכות לחומים מיומנים.

מניין הכסף?

התקציב הנדרש להגדלת משכורות צבא הקבע קטן בהרבה מההכנסה הלאומית הצפויה עקב שילוב מחויבי הגיוס החדשים בשוק העבודה.¹⁷⁶ כמו כן, כיום כסף מתוך תקציב הביטחון מוסט

176. שילובם של בני 18–21 חזרה בחברה האזרחית מוערך כתוספת של יותר מחמישים מיליארד שקל בשנה, על פי דוחות משרד האוצר, וכפי שאפשר למצוא באתר של דרור לביא ובהרצאותיו בנושא מודל הצבא המקצועי שהוא מקדם. למרות הפערים הניכרים בין המודל של זהות לזה של לביא, הנתונים שהוא מציג הם בעלי ערך רב, ואפשר למצוא נקודות השקה בולטות בין הגישות.

לנושאים שאין להם דבר וחצי דבר עם ביטחון והם אף מזיקים לו, כגון תוספת הרמטכ"ל לבכירי הצבא כולל אלו שפרשו, ויחידות שלמות שצריכות להיסגר, כפי שציינו לעיל.

מדוע ירצו להתגייס?

אנו צופים כי הביקוש יהיה גבוה. כבר כיום הביקוש ליחידות השדה גדול מההיצע. מלבד זאת, ברגע שהגיוס יוביל ישירות לתנאי קבע, למשכורת יפה ולעדיפות בשלל נושאים בעת השחרור – הביקוש רק יעלה.

ומה עם החרדים?

ככל האוכלוסייה היהודית, גם החרדים יוכלו לבחור באימון קצר ובשחרור מהיר לביתם. האימון יוכל להיעשות במקום מגוריהם ובתנאים מותאמים לחלוטין לאורח חייהם. למשל, את האימון הקצר יוכלו לעשות בזמני הפוגה מהלימודים – "בין הזמנים" – כך שרציפות הלימוד לא תיפגע. מלבד עילויים של ממש אשר יעמדו במבחנים חיצוניים מחמירים ביותר, כולם יעברו את אותו תהליך חיול ואימון. מבדיקה שנערכה בקרב הציבור החרדי, גישה זו מוצאת חן מאוד בעיני רובם המוחלט.

והנשים?

כבכל צבאות תבל – למעט ישראל וקוריאה הצפונית – בחורות לא תחויבנה להתגייס, אך הן תוכלנה להתנדב לצבא.

ומה עם גיוס למי שאינם יהודים?

דרוזים וצ'רקסים יוכלו להתנדב לצה"ל לאחר בחינה פרטנית. ערבים יוכלו להתנדב בעבודות אזרחיות, לא בצבא.¹⁷⁷

177. יש תקדים לכך במדינות המערב, כולל שווייץ:

<https://www.ch.ch/en/safety-and-justice/military-service-and-civilian-service/>

השילוש הלא-קדוש: האיום ממעצמות האסלאם

האיום האיראני

”אם בא להרגך — השכם להרגו” (בבלי, סנהדרין)
 ”הדרך המהירה ביותר לסיים מלחמות, היא לחסל את המנוולים שמתחילים אותן”
 (הגנרל ג'ורג' פטון)

נשק גרעיני בשילוב עם טילים בליסטיים בידי איראן פירושו יכולת להרוס בבת אחת ערים בישראל. אל מול הסכנה הזאת, ישראל ממשיכה להצטייד באמצעי לחימה להתקפה ולהגנה ופועלת לעכב את תוכנית הגרעין האיראנית — כולל פגיעה חמורה במתקני הגרעין ובמשגרי הטילים במבצע ”עם כלביא” (2025), ואף פגיעה בראשי המשטר במבצע ”שאגת הארי” (2026). כפי שקרה במקרים קודמים, כשצה”ל תקף והרס את מתקני הגרעין בעיראק (1981) ובסוריה (2007), שיטה זו לא חיסלה את הסכנה.¹⁷⁸ אולם **עיקר הסכנה אינו טמון בנשק הגרעיני עצמו**: נשק כזה בידיה של איראן, עם כל אימתנות ממדי ההרס שלו, לא ישמיד כליל אפילו מדינה קטנה כישראל. אך החשש מפני אימת הנשק גרעיני בידי אויבינו מסמא את עינינו מלהבין את עיקר הסכנה שבנשק זה.¹⁷⁹

התגרענותה של איראן תגרום בהכרח למרוץ חימוש גרעיני וקונוונציונלי בכל המזרח התיכון, שיגדיל עוד יותר את האיום על ישראל. זהו תהליך שכבר החל,¹⁸⁰ והוא הואץ בעקבות הסכם הגרעין ב-2015 כשהתברר שארה”ב ושאר העולם מרשים לאיראן להגיע לסף הנשק הגרעיני בלי הפרעה. אפילו הסנקציות הכלכליות, שהעיקו מאוד על איראן, הוסרו אז, וכל ספקי הנשק בעולם (חוץ מישראל) עמדו בתור כדי לקבל את חלקם ב”רשימת הקניות” עתירת הממון של

178. על אף הנוק הגדול שגרמה ישראל לטילים הבליסטיים של איראן, היכולת הזאת לא הושמדה ועדיין מאיימת עלינו (ניצן סדן, ”אילו טילים בליסטיים נשאר איראן, ומה הם מסוגלים לעשות?”, **כלכליסט**, 24.1.2026).

179. ד”ר יהושע סוקול, ראש פורום האקדמאים למודעות גרעינית, כתב בספרו **איום גרעיני בהיבט מעשי**: ”בתרחישים הגרועים ביותר: מאות פצצות אטום בהיעדר הגנה אזורית יעילה, אבדותינו יכולות להגיע עד כדי 10% בערך מכלל האוכלוסייה. אבדות מסדר גודל זה הן קשות מאוד, אך אינן חסרות תקדים”. עם זאת, אנו רוצים כמובן למנוע לגמרי את הפגיעה, ולסכל את איום הגרעין על ישראל.

180. לאחר עשרות שנות ”שקט” בתחום זה, הופיעו בשנים האחרונות בתקשורת ידיעות על מאמץ מחודש בתחום הגרעין בערב הסעודית, במצרים ובטורקיה.

האיראנים מצד אחד, ושל שכניהם המודאגים מצד שני¹⁸¹ (כולל ישראל). המזרח התיכון מוצף כעת בעוד ועוד נשק מתקדם, ובהמשך אולי גם בנשק גרעיני.

ואולם מרוץ החימוש הקונוונציונלי והגרעיני הוא הצד הטכני בסיפור. **הסכנה המהותית היא בתהליך הדה-לגיטימציה לעצם זכות קיומה של מדינה יהודית בעולם.** האיראנים, המאיימים עלינו במפורש בהשמדה¹⁸², אינם סופגים על כך תגובה חריפה והולמת, והעולם מתרגל מחדש לרעיון. כדי להבין את עומק הסכנה, די להיזכר שזה כבר קרה לנו בעבר הלא רחוק. השואה לא החלה במחנות ההשמדה, אלא בנאומי השטנה של היטלר, שעוד לפני עלייתו לשלטון בגרמניה דיבר מפורשות על חיסולה של יהדות אירופה. כשראש מדינה מודיע ברבים על כוונתו להשמיד את היהודים, ועולם כמנהגו נוהג — נעלמת הלגיטימיות הבינלאומית של הקיום היהודי ואילו השמדתו נתפסת שוב כלגיטימית, וממתינה להזדמנות המעשית.

כשהודיעו שליטי איראן במפורש על כוונתם "למחוק את ישראל מהמפה", בעודם משקיעים משאבי עתק בתוכנית הגרעין הצבאית שלהם, העולם ציפה לתגובה ישראלית בהתאם לדוקטרינת בגין, שקבעה במפורש: **"בשום נסיבות לא נאפשר לאויב לפתח נשק להשמדה המונית נגד עמנו. נגן על אזרחי ישראל בעוד מועד, ובכל האמצעים שברשותנו"**.¹⁸³ אך ככל שהתעכבה התגובה הישראלית, החריפו מנהיגי איראן את דבריהם נגד ישראל והגבירו את הקצב בתוכנית הגרעין שלהם. תהליך הדה-לגיטימציה לעצם קיומה של ישראל החל מחדש.

המצב כיום: ויתור על קביעת גורלנו

במקום לפעול נגד הסכנה, נתניהו פעל בהתמדה כדי להעביר את האחריות עליה מישראל ל"עולם", ובכך הוריד את מעמדה של ישראל בעולם מזה של מדינה ריבונית, שברור שתגן על

181. ערב הסעודית הודיעה בסוף 2016 שתגדיל את תקציב הביטחון השנתי שלה בסכום השווה בערך לגובה הסיוע הצבאי האמריקני השנתי לישראל.

182. במרכז טהרן ניצב שעון הסופר את הימים עד השמדתה של ישראל בשנת 2040 ("איראן מציגה: ספירה לאחור להשמדת ישראל", **ישראל היום**, 25.6.2017).

183. יום לאחר שצה"ל הרס את הכור הגרעיני בעיראק ב-1981 פרסמה ממשלת ישראל בראשות מנחם בגין הודעה רשמית שהסבירה מדוע ישראל תקפה את הכור הגרעיני, וגם תתקוף שוב בכל מקרה דומה. אך העיקרון הברור מאליה של "אם בא להרגך — השכם להרגו", כלומר שמדינת ישראל תפעל בכל האמצעים כדי להסיר בעוד מועד איום על קיומה, קדם בהרבה לדוקטרינת בגין. ב-1956 הצטייד צבא מצרים בנשק חדיש באיכות ובכמות שהעמידו בסכנה קרובה את קיומה של ישראל — ובתגובה יצאה ישראל למלחמת סיני. ב-1962 עלה חשש כי מדענים נאצים לשעבר מפתחים במצרים נשק בלתי קונוונציונלי שיוכל לפגוע בערי ישראל — ובתגובה פעלה ישראל בחשאי וגרמה לעזיבת המדענים ולחיסול הפרויקט. ב-1967 עמדה ישראל בפני איום קיומי מפורש ממשי וקרוב — ובתגובה פתחה ישראל במלחמת ששת הימים.

עצמה בעצמה, למעמד שהיה לצ'כוסלובקיה ערב ועידת מינכן ב-1938: מעמד של **מדינה שוויתרה על זכותה לקבוע את גורלה בעצמה**, וכעת אחרים קובעים את גורלה, בהתאם לאינטרסים שלהם כמובן. השינוי הזה במעמדה של ישראל כבר קרה: מחריד הוא הדמיון בין המנהיג הצ'כי מ-1938 שלא הורשה להשתתף בדיונים על גורל ארצו – לבין נתניהו, שלא הורשה להשתתף בדיוני הסכם הגרעין עם איראן ב-2015, וב-2026 לא הורשה להיות חבר בוועדה הבינלאומית לניהול עזה שארה"ב הקימה עם המפקדה בקריית גת. במקום לפעול כמדינה עצמאית, מנהיגי ישראל מרגילים את עצמם, אותנו ואת העולם לכך שישראל נמנעת מפעולה בלי "אור ירוק" מהעולם, ולא רק בתחום הגרעין אלא גם בעזה ובלבנון. הדברים נאמרו על ידם פעם אחר פעם במפורש ובפומבי.

ישראל כיום חזקה צבאית וכלכלית יותר מאי פעם, וממשיכה להתחזק בהתמדה. בשנתיים של הלחימה שבאו בעקבות מתקפת הזוועות של 7 באוקטובר הוסר חלק גדול מהאיום מלבנון, רבות מיכולותיו של חמאס חוסלו, וגם האיראנים והחות'ים הוכו נמרצות. אך מבחינת חוסנה הלאומי, מעמדה העולמי וצדקת קיומה, ישראל נמצאת בנקודה החלשה ביותר מאז תחילת מלחמת העצמאות. בכל העולם קוראים להשמדת ישראל, ברבות ממדינות המערב הוכרז ראש הממשלה כעבריון שיש לעוצרו, וההכרה ב"מדינה הפלסטינית", כלומר בריבונות המתחרה בישראל על אותו חבל ארץ, התרחבה מאוד. כל זה קרה משום שעצם המשך קיומנו חזר להיות נושא לדיון פתוח ופומבי בעולם.

הפתרון: המשך חיסול מנהיגי האויב, והגדרה נכונה של האויב

”אהוד בן גרא – ראוי להישמר לו המקום בדברי ימינו כאבי השיטה

של הפיכת מעשה-הקנאות האיש,

ליסוד מוסד בתוכנית כוללת של מלחמה לאומית”

(שבתי בן דב)¹⁸⁴

כבר בתקופת התנ"ך הצליחו אבותינו, באמצעים של אז, לחסל מנהיגי אויב. אהוד בן גרא חיסל את מלך מואב, ומינף את החיסול לניצחון מוחץ על צבא מואב. ניצחון זה הניב לעם ישראל שמונים שנות ביטחון ושקט, שמונים שנות הרתעה שבהן שכנינו לא העזו לפגוע בנו.¹⁸⁵ התשובה הנכונה לכך שאויב מציב סימן שאלה על עצם זכותנו להמשיך לחיות היא להשיב באותו מטבע, ולהציב סימן שאלה על זכותו שלו.

184. "סולם למלכות ישראל היעודה", כתבי שבתי בן דב, בעריכת יהודה עציון, כרך ד, **על דברי ימי ישראל**, עמוד 594.

185. שופטים ג.

כיום, עם האמצעים המשוכללים שפיתחנו כדי להגן על עצמנו, נתונה לישראל היכולת להגיע ישירות למנהיגי האויב, ולחסל אותם בנשק מדויק.¹⁸⁶ זה מאפשר מהפכה באופי המלחמה, מהפכה שתוכל לסיים מלחמות ואף למנוע אותן מלכתחילה: במקום להרוג אלפי חיילי אויב ולגרום הרס עצום, וגם לפגוע בחפים מפשע — יש להרוג את הפושע, את מחולל המלחמה. כך ישראל יכולה להעביר לכל מי שיבוא במקומו של מנהיג האויב המחוסל, וגם לכל מנהיג אחר במזרח התיכון, מסר חד וברור: מי שינסה לחסל את ישראל — ישראל תחסל אותו אישית.¹⁸⁷ בהתאם לדוקטרינת בגין, אפשר ואף צריך לפגוע בפצצה הגרעינית ובמתקני הפיתוח והייצור שלה, אבל כלי נשק אינם האויב. ראשי המשטר האיראני, הקוראים להשמדתנו ומשקיעים את מיטב משאבי עמם בפיתוח ובהצטיידות בכלי הנשק הללו, הם האויב.¹⁸⁸ לא רק ראשי הצבא האיראני ומדעני הגרעין; את ראש הנחש צריך, מוסרי, וגם אפשרי לחסל — כפי שבוצע בעזה, בביירות ואף בטהרן במבצע "שאגת הארי". ואולם כפי שהתברר, גם בכך לא די.

מי שינסה לחסל את ישראל – ישראל תחסל אותו אישית

המלחמה שבין ארה"ב וישראל לבין איראן הותירה את שני הצדדים טוענים לניצחון. זה קורה כי המערב, המיוצג על ידי ארה"ב וישראל, מודד את ההצלחה באמצעות טבלאות אקסל המשוות את כמות הנזק שגרם כל צד ליריבו — ואין ספק שעל פי המדד הזה, ארה"ב וישראל הסבו לאיראן נזק שאינו עומד בשום קנה מידה לזה שספגו הן, ולכן הן המנצחות הגדולות. ואולם איראן, חמאס וחיזבאללה אינם מודדים כך את הניצחון או ההפסד. מבחינת איראן, עצם שרידותו של המשטר במלחמה מול השטן הגדול והשטן הקטן היא הניצחון. ואכן, ניצחון במלחמה אינו

186. כבר לפני 24 שנים הייתה לישראל היכולת הטכנולוגית לחסל שליט של מדינת אויב בנשק מדויק, אולם אז המבצע חייב הגעת לוחמים לקרבת היעד, והמבצע בוטל טרם ביצעו (אסון צאלים ב'). כיום, חיל האוויר מצויד בכלי טיס לא מאוישים מתוצרת ישראל שיכולים להגיע עד טהרן ומעבר לה, להמתין שעות רבות באוויר לרגע המתאים, לבצע תצפית באיכות גבוהה ממרחק גדול מאוד, ולתקוף במדויק — וכל זאת בלי לסכן לוחמים. כל זה לפי מקורות גלויים.

187. גם ארה"ב פועלת כך: אוסאמה בן לאדן חוסל במאי 2011 כי היה מייסד ומנהיג ארגון אל-קאעידה. אבו בכר אל-בגדאדי חוסל באוקטובר 2019 כי היה מנהיג ארגון המדינה האסלאמית (דאעש) שגרסה כי לארה"ב אין זכות קיום. קאסם סולימאני חוסל בינואר 2020 כי היה מפקד "כוח קודס" של משמרות המהפכה האיראניים והוציא לפועל את מדיניותה הרשמית של איראן, המכנה את ארה"ב "השטן הגדול" וקוראת "מוות לאמריקה". איסורוקו יממוטו חוסל באפריל 1943 כי היה המפקד העליון של הצי הקיסרי היפני והאדריכל של מתקפת הפתע על פרל הארבור.

188. בדיוק כמו שברצועת עזה האויב אינו הרקטה או המנהרה, אלא האויב הוא חמאס, וכמו שבתימן האויב אינו נמל חודיידה (אף שלפני כל תקיפה מזהירים את כל השוהים במקום לברוח, כאילו הנמל הוא האויב), אלא המפעילים אותו נגדנו.

שייך למי שגרם נזק גדול יותר ליריבו — הרי אילו זה היה המדד, אפשר היה לקבוע כי גרמניה הייתה המנצחת הגדולה במלחמת העולם השנייה, בהתנגשות שבינה לבין ברית המועצות...

וכיצד הייתה מסתיימת מלחמת העולם השנייה, אילו הגדרת האויב לא הייתה **המדינה** הגרמנית — אלא **המשטר** הנאצי שהשתלט על העם הגרמני המסכן? בימינו, ארה"ב וישראל אינן נלחמות במדינת איראן אלא במשטר האיראני וביכולותיו הצבאיות, ואילו איראן נלחמת מלחמה לאומית בארה"ב ובישראל: הם תוקפים את המדינה היהודית ואת אזרחיה. הכישלון נובע מכך שהמערב שיעבד עצמו לתפיסה פרוגרסיבית המבטלת כלאחר יד את כל קונסטרוקציית הזהויות — הזהות האנושית, המינית, המשפחתית וכמובן הלאומית.¹⁸⁹ אך הניצחון במלחמה שייך למי שמצליח לכפות את רצונו על יריבו. נכון לזמן כתיבת שורות אלה, איראן היא הכופה את רצונה והיא ממשיכה להתנהל כמעצמה. למרות כל המכות שספגה, המשטר עומד על תילו, האיום הבליסטי והגרעיני עודנו בידיו, מצרי הורמוז עברו לשליטתו והוא המחליט מי יעבור וכמה ישלם. היא דוחקת את ישראל להפסקת הלחימה בלבנון והיא מוכיחה לכל העולם הערבי כי ביכולתה לגבות מחיר בלתי נסבל מכל מי שאינו מיישר עימה קו.

בכל החזיתות שישראל מתמודדת בהן מאז 7 באוקטובר — בעזה, בלבנון ובאיראן — אין הכרעה, משום שמטרת המלחמה בעזה אינה חיסול הישות העזתית אלא שלילת יכולות כאלה ואחרות של חמאס, בלבנון ישראל נלחמת בארגון החיזבאללה במקום במדינה שממנה הוא פועל, וכך גם באיראן המלחמה אינה סימטרית, כאמור. כדי לנצח במלחמה צריך להבין מי האויב. ממש אין זה משנה עד כמה אזרחי האויב שונאים את משטרם; היו גם גרמנים טובים ויפנים נהדרים, וכולם הותקפו על ידי בעלות הברית בגלל היותם חלק ממדינת לאום שהיא — על כל אגפיה — הייתה האויב. מי שביטל את יסוד הזהות הלאומית, כחלק מהתפיסה הפרוגרסיבית, אינו מסוגל לזהות את האויב. לכן גם אילו יהיו לו כל נושאות המטוסים והטכנולוגיה — הוא לא יוכל לנצח, עד שישוב ויגדיר נכון את האויב.

189. להרחבה: משה פייגלין, **האדם מחפש זהות**, בפרק "מי אתה?".

האיום המצרי

”המלחמה אינה אלא המשך המדיניות בתוספת אמצעים אחרים”
(קרל פון קלאזביץ)
”מנחם המסכן, יש לו בעיות; אחרי הכול אני קיבלתי את סיני ואת הנפט.
ומה קיבל מנחם? פיסת נייר”
(אנואר סאדאת)

המצב כיום: הכלה ישראלית מול התעצמות צבאית

הסכם השלום שחתם מנחם בגין עם נשיא מצרים אנואר סאדאת בקמפ דייוויד לא שינה דבר מן המטרה המצרית האסטרטגית – השמדת ישראל. מדובר בהמשך אותה מדיניות באמצעים אחרים.

ישראל, הכמהה לנורמליות ולהכרה, שילמה ומשלמת כל העת מחירים הולכים וגוברים כדי לתחזק את אשליית השלום עם מצרים, בעוד מצרים מצידה מנצלת היטב את רצונם זה של מנהיגי ישראל ומפרה את ההסכם ככל העולה על רוחה. כך הועברו ממצרים ובעידודה כמויות עצומות של נשק לרצועת עזה, נשק שטבח בנו במתקפת הזוועות של 7 באוקטובר. במקביל הפרה מצרים ברגל גסה את הסכם הפירוז של סיני: היא בנתה כ-60 גשרי סער מעל תעלת סואץ ומנהרות סער מתחתיה, הקימה מאגרי תחמושת ודלק אסטרטגיים עצומים במרחבי סיני, והציבה ארבע אוגדות שריון במרחק הסתערות מהירה לכיוון באר שבע.¹⁹⁰ גם לאחר 7 באוקטובר מצרים מאפשרת המשך של חימוש ארגוני הטרור משטחה: עשרות רחפנים חוצים בכל לילה את הגדר הישראלית ומחמשים את כל אויבי ישראל משני עברי הקו הירוק לקראת ההתפרצות הבאה.¹⁹¹

הפתרון: הכרה בהפרת ההסכמים, הפעלת לחץ מדיני-כלכלי ודרישה לנסיגה מסיני

הדבר הראשון שחייב להשתנות מול המצרים הוא הרטוריקה של מנהיגי ישראל. המנהיגות הישראלית חייבת לומר את האמת, קודם כול לעצמה ולעמה ואחר כך לעולם: הסכם השלום עם מצרים הופך, ומצרים הפכה עצמה לאחת הסכנות הגדולות ביותר לקיומה של ישראל.

Vernas Hefzy, "Fear of the Egyptian Army... Israeli Generals: Alarm bells ringing from Cairo", *Washington Outsider*, 31 May, 2025.

David Isaac, "A hollow peace? Cairo facilitated weapons smuggling to Hamas", *JNS*, 6 Sept., 2024.

ישראל חייבת לדרוש מן המצרים להסיג את כוחותיהם שהוצבו בניגוד להסכם השלום בסיני, ולהודיע כי אם הדבר לא ייעשה – היא רואה עצמה פטורה ממחויבות להסכמים. ישראל צריכה להתחיל להפעיל לחץ כלכלי ומדיני על המצרים, לבטל את הסכמי הגז עימם, וללחוץ על האמריקנים להפסיק לחמש אותם. המשמעות היא שאם מצרים לא מסיגה את כוחותיה מסיני, ישראל רואה לעצמה את מלוא הזכות להחזיר לעצמה בבוא ההזדמנות לכך את הנכס האדיר שוויתרה עליו להשגת ההסכם הזה – מרחבי סיני.

לאלה הטוענים כי מאז חתימת הסכמי קמפ דייוויד ובזכותם לא הייתה מלחמה גלויה עם מצרים, נזכיר כי גם בגבול עם סוריה לא הייתה מלחמה כוללת מאז מלחמת יום הכיפורים, והגולן מעולם לא נמסר לסורים בתמורה לכך. בגבול המצרי וגם בגבול הסורי לא היו מלחמות כיוון שהאויב לא חש שהוא מסוגל לנצח בהן, ולא בגלל חתימה על פיסות נייר, כלשונו של סאדאת.

האיום הטורקי

”אדוני הנשיא, קח אותנו לירושלים”

(המונים משולהבים בעת נאומו של ארדואן)¹⁹²

כמו במקרה המצרי, גם לנוכח כוונותיו המוצהרות של נשיא טורקיה, ההנהגה הישראלית מעדיפה לנהל מדיניות של בת יענה.¹⁹³ המעצמה האזורית והצבאית הזאת, החברה בברית נאט"ו, מחזיקה ביכולות צבאיות ובתעשיית נשק מתקדמת מאוד, ונהנית מיחסי קרבה גם עם ארה"ב של טראמפ. טורקיה נעשית איום אסטרטגי חמור על ישראל: היא הולכת ותופסת עוד ועוד עמדות השפעה במזרח התיכון, כולל מעורבות ישירה במשלוח חיל מצב טורקי לעזה, בצפון הטורקים מסייעים בהשמדת הכורדים, ובשעת מלחמה הם עשויים לחסום יחד עם המצרים בתנועת מלקחיים את חופש השיט הישראלי בים התיכון. קוצר הרואי האסטרטגי הבלתי נתפס של ממשלת נתניהו הוביל להצבת כוחות זרים בחסות אמריקנית במחנות בקריית גת ובסמוך לגבול המצרי, כולל קציני קישור טורקים.

¹⁹² "Erdogan tells youth 'Patience brings victory'", *YouTube, uploaded by MiddleEastEye*, 21 Dec. 2024.

¹⁹³ נשיא טורקיה ארדואן אמר מפורשות שהוא רוצה שישראל תושמד. על כך ענה חלושות שר החוץ הישראלי גדעון סער באמרו שהוא מקווה שעכשיו נאט"ו יראו כמה ארדואן מסוכן.
Efrat Lachter, "Echoing Hamas, Erdogan Reportedly Calls for Israel's Destruction Amid Push to Rekindle Ties with Trump", *Fox News*, 31 March, 2025.

המוטיבציה הטורקית היא לשוב לירושלים, ונחיתת חיילים טורקים בעזה הופכת את מסעם לירושלים קרוב מתמיד. הקרנת הנכונות לוותר על לב ליבו הפועם של העם היהודי היא המתדלקת את שאיפות ההתפשטות של המעצמות המוסלמיות. על כן הדרך היחידה להפוך את המגמה היא לייצר ריבונות מלאה בהר הבית ובכל מרחבי ארץ ישראל שבידינו. **ישראל צריכה לעבור ממדיניות מתבדלת למדיניות של מעצמה אזורית.** עליה להגיש סיוע גלוי לכורדים ולדרוזים, ולהפוך את המדיניות הפוגעת באינטרסים שלה למדיניות הנושאת תג מחיר בלתי נסבל ליריבותיה.

הסיוע הצבאי האמריקני ומחירו

המצב כיום: סיוע שיוצר תלות מזיקה

הסיוע האמריקני לישראל בעת הזאת הוא אינטרס אמריקני, לא ישראלי.¹⁹⁴ מדובר בכסף לא בריא: זו שיטה היוצרת תלות ביטחונית ומדינית, הפוגעת בביטחון ובכלכלה, והמעודדת שחיתות.¹⁹⁵ מלבד זאת, בשל ההתחזקות המתמדת של כלכלת ישראל לצד ירידת ערך הדולר האמריקני, הסיוע השנתי האמריקני – שישראלים רבים רגילים לחשוב עליו כעל הכרחי לקיומנו – עומד כיום על כמחצית האחוז בלבד מן התוצר המקומי הגולמי של ישראל, והמספר הזה ממשיך לרדת.¹⁹⁶ כלומר, מדובר בהיקף שישראל יכולה בהחלט להסתדר בלעדיו.

אין מתנות חינם:

**הסיוע האמריקני קושר את ידיה של ישראל
פוגע בריבונותה ובעצמאותה הביטחונית**

במשך שנים רבות נהנתה ישראל מהסדר ייחודי שנקרא "רכש גומלין" (Off-Shore Procurement – OSP), שאפשר לה להמיר 26% מכספי הסיוע האמריקני לשקלים כדי להוציא אותם על רכש ביטחוני מהתעשיות המקומיות בישראל. המשמעות היא שהיינו חייבים להשתמש ב-73% מכספי הסיוע ברכישות מארה"ב. בהסכם שנחתם ב-2016 (ונכנס לתוקף ב-2019) נקבע כי אפשרות ההמרה לשקלים תבוטל לחלוטין. כך השיעור המותר לרכש בישראל יורד בהדרגה משנה לשנה, עד שיגיע ל-0% בשנת 2028.

במלחמת העצמאות נלחמה ישראל בעת איסור מכירת נשק אמריקני, ועד מלחמת ששת הימים כמעט שלא היו לה סיוע ונשק אמריקניים.¹⁹⁷ כלומר, בעלת בריתנו הגדולה לא תמיד הייתה

194. להרחבה: משה פייגלין, "אגדת הסיוע האמריקאי", **מלחמת החלומות – ממדינת היהודים למדינה היהודית** (הוצאת מנהיגות יהודית, 2001), עמ' 255–258; משה פייגלין, **האדם מחפש זהות**, בפרק "משרתם של שני אדונים".

195. סיכול עסקת הענק לייצוא טילי יירוט מישראל לפולין רק כדי שאותם טילים יימכרו לפולין על ידי ארה"ב ממחיש היטב את כל הטענות שבפרק זה. ראו בספר המצט, מהדורת 2019, בנספח "סיכול עסקת טילי היירוט כמשל".

196. ראו בגרף המופיע כאן: אבישי בן ששון-גורדיס, תומר פדלון ואסטבן קלור, "צמצום הסיוע האמריקני לישראל: היתכנות כלכלית מול מחיר אסטרטגי", **המכון למחקרי ביטחון לאומי**, 2.2.2026.

197. עד 1962 סירבה ארה"ב למכור נשק לישראל. ב-1962 ארה"ב הסכימה למכור לנו נשק הגנתי בלבד, טילים נגד מטוסים, ובמקביל מכרה טילים זהים גם למדינת אויב שכנה. ב-1966 הסכימה ארה"ב למכור

כזאת. הקשר ההדוק והאמריקניזציה של צה"ל נוצרו רק לאחר הניצחון המוחץ של ישראל במלחמת ששת הימים: הוא שינה את מעמדה האסטרטגי של ישראל, והפך את ההשקעה בה לכדאית לאמריקנים. בפרספקטיבה של כשישים שנות אמריקניזציה של צה"ל, חשבון העלות והתועלת מעמיד בסימן שאלה גדול את כדאיות התהליך. כבר במלחמת יום הכיפורים, זמן קצר לאחר תחילת התהליך, הפך הנשק האמריקני לאמצעי לחץ שמנע מישראל את פירות הניצחון השלם, לאחר שצה"ל כיתר ועמד להשמיד את מחצית הצבא המצרי (הארמיה השלישית).

הפתרון: עידוד פיתוח ישראלי וגיוון מקורות הנשק

פרויקט מטוס ה"לביא" שבוטל כשהמטוס כבר טס, פרויקט מטוס הבקרה "פלקון", מעורבות אמריקנית במימון המחקר והפיתוח הצבאי הישראלי, הגבלות על השימוש של צה"ל בנשק אמריקני, הגבלת הייצוא של נשק ישראלי והתערבות בתהליך קבלת ההחלטות הישראלי – הפכו לאבני ירחיים על צווארה של מערכת הביטחון הישראלית. אומנם אנו מקבלים "מתנה", אבל מחירה האמיתי – בכסף, בחופש פעולה ביטחוני, במעוף ובחירות מחשבה, ובסופו של דבר גם בהרוגים – גדול בהרבה מערכה.¹⁹⁸

תעשיית הנשק האמריקנית לא מספקת את תוצרתה רק לישראל. היא מוכרת, והרבה יותר, למדינות ערב שסביבנו ולשאר העולם. רק כעשירית מהנשק האמריקני המגיע למזרח התיכון מגיע לישראל.¹⁹⁹ **לו יכלה ישראל להביא לכך שארה"ב לא תספק יותר נשק למזרח התיכון, לא לנו ולא לשכנינו, הייתה זו העזרה הגדולה ביותר שיכלה ארה"ב להגיש לנו.**

ישראל היא לקוח מיוחד, שבחירתו במערכת נשק מעידה על איכותו. כל צבאות העולם רוצים את מה שיש לנו, ולכן האינטרס האמריקני באספקת נשק לישראל הוא גם כלכלי וגם שיווקי. אולם האינטרס האמריקני במכירת נשק לישראל גדול עוד הרבה יותר: האמריקנים יודעים שמה שלא נוכל לרכוש מהם, נפתח בעצמנו, באיכות גבוהה יותר ובעלות נמוכה יותר, וכך ייווצר

לישראל מטוסי לחימה, אך רק מטוסי תקיפה מוגבלי יכולת, וגם מטוסים אלו נמסרו לישראל רק לאחר שהוסרו מהם עיקר מערכות הלחימה, ובמקביל מכרה ארה"ב מטוסי קרב עתירי ביצועים למדינת אויב שכנה. רק ב-1969, לאחר הניצחון הישראלי במלחמת ששת הימים ולאחר שהעברנו לארה"ב "אוצר" מודיעיני – מטוס קרב סובייטי חדש – ניאותה ארה"ב למכור לישראל נשק מתקדם, את מטוסי ה"פנטום".

198. יואב זיתון, "ארה"ב עצרה משלוח ענק של D9 לצה"ל: פרטים חדשים על החרם השקט שמסכן לוחמים", *ynet*, 10.11.2024.

199. Dr Mathew George, Katarina Djokic, Zain Hussain, Pieter D. Wezeman and Siemon T. Wezeman, "Trends in International Arms Transfers, 2025", *Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)*, 9 March 2026.

תהליך שלאורך זמן יעמיד את ישראל בקדמת ההתפתחות הטכנולוגיה הצבאית²⁰⁰ ויתחרה בתעשייה הצבאית האמריקנית.

לכן, ולא רק מההיבט הכלכלי, לאמריקנים יש אינטרס מובהק ליצור תלות ישראלית בנשק ובמימון אמריקניים, ואילו לישראל אינטרס הפוך. מלבד זאת, מתקפת הזוועות של 7 באוקטובר חשפה לעין כול כיצד התהפך ה"סיוע האמריקני" לסיוע משחית: הפיקוד העליון של צה"ל הפך ל"משרתם של שני אדונים"²⁰¹, קווי ייצור שלמים של נשק ותחמושת הועברו לארה"ב, התלות הלכה והעמיקה – וברגע האמת ישראל מצאה את עצמה מול שוקת שבורה. מפאת כל זאת, **ישראל חייבת לגוון את מקורות הנשק שלה, ובפרט להעדיף נשק מפיתוח ישראלי, כחול-לבן**, שהוא גם המתאים ביותר לצרכיו הייחודיים של צה"ל.

200. הפיתוחים הצבאיים הבולטים ביותר של ישראל לאורך השנים היו תוצאה של חוסר יכולת להצטייד בנשק מתוצרת חוץ, בין בגלל סירוב למכור נשק לישראל, ובין בגלל צורכי הביטחון הייחודיים שלנו. הצטיידות בנשק מתוצרת חוץ, במקרים שהיא אינה הכרחית, מעכבת את התפתחות תעשיית הנשק שלנו, הן לסיפוק מיטבי של צורכי צה"ל הן להגדלת הייצוא הביטחוני.

201. להרחבה: משה פייגלין, **האדם מחפש זהות**, בפרק "משרתם של שני אדונים".

הגדרה ברורה של מהות האויב ודרכי ההתמודדות עימו

חיסול או שבי של האויב, משפט פלילי לפושע,
וביטול המעצר המנהלי

המצב כיום: ניהול המלחמה בכלים פליליים

ישנו מתח מובנה בין חירות הפרט במצב שגרה לבין המציאות במצב מלחמה, מציאות שמביאה להפרה בלתי נמנעת של זכויות הפרט, כולל פגיעה בבלתי מעורבים באזורים שבשליטת האויב. מלחמות מעצם הווייתן אינן מתקיימות בין פרטים אלא בין ישויות קולקטיביות. במלחמה, החובה המוחלטת לשמור על זכויות הפרטים נדחית מפני אילוצי המציאות ומפני זכותה וחובתה של כל מדינה להגן על אזרחיה. עיקרון זה מובן היטב ומקובל בעולם, ועל פיו נקבעות נורמות של יחס לאויב – הן ללוחמים הן לאוכלוסייה האזרחית, כולל שבי לאויבים. המדינה אינה יכולה לשפוט ולהעניש אויב רק בשל העובדה שהוא נלחם בה, אבל כדי להגן על ביטחון אזרחיה ועל לוחמיה היא יכולה להורגו, לשבות אותו או להגביל את פעולותיו ואת תנועתו בדרך אחרת. במקרה שהאויב פועל כפרא אדם, כמו מחבלי הנוח'בה, ומפר את נורמות המוסר – היחס צריך להיות שונה ואינו מוגבל לשבי, וכל שכן אין לדון אותם כפושעים. את פראי האדם הקמים עלינו לכלותינו יש לרדוף תמיד ולחסל גם בעת שלום.

**עלינו להכיר בהיותנו במצב מלחמה,
להשתמש בהגדרת אויב על פי החוק הקיים,
ולהבדילו מפושע**

לאחר יותר משנתיים מאז נתפסו מחבלי הנוח'בה בעת הפוגרום שביצעו בתושבי הנגב המערבי, לא החל הליך משפטי לקביעת עונשם, ועובדה זו מעידה כי למערכת המשפט הישראלית אין רצון ואין כלים לענישה מתאימה על מעשים מפלצתיים שכאלה. זאת כיוון שהמדינה, במשך עשרות שנים ולמרות המציאות בשטח, מסרבת להכיר בהיותה במצב מלחמה מול אויבים המבקשים לפגוע בריבונותה ואף להשמידה.

בגלל התייחסות המדינה לאויביה כאל פושעים, הם מטופלים דרך מערכת המשפט, אך זו אינה ערוכה לטפל באויבים. כדי להתמודד עם כך אימצה המדינה את פתרון הכלאיים הנקרא "מעצר מנהלי" – זהו כלי המאפשר למדינה להחזיק אדם בתנאי כליאה לתקופות ארוכות ולחקור אותו בלי משפט, בלי הצגת הראיות נגדו, בלי האשמה בפשע ובלי מתן זכות להתייעץ עם עורך דין. הדבר מביא לפגיעה חמורה בזכותו של העצור המנהלי להליך משפטי הוגן. היכולת

להשתמש בכלי זה נותנת למדינה כוח משחית: באמצעות המדינה יכולה לעקוף את כל המנגנונים המאפשרים משפט צדק, בלא שום שקיפות וביקורת. באופן טבעי, מרגע שהמדינה מחזיקה בכוח הזה היא מיישמת אותו גם כמענה לעבירות אחרות שאינן מלחמתיות. **כל זמן שלמדינה יש זכות לבצע מעצרים מנהליים, אין דרך של ממש להגביל את השימוש בהם.**

הפתרון: הגדרת האויב, ומיצוי הדין הפלילי עם פושעים

- ♦ עלינו להכיר בהיותנו במצב מלחמה — ולנצח בה.
- ♦ אויב יוגדר על פי החוק הקיים.²⁰² עלינו להבדיל בין "אויבים" לבין "פושעים". המושג "פגיעה בביטחון המדינה", הנמצא בשימוש כיום, רחב מדי ואינו מתאים להגדרת האויב.
- ♦ אויבים יחוסלו, יילקחו בשבי, יגורשו או יוגבלו באופן אחר בהתאם לנסיבות. היחס אליהם לא יהיה כאל פושעים והם לא יועמדו לדין בבתי המשפט.
- ♦ שבי אינו אמצעי ענישה, ואסור יהיה להשתמש בו ככזה. המדינה תקפיד לשמור על שלומם של שבוייה ועל כבודם, אך תהיה רשאית לחקור אותם.²⁰³ ככלל, בסיומה של המלחמה הצדדים הלוחמים משחררים את שבוייהם.
- ♦ אויבים שהפרו את דיני המלחמה בעת שפעלו נגדה יחוסלו.
- ♦ אויב החורג מנורמות המוסר, כדוגמת פראי האדם מחבלי הנוח'בה, מאבד את צלם האנוש שבו וממילא מאבד את זכותו לחיים וגורל על עצמו גור דין מוות מידי, בלי כל זכות למשפט.
- ♦ פושעים יישפטו במערכת המשפט הפלילית וימוצה עימם הדין, תוך שמירה על זכותם למשפט הוגן. אין זה אומר שהענישה כלפיהם תהיה חמורה פחות מהצעדים שיינקטו כלפי אויבים, כולל אויבים שפשעו, אבל היא לא תיעשה באותן מסגרות.
- ♦ זהות תפעל לביטול השימוש במעצר מנהלי.

202. סעיף 91 לחוק העונשין: "אויב" — מי שהוא צד לוחם או מקיים מצב מלחמה נגד ישראל או מכריז על עצמו כאחד מאלה, בין שהוכרזה מלחמה ובין שלא הוכרזה, בין שיש פעולות איבה צבאיות ובין שאינן, וכן ארגון מחבלים. 'ארגון מחבלים' — ארגון שמטרתו או פעולותיו מכוונות למיגור המדינה או לפגיעה בביטחונה של המדינה או בביטחון תושביה או ביהודים במדינות אחרות."

203. האמור בפרק הזה אינו מתייחס לשיטות החקירה הלגיטימיות במקרים שונים. זה נושא לדיון אחר.

מדיניות שחרור חטופים

המצב כיום: חטופים תמורת הכול

הליך של שחרור חטופים בהסכמים מול האויב אינו מוסרי, והוא נתפס אצל אויבינו כחולשה ומחזק אותם צבאית ומדינית. עד העשור הרביעי לקום המדינה הקפידו ממשלות ישראל שלא לשאת ולתת עם ארגוני טרור על שחרור חטופים, מתוך הבנה שהליך זה מעודד חטיפות ומחזק את אויבינו. מגמה זו השתנתה בעשורים האחרונים, כחלק משינוי חברתי עמוק וכניסת התפיסה הפרוגרסיבית לחברה הישראלית.²⁰⁴ מאז עסקת שליט עלו עסקאות החטופים לראש סולם העדיפויות,²⁰⁵ תוך משכון הביטחון של עם ישראל, עידוד המשך חטיפות אזרחים וחיילים ופגיעה בחיילים רבים. במלחמת "חרבות ברזל" אף הועדפה השבת גופות שבויים מרצועת עזה על חשבון סיכון ממשי של חיילים, ואכן עשרות מהם נפלו בפעולות הללו.

הטענה של התומכים בעסקאות היא שהמחיר כדאי לצורך השגת הלכידות בחברה וכדי שכל חייל יבין שיעשו הכול כדי להשיבו חי או מת. לעומת טענה זו, בהירות מוסרית המכירה בערך הקיום והייעוד של עם ישראל בארצו ובעדיפות החיים על המתים, מצידת את הציבור ואת החיילים בנכונות לשאת במחירים לשם הצלחת עם ישראל ומניעת קריסה ביטחונית וערכית.

הפתרון: שחרור חטופים באמצעים צבאיים בלבד

אילו היינו מיישמים את הכלי הבסיסי והמקובל בעולם של מצור ממושך עד כניעה, הכולל ניתוק עזה מהאספקות מישראל – אספקת המים, הסולר, החשמל ושאר אמצעי הקיום לעזה ולמנהרות שמתחתיה – אזי האויב בעזה היה נכנע ורוב החטופים היו משתחררים מהר הרבה יותר, והיה נמנע מאיתנו מחיר הדמים הנורא של קרוב לאלף הרוגים מקרב חיילי צה"ל ומספר גדול בהרבה של פצועים. במקום זאת הזרימה ישראל מים וחשמל והעבירה מאות משאיות אספקה ביום לערביי עזה ולחמאס.²⁰⁶ בכך היא נרמלה את נשק החטיפות והזמינה את החטיפות הבאות.

204. להרחבה: משה פייגלין, **האדם מחפש זהות**, בפרק "אתגר המשמעות הישראלי".

205. מעסקת ג'יבריל (1985), דרך עסקת שליט (2011), ועד התמקדות בלעדית בחטופים אחרי 7 באוקטובר.

206. ציוץ בעמוד ה-X באנגלית של המתפ"ש:

COGAT [@cogatonline], "Let's be clear: Hundreds of aid trucks enter Gaza every single day..." X (tweeter), 18 Mar. 2026.

באתר האינטרנט של המתפ"ש, GAZA – Humanitarian Aid Data, צה"ל מתפאר שהעביר

ממשלת ישראל בהובלת זהות תשחרר חטופים רק באמצעים צבאיים, ותייצר מציאות שבה שום גורם לא יעלה על דעתו לחטוף ישראלים משום שהמחיר הישיר והאגבי שייגבה ממנו יהיה בלתי נסבל מבחינתו. זהות לא תנהל משא ומתן על שחרור חטופים, אלא תשנה את כללי המשחק ותחזיר את הניצחון לראש סדר העדיפויות.

ניצחון מונע חטיפות — והימנעות מניצחון מזמינה חטיפות.

כ־2.2 מיליון טונות אספקה, כולל יותר מ־111 אלף משאיות אספקה לחמאס/עזה, מתחילת מלחמת חרבות ברזל ועד תחילת שנת 2026.

שער שביעי

התוכנית המדינית

מלכודת השלום

ישראל — המעצמה האזורית במרחב

הגישה לשאלת האזור

מענה לחששות ביחס לתוכנית המדינית

מדיניות החוץ של ישראל

ירושלים — יעדים ומדיניות

מלכודת השלום

מה הבעיה שביקשו התוכניות המדיניות לפתור?

מקובל לחשוב שהמטרה המדינית הראשית של מדינת ישראל היא השגת השלום, ושהבעיות הרובצות לפתחנו בדרך לשם הן הביטחון והדמוגרפיה, הלאומיות ה"פלסטינית" המתחרה על אותה כבדת ארץ, והלחץ הבינלאומי. יש המוסיפים לכך גם בעיה כלכלית. אולם בחינה שטחית למדי מראה שלא אלו הבעיות הדוחקות בנו ללכת למסלול המקובל של ויתורים במסגרת מה שמכונה משא ומתן מדיני.

השלום לא יכול להיות מוגדר כמטרה של מדינה, כי זה פתח לאסון. לדוגמה: הגדרת השלום כמטרה קיומית הביאה להסכם מינכן שחתם צ'מברליין הבריטי עם היטלר הגרמני יימח שמו, והובילה במישירין למלחמת העולם השנייה. גם מלחמת העולם הראשונה פרצה כשכל אירופה הייתה מרושתת בהסכמי שלום. אין לנו סיבה להניח שהסכמי השלום שלנו יהיו יציבים יותר. שלום מתקיים רק אם שום צד אינו חושב שכדאי לו להילחם.

גם הביטחון אינו המטרה, שהרי ככל שאנו מתקדמים יותר ב"תהליך השלום" – כך רמת הביטחון יורדת. הסטטיסטיקה הרשמית בנתוני הביטחון הלאומי של נפגעי הטרור, נרצחים ופצועים, מראה בבירור שמיום שהתחלנו בתהליך אוסלו מספרם זינק פי כמה.²⁰⁷ קודם ל"תהליך השלום" של הסכמי אוסלו לא נראו במקומותינו פיצוצי אוטובוסים ומסעדות על ידי מחבלים מתאבדים²⁰⁸ וטילים על תל אביב וירושלים.²⁰⁹ על פי הניסיון המצטבר, השאיפה

207. לפני אוסלו, במהלך כשש שנות האינתיפאדה הראשונה (1987–1993) נהרגו 165 ישראלים בעקבות פעולות טרור. אחרי אוסלו, התקופה של האינתיפאדה השנייה (2000–2005) נחשבת לקטלנית ביותר מבחינת טרור אזרחי. לפי נתוני שב"כ ומשרד החוץ, מספטמבר 2000 ועד סוף שנת 2005 נהרגו 1,107 ישראלים, רובם המכריע אזרחים, ונפצעו יותר מ-8,000.

208. לפני אוסלו היו פגיעים קשים מאוד ורצחניים, כמו טבח כביש החוף ב-1978 ואסון מעלות ב-1974, אך הם התאפיינו לרוב בחדירת מחבלים, מיקוש, ירי או לקיחת בני ערובה, ולא בפגיעות התאבדות. אחרי אוסלו התופעה הפכה לאסטרטגיה המרכזית. בשיא גל הטרור של האינתיפאדה השנייה בוצעו כ-147 פגיעות התאבדות ואלה גבו את חייהם של יותר מ-500 ישראלים, למשל הפגיעות במסעדת "סבארו", במלון "פארק" ובמסעדת "מקסים" וכן באוטובוסים ברחבי הארץ.

209. טילים על תל אביב נורו לפני אוסלו, אך לא על ידי פלסטינים אלא על ידי צבא עיראק – טילי סקאד במלחמת המפרץ, 1991. ארגוני הטרור הפלסטיניים לא החזיקו ביכולות אלו. אחרי אוסלו, בשנת 2001 החל ירי רקטות הקסאם מרצועת עזה, ותחילה הוא הוגבל לשדרות וליושבי העוטף. ירי תלול-מסלול שהגיע עד תל אביב וירושלים התרחש לראשונה באופן ניכר רק בשנת 2012, במהלך מבצע "עמוד ענן", והפך לנפוץ יותר במבצע "צוק איתן" ב-2014 ולאחריו.

לביטחון צריכה להרחיק אותנו מכל תהליך מדיני. אם אנו ממשיכים להקריב קורבנות "למען השלום" – כנראה הסוגיה הביטחונית איננה הבעיה העיקרית שלנו.

גם הדמוגרפיה כבר אינה מהווה בעיה. האישה התל אביבית כבר אינה יולדת פחות משכנתה ברמאללה אלא להפך.²¹⁰ כלומר, בלי שום תהליך מדיני, הרוב היהודי יכול להגיע ל-80% בין הירדן לים – כולל ערביי יו"ש – בתוך כ-20 שנה. תהפוכות מדיניות ומשברים כלכליים עשויים בהחלט להאיץ את התהליך. צה"ל גם דיווח לכנסת שאין לו מושג כמה ערבים בעצם חיים ביהודה ושומרון, ושהוא פשוט מאמין למספרים של הרשות הפלסטינית, אף שברור שהם מנופחים מאוד. הנתון היחיד שהצבא מסר הוא על ממדי גל העזיבה הנמשך מיו"ש – כ-12,000 עד 16,000 איש מדי שנה – דרך מעבר גשר אלנבי לבדו. רוב העוזבים הם צעירים.²¹¹

**המטרה שלשמה נבנו תוכניות מדיניות היא
לא השלום ולא הביטחון,
לא הדמוגרפיה ולא הלאומיות ה"פלסטינית",
לא הלחץ הבינלאומי ולא הכלכלה.
התשובה האמיתית והעמוקה היא שישראל ביקשה
לגיטימיות לזהות הישראלית כיורשתה של זו היהודית**

גם בעיית הלאומיות ה"פלסטינית" המתחרה בנו אינה באמת הבעיה. בפברואר 1947 הסביר באו"ם שר החוץ הבריטי ארנסט בוויין את יסוד הסכסוך: "מטרת היהודים בארץ ישראל היא להקים מדינה יהודית בארץ ישראל; מטרת הערבים בארץ ישראל היא שהיהודים לא יקימו מדינה יהודית בארץ ישראל". דבר לא השתנה מאז הסברו הממצה של השר הבריטי. ה"פלסטיניות" נוצרה באופן מלאכותי בתגובה לציונות: אם תיעלם חלילה ישראל מהמפה, באותו הרגע תיעלם גם ה"לאומיות הפלסטינית". הרי מעולם לא הייתה בעיה "פלסטינית" בשטחי ארץ ישראל שבהם קיים ריבון ערבי, דהיינו ירדני, מצרי, סורי או לבנוני. אין באמת "לאומיות פלסטינית"; ישנה אומה ערבית שאיננה מקבלת את עצם הריבונות היהודית בשום חלק של ארץ ישראל. לכן, פתרון "הבעיה הפלסטינית" לא יפתור את יסוד הסכסוך, כלומר את התנגדותם לכל ריבונות יהודית שהיא בארץ ישראל. זו גם הסיבה שמדינה "פלסטינית" עדיין לא קמה ולעולם לא תקום, אף שמעולם לא הוגשה לקבוצה כלשהי מדינה על מגש כסף שכוה. מדינה זה פשוט לא מה שהם רוצים.

210. על פי המכון האמריקני-ישראלי לדמוגרפיה The Ettinger Report.

211. ועוד כמות דומה משאר המעברים. על פי: "הגירה של פלסטינים מאיו"ש ומעזה", מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 8.8.2024.

גם הלחץ הבינלאומי אינו הבעיה, שכן הוא תמיד גובר ביחס ישיר לכניסתה של ישראל לתהליכים מדיניים. קודם שהכרנו בקיומו של העם ה"פלסטיני" ובזכותו על לב הארץ, במסגרת תהליך אוסלו הפך החרם הכלכלי – שהיה ברובו חרם ערבי – לחרם עם דגש אירופי. ערב הסכמי אוסלו ריחף סימן שאלה גדול מעל הלגיטימיות של אש"ף ומנהיגיו; שום סימן שאלה שכזה לא ריחף מעל זכותם של היהודים למדינה משלהם. כיום, אחרי שלושה עשורים של "תהליך מדיני", התהפכו היוצרות. אנו מכירים בהם, הם לא מכירים בנו, והאמריקנים לא מוכנים לחייבם לעשות זאת כתנאי לפתיחת משא ומתן. כלומר, תהליך מדיני מגביר את הלחץ ולא מפחית אותו, ולכן הלחץ לא יכול לשמש עילה לקיומו. לעומת זאת, בכל הפעמים שישראל עמדה בהן בנחישות מנומקת על הדברים החיוניים לה ולביטחונה, ארה"ב היא שנסוגה לבסוף, ולא כפתה עלינו לפעול אחרת.

ככלל, הקהילה הבינלאומית לא מרבה להתערב בסכסוכים מקומיים, מעבר לשליחת גינויים רפים. העולם אינו נוקף אצבע אל מול מעשי הטבח ועקירת האוכלוסין שמתרחשים תדיר במזרח התיכון. אירופה, המוצפת במיליוני מהגרים, עסוקה בצרותיה. גם ישראל, מצידה, הפכה מיצואנית תפוזים ליצואנית מובילה של מיטב הטכנולוגיות הדרושות לעולם כדי שימשיך לשגשג ומערכות נשק כדי לשמור על ביטחונו. כל ניסיון להחרים תוצרת ישראלית יגבה מחיר כלכלי כבד, ומעטות המדינות שיהיו מוכנות לשאת בו.²¹²

גם בעיה כלכלית לא בא התהליך המדיני לפתור. נהפוך הוא. במאי 2014 פרסמה חטיבת המחקר של "מנהיגות יהודית" (שקדמה למפלגת זהות) את "דוח אוסלו".²¹³ כבר אז התברר כי הסכמי אוסלו שואבים כ-10.5% מתקציב המדינה בכל שנה, ויותר מטריליון (1,000,000,000,000!) שקל מאז החתימה על ההסכמים – וזה לא כולל סעיפים שאינם ניתנים לחישוב, כגון השפעת התהליך על עלויות הדיוור. הדוח הישן לא כלל כמובן את שאירע בעשור האחרון. רק מ-7.10.2023 עד סוף 2024 עלה סבב הזוועות של שמחת תורה כרבע טריליון שקל. והיו כמובן עוד הוצאות.²¹⁴

בשנים האחרונות ישראל צועדת אל מעמד של מעצמה כלכלית – לא בזכות התהליך המדיני, אלא למרות התהליך הזה. תקציב המדינה לשנת 2026 הוא כ-662 מיליארד שקל. אילולי התהליך המדיני, היו כיום לכאורה בקופה הציבורית יתרות בסדרי גודל של שתי שנות תקציב (!).

212. אלחנן מזוז, "עוצמה צבאית: ישראל במקום ה-5 בעולם בפופולריות של מערכות נשק", ערוץ 14, 15.2.2023.

213. ראו בנספח בספר המצע, מהדורת 2019.

214. "מלחמת חרבות ברזל – היבטים כלכליים ותקציביים", משרד מבקר המדינה ונציבות תלונות הציבור, ספריית הפרסומים, 4.11.2025.

מטרת תוכנית אוסלו ובנותיה

ובכן, אם זה לא השלום ולא הביטחון, לא הדמוגרפיה ולא הלאומיות הפלסטינית, לא הלחץ הבינלאומי ולא הכלכלה – מה המטרה שלשמה אנו בונים תוכנית מדינית? התשובה האמיתית והעמוקה היא שישאל ביקשה **לגיטימיות לזהות הישראלית כיורשתה של זו היהודית**.

וכך הסביר את הדברים לא אחר מאשר אדריכל הסכמי אוסלו ד"ר רון פונדק, שהלך בינתיים לעולמו:

"אני רוצה שלום כדי שתהיה 'ישראליות'. השלום איננו מטרה בפני עצמה. זהו אמצעי להעביר את ישראל מעידן אחד לעידן אחר, לעידן של מה שאני מחשיב כמדינה נורמלית. **'ישראליות' של החברה במקום 'יהוד' שלה** יאפשרו לשלב את הלאומיות היהודית, שגשוג התרבות הישראלית, הפרדת הדת מהמדינה ושוויון מלא למיעוט הערבי בישראל.²¹⁵

אנו, כלומר "הישראלים", מבקשים להגדיר את עצמנו באמצעות שכנינו כעם אזרחי מבוסס טריטוריה. אבל שורש הסכסוך אינו טריטוריאלי ולאומי; שורש הסכסוך הוא זהותי ודתי. אך כדי להפוך את הסכסוך מזהותי ודתי ללאומי וטריטוריאלי, יועד תהליך אוסלו לייצר זהות ישראלית במקום יהודית, ולשם כך אימץ את שקר ה"לאומיות הפלסטינית". אם כן, היהודים צריכים את שיתוף הפעולה של הערבים, כדי להיות ישראלים, או אם תרצו – **הישראלי צריך את הערבי כדי לשכוח שהוא יהודי**.

אלפי קורבנות הטרור, מסירת חבלי מולדת, עקירת יישובים על יושביהם, טילים בשמי תל אביב, אובדן הלגיטימיות הקיומית, אובדן של יותר מ-10 אחוז מתקציב המדינה בכל שנה ונזקים רבים נוספים – כל אלה, מודה ד"ר פונדק, אינם מחיר השלום או פתרון הבעיה הדמוגרפית, אלא מחיר שיש לשלם במסגרת המאבק הפנימי על זהותה של המדינה.

כשהמלחמה לא נגמרת, השלום לא מתחיל

עמדת הנחיתות הבסיסית הזאת, התולה את הזהות הישראלית בשכנינו, מתעלת אותנו למשחק סכום אפס, המבוטא במדויק בסיסמאות "שטחים תמורת שלום" ו"שתי מדינות לשני עמים". לאורך ההיסטוריה, הצד המנצח במלחמה הוא תמיד הצד המציע שלום תמורת נכסי היריב. אולם אצלנו מתקיים מצב ייחודי שבו הפקדנו בידי האויב, החלש מאיתנו צבאית וכלכלית,

215. "הציבור הדתי לאומי והסכסוך הישראלי-פלסטיני", דו"ח קבוצת המשבר הבינלאומית מס' 147 (21.11.2013), עמ' 35, הערה 225.

את הנכס החשוב מכול: את מפתחות הזהות הישראלית. הנכס הזה אינו תלוי כלל בתוצאת המלחמה, נהפוך הוא. אם, תאורטית, יושמד האויב לחלוטין, נמצא עצמנו שוב כ"עם לבדד ישכון" – בדד עם זהותנו היהודית. לכן אסור לנו באמת לנצח – ואכן, מעולם לא ניצחנו באמת. אף לא מלחמה אחת ממלחמות ישראל נסתיימה בכתב כניעה ללא תנאי, כמקובל במלחמות קיומיות בין העמים המסתיימות בתבוסה מוחלטת של אחד הצדדים בשדה הקרב.

משבר הזהות הפנימי שלנו מוביל לכך שמושג הניצחון אינו בנמצא כלל בלקסיקון שלנו. גם כשצה"ל משמיד את צבאות האויב, בגבורה ובכישרון רב, אין אנו מעלים על הדעת לעשות את הצעד האחרון ולהוביל את מדינות האויב לכניעה מדינית מפורשת, כי אז לא יהיה עם מי לעשות שלום וממי לקבל הכרה. לכן המלחמות שלנו אף פעם אינן נגמרות. נשק חדש וחיילים טריים תמיד יימצאו לאויבנו, וכשמושג הניצחון אינו בנמצא, המלחמה אף פעם לא באמת נגמרת והשלום לעולם לא באמת יכול להתחיל.

הישראלי, שכבר מבין כי שלום לא יקבל, מקווה כי הערבי ייאות להתעלם מ"גזלת 1948", באמצעות "בקשיש" בדמותם של שטחים ש"גזל" מן הערבי ב-1967. אולם הנסיגה בלגיטימיות כבר חצתה מזמן את קו 48'. החטא הקדמון, מבחינת האוניברסיטאות הנחשבות במערב, כבר אינו כיבושי 67', ואף לא תוכנית החלוקה ב-47'. החטא הקדמון הוא הצהרת בלפור ב-1917, כלומר עצם פתיחת הפתח לחידוש הריבונות היהודית בארץ ישראל בכל שטח שהוא.²¹⁶

"הקמנו לכם מדינה... חלמנו על מקום שבו ספר הספרים החדש ייכתב לקראת גאולת העולם, כי אתם הרי עם סגולה... היו לעולם ציפיות, וראו מה עשיתם."

(אינטלקטואלים בריטיים מסבירים את כעסם על ישראל לפרופסור זאב צחור)²¹⁷

כל התוכניות המדיניות המוצעות לציבור בישראל על ידי הקשת הפוליטית, על כל גווניה, באות מתוך תודעה של "ישראליזציה" של החברה במקום "ייהוד" שלה, כלשונו של רון פונדק. האופק שלהן אינו מימוש הזהות היהודית בממד הלאומי, אלא בדיוק להפך. אבל דווקא הבריחה מהזהות היא החוסמת כל תקווה לשלום, כי אם אין זהות אין ניצחון, ואם אין ניצחון המלחמה לא נגמרת, וכאמור, אם המלחמה לא נגמרת – השלום לא יכול להתחיל. **תוכנית חלופית, אפוא, יכולה להצליח רק אם תשרת מטרה אסטרטגית הפוכה לחלוטין: לא "ישראליזציה" של המדינה אלא "ייהוד" שלה.**²¹⁸

216. לדוגמה, פרופ' שליים מאוניברסיטת אוקספורד טוען שהצהרת בלפור הייתה לא לגיטימית. הוא מגדיר אותה כ"פשע נגד העם הפלסטיני" וכטעות אסטרטגית מבחינת בריטניה. לטענתו, בצעד זה בריטניה הבטיחה אדמה של עם אחד (הערבים) לעם אחר (היהודים).

217. מתוך ריאיון שנתן צחור למאיר עוזיאל בעיתון **מקור ראשון**.

218. לא כאן המקום להעמיק ולהסביר כי באמת הערבים מוכנים לשלום עימנו, אך רק לכזה המכבד את

מטרת התוכנית המדינית: ישראל — המעצמה האזורית במרחב

עקרונות התוכנית

א. ארץ ישראל היא ארצנו — הבית הלאומי של העם היהודי בלבד

ארץ ישראל כולה היא ארצו של עם ישראל לבדו, מכוח דבקותנו בה בכל הדורות, כעם וכיחידים, על יסוד החלטת בורא העולם, אלוהי ישראל²¹⁹ שברצונו נתנה לנו.²²⁰

ב. זכויות אדם וזכויות אזרח הן לא אותו הדבר

זכויות אדם וזכויות אזרח שונות זו מזו. זכויות האדם מוקנות לו מבוראו, ולכן אינן ניתנות לשלילה על ידי האדם. זכויות אלו יישמרו במלואן לכל התושבים כל עוד הם מכירים בריבונות עם ישראל בארצו ומבקשים לחיות עימנו בשלום. אזרחות ניתנת על ידי האדם או המדינה — על פי שיקול דעת אנושי — ולכן ניתנת גם לשלילה על פיו.

שלבי התוכנית המדינית

א. ביטול הסכם אוסלו

ברצועת עזה

הזוועות מתקפת שמחת תורה הבהירו סופית כי גישת "שטחים תמורת שלום" מביאה למרחץ דמים נורא. ובכל זאת נצמדה ממשלת ישראל אל הרציונל של אוסלו, ומטרת העל שאפפה את ניהול הלחימה בשנתיים הבאות הייתה, למעשה, שלא לחזור בשום אופן להטיל ממשל צבאי ברצועת עזה. כלומר, תודעת המנהיגות האזרחית והצבאית בישראל לא הייתה מסוגלת להשתחרר מהנחות היסוד של הסכמי אוסלו. במפלגת זהות מעולם לא השתעבדנו לתודעה הקלוקלת הזאת, ולכן הכרזנו מיד עם פרוץ סבב הזוועות של 7 באוקטובר מה צריכה להיות **המטרה האולטימטיבית של המלחמה: כיבוש, גירוש והתיישבות**. ואולם גם כשנשיא ארצות הברית יצא בהצהרה דומה

זהויות ותרבויות האזור. הערבי מוכן לשלום עם היהודי — אך לא עם קולוניאליסט אירופאי הכופה עליו את זהותו. כשהיהודי מגיע עם מסכה של ישראלי, הערבי עוטה מסכה של פלסטיני והשלום הופך בלתי אפשרי.

219. ולא על יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות, כפי שמופיע בניסוח המצער של מגילת העצמאות.

220. כניסוחו הקלאסי של רש"י בפתיחת פירושו לתורה.

וקרא להגר את תושבי עזה, הממשלה לא שעתה לקריאתו. חמאס לא חוסל, המוטיבציה להשמדת ישראל נותרה ואף גברה, ולכן ברור כי כל התוכניות הדיפלומטיות הבאות להחליף את משטר חמאס יקרסו ובמוקדם או במאוחר תיאלץ ישראל לחזור להילחם בעזה.

בינתיים, נכון לתחילת שנת 2026, חמאס עוסק במרץ בבניין הכוח לקראת פעולה מחודשת. 28 רשויות מקומיות בעזה חזרו לתפקד באופן מלא, כולל גביית מיסים וניהול אזרחי.²²¹ זה נעשה בחסות מדינת ישראל, שמעבירה 250 מיליון דולר בחודש לעזה – כסף המגיע להנהגת חמאס. ישראל העבירה גם מכונות תשתית "דו-שימושיות", כאלה שנועדו לטיפול בתשתיות בתי חולים אך בפועל משמשות לייצור רקטות, וכן ידוע על לפחות שלוש מחרטות לייצור רקטות שחזרו לתפקד. למרות התמרון של צה"ל בעזה, נותרו מאות קילומטרים של מנהרות שצה"ל לא הספיק להרוס, והם בונים מנהרות חדשות בקצב גדול מקצב ההרס של צה"ל.

**ארץ ישראל היא ארצנו!
יש להבחין בין זכויות אדם המוקנות
לכל אדם לבין זכויות אורח**

זהות סבורה כי ערביי עזה, שבחרו בבחירות דמוקרטיות בהנהגת חמאס והשתתפו בהמוניהם בפלישה למערב הנגב ובפרעות בתושביו, איבדו במו ידיהם את יכולת הבחירה וחרצו את גורלם כאויב מר לגירוש ללא חלופה או למוות. בהזדמנות הראשונה ישראל צריכה ליזום מתקפה מהירה להשתלטות על כל הרצועה. דינם של החמושים בעזה יהיה מוות במקום, ודינם של שאר העזתים – גירוש. לאחר ההשתלטות על השטח יסופח כל השטח לישראל ויושב במהירות, כולל הקמת נמל תעופה בינלאומי, אזורי תיירות, חקלאות ותעשייה.

ביהודה ושומרון

מדינת ישראל תודיע רשמית על ביטול מלא של הסכם אוסלו וכל נגזרותיו והחזרת המצב המשפטי ביהודה ושומרון ועזה לקדמותו. ישראל תצטרף להכרזה זו הוכחות מוצקות ומפורטות לטענתה שההסכמים הופרו מהותית על ידי הצד השני למן תחילתם, וכן שהצד השני מלכתחילה לא התכוון לסיים את הסכסוך ולחיות בשלום עימה – עובדה שקיבלה משנה תוקף לאחר טבח 7 באוקטובר והתמיכה הגורפת בזוועות בקרב ערביי יו"ש. בכך יחזור מעמדם של כל אנשי אש"ף והרשות הפלסטינית על שלל "ארגוני הביטחון" שלהם – למעמד של אויבים.²²²

221. "מה באמת קורה בעזה בזמן שכולם מסתכלים על איראן | הסרט המלא", **YouTube**, הועלה על ידי משה פייגלין, 19.3.2026.

222. כפי שהוסבר לעיל בפרק "הגדרה ברורה של מהות האויב ודרכי ההתמודדות עימו".

ב. הצעה למחבלים לנסיגה מכובדת

כדי לחסוך שפיכות דמים, לכל אדם בשטחי יו"ש המבקש להמשיך להילחם נגדה, המבקש להמשיך לשאת נשק, או שאינו מוכן לחיות בשליטת ישראל, תציע ישראל נסיגה מכובדת עם משפחתו, במתכונת דומה לנסיגת אלפי מחבלי אש"ף מביירות²²³ בסיום מלחמת לבנון הראשונה.²²⁴ לאחר נסיגה מוסכמת זו, כל אדם בשטחי יו"ש שיילחם נגד ישראל — בנשק, בהסתה לאלומות או בפעילות אסורה אחרת, או שישא נשק שאינו מורשה על ידי ישראל — ייחשב לאויב.

ג. החזרת השליטה הישראלית בשטח

במהלך ההשתלטות מחדש של גורמי הביטחון הישראליים, ישראל תעשה ככל האפשר כדי לצמצם שפיכות דמים לא הכרחית של תושבי יו"ש הערבים וכדי למנוע אסון הומניטרי, כמו לספק מי שתייה. אולם בכל מקרה מדובר במצב מלחמה, ושמירת ביטחונם של אזרחינו וחייילינו קודמת לכל שיקול אחר. בסיום המבצע, בין הירדן לים לא יישאר עוד שום גורם ריבוני או חמוש פרט למדינת ישראל.

ד. החלת ריבונות ישראל

בכל השטח המשוחרר תוחל מיד ריבונות ישראלית מלאה. החלת הריבונות תתבצע לפי "חוק שטח השיפוט והסמכויות" שחוקקה הכנסת הראשונה זמן קצר לאחר קום המדינה, המסדיר החלת ריבונות ישראלית בחלקי ארצנו. חוק זה קבע כבר אז מפורשות גם את ההצדקה המוסרית וגם את הנוהל להחלת הריבונות בחלקי ארץ ישראל שהושבו על ידי צה"ל לשליטת עם ישראל:

"כל חוק החל על מדינת ישראל כולה ייראה כחל על כל השטח הכולל גם את שטח מדינת ישראל וגם כל חלק מארץ-ישראל אשר שר הבטחון הגדיר אותו במנשר כמוחזק על ידי צבא הגנה לישראל."

בצמוד להחלת ריבונות ישראל בכל שטחי יו"ש לפי "חוק שטח השיפוט והסמכויות", החלת הריבונות הישראלית תחליף את החלת החוק הישראלי במזרח ירושלים (שנעשתה לפי "חוק סדרי השלטון והמשפט") ואת החלת החוק הישראלי ברמת הגולן (שנעשתה לפי "חוק רמת הגולן") — שתי החלטות שהיו שרירותיות במהותן, בלי נימוק מוסרי מפורש.

223. בכירי המחבלים גלו אז מלבנון, הגובלת בישראל, לתוניסיה הרחוקה.

224. אז הם נסוגו מביירות באופן מסודר, ובערבות ישראלית ובינלאומית לעזיבתם הבטוחה.

מיד עם סיום ההשתלטות הביטחונית יוקמו תחנות משטרה ושאר סממני ריבונות ישראל בכל עיר וכפר ביו"ש. כל אזרח ישראלי יהיה רשאי לנוע בחופשיות בכל מרחב ציבורי. התושבים הערבים יקבלו תעודות תושב ישראלית זמנית. הם יוכלו לבחור את הנהגתם המוניציפלית, וישלמו את מיסיהם המוניציפליים. מדינת ישראל לא תגבה מהם מיסים ולא תיתן להם שירותים, פרט לשמירת הביטחון. תושבי הקבע ישלמו אגרות על שימוש בתשתיות שישראל בונה באזור, כגון כבישים ראשיים, וכן על שירותי בריאות של ישראל, שיינתנו לכל דורש בתשלום מלא. גופי הבריאות המקומיים הערביים הקיימים, כגון "הסהר האדום", יורשו להמשיך לפעול.

ה. הצעת אפשרויות לבחירה אישית

עד כה מעולם לא הוצעה לתושבי יו"ש הערבים האפשרות לבחור אישית לעצמם כיצד הם מעדיפים להתמודד עם נוכחותה של ישראל ועם שלטונה. תמיד ההחלטה ניתנה לגורם שהחליט בשבילם באופן גורף ואחיד: תחילה מדינות ערב, ולאחר מכן ארגוני הטרור.

לאחר החלת ריבונות ישראל והחזרת הביטחון האישי לתושבים בכל השטח, כולל הביטחון האישי של התושבים הערבים שסבלו קודם משלטון הפחד של ארגוני הטרור, תיפתח בפני כל תושב בוגר ובפני כל משפחה האפשרות לבחור בעצמם בין שלוש אפשרויות: סל הגירה, תושבות, או אזרחות. איש לא יאולץ להחליט מיד, והאפשרות לבחור תישאר פתוחה בפניו.²²⁵

אפשרות ראשונה – סל הגירה נדיב למעוניינים להגר

רוב ערביי יו"ש מביעים את רצונם להגר, וכעשרים אלף מתוכם אף עושים זאת מדי שנה. עם זאת, אחד החסמים העיקריים העומדים בפניהם הוא חוסר יכולתם למכור את רכושם תחת שלטון האימים של הרשות הפלסטינית שיצר הסכם אוסלו: ערבי המוכר כיום נדל"ן ליהודי דינו מוות, על פי חוקי הרשות הפלסטינית וחוקי ממלכת ירדן.²²⁶ השבת הריבונות באופן מלא חיונית להסרת הפחד ולמתן אפשרות למעוניינים בכך למכור את רכושם באופן מהיר, פשוט ורווחי.²²⁷

ביהודה ושומרון חיים כיום לכל היותר כ-1.75 מיליון ערבים (וכנראה הרבה פחות), שהם

225. ביחס לשאלה מדוע לא לאזרח אוטומטית את כל האוכלוסייה הערבית ביהודה ושומרון הבוחרת לקבל את הריבונות הישראלית, ראה להלן בפרק "הגישה לשאלת האזרח".

226. העסקאות שכן מתקיימות בין ערבים ליהודים ביהודה ושומרון כוללות תמיד את פינויים המהיר והאנונימי של המוכרים לחו"ל מחשש מידי לחייהם עם היוודע זהותם לרשות הפלסטינית.

227. ישראל גם תאפשר להם להגר לחו"ל ישירות, בלי לעבור דרך ירדן או מצרים, מעבר שיסכן את חייהם ורכושם.

כ-280 אלף בתי אב, על פי נתוני המכון האמריקני-ישראלי לדמוגרפיה AIDRG.²²⁸ כיוון שלכאורה רק 60% מעוניינים להגר, מדובר בכ-170 אלף בתי אב רלוונטיים. תאורטית, בסכום שישראל השקיעה ב"פרויקט המזרח התיכון החדש" של אוסלו אפשר היה לסייע בחמישה מיליון שקל לכל משפחה ערבית ביהודה ושומרון המעוניינת להגר למצוא את עתידה במקום אחר. אנו מדברים כאן, כמובן, על סכומים קטנים בהרבה. בינתיים, ההוצאה הזאת על "המזרח התיכון החדש" נמשכת וביתר שאת: ישראל ממשיכה להוציא אחוז לא מבוטל מתקציבה על ההימור שכשל, פשוט משום שאין לה שום אופק אחר. ברגע שנגדיר לעצמנו מחדש את המטרה, אפשר יהיה להפנות את התקציב שיתפנה לטובת הפתרון האמיתי.

מביטול הסכמי אוסלו – להחלת ריבונות על חלקי ארצנו על ידי כיבוש, גירוש והתיישבות

מלבד רכישת הנדל"ן וחבילת הסיוע הכספי, ישראל תסייע באיתור מדינות קולטות ובמציאת מקומות עבודה. כאן המקום להזכיר כי העולם המערבי סובל מ"גידול אוכלוסייה שלילי"²²⁹ והוא זקוק להגירה כדי להמשיך לקיים את עצמו ברמתו הנוכחית. מי יבנה את גורדי השחקים בברלין, בלונדון ובטורונטו: האם יהיו אלו מהגרים חסרי כול שבנו עד כה בקתות בוץ בסודן – או אוכלוסייה מיו"ש שצמחה לצד מדינה מפותחת, מגיעה עם הון עצמי ובנתה את מגדלי עזריאלי בתל אביב?

מדינות שתמכו בהגירת ערביי עזה אל מדינתם לאחר טבח 7 באוקטובר: סקוטלנד,²³⁰ אינדונזיה,²³¹ במצרים הנשיא אי-סיסי הסכים לקלוט עד חצי מיליון עזתים בצפון סיני,²³² קנדה

228. הנתונים של "הלמ"ס הפלסטיני" גבוהים מאלו, אלא שאינם אמינים, ובאופן מוצהר הם מעלים את המספרים כדי לזכות בתמיכה כספית ומוסרית מהאומות. גם מחקרים של מרכז בגין סאדאת חשפו פרטים על גודל הזיוף.

229. במדינות רבות מדובר בפחות משני ילדים לאישה.

230. Lauren Irwin, "Scotland's first minister says country willing to take Gaza refugees", *The Hill*, 18.10.2023.

231. Kate Lamb, "Indonesia working on details of plan to treat 2,000 people from Gaza amid concerns about right to return", *The Guardian*, 22.8.2025.

"Palestinians to get Relocated to Indonesia while Gaza is Rebuilt? | Vantage with Palki Sharma | N18G", *Youtube, uploaded by Firstpost*, 20.1.2025.

232. Nidal Al-Mughrabi and Aidan Lewis, "Palestinian Embassy seeks temporary status for Gazans who entered Egypt during war", *Reuters*, 2.5.2024.

אף הציעה מלגה בגובה של 3,000 דולר לפליט,²³³ וסומלילנד הביעה נכונות לקלוט את תושבי עזה תמורת הכרה רשמית.²³⁴

אפשרות שנייה – מעמד של תושבי קבע

לאחר פרק זמן שייקבע בהתאם לצורכי הביטחון, יוכלו התושבים להגיש באופן מדורג בקשה לקבלת מעמד של תושב קבע, בדומה ל"גרין קארד" בארצות הברית. קבלת מעמד זה תותנה בהצהרת אמונים גלויה למדינת ישראל כמדינתו של העם היהודי. הבקשה תיבחן, ומי שיתברר כי לא היה מעורב בלחימה או בפגיעה מכוונת במדינה יוכל לקבל את המעמד. תושבי הקבע יוכלו לנוע בחופשיות ולעבוד בכל רחבי הארץ, ויוחלו עליהם כל חוקי המס. שני ההבדלים היחידים בינם לבין אזרח רגיל יהיו חובת החיול וזכות ההצבעה.

אפשרות שלישית – קבלת אזרחות ישראלית

למבקשים לקשור גורלם בעם ישראל, להוכיח נאמנותם ולקבל לבסוף אזרחות ישראלית מלאה, יוקם מסלול ארוך טווח לקבלת אזרחות ישראלית – מסלול שהתאמתם ונאמנותם ייבחנו בו לאורך זמן.²³⁵ מלבד הצהרת נאמנות, מבחני שפה, המלצות וכדומה, יידרשו הפונים למסלול זה לשרת בשירות הלאומי. מובן שמי ששיתף פעולה עם ישראל בעבר יזכה לתהליך מהיר ומקוצר יותר.

כמובן, מלבד שלוש האפשרויות הללו ישנן עוד שתי אפשרויות:

- ♦ מי שירצה להגר בלי סיועה של ישראל, יוכל.
- ♦ מי שיחליט להילחם בישראל – יגורש או ייהרג.

ו. במקומות שנותקף מהם – כיבוש, גירוש והתיישבות

ישראל תבהיר כי כל מקום בארץ ישראל התנ"כית שהיא תותקף ממנו, ובעקבות כך ייכבש על ידי צבא ישראל – האויב והאוכלוסייה התומכת בו יגורשו, החוק הישראלי יוחל במלואו, והארץ תיושב ביהודים, כפי שנעשה לאחר שחרור חבלי המולדת במלחמת השחרור, ובמידה חלקית לאחר שחרור חבלי המולדת במלחמת ששת הימים.

233. "Canada offers \$3,000 grants to Gazan refugees", *Western Standard News* Services, 17.1.2025.

234. יאיר אמר, "סומלילנד מודיעה: מוכנים לקלוט את תושבי עזה, תמורת הכרה רשמית", **חדשות סרוגים**, 19.3.2025.

235. כמקובל במדינות רבות בעולם, כולל דמוקרטיות אירופיות נאורות, ייקבע במפורש שהענקת אזרחות היא החלטה סובייקטיבית שאינה שפטיה.

הגישה לשאלת האזרח

כפי שפירטנו לעיל, הבעיה הדמוגרפית כבר מאחורינו, ויכולנו לצרף את יהודה ושומרון למדינת ישראל ולתת מיד אזרחות אוטומטית לכל תושבי יו"ש הערבים.

התנגדותנו למתן זכות בחירה אוטומטית למי שאינם יהודים מיד עם החלת הריבונות היא התנגדות עקרונית ולא תועלתנית: מדינת ישראל הוקמה כדי להיות מדינה יהודית – מדינתו של העם היהודי – ועליה לבטא את העיקרון הזה ולגונן עליו בשיטת המשטר שלה.

מלבד זאת, הטענה לפיה החלת ריבונות מחייבת מתן אזרחות איננה טענת אמת.

זכויות האדם מוקנות לו מאת ריבונו של עולם, ושום ריבון בשר ודם אינו יכול לשלול אותן ממנו. כשתושבים מקומיים מקבלים את ריבונות המדינה ואת חוקיה, איננו רואים שום צידוק מוסרי או מעשי להפריע להם להמשיך לחיות את חייהם בשלווה באותה מדינה. **לא מדובר במערכת חלופית או מקבילה של זכויות וחובות, אלא באותה המערכת ממש** שבמסגרתה אזרחי המדינה מנהלים את חייהם היומיומיים. במדינת ישראל הדבר מתבטא באמצעות הענקת מעמד של תושב קבע.

התנגדותנו למתן זכות בחירה אוטומטית למי שאינם יהודים מיד עם החלת הריבונות היא התנגדות עקרונית ולא תועלתנית

שונה המצב לגבי זכויות אזרח, שיש להן משמעות שונה – שותפות מלאה ושווה בתהליך קבלת ההחלטות במדינה ואפשרות להשפיע על קביעת אופייה ועתידה. מן הראוי שמי שיקבל זכויות כאלה לא רק יזדהה עם המדינה, עם ערכיה ועם מטרותיה, אלא יהיה חלק בלתי נפרד ממרקם חייה של המדינה ומעתידה. בדיוק כפי שארצות הברית, שבהזדמנויות היסטוריות שונות כבשה ארצות שונות,²³⁶ החילה בהן את ריבונותה, אך משיקולים שלה נתנה לתושביהן מעמד של נתינים שאינם בעלי זכויות הצבעה מלאות. כך והרבה יותר מכך מותר גם לישראל.

ישראל, אשר קמה מתוך מטרה אחת ויחידה להקים לעם היהודי מדינה בארץ ישראל, והקיימת מתוקף הסכמתו של העם היהודי לדורותיו ומחויבת בנאמנות מלאה אליו, יכולה להחיל את ריבונותה על לב ארצה – יהודה ושומרון ועזה – ולהעניק זכויות אזרחיות על בסיס אישי בלבד רק למי שיקשור את גורלו באמת בגורל המדינה ובגורל העם היהודי.

236. האי פוארטו ריקון, האי גואם, איי הבתולה, איי מריאנה הצפוניים וסמואה האמריקנית.

מענה לחששות ביחס לתוכנית המדינית

איך ייתכן לעשות טרנספר?

תהליך ההנעה של אוכלוסיות אינו עניין כוחני בלבד. הוא גם פועל יוצא של הבנת שורשי העוינות, מתן תמריצים חומריים, יצירת בעלי ברית מקומיים והפיכת הסכסוך ממאבק קיומי לצעד הכרחי ומחויב המציאות שבו שני הצדדים מרוויחים משקט ומיציבות. ואכן, ישנם תקדימים להנעת אוכלוסייה עוינת בעידן המודרני, לדוגמה:

- ♦ עם תום מלחמת העולם השנייה, מיליוני גרמנים גורשו או נמלטו מאזורים שהיו בעבר חלק מגרמניה או שהתגוררה בהם אוכלוסייה גרמנית גדולה, כמו פולין, צ'כוסלובקיה, הונגריה, רומניה ויוגוסלביה. הייתה זו אחת מיוזמות הטרנספר הגדולות ביותר של אוכלוסייה אתנית בהיסטוריה המודרנית: מעריכים כי בין 12 ל-14 מיליון בני אדם הועברו מבתיים בעת ההיא.
- ♦ חלוקת "הראג' הבריטי" ב-1947 הובילה להקמת שתי מדינות עצמאיות – הודו בעלת רוב הינדי, ופקיסטן בעלת רוב מוסלמי. החלוקה יצרה מצב שבו מיליוני אנשים מצאו את עצמם "בצד הלא נכון" של הגבול: מוסלמים שחיו באזורים שנותרו בהודו נאלצו לעבור לפקיסטן, והינדים וסיקים שחיו באזורים שהפכו לפקיסטן נאלצו לעבור להודו. בסך הכול עברו כ-14.5 מיליון איש בין הודו לפקיסטן תוך שבועות ספורים.
- ♦ בעקבות הפלישה הטורקית לקפריסין ב-1974, כ-200 אלף קפריסאים-יוונים שהתגוררו בצפון האי נמלטו או גורשו אל דרום האי, ובמקביל נמלטו או גורשו כ-60 אלף קפריסאים-טורקים לצפון.
- ♦ ב-1991 במלחמת המפרץ הביסו כוחות הקואליציה בראשות ארצות הברית את הצבא העיראקי והדפו אותו מכווית, וכ-400 אלף "פלסטינים" גורשו מכווית. כמחציתם נמלטו מההתנכלויות, והיתר גורשו על ידי צבא כווית לירדן, בתוך שבוע במרץ 1991.
- ♦ עם תום המלחמה ביוגוסלביה ב-1999, אחרי ניצחון כוחות נאט"ו, נהפך חבל קוסובו לטריטוריה אוטונומית בחסות האו"ם. רוב הפליטים האלבנים, תושבי קוסובו, שבו לבתיים וגירשו את הסרבים מעירם. מספר העוזבים מיוני עד אוגוסט 1999 הוערך בכ-164 אלף איש, רובם עברו לסרביה.
- ♦ בעשור האחרון היגרו עשרות מיליוני פליטים סורים ואוקראינים לטורקיה ולאירופה.

הלחץ האמריקני לא יגבר?

לאורך כל היסטוריית היחסים הישראלית-אמריקנית, ידעה ארה"ב ליישר קו עם המדיניות הישראלית – ובלבד שהייתה זו מדיניות ברורה ועקרונית המוכנה לשאת בנטל הלחץ. מאז הקמת המדינה שלוותה בלחץ על בן-גוריון לבל יכריז על עצמאותנו – לחץ אשר כלל הפעלת אמברגו על אספקת נשק בשעתה הקשה ביותר של ישראל – ועד ללחץ האמריקני שנועד למנוע את הפצצת הכור בעיראק, התברר תמיד שכאשר מנהיגי ישראל מעמידים את האינטרס הישראלי לפני האמריקני ומוכנים לספוג את הלחצים, לבסוף מתיישר הממשל האמריקני עם המציאות החדשה, והחיים חוזרים למסלולם. יתרה מכך, עם עלייתו של הנשיא טראמפ לשלטון ב־2025 הוא עודד את ישראל להגלות את העזתים ולשלוט ברצועה, בדומה להצעה במצע זהות בשנת 2019. לדאבונו, ממשלת ישראל לא מימשה הזדמנות נדירה זו.

החרם האירופי לא מסוכן לנו?

מאז ומתמיד הוחרמה ישראל על ידי מדינות ערב, ועמדה בחרם הערבי בלי קשיים מיוחדים. הרחבת מעגלי החרם לגופים אירופיים לא באה בשל חוסר תהליך מדיני, כפי שנהוג להסביר, אלא בדיוק להפך – היא באה **בעקבות** התהליך המדיני: החרם האירופי הוא בעיקר תולדה של ויתור על הצדק הישראלי. ישראל ציפתה כי בעקבות ויתוריה היא תזכה ביתר הבנה מצד העולם המערבי, אך אלו הובילו לתביעה מוסרית גוברת מצד המערב – תביעה המתורגמת ללחץ מדיני ובשוליים גם ללחץ כלכלי. צפוי כי שיבה אל הצדק הישראלי תתקבל במחאה רפה יחסית, אך האומות הנאורות ישוּבו לתמוך באופן בסיסי בצד הצודק.

"החרם האירופי" הוא בעיקרו חרם מצד גורמים פרטיים, ומאז 7 באוקטובר יש גם חרם אקדמי מוגבל. לאירופאים יש אינטרס ברור בשמירת יחסי הסחר התקינים עם ישראל: על פי נתוני הלמ"ס, ישראל מייבאת מאירופה בהיקף של כ־150 מיליארד שקל בשנה²³⁷ ומייצאת מוצרים חיוניים וייחודיים בכ־73 מיליארד שקל בשנה – בעיקר בתחום ההייטק והתעשייה הצבאית.

חשוב לזכור שישראל הצודקת, החיה בשלום עם זהותה היהודית, והפונה אל האנושות המאמינה²³⁸ – יכולה לייצר (ובקלות) חרם נגדי על מי שמחרים אותה ולהפוך כל מחרים למוחרם.

237. "סחר החוץ לפי ארצות בשנת 2024", **הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה**, הודעה לתקשורת, 21.1.2025.

238. בארה"ב לבדה חיים כ־80 מיליון אוונגליסטים, וסיסתם היא הפסוק "ואברכה מברכך ומקללך אאור" (בראשית יב, ג).

מה עם המשפט הבינלאומי?

כפי שהדגשנו בעיקרון הראשון של תוכניתנו המדינית, ארץ ישראל כולה היא ארצו של עם ישראל לבדו על יסוד החלטת בורא עולם שנתנה לנו. לא מכוח הכרת האומות ירשנוה ולא מכוח אנו או חוזה בה. ואולם ראוי לזכור כי לורד בלפור וחבריו הכירו בזכותנו על הארץ מתוך ציפייה משיחית, וחבר העמים הצטרף להכרה זו בזכותו של עם ישראל בארצו וקיבע אותה במשפט האומות. מעמדם של יהודה ושומרון הוא פשוט הרבה יותר ממה שמקובל לחשוב, כפי שניסחה בבהירות ועדת השופט העליון אדמונד לוי,²³⁹ שהכריעה כגישה המשפטית לפיה אין מעמד יהודה ושומרון כמעמד שטח צבאי כבוש. הוועדה קבעה כך:

- ♦ שטח יהודה ושומרון הוכר כשטח המיועד למדינה יהודית במסגרת הצהרת בלפור ב-1917 וכן בהצהרות בינלאומיות אחרות בתקופה שלאחריה.
- ♦ תוכנית החלוקה מ-1947, שבה הובטח שטח זה למדינה פלסטינית, לא הגיעה לידי מימוש, ועל כן פקעה ולא קנתה אחיזה במשפט הבינלאומי.
- ♦ באופן דומה, הסיפוח הירדני של יהודה ושומרון ב-1950 לא הוכר על ידי מדינות העולם, ועל כן פקע גם הוא — בייחוד על רקע הכרזתה של ירדן מ-1988 כי היא מסתלקת מתביעת בעלות על שטחי יהודה ושומרון.
- ♦ על כן עדיין עומדת בתוקפה הצהרת בלפור מ-1917 שיעדה את שטחי יהודה ושומרון למדינה יהודית.

עמדה זו של הוועדה הייתה אמורה להיות מאומצת רשמית על ידי ממשלת ישראל, שהזמינה את מסמך מסקנותיה. השיקולים הרגילים שהביאו להימנעותה של ישראל מצעדים ממשיים בנוגע ליהודה ושומרון מנעו מהממשלה גם הפעם לעשות צעד זה בפומבי. אך אם כך הדבר, וכאלה הן המסקנות ביחס למציאות של שלטון צבאי, שהוא מפוקפק מיסודו — קל וחומר שכך הדבר ביחס לסיפוח מלא, חד משמעי ומוסדר.

לאן יהגרו הבוחרים להגר?

ישנן מדינות רבות, למשל בדרום אמריקה, שקלטו במשך שנים וממשיכות לקלוט מהגרים ערבים מארץ ישראל באופן חוקי ולא כמסתננים. יש להם לאן להגר. רבים מהם, בעיקר צעירים רווקים, מהגרים כל הזמן גם בלי עזרתנו. מאז 7 באוקטובר עזבו את עזה יותר ממאה אלף ערבים למצרים,²⁴⁰ ועוד עשרות אלפים עזבו למדינות המפרץ, לטורקיה ולמדינות אירופיות. לא ברור

239. "דו"ח על 'מעמד הבניה באזור יהודה ושומרון' — דו"ח ועדת לוי", א' בתמוז תשע"ב, 21.6.2012.

240. Nidal Al-Mughrabi and Aidan Lewis, "Palestinian Embassy seeks temporary status for Gazans who entered Egypt during war", *Reuters*, 2 May 2024.

כמה נשארו כעת בעזה, בגלל המון דיווחים שקריים של גורמים בעלי אינטרס ערבי המעדיף מספרים גדולים ברצועה.

הסקרים שה"פלסטינים" עצמם מפרסמים מדי פעם בעיתונות שלהם מראים שרובם רוצים ומוכנים להגר, אך אין לכולם היכולת הכלכלית לעשות זאת. אנו נספק להם את הכסף הדרוש, וזה ישתלם מאוד גם לנו. מרכז המחקר והמידע של הכנסת פרסם סקירה על היקף ההגירה של צעירים מיהודה ושומרון, וציין בה כי כרבע רוצים להגר כיום מיו"ש.²⁴¹

איש אינו טוען שבארצות הברית נהוגה מדיניות אפרטהייד משום שתושבי סמאה שבריבונותה אינם זכאים להצביע

אנו מצויים כיום בעידן עולמי של הגירה נרחבת, ובפרט של ערבים המהגרים מארצות ערב השרויות במצוקה. עשרה מיליון ערבים חיים כיום בברזיל. נשיאת ברזיל לשעבר, דילמה רוסף, אמרה בעניין גל ההגירה לאירופה שהיא קידמה בברזיל מדיניות של קליטת מהגרים מכל העולם, שהתערובת האתנית היא חלק מזהותה של ברזיל, וש"ברזיל נבנתה על ידי קבוצות אתניות רבות מתרבויות רבות".²⁴² ברזיל היא המדינה החמישית בעולם בגודל שטחה ואוכלוסייתה, ומדינות נוספות ביבשת דרום אמריקה פתוחות להגירה ערבית מסיבית. מיליוני ערבים חיים בצרפת, 3.7 מיליון ערבים חיים בארה"ב, שלושה מיליון וחצי בארגנטינה, ובצ'ילה חיים שמונה מאות אלף ערבים, מחציתם "פלסטינים". וההגירה נמשכת. ארצות המוצא שמספר המהגרים מהן לשוודיה גדל כיום הכי מהר הן סוריה, סומליה, אפגניסטן, ואריתריאה. כלומר, לא רק שאין סיבה שמדינות בעולם לא יקבלו מהגרים גם מעזה, ובמספרים גדולים – אלא הם ישמחו ויעדיפו לקבל אותם, ובפרט עם "סל הגירה" שיקל את קליטתם, על פני מהגרים חסרי כול, ממש כך, וחסרי היכרות כלשהי עם המערב, כמו למשל מסומליה ואפגניסטן.

אנחנו מדינת אפרטהייד?

לטוענים נגדנו שאנו נוקטים מדיניות אפרטהייד, ראשית נציין כי עבדות במובנה הקדום שרירה וקיימת כיום אך ורק בחלק מן המדינות המוסלמיות. לכן, מנוחך ומקומם לשמוע האשמות

241. "הגירה של פלסטינים מאיו"ש ומעזה", מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 8.8.2024. ראו גם: Dr. Khalil Shikaki, "Arab Barometer IX: Palestinian Perceptions of Governance and Domestic Power Balance", *Palestinian Center for Policy and Survey Research*, 2025.

242. Hadeel Abu Ktaish, "Brazil's Palestinians: Under-explored Socio-Political Pillar of Latin America", *Palestinians in Latin America, Institute for Palestine Studies*, 6 Feb. 2023.

באפרטהייד מנציגי תרבות השעבוד המוסלמית ותומכיהם – כלפי המדינה המייצגת את בשורת החירות היהודית.

ובאשר לטענה עצמה, האפרטהייד הדרום-אפריקאי היה סל של חוקי הפרדה ואפליה על בסיס גזעי. לעומתם, הבדלי מעמד אזרחי קיימים בכמה מדינות במערב, והם אינם נחשבים אפרטהייד. הרי איש אינו טוען שבארצות הברית נהוגה מדיניות אפרטהייד משום שתושבי סמואה או פוארטו ריקו שבריבונות ארה"ב אינם זכאים להצביע. הסיבה לכך היא שאיש בארה"ב לא יוריד מן האוטובוס אדם פורטוריקני בגלל צבע עורו.

כמו כן, ההבחנה בין אזרחות על בסיס לאומי לבין אזרחות על בסיס טריטוריאלי אינה מוציאה את ישראל מכללן של מדינות נאורות אחרות ודבר אין לה עם אפרטהייד. יהדות אינה גזענות, שכן אפשר להצטרף אליה באמצעות גיוור, בלי שום קשר לצבע העור. עם ישראל שב למולדתו העתיקה כדי להקים בה מדינה יהודית, והעקרונות שלפיהם אנו מעוניינים שמדינה זו תתפקד הם האמצעי, ולא המטרה. במקום שבו נראה כי מתן אזרחות ללאומים אחרים עלול לאיים על זהותה היהודית של ישראל – זו זכותה המלאה של ישראל שלא לעשות זאת.

מדיניות החוץ של ישראל

מדינת ישראל תשאף ליישם בזירה הבינלאומית את ההבטחה "ונברכו בך כל משפחות האדמה" (בראשית יב, ג). יש ציפייה מיוחדת מישראל, מדינת עם התנ"ך, שלצד השתלבותה בקדמת המדינות המפותחות טכנולוגית – היא תהיה גם אור לגויים, לעולם מבולבל ולתרבויות השוקעות במהירות. ישראל צריכה להיות מדינה המבשרת דרך מוסרית לאנושות, הנותנת לגיטימיות להתנהלות מוסרית ושוללת לגיטימיות ממדינות שאינן פועלות כך. במקום מדינה המבקשת לגיטימציה מן האומות, ומסבירה בלי הצלחה מדיניות שקשה מאוד להסביר,²⁴³ מדיניות החוץ תבנה את תדמיתה של ישראל בצורה הפוכה לזו שנעשתה עד כה.

ישראל צריכה להיות מדינה המבשרת דרך מוסרית לאנושות

מדיניות החוץ של ישראל תפעל לפי העקרונות הבאים:

1. **שיתוף פעולה ופיתוח** – אנו מאמינים שהצלחתה של מדינה אחת אינה צריכה לבוא על חשבון האחרת, ושהתנאי להמשך השגשוג שלנו הוא השגשוג של מדינות אחרות בשוק העולמי. על כן, ישראל תשאף לפתח יחסי מסחר ושיתוף פעולה טכנולוגי כלכלי ותרבותי עם כל מדינות העולם, מבלי להתפשר על עקרונותיה. ישראל תפעל לעזור למדינות מתפתחות לפתח את ההון האנושי שלהן, בלי יצירת תלות בה. ישראל תפתח תשתיות כדי לנצל טוב יותר את מקומה הגאוגרפי בצומת נתיבי הסחר הימי והיבשתי של אסיה-אירופה-אפריקה.
2. **כיבוד הריבונות הלאומית** – ישראל תכבד את זכותם של מדינות ועמים לבחור בדרכם את המשטרים הרצויים להם בלי התערבות חיצונית. ישראל תימנע מהתערבות בפוליטיקה פנימית או בסכסוכים של מדינות אחרות, אלא אם משטריהן ביקשו מישראל להשיא להם עצה או לתווך. עיקרון זה תקף כל עוד המדינה האחרת אינה מתערבת מצידה בנעשה בישראל. כנגזרת של עיקרון זה, ישראל תפרוש מהאו"ם, שהנהגתו הפרוגרסיבית מנסה לכפות את ערכיה המעוותים על המדינות החברות בו. לצד זאת, במהלך מלחמת התקומה התברר שבשלושת העשורים האחרונים העבירה מדינת ישראל נתחים רבים מריבונותה לאמריקנים במגוון נושאים, בהם ביטחון, בריאות וכלכלה, כולל האפשרות להקפאת החשבונות של אזרחי ישראל שאינם מוצאים חן בעיני

243. שישה עשורים של הימנעות ישראל מהחלת ריבונותה בלב ארצנו, ביו"ש, הרסו כל סיכוי להסברה ישראלית מוצלחת.

הממשל האמריקני.²⁴⁴ זהות תפעל לתיקון עיוות זה, בין השאר על ידי הפחתת התלות הצבאית והכלכלית באמריקנים.²⁴⁵

3. **הדדיות** — כפי שישראל תכבד את הריבונות של מדינות אחרות, כך היא תדרוש מהן לכבד את ריבונותה.²⁴⁶ התערבות של מדינות זרות בישראל באמצעות ארגונים ישראליים או קבוצות טרור תחייב את מדינת ישראל להגיב בהתאם.

4. **מופת מוסרי** — ישראל תגנה הפרות של זכויות אדם בעולם.²⁴⁷ יתרה מכך, ישראל לא תייצא נשק וידע צבאי למדינות המשתמשות בנשקן כדי להפר זכויות אדם,²⁴⁸ ותשאף לצמצם שיתופי פעולה עם משטרים מפרי זכויות אדם.²⁴⁹

5. **מדינת העם היהודי** — ישראל היא מדינתו של כל העם היהודי, בציון ובגלות. ישראל תפעל לא רק לחיזוק הקשר עם יהדות הגולה, אלא תעודד עלייה של יחידים, משפחות וקהילות, במטרה להשלים את שיבת ציון.²⁵⁰

244. ראו לעיל בשער החמישי, בפרק "סכנת הכסף הדיגיטלי — והסרת המגבלות על הכסף המזומן".

245. ראו לעיל בשער השישי, בפרק "הסיוע הצבאי האמריקני ומחירו".

246. בין השאר, ישראל תצפה ממדינות העולם להעביר את שגרירותיהן בישראל לירושלים.

247. לדוגמה, ישראל תקרא לממשלת סין להפסיק להרוג אסירים למטרת קציר איברים, תופעה אשר לפי הודעת בית הנבחרים האמריקני מ-13.6.2016 עדיין נמשכת.

248. כיום מדובר בעיקר בייצוא הביטחוני הישראלי לאפריקה. מדובר באחוזים בודדים מהייצוא הביטחוני שלנו, שמשמשים לא להגנה מדינתית אלא לשליטה ודיכוי פנימיים.

249. ייצוא הנשק למדינות בעלות משטרים רודניים הוא בחלקו תוצאה של ה"ברית" הישראלית עם תעשיית הנשק האמריקנית, הכופה עלינו לסחור עם מדינות שהסחר שלנו איתן אינו מאיים על ההגמוניה האמריקנית בשוק הנשק העולמי. למשל האיסור של ארה"ב על ייצוא טילי יירוט מישראל לפולין, בעלת בריתה של ארה"ב, איסור שגרם לפולין לרכוש טילים כאלה מארה"ב. משנשתחרר מלפיתת התעשייה האמריקנית, ממילא נוכל לסחור בנשק עם מדינות אחרות.

250. ראו לעיל בשער השלישי, בפרק "הגיוור הממלכתי וחוק השבות".

ירושלים — יעדים ומדיניות

תמצית הקיום הלאומי היהודי

”אך בבואי היום לשיר לך, ולך לקשור כתרים, קטונתי מצעיר בנייך ומאחרון המשוררים”
(נעמי שמר, ”ירושלים של זהב”)

ירושלים אינה עוד עיר בירה; ירושלים היא תמצית הקיום הלאומי היהודי. היא עשויה מהיסטוריה בת שלושת אלפים שנה, מגעגועים בני אלפיים שנה, מתקוות, מקדושה, משבועות חתנים, מדם, יזע ודמעות — אין יהדות, ובוודאי שלא מדינה יהודית, בלי ירושלים.

ירושלים שייכת לאומה כולה

”מכל שבטיכם” — זו ירושלים, שכל ישראל שותפין בה”
(אבות דרבי נתן)
”ירושלים לא נתחלקה לשבטים”
(בבלי, יומא)

בשונה משאר הערים בארץ, ירושלים היא לבדה מוקד הזהות ואופק המשמעות של מדינת ישראל. היא שייכת לאומה כולה, ולא רק לתושביה. לכן, בשונה מערים אחרות, לאומה נתונה הסמכות והחובה להיות מעורבת — באמצעות נציגיה — בתכנונה ובעיצוב פניה של העיר.

בתוך גבולות התכנון הלאומי של העיר יישמרו כל כללי החירות היזמית והתכנונית²⁵¹ שנחיל בשאר חלקי הארץ, אולם שלא כמו בערים אחרות — **בירושלים יהיו מסגרת תכנונית מרכזית וכללי יסוד²⁵² שיבטיחו את אופייה של העיר כעיר הקודש מחד גיסא, וכמוקד הריבונות הישראלי מאידך גיסא.**

תכנון אסטרטגי

ירושלים בירת ישראל נעדרת כיום חזון אסטרטגי לפיתוחה, אשר יחזיר אותה להיות לב הארץ ומוקד בינלאומי לעלייה לרגל כבעבר. הברירה וההתעלמות מירושלים, שהחלה במסירת העיר

251. ראו לעיל בשער הרביעי, בפרק ”תוכנית הדיור והמקרקעין”.

252. דוגמה זוטרה לעניין זה, עוד מימי המנדט הבריטי, היא חוק חיפוי האבן המפורסם בירושלים.

העתיקה לירדנים במלחמת השחרור²⁵³ והמשיכה במסירת הר הבית לווקף הירדני במלחמת ששת הימים, נמשכת עד ימינו, והפכה שנית את בירת ישראל לעיר סֶפֶר חצויה.

לאחר האיחוד ההיסטורי של ירושלים במלחמת ששת הימים והרחבת הקו המוניציפלי של ירושלים למזרח ולצפון וייסוד השכונות החדשות, במשך שנים רבות הוזנח כמעט לחלוטין כל פיתוח אסטרטגי בעל חזון ומעוף, והעיר הופקרה בפועל לתנוודות הצמיחה הטבעית ולצורכי החיים המיידיים.²⁵⁴ גישה זו איננה מפריעה יתר על המידה במקומות אחרים, ופעמים רבות היא הגישה היעילה ביותר, אך היא איננה יכולה לחול על ירושלים בעלת האוכלוסייה השסועה ליהודים וערבים, המזנחת מבחינת תשתיות והעומדת בצומת האינטרסים של כל העולם.

הגיע הזמן לחשוב על עצמנו כעל בעלי הבית בירושלים ולהתנהג בהתאם, פשוט כי כל שיטה אחרת איננה רלוונטית. ירושלים קוראת לנו.

ירושלים רבתי ומטרופולין ירושלים

עד כה נעשה ניסיון מלאכותי להפריד את ירושלים מהאוכלוסייה הערבית שסביבה. התוצאות המרכזיות של ניסיון זה היו הגירה מסיבית של אוכלוסייה ערבית אל תחומי העיר מחשש ההפרדה, וחֲנֻק אפשרות הפיתוח הטבעית של העיר. במקום זאת, יש להישיר מבט אל המציאות.

ירושלים אינה עוד עיר בירה; היא תמצית הקיום הלאומי היהודי

אם תוכניתה המדינית של זהות תוגשם, והמלחמה תיגמר, וביהודה ושומרון תישאר רק אוכלוסייה המקבלת את ריבונותה של מדינת ישראל — אפשר יהיה גם להפסיק לחנוק את העיר בין חומות וגדרות. ירושלים חנוקה בתוך הקו העירוני שלה, והגיע הזמן להרחיב ולאפשר את יצירת ירושלים רבתי, ההולכת ומתהווה ממילא. במקום לכרות את יער ירושלים, כפי שהוצע בתוכנית ספדי כדי לענות על מצוקת הדיור — אפשר להרחיב ואף להכפיל את שטחה העירוני של ירושלים למזרח, לדרום, ולצפון ולהעניק לעיר עתודות קרקע נרחבות לשכונות חדשות ובהן תשתיות גישה מודרניות.

253. התוצאה המרה של נפילת העיר העתיקה לידי הירדנים במלחמת העצמאות לא הייתה עניין של חוסר ברירה, אלא של תיעדוף מפורש.

254. סלילת כביש בגין, סלילת הרחבת כביש 1 והרכבת הקלה הם דוגמאות להתמודדות עם צרכים מיידיים, ולא של תכנון אסטרטגי ארוך טווח. לעומת זאת, הרכבת המהירה לירושלים וכביש 1 מזרחה הם יוצאי דופן הראויים לאזכור לטובה.

מעבר לכך, מטרופולין ירושלים צריך לכלול את בית לחם וגוש עציון בדרום, את בית שמש ומודיעין במערב, את רמאללה בצפון, ואת מעלה אדומים ויריחו במזרח. יש להרחיב את שטח השיפוט של ירושלים בהתאם.

תשתיות אסטרטגיות

”כללו של דבר: כל המקודש מחברו חרב יותר מחברו. ירושלים חרבה יותר מן הכל, וארץ יהודה יותר מן הגליל, ועם כל חורבנה היא טובה מאד”
(רמב”ן, אגרת מארץ ישראל)

למרות ההתפתחות הברוכה, התשתיות הירושלמיות עדיין לוקות בחסר ביחס לתשתיות בשאר חלקי הארץ, ובפרט ביחס למתחייב ממעמדה של ירושלים כבירתה של מדינת העם היהודי, וכמתחייב מהיותה מוקד לעלייה לרגל.

♦ כביש טבעת מטרופוליני

לצד הרכבת המהירה לירושלים – ששינתה מהותית את נגישותה של ירושלים אל גוש דן והשפלה והפכה את אפשרות המגורים בירושלים והעבודה בשפלה (ולהפך) לאפשרות סבירה לחלוטין – יש לקדם כביש טבעת היקפי לירושלים, כנהוג בבירות גדולות בעולם. כביש הטבעת ייצור ויתחום את המעטפת החיצונית של העיר, וגם יחבר אותה אל המרכזים האורבניים שסביבה. הכביש יקיף את ירושלים ממעלה אדומים במזרח, דרך בית לחם וגוש עציון בדרום, אל מבשרת ציון במערב, והלאה אל גבעת זאב ונווה יעקב דרך כפר אדומים בחזרה.

♦ מנחת פנימי ונמל תעופה בינלאומי

המנחת הפנימי בעטרות יועבר לאזור מחצבות קלנדיה – כוכב יעקב, כשני קילומטרים צפונית לירושלים.²⁵⁵ שדה תעופה בינלאומי ייבנה בבקעת הורקניה ממזרח לעיר. הוא ישרת את העיר באופן שוטף, ובפרט יאפשר התמודדות עם תקופות העומס של התיירות והעלייה לרגל, המצריכות מרווח קיבולת נוסעים גבוה ביחס לתפקוד השוטף.

הצורך בשדה תעופה שכזה ברור כשלוקחים בחשבון את סדר גודל האוכלוסייה במטרופולין ירושלים כבר כעת, המקביל לאוכלוסיית גוש דן כולו: כשני מיליון תושבים. כלל האצבע הנקוט בתכנון ערים הוא שאוכלוסייה של שני מיליון מצדיקה שדה תעופה בינלאומי סמוך לעיר, ובפרט אם מדובר בעיר המושכת גלי תיירות.

255. הפורום לישראל ירוקה, ”מחצבות קלנדיה-כוכב יעקב”.

♦ שדרוג כביש ההר וכביש ירושלים-גוש דן

כפי שפורט בפרק התכנון האסטרטגי ביהודה ושומרון, הרחבת כביש 60 מצפון לירושלים ומדרומה והפיכתו לכביש בין-עירוני ראוי לפחות במקטע שבין אריאל לחברון, וסלילת כביש 45 המעוכב זה שלושים שנה כתחליף ל-443 וכחלופה לכביש 1 המפותל במהותו – כולם צעדים אסטרטגיים נדרשים במהירות האפשרית, כדי להפסיק לעכב את הצמיחה הטבעית של המטרופולין הירושלמי בשל תשתיות גישה מיושנות. לשמחתנו, בתחילת 2026 חלק מכביש 60 מורחב וגם החלה סלילת כביש 45. יש להמשיך ולחזק מגמה זו.

♦ כבישים במזרח העיר וגישה לעיר העתיקה

תשתיות הגישה במזרח העיר לקווים ביותר, והן אינן מאפשרות את פיתוחה. הדבר חמור שבעתיים ביחס לעיר העתיקה, שהגישה אליה ברכב כמעט בלתי אפשרית, ולא משום שאין היכן לסלול דרכים אלא משום שהדבר לא זכה לתיעדוף של ממש. מציאות זו אינה מאפשרת את מימוש פוטנציאל התיירות והעלייה לרגל של העיר העתיקה, וגם איננה מאפשרת את הפיכת סביבת העיר העתיקה למרכז השלטוני של העיר כפי שיפורט להלן. שתי הבעיות האלה צריכות לבוא על פתרון.

♦ קריית השלטון

”מקדש מלך, עיר מלוכה, קומי צאי מתוך ההפכה”
 (”לכה דודי”, רבי שלמה אלקבץ)
 ”שָׁמָּה יָשְׁבוּ כְּסָאוֹת לְמִשְׁפַּט כְּסָאוֹת לְבֵית דָּוִד”
 (תהילים קכב)

ירושלים ביהדות אינה רק ”מקדש מלך”, כלומר עיר הקודש והקדושה. ירושלים היא גם ”עיר מלוכה”, עיר השלטון הישראלי ועיר המשפט הישראלי. מיקומם הנוכחי של קריית הממשלה, משכן הכנסת ומושב בית המשפט העליון במערב העיר הוא תוצאת היותה של העיר מחולקת. ההפרדה המוחלטת בין העיר החדשה והמודרנית לבין מה שמכונה בארץ ”האגן הקדוש” איננה הפרדה בריאה למדינת ישראל, וזהות תחתור לסיומה.

כדי לאפשר העתקה מדורגת של קריית הממשלה וסמלי ריבונות לקרבת העיר העתיקה ומקום המקדש, יוחל בהליך ארוך טווח של פינוי-פיצוי תושבים משטחים סמוכים להר הבית.²⁵⁶ היות שמדובר בתהליך ”הבראה” יהודי מובהק, יש לצפות שהסכומים הנדרשים לצורך העניין ייתרמו במידה רבה על ידי הציבור הרחב, כשם שהציבור הרחב תרם סכומי עתק לקניית רוב שכונת עיר דוד, וכפי שהציבור קנה בתים ואזורים שלמים בעיר העתיקה עד כה.

256. כפי שהיה בעבר, מאז דוד המלך, ועד המלך אגריפס השני, אחרון מלכי שושלת החשמונאים.

לב העיר – הר הבית

”השולט בהר – שולט בארץ”
(אורי צבי גרינברג)

הר הבית איננו ”אגן קדוש” ו”מוקד סכסוך דתי” מבחינת עם ישראל; הוא המקום המקודש בתבל. זהו המקום שאלוהי ישראל בחר להשכן בו את שכינתו בעולמו, המקום שבו הפיזיקה והמטפיזיקה מתחברות – המקום שבו נברא אדם הראשון ונעקד יצחק אבינו, המקום שבו נוצקו החיים והאומה. זהו המקום שבו עמד מקדשנו הראשון ומקדשנו השני, וכפי שבאורח פלא התגשמו רוב הנבואות בדבר שיבת ציון כך יתגשמו שאריתן, ובבוא העת ישכון בהר מקדשנו השלישי לנצח.

הר הבית הוא ליבה הפועם של הארץ. יפה זיהה המשורר אורי צבי גרינברג באחיזתנו בהר את המדד לריבונות ישראל בארץ כולה. כשאנו מאבדים את אחיזתנו בהר – הלב חולה, זרימת הדם מתמעטת, והאיברים מתדלדלים. כשהשליטה בהר נמסרת בפועל לזרים, ירושלים חוזרת ומתחלקת, וערי ישראל מתרגלות למתקפות טילים. קו ישיר עובר בין הפקרת ההר לבין ערעור הלגיטימיות על עצם קיומה של מדינה יהודית בכל מקום בארץ ישראל – ערעור שצף ועולה כיום במדינות המכובדות והנאורות ביותר.

לאחר שאנו אומרים במעשינו שאין לנו חלק בהר, העולם אומר זאת באונסק”ו. משאומר זאת העולם, אובדת הלגיטימיות לאחיזתנו בארץ. ומשאובדת הלגיטימיות לאחיזתנו בארץ, נוצקת הלגיטימיות לתקוף אותנו ונחלשת הלגיטימיות שלנו להגן על עצמנו. הינה כי כן, הוויתור על ההר אינו מונע מלחמה אלא מביא אותה.

ההחלטה למסור את מפתחות ההר למוסלמים מיד עם שחרורו שווקה בתור תבונה מדינית, ”ריאל פוליטיק” של שר הביטחון דאז משה דיין. אולם האמת היא שלא מדובר היה באילוץ, אלא באסטרטגיה. כבר במלחמת השחרור הובילה אסטרטגיה מכוונת לנפילת הרובע היהודי ולאובדן ההזדמנות לשחרר את ההר, ואיתו את כל יהודה ושומרון. האסטרטגיה של ממשלות ישראל מאז מלחמת ששת הימים היא התנערות ממימוש הריבונות בהר וגלגול הבעיה לדורות הבאים. ה”אסטרטגיה” הזאת הובילה לפיחות מתמשך במעמד העיר, לחלוקתה בפועל מחדש, ולהעברת מרב הריבונות בלב בירת ישראל – בהר הבית – לידי הווקף הירדני. אלפי התיירים הסקרנים שהציפו את רחובות ירושלים לאחר שחרורה נעלמו מזמן, ורוב הישראלים נמנעים מלהלך ברחובותיה. יתרה מזו, אי אפשר לבנות בית במזרח של העיר בלי אישור אישי של ראש הממשלה.

ירושלים היא מבוע של סכסוך הזהות הפנימי בתוך החברה הישראלית, הסכסוך שבין הזהות הישראלית לזהות היהודית. ההר נמסר והעיר נחלקת משום ששתי הזהויות הללו בורחות מן

השיבה אל הזהות היהודית השלמה שמאחדת ביניהן, והשיבה אל ההר תחבר בין התרבויות. הערבים הם רק האמצעי בסכסוך פנימי זה: ישראל מקדשת את ההר למוסלמים כדי לברוח ממנו בעצמה. בקידוש ההר למוסלמים ישראל מביאה על עצמה מלחמה, והתוצאה היא אובדן סלע היסוד להצדקת קיומנו בארץ כולה והפניית האנושות נגדנו.

בשנים האחרונות חלה התפתחות חיובית מאוד. עליית הבודדים העיקשים להר הביאה בעקבותיה זרם הולך וגדל. תפילה והשתחויות היהודים הותרו, ובעקבות כך נחלשה כצפוי האחיזה המוסלמית בהר ומספר העולים המוסלמים פחת בכחצית. את התהליך הזה תשלים זהות, כי אין ירושלים בלי ההר.

מדיניות זהות בהר

הר הבית הוא מקום קדוש

הר הבית ייפתח לתפילה יהודית ויעמוד בראש רשימת המקומות הקדושים ליהדות, שכיום הוא נעדר ממנה. ההר יימסר לניהולו של גוף ממלכתי חדש ומיוחד שיוכל גם להסדיר את העלייה והתפילה של היהודים בהר במסגרת ההלכה לתחומים המותרים, ולסמנם בשטח. בית כנסת יהודי יוקם על ההר, לפי התוכניות השונות שהועלו בנוגע לכך במשך השנים.

ארכאולוגיה

הר הבית ייפתח למחקר ארכאולוגי. הנזק הארכאולוגי שגרמה הפקרת הר הבית בידי הווקף הירדני הוא נזק בל ישווער, ואת הנעשה אין להשיב. הווקף השמיד במכוון כ-9,000 טונות של עפר ארכאולוגי מהר הבית במהלך הבנייה הלא חוקית של מסגדים תת-קרקעיים בהר, כדי למנוע את היחשפם של ממצאים המעידים על עברו היהודי של ההר. עצם האפשרות הדמיונית של הדיבורים על היעדר שרידים של בית המקדש בהר הבית הוא תוצאה של מדיניות האוסרת על מחקר ארכאולוגי בהר עצמו זה כמעט 60 שנה, ומאלצת את הארכאולוגים להסתובב מסביב להר בלבד.²⁵⁷

ריבונות

הריבון היחיד בהר הבית יהיה מדינת ישראל, באמצעות משטרת ישראל, ומשמר מיוחד שיוקם לשמירת הביטחון, הסדר וקדושת המקום.²⁵⁸ כל גורם זר, במדים ובלעדיהם, יורחק מן ההר לצמיתות. הווקף הירדני יאבד את כל סמכויותיו בהר. משטרת ישראל תוצב על ההר בדרך קבע,

257. אותו הדבר נכון, אם כי במידה פחותה, לארכאולוגיה ביהודה ושומרון.

258. בדומה לסדרנים ולמאבטחים של הקרן למורשת הכותל הפועלים ברחבת הכותל המערבי כיום.

ולא בשוליו כפי שהדבר נעשה כיום. ביקורים בהר הבית יורשו בכל שעות היממה בלי הגבלה, ושמירה על ביטחונם של אזרחי ישראל על הר הבית תובטח באופן מוחלט תוך הקצאת כל הכוחות המשטורתיים הנדרשים לכך. הגישה להר ליהודים תותר מכל שערי הר הבית בלי סייג.

דרכי הגישה אל הר הבית ישופרו ויוחלפו כליל, כראוי למקום שהוא "ליבו של עולם". דגל ישראל יחזור להיות מונף בהר באורח קבע, כביטוי לריבונות הישראלית המוחלטת במקום וכביטוי לזהות היהודית שמהר הבית מוצאה, שאליו היא שבה, ושממנו חיותה.

אֲשֶׁרִי מַחֲכָה וְנִגִּיעַ וְיִרְאַה עֲלוֹת אוֹרֶךְ וְיִבְקְעוּ עָלַי שְׁחָרִיף,
לְרֹאוֹת בְּטוֹבַת בְּחִירִיךָ וְלַעֲלֹז בְּשִׁמְחָתְךָ בְּשׁוּבֶךָ אֵלַי קִדְמַת נְעוּרֶיךָ!
("ציון הלא תשאל", רבי יהודה הלוי)

תודות

המצע המוצג כאן, מהדורה 2026, נשען על המצע המקורי משנת 2019. אני מודה מעומק ליבי לצוותים שעבדו על שתי המהדורות.

ספר זה עבר דרך "ארוכה קצרה" – דרך ארוכה מאוד בעריכה, אך קצרה מאוד בזמן. דרך זו לא הייתה מגיעה ליעדה בלי עזרתם הנדיבה של רבים מאוד שנרתמו בעצה, בכתיבה, בזמן רב ובמסירות מפליאה. עזרה רבה קיבלנו גם מאנשים שאינם מזוהים פוליטית עם מפלגת זהות, אך בכל זאת רצו והסכימו לתרום ולסייע, ותרומה זו פעמים רבות הייתה מכרעת.

אין מצע המייצג את מפלגתנו כפי שהמצע הזה מייצג אותנו. הספר שבידיכם הוא תוצאה של עבודה קהילתית ייחודית במלוא מובן המילה שהתאפשרה הודות לטכנולוגיות הזמינות, ברוך השם, בימינו. המצע הוא בעצם פרויקט open-source ענק של קהילת מתפקדי זהות וחבריהם, שבו עשרות אנשים ערכו, התווכחו, ליטשו ושכתבו במשך חודשים רבים יום אחרי יום כל עמוד ועמוד.

צוות המצע 2026: פרופ' נדב לנסקי, פרופ' יאיר ויסמן, משה שילר, יעל מדר, אליה שיק.

אנשים שסייעו בעבודה על המצע: ארקדי מוטר, שי מלכה, ליאור יאדו, יהודה ברום, חגי נוימן, אלחנן רפאלי.

לכולם מסורה תודתי העמוקה.

משה פייגלין

הספר שאתם אווזוז בו כעת, ספר המצע של מפלגת זהות, מציג בפירוט את תפיסת העולם שלנו. באמצעותו אנו מבקשים להאיר את הבעיות בניהול המדינה ולהציע את הפתרונות שאנו מאמינים שיטיבו עם ישראל – מדינת העם היהודי.

כדי להעמיק ביסודות התפיסה, אנחנו מזמינים אתכם לקרוא את ספרו האחרון של יו"ר המפלגה משה פייגלין, "האדם מחפש זהות – שיבת האנושות אל הזהות והחירות כבשורה ישראלית" (הוצאת ישראל מחר, תשפ"ה–2026). שני הספרים משלימים זה את זה: "האדם מחפש זהות" הוא המצפן, והספר שלפניכם הוא הוראות הניווט.

גם ספריו הקודמים של משה פייגלין יתרמו להבנת התמונה השלמה:

במקום שאין אנשים, הוצאת מצודה, תשנ"ח (1997).

קץ הנורמליות, הוצאת סלע מאיר, תשע"ח (2018).

מלחמת החלומות – ממדינת היהודים למדינה היהודית, הוצאת מנהיגות יהודית, תשס"ו (2005).

להיות יהודי חופשי – מדינת ישראל: הוראות הפעלה, הוצאת סלע מאיר, תשע"ט (2019) (ספר המצע הקודם של מפלגת זהות, נכתב על ידי משה פייגלין וקבוצת כותבים).

נשמח לשמוע מכם רעיונות לשיפור ודיוק המצע:

mate@zehut.org.il

לתכנים נוספים, היכנסו לאתר מפלגת זהות:

www.zehut.org.il

